

Ниязетдин мулла Миңлеәхмәт әл-Хәнәфи

Хатын-кызлар фикхы

Икенче басма

Түбән Кама 2010

Кереш сүз

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا وَ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ وَ مَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ وَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ، أَمَا بَعْدُ...

Хакыйкатытә, иң хәерле сүз — Аллаһ тәгаләнең сүзе, вә иң хәерле юл — пәйгамбәребезнең ﷺ юлы. Барча яңалык — бидгать, вә барча бидгать — адашу һәм барча адашу утка илтә.

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ) آل عمران

Мәгънәсе: «Әй мәэминнәр! Аллаһка хак тәкъвалык белән тәкъваланыгыз. Аңа итагать итегез, каршылык вә гөнаһ кылмагыз. Аны зикер кылыгыз, вә онытмагыз. Аңа шөкер итегез һәм көферлек кылмагыз, Аның хөкемнәрен бозудан бик нык сакланыгыз һәм Коръән белән гамәл кылып, чын мөселман хәлегеzdә генә үлегеz!».

(يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا) النساء: ١

Мәгънәсе: «Әй кешеләр! Сезде бер нәфестән (Адәмнән) халык кылучы Аллаһка тәкъва булыгыз! Ул (Аллаһ), Адәмнең ﷺ үзеннән хатын (Хәваны) яратты, вә икесеннән күп ирләрне һәм күп хатыннарыны дөньяга чәчте. Янә Аллаһка тәкъвалык кылыгыз, Ул — Аллаһ исеме белән бер-берегеzdән сорыйсыз, ягъни Аллаһ ризалыгы өчен бир, сүземне тыңла, дисез, һәм Аллаһ ризалыгы өчен сорагач кешенең кире какмаганлыгын беләсез. Шулай

булгач, Аллахны зурлагыз вә якын туганлык җепләрен өзүдән саклангыыз! Аллах бит сезнең барча эшләрегезне тикшереп күзәтүче».

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ! يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا (الأحزاب: ٧٠-٧١)

Мәгънәсе: «Әй мөзминнәр! Аллахка тәкъва булыгыз, вә хак булган файдалы, дәрәс сүзләренә генә сөйләгез! Аллах әйткәнчә эш кылсагыз, Аллах эшләрегезне вә гамәлләрегезне төзәтер, вә гөнаһларыгызны ярлыкар. Берәү чын күңелдән Аллахка, вә Аның расүленә итагать итсә, ул кеше һичшиксез өстенлеккә вә изге теләгенә иреште».

Аллаһ төгаләнең рәхмәте илә, хатын-кызлар өчен булган бу кыска гына китапны динезбездә, өммәтебездә вә милләтебездә күтәрүгә бер сәбәп булсын дип әзерләдем. Чөнки күп кенә хатын-кызлар үзләренә кагылышлы гади гына хөкемнәрне белеп бетермиләр. Бу хөкемнәрне белмәүләре динезбездә битарафлыктан, яки гыйлемнең кешегә барып житмәгәнлегеннән килә. Исламда «гыйлем» дип искә алына икән, ул — шәрғый гыйлемне күздә тотта. Күп кенә мөселманнарға гыйлем алырга кирәк дигәч, алар: «Мин югары уку йорты бетердем инде, шул җитә», — дип уйлыйлар. Әмма үзләре дәрәс итеп таһәрат тө ала белмиләр, Аллаһу мүстәган! Аллаһ Раббыбызның беренче Коръән аятьләре дә кешегә гыйлем эстәүне таләп итеп индерелде, шулай ук расүлебез ﷺ дә гыйлем хакында бик күп хәдисләрендә әйтәп узды. Булсын ул ирләр яки хатыннар, алар җыенысы да шәригать гыйлемен алырга омтылырга тиешләр. Фәкәть, кемгәдер ул мөстәхәб булса, икенчеләргә фарыз дип билгеләнде. Галимнәр арасыннан беркем дә, кемгәдер гыйлем алу кирәк түгел дигән фикерне әйтмәде. Чөнки гыйлемсезлек, кешегә тормышта да, ахирәттә дә төрле авырлыктар китерүгә сәбәп була. Аллаһ Раббыбыз ошбу эшләребездә Үзенең ризалыгы өчен ихлас кылып, динезбездә файдалы

гамәлләрдән әйләсә иде. Бу китапта булган аз гына тырышлык, хәерлесе вә дәресе Аллаһ тәгаләдән:

(وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُنْ تَعْلَمُ) النساء: ۱۱۳

Мәгънәсе: «Аллаһ сиңа белмәгәнәңне өйрәтте».

(وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ) البقرة: ۲۵۵

Мәгънәсе: «Аллаһ гыйлеменнән һичнәрсәне чолгап ала алмаслар, мәгәр Аллаһ теләгәнне генә белерләр».

Ә инде китапта хата вә кимчелек булса — минем үземнән вә шәйтанның:

(قُلْ هُوَ مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِكُمْ) آل عمران: ۱۶۵

Мәгънәсе: «Әйт: «Бу үзегезнең нәфсегездән», — диген».

(وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِلْإِنْسَانِ خَذُولًا) الفرقان: ۲۹

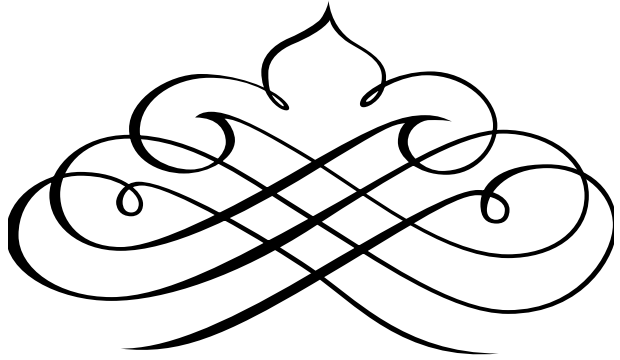
Мәгънәсе: «Шәйтанның кешегә батылны матурлап вә хакны кабахәт кылып, алдап ташлап китәр булды».

Йә Раббым! Барчабызга да һидәят-төүфыйк бир! Кушканнарыңны үтәп, тыйганнарыңнан тыелып яшәргә насыйп ит!

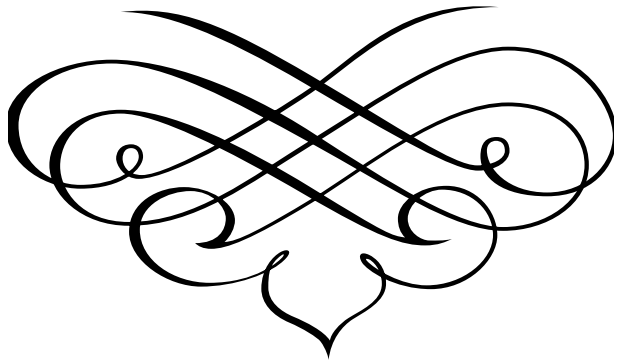
Йә Раббым! Безне Үзеңнең туры юлыңнан алып бар, хакны хак итеп белгерт һәм безне хаклыкка яқынайт, батылны батыл итеп белгерт һәм безне батылдан ерагайт. Коръән вә сөннәткә тотынучылардан кыл, һәм ихлас-тәкъва бәндәләреңнән әйләп, Үзеңнең рәхмәтең белән Фирдәвес Жәннәтләреңгә керт! Әмин!

Ниязетдин мулла Миңләхмәт әл-Хәнәфи

Хатлар өчен: mullaniyaz@mail.ru

**Гомуми
мэсьэдэлэр**

Хатын-кызларга карата яхшы мөгамәлә

Рәхимлелекнең тышкы галәмәтләреннән — ул, хатын-кызларга карата яхшы мөгамәләдә булу. Чөнки аларны Аллаһ төгалә башкаларга караганда зәгыйфь итеп халикь кылды. Шуңа да Ислам, хатын-кызга карата яхшы карашта, ихсанлы булырга, аларның вакыты белән килеп чыга торган кәкре холыкларына сабыр итәргә, рәхимлелек вә сөйкемлелек белән мөгамәлә итеп, аларга золым кылма-ска кушты.

Хатын-кызларга яхшы мөгамәләдә булуны таләп итеп килгән аять вә хәдисләр бихисап.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «وَأَسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ خَيْرًا فَإِنَّهُنَّ خُلِقْنَ مِنْ ضَلَعٍ وَإِنَّ أَعْوَجَ شَيْءٍ فِي الضَّلَعِ أَغْلَاهُ فَإِنْ دَهَبَتْ تَقِيمُهُ كَسَرْتَهُ وَإِنْ تَرَكْتَهُ لَمْ يَزَلْ أَعْوَجَ فَاسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ خَيْرًا» [البخاري ٥١٨٦]

Мәгънәсе: Әбү Һүрайрадан ﷺ, пәйгамбәребез ﷺ әйтте: «Һәрвакытта да хатын-кызлар белән яхшы булыгыз, хакыйкәтә алар кабыргадан халикь кылындылар, һәм андагы (кабыргадагы) иң кәкре урын — өске өлеше, әгәр дә син ул кабырганы турайттырга уйласаң — сындырырсын, ә инде аны калдырсаң, ана тимәсәң — ул шулай ук кәкре булып калыр, (шунуң өчен дә һәрвакытта да) хатын-кызлар белән яхшы булыгыз!».

Бу хәдистә пәйгамбәребез ﷺ хатын-кызларның кабыргадан яратылганнарын бәян итте. Кабырга үзе кәкре, әмма андагы тагын да кәкрерәк урын — ул, аның өске өлеше. Хатын-кызның өске өлеше — ул, аның башы (теле һәм

фикер йөртүе). Шулай булгач, хатын-кызның яратылуы ошбу рәвештә икән, ир-ат кеше аларның холык-фигыленә һәм үзләрен тотуда булган барча табигый кәкрелекләренә, золым кылмыйча сабыр итәргә тиеш.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا يَفْرَكُ مُؤْمِنٌ مُؤْمِنَةً إِنْ كَرِهَ مِنْهَا خُلُقًا رَضِيَ مِنْهَا آخَرَ» [مسلم ١٤٦٩]

Мәгънәсе: Әбү Һүрайрадан ﷺ, пәйгамбәребез ﷺ әйтте: **«Мөэмин ир кеше мөэминәгә нәфрәтле (дошманлы) булмас, әгәр дә аның бер төрле холкын сөймәсә, башка холкыннан риза булыр».**

Бу хәдистә пәйгамбәребез ﷺ кешенә тормышта була торган вакыйгый ягын тасвирлап узды. Һәрбер кешенә риза булырлык һәм күрә алмаслык яклары бар. Әгәр дә аның хатынында ул күрә алмаслык бер төрле холык бар икән, ул аны яхшы мөгамәлә белән тәрбияләп һәм хатынындагы яхшы сыйфатларын гына күздә тотып вә кимчелекләрне күрмәскә тырышып, тормышын матур гына дәвам итәргә тиеш.

«وَاسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ خَيْرًا فَإِنَّمَا هُنَّ عَوَانٌ عِنْدَكُمْ» [الترمذي ١١٦٣، حسن]

Мәгънәсе: **«...Һәрвакытта да хатын-кызлар белән яхшы булыгыз, хакыйкәтә алар сездә (сезнең кул астыгызда) әсирләр...»**

Әт-Тирмизидә килгән бу хәдис, пәйгамбәребезнең ﷺ сабуллашу хажында кылган хөтбәсенә бер өлеше. Ул монда хатын-кызларны, ирләре кул астында әсирләр кебек икәнлекләрен бәян итте, һәм шуңа да алар белән яхшы булырга кирәклеген белдерде.

Пәйгамбәребезнең ﷺ кешеләрне белер өчен куйган үлчәүләрнең берсе — ул, ир-атның хатын-кызларына (хатыннары, бер туган апа-сенеңләре, кызлары һ.б. туган тиешлеләренә) карата булган мөгамәләсе. Кемнең хатын-кызларына карата мөгамәләсе яхшы булса, ул хәерле кешеләрдән. Ә кемнең мөгамәләсе аларга карата яхшы

булмаса, ул инде яки файдасыз кешеләрдән, яки начарлардан була.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا وَخِيَارَكُمْ خِيَارُكُمْ لِنِسَائِهِمْ خُلُقًا» [الترمذي ١١٦٢ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ]

Мәгънәсе: **«Камил иманлы мөэминнәр шулардыр — кайсыларының холыклары иң яхшысы. Һәм сезнең арагызда иң хәерлеләре шулардыр — кайсылары хатын-кызларына иң яхшы холыклысы».**

Хатын-кыз үзенең зәгыйфьлеге аркасында, башкаларның аның белән рәхимле булуына мохтаж. Ир-ат эш урыны яки башка нәрсә өчен кешеләр белән мөлаем булган булып, яки башкаларга яхшы күренергә тырышкан булып, начар холкын яшереп яшәсә дә, әмма гаиләсендә барсы да билгеле була. Әгәр табигатендә начар холыклы булган икән, аның начар холкы гаиләсендә ачыла. Ә инде табигатендә яхшы холыклы икән, ул гаиләсендә дә шулай ук булып кала. Шуңа да пәйгамбәребез ﷺ: **«Хатын-кызларына иң яхшы холыклы кеше — ул иң хәерле кеше»**, — диде. Чөнки ул өйдә дә, башка урында да бер төрле генә (яхшы) холыклы була. Без бу хәдистә пәйгамбәребезнең ﷺ кешеләрне бик тә нечкә үлчәү белән үлчәгәнән аңлайбыз.

Пәйгамбәребезнең ﷺ бу төшенчәләре Коръәндәге “ән-Ниса” сүрәсенең ошбу аятенә аңлатма вә бәян булып килде:

(وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ فَإِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا) النساء: ١٩

Мәгънәсе: **«Никахыгызда булган хатыннар белән яхшы мөгамәләдә булыгыз, гәрчә аларны бик яратмасагыз да. Өметледер сез яратмаган нәрсәдә Аллаһның күп яхшылык кылмаклығы».**

Аларга яхшы мөгамәлә ул — аларның ир белән хатын арасында булган хокукларын үтәүдә, аларга ихсанлы, йомшак күнелле, кәкре холыкларына сабыр булуда билгеләнә. Шулай ук аларны шәригать билгеләгәнчә, за-

манага вә жәмгыятькә карап матди яктан тәэмин итү тиешле. Хатыннар талак сорарлык яки казыйга барып аны таләп итәрлек, аларны тиешсез түбәнсетергә, жәберләргә яки золым кылырга ярамый. Кемнәр хатыннарына карата начар мөгамәләдә булып, аларны авыр вә уңайсыз хәлгә калдыралар икән, ул кешеләр Аллаһка мәгъсыят вә гөнаһ кылучылар. Чөнки алар югарыда искә алынган аятькә каршы баралар, һәм хатыннары белән начар булып аларны үзләреннән качарга мәжбүр итәләр. Яки үз өсләренә йөкләнгән мәсүлияттән (жаваплылыктан) качу юлын эзлиләр.

Аллаһ тәгалә (мәгънәсе): **«Гәрчә аларны бик яратмасагыз да. Өметледер сез яратмаган нәрсәдә Аллаһның күп яхшылык кылмаклығы»**, — дип әйтүендә, бик тә тирән мәгънәләр ята, һәм монда безнең өчен хикмәтләр вә гыйбрәтләр бар. Чөнки кешенең нәфесе нәрсәне дә булса яратып бетерми икән, анда зарар яки бәла бар дигән сүз түгел әле. Бәлки нәфес күп вакыт хискә (һәүәга, хәвәскә) бирелеп беләнә торган әйберләргә таяна.

Булсын ул тәмле яки ачы, чибәр яки ямьсез, сөйкемле яки тупас һәм башкалар. Күп вакыт ошбу хәвәскә бирелеп эшләнгән нәрсәләр, тормышта ир белән хатын арасын бозуга сәбәп була. Ләкин ошбу яратмаган нәрсәләрдә дә кеше өчен хәерле нәтижәләр бар. Мәсәлән, авыру кешегә өчә тәмсез дару бирсәң, ул аны өчәсе килми, ләкин ул даруда Аллаһ теләге белән аңа дәва бар икәннен белеп йөзенчыраен сытып булса да, сабырлык күрсәтеп өчә.

Күпме хатын-кыз холык, оялчанлык, әманәт һәм дин ягыннан күркәм булса да, кияүгә чыккач ирләренең күңелләренә хуш килмичә ошамый башлый. Әмма инде ир-ат үзенең күңелендә булганны тышка чыгармыйча сабырлык белән хатынына яхшы мөгамәлә итсә, Аллаһ тәгалә ул хатында бик күп хәерлелек кыла. Ул хатын иренә хыянәт кылмыйча, жинеллектә дә, авырлыкта да аңа ярдәмче вә терәк була. Ире өйдә юк вакытта, аның малын саклый, һәм изге-алих балалар үстереп тәрбияләп, ирне бәхетле итә.

Ир-ат өчен бу дөнъяда иң хәерле ләззәт — ошбу дөнъяда да ахирәттә дә бәхеткә илтүдә сәбәп булган хатыны булу.

۱۴۶۹ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «الدُّنْيَا مَتَاعٌ وَخَيْرُ مَتَاعِ الدُّنْيَا الْمَرْأَةُ الصَّالِحَةُ» [مسلم]

Мәгънәсе: Габдуллаһ бин Гамр бин әл-Гастан ﷺ, пәйгам-бәребез ﷺ әйтте: **«Дөнъя ул — ләззәтлек, һәм андагы иң хәерле ләззәтлек — изге хатын».**

Яки ул шундый хатын ки — динле, күркәм холыклы һәм ирен һәрвакытта да шатландырып вә күңелен күреп торучы.

Әгәр дә изге хатын диндар булса, ире аны яратып бетер-мәсә дә, аның өчен иң хәерлесе — ул хатынны кимсетмичә аның белән яхшы булуы. Әйе, ул ир-ат хатынын яратырга үзен мәжбүр итә алмый, ләкин аның белән күркәм бу-лырга, хатынының яхшы якларын гына күрергә булдыра ала. Һәм вакыт узып хатынының ошамаган яклары ошбу яхшы яklar белән каплана, хәтта ул аларны күрми баш-лый. Шулай ук заманалар үтеп алар арасына өлфәт керә, ә өлфәт кергән йөрәккә мәхәббәтнең керүе озак түгел.

Әйткәнәбезчә, ир-атның хатынын яратмавы, хатынын-да бер төрле холкын ошатмау сәбәпле булырга мөмкин. Ләкин ул аның барча холкына да караса, әлбәттә анда, аңа ошый торган холык тапмый калуы мөмкин түгел.

Билгеле булганча, кабырга — кешедәге иң нечкә вә зәгыйфь сөяк. Шулай ук кабырга кеше күкрәгендә са-выт кебек, эчендә булган әйберләргә саклый. Хәдистән аңлашылганча, хатын-кыз кабырга кебек, нечкә һәм зәгыйфь булып яратылды, житмәсә аның вакыты белән кәкрә холкы килеп чыга. Ул кабырга кебек гаиләнең са-выты, йорт эчендә булган барча нәрсәне тышка чыгар-мый саклый. Әгәр дә аны төзәтергә уйласаң, әлбәттә сындырасың һәм гаиләңә зыян китерәсең. Шуңа да хатын-кызның кимчелекле холкына бик игътибар итмичә, аны вәгазләп, яхшы мөгамәлә кылып, сабыр итәргә кирәк.

Әгәр дә үзара килешү таба алмасалар, ул вақытта әлбәттә, аларга аерылу хәерледер. Шуңа да, шушындый кызганыч хәлләр өчен шәригатебездә талак каралган.

(وَإِنْ يَتَفَرَّقَا يُغْنِ اللَّهُ كُلًّا مِنْ سَعَتِهِ وَكَانَ اللَّهُ وَاسِعًا حَكِيمًا)

النساء: ۱۳۰

Мәгънәсе: **«Әгәр ир белән хатын килешә алмыйча, аерылышсалар, Аллаһ үзенә рәхмәтә белән икесен дә баетыр, Аллаһ бит киң рәхмәтле вә хикмәт илә эш кылучы булды».**

Ир-атның берничә хатыны булган очракта, ул әлбәттә аларның барчасына карата да гадел булырга тиеш. Гаделлек көннәргә билгеләүдә, ашату вә киендерүдә, аларга карата яхшы мөгамәлә кылуда билгеләнә. Ә инде мәхәббәт, күңелнең бер хатынына күбрәк авышуы кебек аның теләгеннән тормаган әйберләрдә гаделлек каралмаган. Шуңа да, пәйгамбәребез ﷺ моны үзенә хәдисендә баян итеп болай диде:

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَقْسِمُ فَيَعْدِلُ وَيَقُولُ: «اللَّهُمَّ هَذَا قَسْمِي فِيمَا أَمْلِكُ فَلَا تَلْمَنِي فِيمَا تَمْلِكُ وَلَا أَمْلِكُ» [ابن ماجه ۱۹۷۱، تحقيق الألباني: ضعيف، لكن الطرف الأول منه حسن]

Мәгънәсе: Гаишә ؓ әйтте: **«Расул ﷺ хатыннары араларын тигез итеп һәм гаделлек белән бүлә иде, вә әйтә иде: «Йә Аллаһ! Бу минем көчөмнән булган тигезлек вә гаделлек, минем көчөмнән булмаган, Үзенә кодрәтеңнән булган (йөрәкнең кемгә дә булса авышуы) өчен, мине битәрләмә».**

Ир яки кыз бала тууы хакында

Баланың ир яки кыз булып тууы — Аллаһ тәгалә теләге белән. Һәм пәйгамбәребез ﷺ үзенен хәдис-шәрифендә ошбу нәрсәнең кайбер сәбәпләрен бәян итеп узды:

... قَالَ جِئْتُ أَسْأَلُكَ عَنِ الْوَلَدِ قَالَ مَاءَ الرَّجُلِ أَيْبُضُ وَمَاءَ الْمَرْأَةِ أَصْفَرُ فَإِذَا اجْتَمَعَا فَعَلَا مَنِي الرَّجُلِ مَنِي الْمَرْأَةِ أَذْكَرًا بِإِذْنِ اللَّهِ وَإِذَا عَلَا مَنِي الْمَرْأَةِ مَنِي الرَّجُلِ آتَانَا بِإِذْنِ اللَّهِ... [مسلم ٣١٥]

Мөслимдә килгән бу озын хәдиснең без шушы мәсьәлә белән бәйлә булган бер өлешен генә алабыз. Мәгънәсе: Сәүбән ﷺ әйтте: «Мин пәйгамбәребез ﷺ янында басып торганда яһүдләрнең бер рухание килде, һәм әйтте: «...Мин синнән бала хакында сорарга килдем?». Пәйгамбәребез ﷺ әйтте: **«Ир-атның суы (мәние) ак, ә хатын-кызныкы сары. Әгәр дә алар берләшсәләр, һәм ир-атның мәние хатын-кызныкына караганда күбрәк булса, ул вакытта Аллаһ теләге белән малай була. Әгәр дә хатын-кызның мәние ир-атныкына караганда күбрәк булса — Аллаһ теләге белән кыз була».**

حَدَّثَنَا أَنَسُ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ سَلَامٍ بَلَغَهُ مَقْدَمُ النَّبِيِّ ﷺ الْمَدِينَةَ فَأَتَاهُ يَسْأَلُهُ عَنْ أَشْيَاءَ فَقَالَ إِنِّي سَأَلْتُكَ عَنْ ثَلَاثٍ لَا يَعْلَمُهُنَّ إِلَّا نَبِيُّ مَا أَوَّلُ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ وَمَا أَوَّلُ طَعَامٍ يَأْكُلُهُ أَهْلُ الْجَنَّةِ وَمَا بَالُ الْوَلَدِ يَنْزِعُ إِلَى أَبِيهِ أَوْ إِلَى أُمِّهِ قَالَ أَخْبَرَنِي بِهِ جَبْرِيلُ أَنِفًا قَالَ ابْنُ سَلَامٍ ذَلِكَ عَدُوُّ الْيَهُودِ مِنَ الْمَلَائِكَةِ قَالَ أَمَّا أَوَّلُ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ فَنَارٌ تَحْشُرُهُمْ مِنَ الْمَشْرِقِ إِلَى الْمَغْرِبِ وَأَمَّا أَوَّلُ طَعَامٍ يَأْكُلُهُ أَهْلُ الْجَنَّةِ فَرِيَادَةُ كَبِدِ الْحُوتِ وَأَمَّا الْوَلَدُ فَإِذَا سَبَقَ مَاءَ الرَّجُلِ مَاءَ الْمَرْأَةِ نَزَعَ الْوَلَدَ وَإِذَا سَبَقَ مَاءَ الْمَرْأَةِ مَاءَ الرَّجُلِ نَزَعَتْ الْوَلَدَ قَالَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ الْيَهُودَ قَوْمٌ بُهْتُ فَاسْأَلُهُمْ عَنِّي قَبْلَ أَنْ يَعْلَمُوا بِإِسْلَامِي فَجَاءَتْ الْيَهُودُ فَقَالَ

النَّبِيِّ ﷺ أَي رَجُلٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنِ سَلَامٍ فِيكُمْ قَالُوا خَيْرُنَا وَابْنُ خَيْرِنَا وَأَفْضَلُنَا وَابْنُ أَفْضَلِنَا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَسْلَمَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَلَامٍ قَالُوا أَعَاذَهُ اللَّهُ مِنْ ذَلِكَ فَأَعَادَ عَلَيْهِمْ فَقَالُوا مِثْلَ ذَلِكَ فَخَرَجَ إِلَيْهِمْ عَبْدُ اللَّهِ فَقَالَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ قَالُوا: «سُرُّنَا وَابْنُ سُرُّنَا» وَتَنَقَّصُوهُ قَالَ: «هَذَا كُنْتُ أَخَافُ يَا رَسُولَ اللَّهِ» [البخاري ٣٩٣٨]

Мәгънәсе: Энәс ﷺ әйтте: «Габдуллаһ бин Сәлам пәйгам-бәребезнең ﷺ Мәдинәгә килгәнән белгәч аның янына кил-де һәм әйтте: «Мин синнән, пәйгамбәр генә белә торган өч әйбер хақында сорыйсым килә: Кыямәт сәгатенең беренче галәмәте нинди була? Жәннәт әһелләренең беренче ризыгы нәрсә була? Һәм ни өчен бала әтисенә яки анасына охшый?». Пәйгамбәребез ﷺ әйтте: «Боларның барсы хақында да әле генә миңа Жибрил хәбәр итте». Габдуллаһ бин Сәлам әйтте: «Фәрештәләр арасыннан ул яһүдләрнең бердән-бер дошманы!». Пәйгамбәребез ﷺ әйтте: «Әмма Кыямәт сәгатенең беренче галәмәте — ул, кешеләрне көнчыгыштан көнбатышка (мәхшәр жиренә) куучы ут булачак. Ә инде Жәннәт әһелләренең беренче ризыгы булып Кит балыгының бавырыннан бер өлешә булачак. Ә балага килгәндә болай-дыр: әгәр дә якынлык вақытында ир-атның мәние хатын-ныкыннан алдарак чыкса, ул вақытта бала аңа охшаячак, ә инде хатын-кызның мәние ир-атныкына караганда алда-рак чыкса, ул вақытта анасына охшаячак». Габдуллаһ бин Сәлам әйтте: «Хакыйкәтә, мин шәһәдәт итәм Лә иләһә иллә Аллах үә әннәкә расул Аллах (Аллаһтан башка һич иләһ юк, һәм син Аллахның илчесе)», шуннан соң әйтте: «Әй расул Аллах! Хакыйкәтә, яһүдләр ялганчылар, алар минем Исламны кабул иткәнәмне белгәнче, син алар-дан минем хакта сора». Берәздән пәйгамбәребез ﷺ янына яһүдләр килде (ә Габдуллаһ бин Сәлам йортта яшеренгән иде) һәм пәйгамбәребез ﷺ алардан сорады: «Габдуллаһ бин Сәлам сезнең арагызда нинди урын алып тора?». Алар әйттеләр: «Ул — безнең арада иң хәерлесе (гыйлемлесе) һәм безнең арада булган иң хәерле (гыйлемле) кешенең улы. Ул — арабызда иң яхшысы һәм арабыздагы иң яхшы

кешенең улы!» Шуннан соң пәйгамбәребез ﷺ сорады: «**Әгәр дә ул Исламны кабул итсә, сез нәрсә әйтер идегез?**». Алар әйттеләр: «Аллаһ сакласын аны бу эштән!». Шуннан соң Габдуллаһ бин Сәлам алар янына чыкты һәм әйтте: «**Хакыйкәтгә, мин шәһәдәт итәм — Аллаһтан башка иләһ юк һәм Мөхәммәд Аның илчәсе!**». Яһүдләр моны ишеткәч әйттеләр: «Ул — безнең арабызда иң яманы вә арабыздагы иң яман кеше улы». Һәм алга таба да аның хакында яман сөйләүләрен дәвам иттеләр. Габдуллаһ бин Сәлам әйтте: «**Мин шушыннан курка идем, йә расул Аллаһ!**». (Бохари)

Бу хәдисләр хакында галимнәр бик күп фикерләр әйтте һәм шуларны кыскача гына бәян итеп узарбыз:

Ибен Хәжәр әйтте: «**Мәнинең алдан чыгуы ир яки кыз булуның галәмәте булыр, ә мәнинең күплеге баланың әтисенә яки әнисенә охшау билгесе булыр**».

Мустафа әл-Гадавий: «**Дөрөсрәге, әгәр дә мәни алдан чыкса баланың әтисенә яки әнисенә охшау билгесе булыр, ә мәнинең күплеге ир яки кыз булуның галәмәте булыр**».

Шуннан соң ибен Хәжәр әйтте: «**Мәнинең күплеге һәм алдан чыгуы белән бәйле мәсьәлә берничәгә бүленә:**

- **Әгәр дә ир-атның мәние алданрак чыкса һәм күбрәк булса, ул вакытта ир бала була һәм аңа охшаган була.**
- **Әгәр дә хатын-кызның мәние алданрак чыкса һәм күбрәк булса, ул вакытта кыз бала була һәм аңа охшаган була.**
- **Әгәр дә ир-атның мәние алданрак чыкса, ә хатын-кызның мәние күбрәк булса, ул вакытта ир бала була ләкин әнисенә охшаган була.**
- **Әгәр дә хатын-кызның мәние алданрак чыкса, ә ир-атның мәние күбрәк булса, ул вакытта кыз бала була, ләкин әтисенә охшаган була.**
- **Әгәр дә ир-атның мәние алданрак чыкса һәм күплектә икесенеке дә тигез булса, ул вакытта ир бала була, ә охшашлыкта икесенең берсе дә тәгаенләnmи, мөмкин әтисенә охшарга, мөмкин әнисенә.**

• Эгәр дә хатын-кызның мәние алданрак чыкса һәм күплектә икесенеке дә тигез булса, ул вакытта кыз бала була, ә охшашлыкта икесенең берсе дә тәгаенләнми, мөмкин әнисенә охшарга, мөмкин әтисенә.

Болар һәммәсе дә Аллах тәгаләнең теләге белән».

Хатын-кызларны сөннәт- ләү (хитән яки хафд)

Шәригатебездә сөннәтләү (хитәнләү) ирләр өчен дә, хатыннар өчен дә каралган мәсьәлә. Ләкин ирләргә ул вәжиб булса, хатын-кызга килгәндә галимнәр төрле фикерләргә бүленделәр. Кемнәрдер аны вәжиб дисәләр, икенчеләре сөннәт гамәл диделәр, ә өченчеләре яшәү урыннарына бүделәр (әссе илләрдә хатын-кыз сөннәтләнә дисәләр, суык илләрдә сөннәтләнми диделәр). Бу хакта пәйгамбәребездән ﷺ ирләргә дә, хатыннарга да гомуми бәян кылган түбәндәге хәдис-шәриф килә:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: «الْفِطْرَةُ خَمْسُ الْخِتَانِ وَالِاسْتِحْدَادُ وَقَصُّ الشَّارِبِ وَتَقْلِيمُ الْأَظْفَارِ وَتَنْفِ الْأَبَاطِ» [البخاري ٥٨٩١]

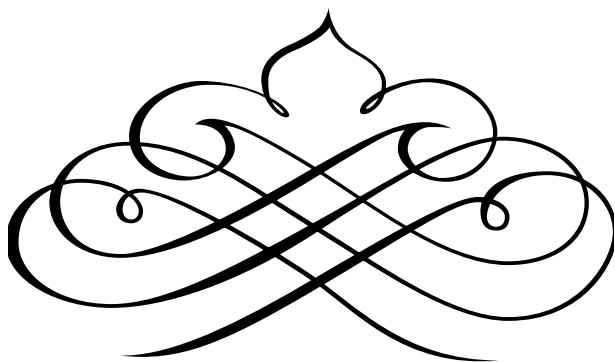
Мәгънәсе: Әбү Һүрайрадан ﷺ: «**Мин пәйгамбәребезнең ﷺ болай дип әйткәнән ишеттем: «Биш әйбер фитрадан: хитән (сөннәткә утырту), истихдәд (женес әгъзаның тирә ягында үскән чәч бөртекләрен кыру), мыек кыскарту, тырнакларны кисү һәм култык астындагы чәч бөртекләрен йолку».**

Әйтүбезчә, бу хәдис хатын-кызларны сөннәтләүдә вәжиб дигәнгә аерым махсус булып килми, бәлки ул аларга да кагыла торганга әйләнә, әгәр дә бу хәдискә икенче, ошбу хәдисне кушып аңлатсак кына:

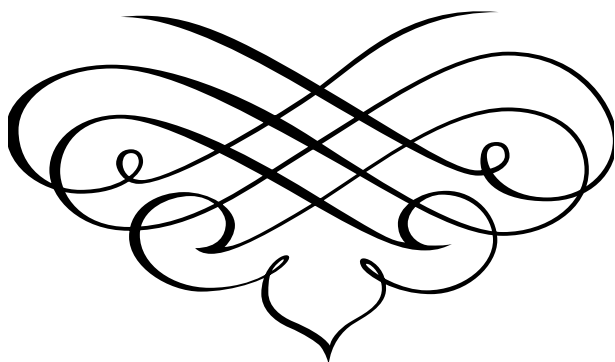
«...إِنَّ النِّسَاءَ شَقَائِقُ الرِّجَالِ...» [الترمذي ١١٣ تحقيق الألباني: صحيح]

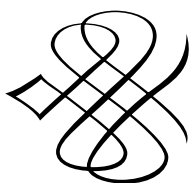
Мәгънәсе: **«Хакыйкатытә, хатыннар ирләрнең туганнары».**

Ләкин, ул вәжиб дигән сүз түгел, чөнки вәжиблегенә ишарә иткән бер генә сахиx һәм ачык дәлил дә юк. Әгәр дә хатын-кызлардан кемдер бу гамәлне кылса, иншәАллаһ әжерен алыр, ә кем кылмый икән, иншәАллаһ аңа бер нәрсә дә юк. Аллаһу әгъләм.

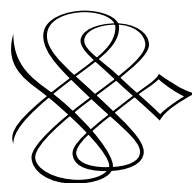

**ТАҲӘРАТ
КИТАБЫ**

Хатын-кыз кулы белән женес әгъзасына тиеп китсә таһәрәте бозыламы?

Бу мәсьәләдә галимнәр икегә бүленде һәм ике як та са-
хих хәдисләр куландылар.

1) Таһәрәт бозылмый диючеләрдән: Гали, Гаммәр бин Йәсир, Габдуллаһ бин Мәсгуд, Габдуллаһ бин Габбас (бер риваятендә), Хүзәйфә бин әл-Йәмән, Гыймран бин Ху-сайн, Әбү Дәрдә, Сәгъд бин Әби Уаккас (бер риваятендә), Сәгъйд бин әл-Мүсәйб (бер риваятендә), Сәгъйд бин әл-Жүбәйр, Ибраһим әл-Нәхәгый, Рабийга бин Габдур-рахман, Суфиян әс-Сәүрий, Габдуллаһ бин әл-Мүбәрәк, Әбү Хәнифә һәм аның сахибләре (иярченнәре), Яхъя бин Мәгъйн, һәм кайбер Шәм вә барча Күфә әһелләре дип әйтелде. Алар ошбу хәдискә таяндылар:

٨٥ - حَدَّثَنَا هَنَّادٌ حَدَّثَنَا مُلَازِمُ بْنُ عَمْرٍو عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَدْرٍ عَنْ قَيْسِ بْنِ طَلْقِ بْنِ عَلِيٍّ هُوَ الْحَنْفِيُّ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «وَهَلْ هُوَ إِلَّا مُضْعَةٌ مِنْهُ أَوْ بَضْعَةٌ مِنْهُ» [الترمذي، تحقيق الألباني: صحيح]

Кыскача мәгънәсе: Талк бин Гали әтисеннән риваять итүе буенча, пәйгамбәрәбез ﷺ әйтте: «**Ул (женес әгъза) тән-нең бер кисәге генә**».

Шулай ук, ошбу мәгънәдәге сахих хәдис Әбү Давыдта, Ибен Мәжәһ, ән-Нәсәидә килде. Һәм без инде ошбу фи-керне алабыз. Аллаһу әгъләм.

2) Ә инде таһәрәт бозыла диючеләрдән: Гомәр бин әл-Хәттаб, Габдуллаһ бин Гомәр, Әбү Әюб әл-Әнсарий, Зәйд бин Халид, Әбү Һүрайра, Габдуллаһ бин Гамр бин әл-Гас, Жәбир, Гаишә, Үммү Хәбибә, Бүсра бинт Сафуан, Сәгъд бин Әби Уаккас (бер риваятендә), Габдуллаһ бин Габбас (бер риваятендә), Гур'уа бин Зүбәйр, Сөләймән бин Йәсәр, Гата бин Әби Рабәх, Әбән бин Госман, Жәбир бин Зәйд, әз-Зүһрий, Мусгаб бин Сәгъд, Яхъя бин Әбий

Кәсийр, Сәгыйд бин әл-Мүсәйб (бер риваятендә), Ғишәм бин Гур'уа, әл-Әузәгый, Шәм әһелләренәң күпчелеге, Шәфигый, Әхмәд һәм Исхак дип әйтелде, һәм алар ошбу хәдискә таяндылар:

۱۸۱ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ أَنَّهُ سَمِعَ عُرْوَةَ يَقُولُ دَخَلْتُ عَلَى مَرْوَانَ بْنِ الْحَكَمِ فَذَكَرْنَا مَا يَكُونُ مِنْهُ الْوُضُوءُ فَقَالَ مَرْوَانُ وَمِنْ مَسِّ الذَّكَرِ فَقَالَ عُرْوَةُ مَا عَلِمْتُ ذَلِكَ فَقَالَ مَرْوَانُ أَخْبَرْتَنِي بِسُرَّةٍ بِنْتُ صَفْوَانَ أَنَّهَا سَمِعَتْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «مَنْ مَسَّ ذَكَرَهُ فَلْيَتَوَضَّأْ» [أبو داود تحقيق الألباني: صحيح]

Кыскача мәгънәсе: Бүсра бинт Сафуаннан, пәйгамбәре-без ﷺ әйтте: **«Кем дә кем женес әгъзасына тия икән, таһәрат алсын».**

Шулай ук, таһәрат алырга диючеләр хатын-кызларга гына кагылган башка хәдисләр китерделәр, әмма ләкин ул хәдисләрнең дәрәсләгендә галимнәр арасында кайбер каршылыклы фикерләр бар. Шуңа да карамастан, хәдис гыйлемендә булган башка юллар белән чагыштырганда, икенчеләрнеке дәрәсләк дип әйтелде. Аллаһу әгъләм.

Имам Мәлик бу мәсьәләдә берничә фикердә:

1) «Әгәр дә женес әгъзасына шәһвәт белән тисә, ул вақытта таһәрате бозыла, шәһвәтсез тисә бозылмый».

2) «Әгәр дә кулның эчке ягы белән тисә бозыла, ә тышкы ягы белән тисә бозылмый».

3) «Әгәр дә юри тисә бозыла, ялгыш тисә бозылмый». Ләкин имам Мәлик мәһәбәндә төпләнгән фикер, ул — женес әгъзага кул белән тиелсә таһәрат алу сөннәт, вәжиб түгел.

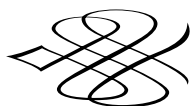
Бу мәсьәләдә хатын-кызлар белергә тиеш булган тагын берничә нокта:

1) Бу мәсьәләләрдә женес әгъзага ялан кул белән тию күздә тотыла.

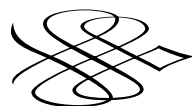
2) Хатын-кызның кулы иренәң женес әгъзасына тисә берсенәң дә таһәрате бозылмый, чөнки моңа бернинди ачык дәлил дә юк.

3) Шулай ук, хатын-кыз үзенең арткы ягына кулы белән тисә, таһәрәте бозылмый. Гыйлем әһелләре арасында моңа карата кайбер каршылыклы фикерләр булса да, әмма ләкин моны ачык кына бәян итеп килгән дәлил юк. Аллаһу әгъләм.

4) Хатын-кыз баласын юндырғанда, яки башка нинди генә вакытта булса да аның женес әгъзасына ялан кулы белән тисә, таһәрәте бозылмый, чөнки моңа бернинди ачык дәлил дә юк.

Хатын-кызның бизәнүе

Хатын-кыз әгәр дә төрле буяу, яки тырнак лаклары кебек нәрсәләр белән бизәнергә тели икән, ул аларны намазга таһәрәт алып алдыннан юып төшерергә тиеш.

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: «نِسَاؤُنَا يَخْتَضِبْنَ أَحْسَنَ خِصَابٍ، يَخْتَضِبْنَ بَعْدَ الْعِشَاءِ وَ يَنْزَعْنَ قَبْلَ الْفَجْرِ» [مصنف ابن أبي شيبة ١/١٢٠، صحيح]

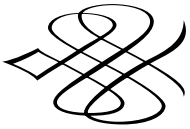
Мәгънәсе: Ибен Габбас رضي الله عنه әйтте: **«Безнең хатыннарыбыз ястүдән соң иң матур бизәнү белән бизәнәләр һәм иртәнге намаз алдыннан бетерәләр (юалар) иде».**

عَنْ عَلْقَمَةَ أَنَّهَا كَانَتْ يَأْمُرُ نِسَاءَهُ يَخْتَضِبْنَ فِي أَيَّامِ حَيْضِهِنَّ [أخرجه البيهقي في السنن الكبرى ١/٧٧، صحيح عن علقمة]

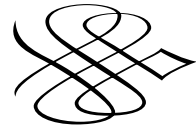
Мәгънәсе: **«Галкама хатыннарына күрәм вакытында бизәнү буяулары белән бизәнергә әмер итә иде».**

عَنْ إِبْرَاهِيمَ (النَّخَعِيِّ) فِي الْمَرْأَةِ تَخْضِبُ يَدَيْهَا عَلَى غَيْرِ وُضوءٍ ثُمَّ تَحْضُرُهَا الصَّلَاةَ، قَالَ: «تَنْزَعُ مَا عَلَى يَدَيْهَا إِذَا أَرَادَتْ أَنْ تُصَلِّيَ» [أخرجه البيهقي في السنن الكبرى ١/٧٨]

Мәгънәсе: Таһәрәтсез вакытта кулын бизәнү буявы белән буяп, намаз вакыты кергән хатын-кыз хакында Ибраһим ән-Нәхәгыйдан сорадылар, әйтте: **«Намаз укырга жыенса, кулында булган барча нәрсәне бетерә (юа)».**

Күкрәк сөте имә торган кыз бала сидегенә кагылышлы мәсьәлә

Бу мәсьәләдә шулай ук галимнәр арасында каршылыклы фикерләр булса да, ләкин күпчелек гыйлем ияләре күкрәк сөте имә торган ир бала белән кыз баланың сидеге аерыла диделәр. Кемнәрдер икесенен дә сидек урыны юбла дисәләр, икенчеләре кыз баланыкы гына юбла диделәр. Моңа дәлил итеп түбәндәге хәдисне китерергә мөмкин:

٦١٠- عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فِي بَوْلِ الْغُلَامِ الرَّضِيعِ «يُنْضَخُ بَوْلُ الْغُلَامِ وَيُغْسَلُ بَوْلُ الْجَارِيَةِ» [سنن الترمذي، تحقيق الألباني: صحيح ، ابن ماجة ٥٢٥]

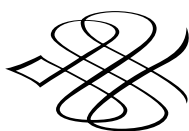
Мәгънәсе: Галидән ﷺ, пәйгамбәрәбез ﷺ әйтте: **«Ир бала сидеге урынына су сибелә, ә кыз баланыкы юбла».**

Бу хәдистә ир бала сидеге белән кыз баланыкы аерыла дип килсә дә, Галидән килгән икенче сахиһ әсәрдә күкрәк сөте имә торган бала хакында сүз барганлыгы аңлашыла:

٣٧٧- عَنْ عَلِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ يُغْسَلُ مَنْ بَوْلِ الْجَارِيَةِ وَيُنْضَخُ مَنْ بَوْلِ الْغُلَامِ مَا لَمْ يَطْعَمَ» [سنن أبي داود، تحقيق الألباني : صحيح موقوف]

Мәгънәсе: Гали ﷺ әйтте: **«Ашамый торган (күкрәк кенә имүче) кыз бала сидеге урыны юбла, ә ир бала сидеге урынына су сибелә».**

Бу мәсьәлә әйткәнәбезчә күкрәк сөте имүче бала хакында, ә инде ризык ашый торган баланың, булсын маллай яки кыз, икесенен дә сидеге юбла. Аллаһу әгъләм.

Хатын-кызның киеменә күкрәк сөте тисә?

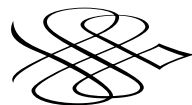
Әгәр дә хатын-кыз баласын имезгәндә, киеменә күкрәк сөте тисә, моның өчен бернәрсә дә юк, һәм аны юарга да тиешле түгел, чөнки күкрәк сөте нәжес түгел. Бу хакта Ибраһим ән-Нәхәгый болай диде:

عن إبراهيم قال: « لا بأس بلبنِ المرأةِ أن يُصيبَ ثوبها يَعْنِي لَبَنَهَا » [مصنف ابن أبي شيبة ١٧٢/١]

Мәгънәсе: **«Хатын-кызның киеменә күкрәк сөте тисә, бер зарар да юк».**

Мәзи

Мәзиненң нәжес булуында галимнәр арасында каршылыклы фикерләр юк. Әгәр дә мәзи чыга икән, ул вакытта женес әгъзасын юып намазга таһәрат алу тиешле. Һәм моңа дәлил булып ошбу хәдис килә:

عَنْ عَلِيٍّ قَالَ كُنْتُ رَجُلًا مَذَّاءً فَأَمَرْتُ رَجُلًا أَنْ يَسْأَلَ النَّبِيَّ ﷺ لِمَكَانِ ابْنَتِهِ فَسَأَلَ فَقَالَ: «تَوَضَّأَ وَاغْسَلَ ذَكَرَكَ» [البخاري ٢٦٩]

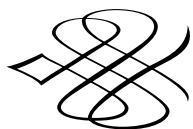
Мәгънәсе: Гали ﷺ әйтте: **«Мин мәзи күп чыгучы ир идем һәм бер кешедән (әл-Микъдәд бин әл-Әсүәдтән) пәйгамбәребездән ﷺ аның кызы (Фатыйма) хақына сорарга куштым (шушы мәсьәләне). Пәйгамбәребез ﷺ әйтте: **«Женес әгъзаңны юу һәм таһәрат ал».****

Бу хөкем хатын-кызларга да кагыла, чөнки әйтелгәнчә:

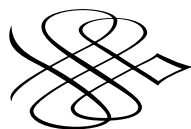
[...إِنَّ النِّسَاءَ شَقَائِقُ الرِّجَالِ...] [الترمذي ١١٣ تحقيق الألباني: صحيح]

Мәгънәсе: **«Хакыйкатытә, хатыннар — ирләрнең туганнары».**

Гомум булган хөкемдә хатыннарга кыгылышлы аерым дәлил булмаса, алар гомуми хөкем астына керәләр.

Хатын-кызларның женес әгъзасыннан чыккан сыекчалар

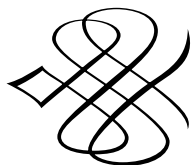

Бу мәсьәләдә галимнәр төрле каршылыклы фикерләргә килделәр. Кемнәрдер алдан да, арттан да чыккан барча нәрсә дә нәжес дисә, икенчеләре нәжес түгел диде. Без инде нәжес дигән белән килешмибез, чөнки сидек, зур хажәт, арттан һава чыгу, күрем каны, нифәс каны (бала тапканнан соң килә торган кан), мәни һәм мәзи кебек нәрсәләргә нәжес яки таһәрат бозыла дип шәригатебездә дәлилләр булса, башкасына дәшми калынды. Шулай ук, пәйгамбәребез ﷺ вақытында, хәзерге замандагы кебек үк, бу нәрсә хатын-кызларда билгеле иде, әмма расүлебез ﷺ ана карамастан берсен дә таһәрат белән илзәм кылмады. Ә инде кем ошбу түбәндәге аятыкә таянып нәжес дисә:

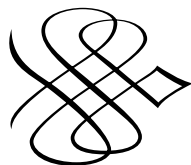
(أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ) المائدة: ٦

Мәгънәсе: **«Яки берәрегеz түбән жирдән (бәдрәфтән, чөнки кеше үзенең зур яки кечкенә хажәтен йомышлар өчен түбәнрәк, кеше-фәлән күрмәслек урынга бара торган була) килсәгез».**

Галимнәр әйтүенчә бу аятытә сүз, кешенең яшеренеп эшли торган зур яки кечкенә хажәте турында бара. Аллаһу әгъләм.

Хатын-кыз мәниенең сыйфаты (төсө) һәм төшләнсә гөсел коену тиешлеге хакында

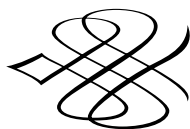

أَنَّ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ حَدَّثَهُمْ أَنَّ أُمَّ سُلَيْمٍ حَدَّثَتْ أَنَّهَا سَأَلَتْ نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ عَنِ الْمَرْأَةِ تَرَى فِي مَنْأَمِهَا مَا يَرَى الرَّجُلُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا رَأَتْ ذَلِكَ الْمَرْأَةُ فَلْتَغْتَسِلْ»، فَقَالَتْ أُمُّ سُلَيْمٍ وَاسْتَحْيَيْتُ مِنْ ذَلِكَ قَالَتْ وَهَلْ يَكُونُ هَذَا فَقَالَ نَبِيُّ اللَّهِ ﷺ: «نَعَمْ فَمِنْ

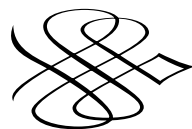
أَيِّنْ يَكُونُ الشَّبَهُ إِنَّ مَاءَ الرَّجُلِ غَلِيظٌ أَبْيَضُ وَمَاءَ الْمَرْأَةِ رَقِيْقٌ أَصْفَرُ فَمِنْ أَيِّهَمَا
عَلَا أَوْ سَبَقَ يَكُونُ مِنْهُ الشَّبَهُ» [مسلم ٣١١]

Мәгънәсе: Әнәс бин Мәликтән ﷺ, Үммү Сүләйм пәйгам-
бәребездән ﷺ хатын-кыз төшөндә ир кеше кебек үк төш
күрүе (төшләнүе) хакында сорады. Пәйгамбәребез ﷺ
әйтте: **«Әгәр дә хатын-кыз шундыйны ук күрсә (төшләнсә),
госел коенсын».** Үммү Сүләйм әйтте: «Мин оялдым ошбу
нәрсәдән», һәм дәвам итеп әйтте: «Алай буламы соң (ягъ-
ни хатын-кыз төшләнәме соң)?». Пәйгамбәребез ﷺ әйтте:
**«Әйе, алай булмаса, кайдан аның (баланың әтисенә яки
әнисенә) охшашлыгы була? Хакыйкәтгә, ир-атның суы
(мәние) куе вә ак, ә хатын-кызның суы (мәние) нечкә (сыек)
вә сары, кайсысыныкы күбрәк вә өстенрәк булса, яки ал-
данрак чыкса, шуңа охшаган була».**

Ошбу мәгънәдәгә хәдисне шулай ук ән-Нәсәи һәм
ибен Мәжәһ риваять итте. Әтисенә яки әнисенә охшау
мәсьәләсен без **«Ир яки кыз бала тууы хакында»** дигән
бүлектә аңлатып узган идек инде. Шулай ук, бу хәдистән
күрөнгәнчә, хатын-кыз ир-ат кебек үк төшләнә һәм ошбу
очракта ул госел коенырга тиешле.

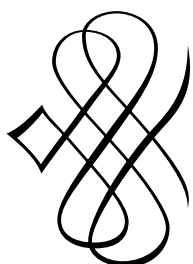
Ир һәм хатынның бергә госел коенуы

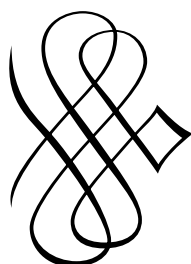
حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ
قَالَتْ: «كُنْتُ أُغْتَسِلُ أَنَا وَالنَّبِيُّ ﷺ مِنْ إِنَاءٍ وَاجِدٍ كَلَانَا جَنْبَ» [البخاري ٢٩٩]

Мәгънәсе: Гаишә ﷺ әйтте: **«Без пәйгамбәр ﷺ белән бер-
гә, жөнөб вакытында, бер савыттан су алып госел коена
идек».**

Бу мәсьәләдә мөселман галимнәре арасында ихтиләф
(капма-каршы фикерләр) юк. Аллаһу әгъләм.

**Хатын-кыз ире белән
якынлык кылганнан
соң госел коенгач, бераз
вакыттан соң аннан
иренең мәние чыкса,
нишлэргә тиеш?**

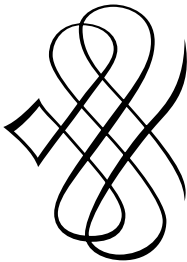
Бу мәсьәләдә шулай ук галимнәр төрле каршылыклы фикерләргә бүленделәр. Кемнәрдер госел тиешле дисә, икенчеләре госел тиешле түгел, бәлки таһәрат кенә кирәк диделәр. Ә кайберләре госел дә, таһәрат тә тиеш түгел дигән фикерне әйтеп уздылар. Хәнәфи галимнәреннән булган “Фәтх әл-Кадир” китабының хужасы Мөхәммәд бин Габдулвахит бин әл-Үмәм болай диде: «*Әгәр дә хатын-кыз ире белән якынлык кылганнан соң госел коенгач, бераз вакыттан соң аннан иренең мәние чыкса, аңа госел тиеш түгел*». Шулай ук Шәфигый мәһәбенең галимнәреннән ән-Нәвәвий “әл-Мәжмугъ” китабында: «...госел коенмый, бәлки таһәрат кенә ала», — дип әйтеп узды. Бу хакта башка галимнәренң дә фикере күп, әмма ләкин без ошбуларны караганнан соң, хатын-кызга бу очракта госел тиешле түгел, бәлки намазга басса, таһәрат ала, дигән фикерне дәрәс дип таптык. Һәм моны куәтләп шулай ук түбәндәге әсәрләргә китерергә мөмкин:

عَنْ الزُّهْرِيِّ فِي الْمَرْأَةِ وَالرَّجُلِ يَخْرُجُ مِنْهُمَا الشَّيْءُ بَعْدَمَا يَغْتَسِلَانِ، قَالَ: «يَغْتَسِلَانِ فَرَجَهُمَا وَ يَتَوَضَّئَانِ» [مصنف ابن أبي شيبة ١/١٣٩، صحيح من قول الزهري]

Мәгънәсе: Әз-Зүһрий хатын-кыз һәм ир кеше госел коенганнан соң аларның женес әгъзаларыннан берәр нәрсә чыгуы хакында соралгач, болай диде: «**Женес әгъзаларын юалар һәм таһәратләнәләр**».

عَنْ جَابِرِ بْنِ زَيْدٍ فِي الْمَرْأَةِ يَخْرُجُ مِنْهَا الشَّيْءُ مِنْ مَاءِ الرَّجُلِ بَعْدَ الْغُسْلِ؟ قَالَ: «عَلَيْهَا الْوُضُوءُ» [مصنف ابن أبي شيبة ١/١٤٠، صحيح]

Мәгънәсе: Жәбир бин Зәйдтән ﷺ хатын-кыз (ире белән яқынлык кылганнан соң) гәсел коенгач, аннан иренәң суы (мәние) чыкса нишләргә тиеш дип соралгач, ул: **«Тәһәрәт алырга тиеш»**, — диде.

**Әгәр ире хатынын
яқынлык кылырга
чакырса, ә хатыны гәсел
коенырга иренеп, яки
су юк дип, аны инкяр
итсә, дәрәс буламы?**

Хатын-кыз су юк дип ире белән яқынлык кылуны кире кага алмый, чөнки бу хакта пәйгамбәрәбезнең ﷺ ачыктан-ачык хәдисләре бар.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «إِذَا دَعَا الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ إِلَى فِرَاشِهِ فَأَبَتْ أَنْ تَجِيءَ لَعَنَتْهَا الْمَلَائِكَةُ حَتَّى تَضْبَحَ» [البخاري ٥١٩٣]

Мәгънәсе: Әбү Һүрайрадан ﷺ, пәйгамбәрәбез ﷺ әйтте: **«Әгәр дә ире хатынын яқынлык кылырга чакырса, ә хатыны аны кире какса, фәрештәләр ул хатынны иртәнгә кадәр ләгънәт кылырлар»**.

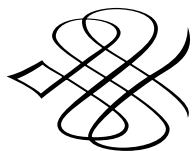
Шулай ук, башка мәгънә белән булган бу мәсьәләгә кагылышлы хәдисләр Мәслимдә дә килә.

Шулай итеп, әгәр дә ире хатынын яқынлык кылырга чакыра икән, ул аңа риза булырга тиеш, чөнки су булмаган хәлдә тәяммум алып бу авырлыктан чыгарга мөмкин. Инде су салкын яки кайнар гына булып, чирләүдән сакланып, үзенә сәләмәтлегенә зыян китерүдән курыкса, шулай ук тәяммум кылырга рөхсәт ителә.

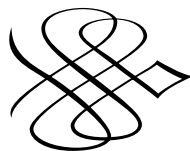
(فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا) المائدة: ٦

Мәгънәсе: **«Су тапмасагыз, пакь жиргә сугып тәяммум кылыгыз»**.

Инде госел коенырга су булмаганда хатын-кыз ире белән якынлык кылуны кире кага алмый икән, коенырга иренеп аның белән якынлык кылуны инкяр итүдә сүз дә булырга мөмкин түгел.

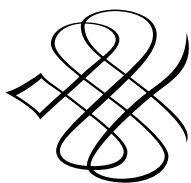
Госел коенганда хатын-кыз чәч толымын сүтәргә тиешме?

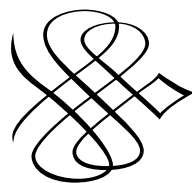
عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ، قُلْتُ: «يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي امْرَأَةٌ أَشَدُّ ضَفَرَ رَأْسِي فَأَنْقُضُهُ لِغَسَلِ
الْجَنَابَةِ» قَالَ: «لَا إِنَّمَا يَكْفِيكَ أَنْ تَحْتِي عَلَى رَأْسِكَ ثَلَاثَ حَثِيَّاتٍ ثُمَّ تُفِيضِينَ عَلَيْكَ
الْمَاءَ فَتَطْهُرِينَ» [مسلم ٤٩٧]

Мәгънәсе: Үммү Сәләмә әйтте: «Әй расул Аллах! Мин чәч толымымны тыгыз итеп бәйлим, жөнөб госелен коенганда аны (толымын) чишимме?». Пәйгамбәребез ﷺ әйтте: «Юк, хакыйкатыгә, сиңа баш өстенә өч уч су сипсәң житә, шуннан соң өстенә су кой һәм шулай пакъләнәсен».

Хәдистән аңлашылганча, хатын-кызга жөнөб госелен коенганда чәч толымын сүтү вәжиб түгел, ләкин чәч төпләренә су тидерү кирәк. Шулай ук, күрем вакытыннан соң коенган госелдә дә ана чәч толымын сүтү вәжиб түгел. Имам Бохари “Сахих”ында (317нче хәдис) күрем вакытыннан соң госел коенганда хатын-кыз чәч толымын сүтәргә тиеш дигән бүлекне билгеләп узса да, әмма ошбу бүлектә китергән хәдис Гаишәнең хайдан соң түгел, ә бәлки хайд килеш хажга госел коенуы хакында. Аллаһу әгъләм.

Хатын-кыз хайд¹ вакытыннан соң гөсел коенганда хушбуй куллануы хақында

عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ امْرَأَةً سَأَلَتْ النَّبِيَّ ﷺ عَنْ غُسْلِهَا مِنَ الْمَحِيضِ فَأَمَرَهَا كَيْفَ تَغْتَسِلُ
قَالَ: «خُذِي فِرْصَةً مِنْ مَسْكِ فَتَطْهَرِي بِهَا»، قَالَتْ: كَيْفَ أَتَطْهَرُ قَالَ: «تَطْهَرِي
بِهَا»، قَالَتْ: كَيْفَ قَالَ: «سُبْحَانَ اللَّهِ تَطْهَرِي» فَاجْتَبَدْتُهَا إِلَيَّ فَقُلْتُ: «تَتَّبِعِي بِهَا
أَثَرَ الدَّمِّ» [البخاري ٣١٤]

Мәгънәсе: Гаишәдән риваять ителә: *«Бер хатын-кыз пәйгамбәребездән ﷺ хайдтан (күремнән) соң гөсел коену хақында сорады. Пәйгамбәребез ﷺ аңа ничек коенырга кирәклеген аңлатып әйтте: «Миск (хушбуй) белән хушбуйланган йон (яки мамык) кисәге ал һәм шуның белән пакълән». Ул хатын сорады: «Ничек соң мин аның белән пакъләнәйм?». Пәйгамбәребез ﷺ әйтте: «Шуның белән тазарын». Ул хатын әйтте: «Ничек?». Пәйгамбәребез ﷺ гажәпләнәп әйтте: «СөбхәнАллаһ! Пакълән!».* (Гаишә әйтте:) *Мин ул хатынны үземә тарттым һәм әйттем: «Кан эзе калган урыннарны шуның белән сөрт».*

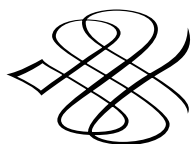
Бу хакта, шулай ук, башка хәдисләр бар һәм галимнәренәң әйтүенчә, хатын-кыз күрем вақыты узып, гөсел коенып юынганнан соң, женес әгъзасын мискләнгән (хушбуйланган) бер кисәк чүпрәк белән сөртә. Бу сөннәтне хәзерге көндә күп кенә хатыннар белеп бетерми, Аллаһу мүстәган.

Моның хикмәтләрен билгеләп ән-Нәүәүий болай дип әйтәп узды:

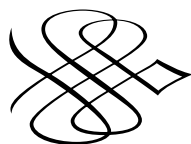
1) Ул урынны хушбуйландыру андагы начар исләрне бетерә.

2) Бала узуга тизләндерү сәбәбәнән була. Аллаһу әгъләм.

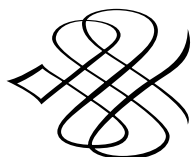
1 Күрем (женси яктан өлгергән хатын-кызларда аналыктан ай сәен кан килү)

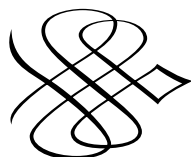
Күремнән соң госел коенуның кыскача тәртибе

Башта таһәрат ала, шуннан соң авыз-борынын чайкый, аннары башына су коя һәм чәч төпләренә су тисен өчен бармаклары белән ышкый, аннары үзенә өстенә су коя хәтта тәнәндә коры урын калмаслык итеп, һәм соңыннан хушбуйланган бер кисәк чүпрәк яки шуна охшаш әйбер алып кан эзе урынын (женес әгъзасын) сөртә.

Хатын-кызның женес әгъзасыннан чыга торган канның төрләре

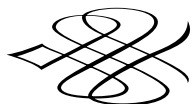

Хатын-кызның женес әгъзасыннан чыга торган канның төрләре өчкә бүленә:

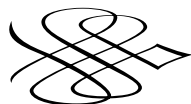
— Хайд (күрем) каны, (куе, кызыл-кара төстәге начар (сасы) исле, аналыктан чыга торган кан).

— Нифәс каны (бала тапканнан соң килә торган кан, ул шулай ук аналыктан килә).

— Истихада каны (гадәттә күрем вакытында булмыйча, аналыктан түгел, ә женес әгъзасының төбеннән, тамырдан чыга торган сыек-кызыл төстәге, начар исле булмаган кан).

Хайд (күрем) мәсьәләсе

Хайдның мәгънәсе:

Әл-Жүржәний үзенә “Тәгърифат” китабында хайдны аңлатып болай диде: *«Хайдның тел сөйләмендәге мәгънәсе «агу», «агып тору» дигәнне аңлата. Шәргый атама мәгънәсе: Яшь буенча кечкенә булмаган, бәлигъ вә авырулардан сәләмат булган хатын-кызның аналыгыннан килә тор-*

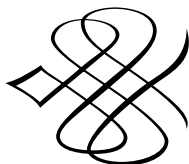
ган кан. Яше кечкенә кызның каны килсә, ул шәригатътә хайдка саналмый. «Аналыктан» дип әйтү — истихаданы аера, чөнки истихада аналыктан чыкмый. «Сәламәт» дип әйтү — нифәсне аера, чөнки нифәс бала тапканнан соң авыру каны булып чыга».

Ибн Манзур “Лисән әл-Гараб”тә болай диде: «Хатын-кыз хайд булуы... әгәр дә аннан билгеле көннөрдә кан акса».

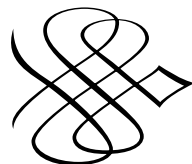
Ибен Хәжәр “Фәтх әл-Бәрий”дә болай дип аңлатты: «Хайд — хатын-кызның билгеле урыныннан, билгеле көннөрдә агып чыга торган каны».

Әл-Жәхиз “Хайваннар” китабында: «Тере булган жан ияләреннән дүртәүнең хайды була; хатын-кыз, куян, сыртлан һәм ярканат», — диде.

Ибен әл-Гарабий хайдның сигез исеме бар дип узды: 1- Хайд, 2- Гарик, 3- Фәрик, 4- Тамис, 5- Тамис (сакау-с-хәрефе белән), 6- Дәрис, 7- Кәбир, 8- Дахик.

Хайд, Алланьның Адәм кызларына язган тәкъдире

عن عَائِشَةَ تَقُولُ: خَرَجْنَا لَا نَرَى إِلَّا الْحَجَّ فَلَمَّا كُنَّا بِسَرْفَ حَضَّتْ فَدَجَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَنَا أَنْكَبِي قَالَ: «مَا لَكَ أَنْفِسْتِ؟» قُلْتُ: نَعَمْ قَالَ: «إِنَّ هَذَا أَمْرٌ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَى بَنَاتِ آدَمَ فَأَقْضِي مَا يَقْضِي الْحَاجُّ عَيْرَ أَنْ لَا تَطُوفِي بِالْبَيْتِ» قَالَتْ: وَضَحَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ نِسَائِهِ بِالْبَقَرِ [البخاري ٢٩٤]

Мәгънәсе: Гаишә әйтте: «Без хаж нияте белән чыктык, Сәрифкә² житкәч, минем күрем башланды. Пәйгамбәребез ﷺ минем янга кергәч, елап утырганымны күреп сорады: «Нәрсә булды сиңа? Сиңең хайд (күрем) башландымы?». Мин әйттем: «Әйе». Шуннан соң ул әйтте: «Хакыйкатътә, бу — Аллах тәгаләнең Адәм кызларына язган тәкъдире, хаж кылучы эшли торган барча нәрсәләрене

2 Мәккәнең төньягында 12 чакрым ераклыктагы урын

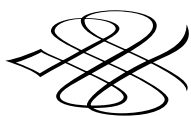
дә эшлә, әмма ләкин Кәгъбә тирәли таваф кылма!». Эйтте (Гаишә): «Пәйгамбәребез ﷺ барча хатыннары исеменнән сыер чалдыртты».

Бу хәдистән аңлашылганча, хайдның беренче килеп чыгуы Адәм кызларыннан башланды. Ибен Хәжәр “Фәтх әл-Бәрий”дә бу хакта ибен Габбастан ﷺ болай дип әйтәп узды: *«Хайд беренче булып Хәва Жәннәттән жиргә төшерелгәч анарда башланды». Эйтте (ибен Хәжәр): «Әгәр дә шулай икән, Адәмнең кызлары алар Хәваның да кызлары. Аллаһу әгъләм». Мустафа әл-Гадавий әйтте: «Бу, хайдның беренче булып Адәм кызларында Хәва белән бергә башланган дигән фикерне генә куәтли». Э инде ибен Хәжәрнең ибен Мәсгудтан: «Бәнү Исраил кавемәндә ирләр һәм хатыннар бергә намаз укыйлар иде, әмма хатын-кыз үзен ирләрдән өстен күрә иде, шуннан соң Аллаһ тәгалә аларга хайдны булдырып, аларны мәчеттән тыйды», — дигән сүзе, ул — хайдның беренче булып бәнү Исраил хатын-кызларында барлыкка килүе түгел, ә бәлки аларга гөнаһларына карата жәза булып, гадәттән тыш ешрак килә башлавын аңлата. Чөнки Аллаһ тәгалә Коръәндә туфан хакында ошбу ук мәгънәдә әйтте:*

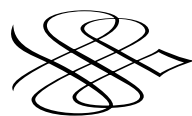
(فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الطُّوفَانَ وَالْجَرَادَ وَالْقُمَّلَ وَالضَّفَادِعَ وَالِدَّمَ آيَاتٍ
مُفَصَّلَاتٍ فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُّجْرِمِينَ) الأعراف: ١٣٣

Мәгънәсе: **«Аларга туфан, саранча, бет, бакаларны һәм кан жибәрдек, боларны аерым-аерым ачык галәмәтләр итәп жибәрдек. Бу галәмәтләрне күргән соңында да тәкәбберләнеп, азган кәфер кавемә булдылар».**

Аллаһ тәгалә бу аяттә: **«Аларга (бәнү Исраил кавемәнә) туфан жибәрдек»,** — дисә дә, ләкин алардан алда туфан Нух ﷺ кавемәнә жибәрелгән иде инде. Шулай булгач ибен Мәсгудтан ﷺ риваять ителгән хайд хакында сүз югарыда аңлаткан мәгънәдә була. Аллаһу әгъләм.

Ошбу аять белән бәйлә кайбер мәсьәләләр

(وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذَىٰ فَأَعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ
وَلَا تَقْرُبُوهُنَّ حَتَّىٰ يَطْهُرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ
اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ) البقرة: ٢٢٢

Мәгънәсе: «Янә синнән хатыннарынң күрем каны хакын-да сорыйлар. Әйт: «Ул (күрем каны) иза чиктерә (азаплай, интектерә)», — дип. Күремле вакытларында, күремнәре бетеп пакъләнгәннәренә чаклы хатыннарыгыздан киселеп торыгыз (якынлашмагыз). Күремнәреннән пакълансалар, Аллаһ әмер иткән урыннан якынлык кылыгыз. Дәрәсләктә, Аллаһ тәүбә итеп төзәлүчеләрне, һәм күнел вә тән нәжәсләреннән пакъләнүчеләрне сөя».

Аятьнең инү (төшү) сәбәбе:

وَحَدَّثَنِي زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ حَدَّثَنَا حَمَادُ بْنُ سَلَمَةَ حَدَّثَنَا ثَابِتٌ عَنْ أَنَسٍ أَنَّ الْيَهُودَ كَانُوا إِذَا حَاضَتِ الْمَرْأَةُ فِيهِمْ لَمْ يُؤَاكِلُوهَا وَلَمْ يُجَامِعُوهُنَّ فِي النُّبُوتِ فَسَأَلَ أَصْحَابُ النَّبِيِّ ﷺ النَّبِيَّ ﷺ فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى «وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذَىٰ فَأَعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ» إِلَىٰ آخِرِ الْآيَةِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «اصْنَعُوا كُلَّ شَيْءٍ إِلَّا النِّكَاحَ» فَبَلَغَ ذَلِكَ الْيَهُودَ فَقَالُوا مَا يُرِيدُ هَذَا الرَّجُلُ أَنْ يَدْعَ مِنْ أَمْرِنَا شَيْئًا إِلَّا خَالَفَنَا فِيهِ فَجَاءَ أَسِيدُ بْنُ حُضَيْرٍ وَعَبَادُ بْنُ بَشْرٍ فَقَالَا يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ الْيَهُودَ تَقُولُ كَذَا وَكَذَا فَلَا نُجَامِعُهُنَّ فَتَغَيَّرَ وَجْهُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ حَتَّىٰ ظَنَنَّا أَنْ قَدْ وَجَدَ عَلَيْهِمَا فَحَرَجًا فَاسْتَقْبَلَهُمَا هَدِيَّةً مِنْ لَبَنٍ إِلَىٰ النَّبِيِّ ﷺ فَأَرْسَلَ فِي آثَارِهِمَا فَسَقَاهُمَا فَعَرَفَا أَنْ لَمْ يَجِدْ عَلَيْهِمَا [مسلم ٣٠٢]

Мәгънәсе: Әнәстән ﷺ: Яһүдләр, хатын-кызларының күрем вакыты житсә, ул (хатын) алар белән бергә ашамый һәм алар да аның белән бергә ашамыйлар иде, шулай ук ул (күремле) хатынны үзләре белән бергә бер өйдә торгызмыйлар вә аның белән аралашмыйлар да иде. Сахәбәләр пәйгамбәрәбездән ﷺ бу хакта сорашкач, Аллаһ тәгалә ошбу аятьне индерде:

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذَىٰ فَأَعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ
وَلَا تَقْرُبُوهُنَّ حَتَّىٰ يَطْهُرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ
اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ) البقرة: ٢٢٢

Мәгънәсе: «Янә синнән хатыннарның күрем каны ха-
кында сорыйлар. Әйт: «Ул (күрем каны) иза чиктерә
(азапый, интектерә)», — дип. Күремле вакытларында,
күремнәре бетеп пакъләнгәннәренә чаклы хатыннарыгыз-
дан киселеп торыгыз (якынлашмагыз). Күремнәреннән
пакълансалар, Аллаһ әмер иткән урыннан якынлык кы-
лыгыз. Дәрәсләктә, Аллаһ тәүбә итеп төзәлүчеләрне, һәм
күнел вә тән нәжесләрәннән пакъләнүчеләрне сөя». Һәм
пәйгамбәрәбез ﷺ әйтте: «(Хатыннарыгыз белән) якын-
лык кылудан башка, барча нәрсәне дә эшләгез». Бу хәбәр
яһүдләргә барып житте һәм алар әйттеләр: «Бу кеше (ягъ-
ни пәйгамбәрәбез ﷺ) безнең бер эшебезгә дә кысылмый-
ча калырга теләми, кысыла икән, безгә гел тискәрәсен
эшли». Шуннан соң пәйгамбәрәбез ﷺ янына Үсәйд бин
Худайр белән Габбәд бин Бишр килделәр һәм әйттеләр:
«Йә Расүл Аллаһ! Чынлыкта, яһүдләр шулай-шулай дип
әйтәләр, бәлки безгә (яһүдләргә тулысы белән кире бул-
сын өчен) хатыннарыбыз белән якынлык та кылырга?». Бу
сүзләрдән соң пәйгамбәрәбезнең ﷺ йөзе үзгәрде, хәтта без:
«Расүлебез бу икесенә ачуланды», — дип уйладык. Алар
чыгып киттеләр һәм каршыларына пәйгамбәрәбезгә ﷺ сөт
бүләк итәргә кереп баручы (бер кеше) очрады. Расүлебез ﷺ
ул кешене теге икесенең артыннан жибәрде һәм ул аларга
сөт эчертте. Шунан соң алар пәйгамбәрәбезнең ﷺ аларга
ачуланмаганын белделәр.

**Бу аятыгә «Әйт: Ул (күрем каны) иза
чиктерә» — дигәннең мәгънәсе**

Әбү Бәкр әл-Жассас “Әхкәм әл-Куръән”дә моны аңлатып
болай диде: «Ул (күрем каны) иза чиктерә — ягъни ул
нәжес һәм пычрак».

Әл-Куртубый тәфсирендә: «Әйт: Ул (күрем каны) иза чиктерә — ягъни ул шундый әйбер, хатын-кыз да аннан (күрем каныннан, исеннән) иза (авырлык, азап) күреп интегә һәм башкалар да...»

Хайд хәлендә булган хатын-кыз белән якынлык кылуның хәрамлыгы

Аллаһ тәгалә әйтте:

(فَاعْتَرِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ)

Мәгънәсе: **«Күремле вакытларында хатыннарыгыздан киселеп торыгыз».**

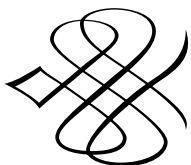
Шулай ук, бу хакта пәйгамбәребезнең ﷺ хәдисен дә искә алып узган идек:

«اصْنَعُوا كُلَّ شَيْءٍ إِلَّا النِّكَاحَ»

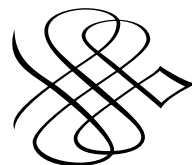
Мәгънәсе: **«(Хатыннарыгыз белән) якынлык кылудан башка, барча нәрсәне дә эшләгез».**

Күрем вакытында хатын-кыз белән якынлык кылу хәрам икәнлегендә галимнәр арасында бер каршылык та юк. Әл-Нәүәүий «Сахих Мөслим шәрхендә» болай дип әйтеп узды: **«Бел! Күремле хатын-кыз белән якынлык кылу берничәгә бүленә, шуларның берсе: хатынының женес әгъзасына якынлык кылу, бу инде Коръәннән вә пәйгамбәребез ﷺ сөннәтеннән билгеле булганча, барча мөселман галимнәре да хәрам икәнлегенә килештеләр. Шәфигый галимнәре әйтте: «Әгәр дә мөселман кешесе, хатын-кыз күрем вакытында аның белән женес әгъзасына якынлык кылуны хәләл кылса, ул мөртәд вә кәфер була. Ә инде әгәр кеше аның хәрам икәнлеген белеп, ләкин онытылып, яки күрем вакыты башланганын белмичә, яки хәрам икәнлеген белмичә эшләсә, ул вакытта аңа бер гәнаһ та юк. Ә кем инде хәрам икәнлеген вә хайд вакыты башланганын белә торып үз ихтияры белән эшләсә, ул вакытта ул кеше зур гәнаһ эшләгән була (чөнки Аллаһ**

хəрам иткəн гəмəлнə кыла). Һəм Шəфигый: ул кеше тəүбə итəргə тиеш — дип əйтeп узды». Шушындыҗ ук фикернə хəнəфилəрдəн Мəхəммəд бин Габдулвахит бин əл-Һүмəм дə үзенəң «Фəтх əл-Кадир» китабында əйтeп узды, һəм кем индə хəрам икəнлeгeн вə хайд вакыты башланганын белə торып үз ихтияры белəн эшлəсə, ул вакытта ул кеше зур гəнаһ эшлəгəн була, һəм ул кеше тəүбə итəргə тиешлe вə бер динар кыйммəтлeгeндə садака бирү мөстəхəб була, дип өстəдe.

Хайд вакытында рөхсəт ителгəн нəрсəлəр хакында

Аллаһ тəгалə əйттe:

(فَاعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ)

Мəгънəсe: «**Күремлe вакытларында, хатыннарыгыздан киселeп торыгыз**».

Гыйлeм əһеллəрe бу аятынə тəфсир кылып, өч төрлe фикернə əйтeп уздылар. Шуларнын икесe дərəс дип табылды. Ə индə өчeнчeсe, ул шəз яки дərəс түгeл фикер.

1) Киселeп торыгыз дигəн сүзнəң максаты, ул — хатыннарыгызнын фəкəть жeнec əгъзасына якынлык кылмагыз, — дигəннə аңлата.

Бу фикернə əйтүчeлəр, алар: Гаишə (бер риваятəндə), ибeн Кəсир тəфсирeндə, əс-Сəүрий, Əхмəд, Исхак, Хəнəфилəрдəн Мəхəммəд бин əл-Хəсəн, əт-Тахауий, Мəлики мəзнəбeнəң һəм Шəфигыйларнын бер риваятe, ибeн əл-Мүнзир, ибeн Хəзм һəм əн-Нəвəвий. Алар əйттeлəр: «Ир кеше хатыны күрeм вакытында, анын белəн барчə ысул белəн дə лəззəтлəнə ала, иллə-мəгəр хатынынын жeнec əгъзасына һəм арт ягына гына якынлык кылмый» — , дидeлəр. Ошбу сүзлəрeнə түбəндəгe дəлиллəрнə китeрдeлəр:

«اصْنَعُوا كُلَّ شَيْءٍ إِلَّا النِّكَاحَ» [مسلم ٣٠٢]

Мәгънәсе: **«(Хатыннарыгыз белән) якынлык кылудан башка, барча нәрсәне дә эшләгез».**

حدثنا أيوب عن كتاب أبي قلابة أن مسروقا جاء إلى عائشة فقال: السلام على النبي و على أهل بيته، فقالت عائشة: أبو عائشة! مرحبا! فأذنوا له فدخل فقال: «إني أريد أن أسألك عن شيء و أنا أستحيي! فقالت: إنما أنا أمك، و أنت ابني! فقال: ما للرجل من امرأته و هي حائض؟ قالت: له كل شيء إلا فرجها» (صحيح)

Мәгънәсе: Мәсрук Гаишәгә ﷺ әйтте: **«Хакыйкатытә, мин синнән бер нәрсә хакында сорыйсым килә, әмма ләкин мин оялам!».** Гаишә ﷺ әйтте: **«Сора, хакыйкатытә, мин синең анаң! Ә син минем улым!».** (Чөнки пәйгамбәребезнең ﷺ хатыннары мөминнәрнең аналары дип атала, һәм аларга карата аерым хөкемнәр). Мәсрук әйтте: **«Әгәр дә хатыны күрем булса, ир кеше нәрсә эшли ала?».** Гаишә әйтте: **«Ул (ир) хатыны белән женес әгъзасына якынлык кылудан башка, барча нәрсәне дә эшли ала».**

Бу фикердәгеләр ошбу һәм башка сахиһ хәдисләрден чыгып болай әйттеләр: **«Гаишә бу мәсьәләдә иң яхшы белүче кеше, чөнки ул — пәйгамбәребезнең ﷺ хатыны...».**

2) Киселеп торыгыз дигән сүзнен максаты ул — хатыннарыгызның кендектән алып тезгә кадәр урыныннан, яки изар (кендектән аскы өлешкә ябыла торган киём) астыннан ераклашу, — дигәнне аңлата.

Бу фикерне әйтүчеләр, алар: Гаишә ﷺ (бер риваятендә), Мәймүнә ﷺ (пәйгамбәребезнең ﷺ хатыны), Гомәр, ибен Габбас, Сәгыйд бин әл-Мүсәйб, Шүрайх әл-Кадый, Әбү Хәнифә, Әбү Юсуф (Әбү Хәнифәнең шөкерте), Мәлики мәзһәбенен һәм Шәфиғыйларның фикере. Һәм ошбу сүзләренә түбәндәге дәлилләренә китерделәр:

حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَّاحِدِ قَالَ حَدَّثَنَا الشَّيْبَانِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ شَدَّادٍ قَالَ سَمِعْتُ مَيْمُونَةَ تَقُولُ: «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يُبَاشِرَ امْرَأَةً مِنْ نِسَائِهِ أَمَرَهَا فَاتَّرَثَتْ وَهِيَ حَائِضٌ» [البخاري ٣٠٣]

Мәгънәсе: Мәймүнә ﷺ (пәйгамбәребезнең ﷺ хатыны) әйтте: «Әгәр дә пәйгамбәребез ﷺ хатыннарының берәрсен иркәлисе (назлыһсы) килсә, ул ана изар (тәннең аскы өлешенә урый торған чүпрәк, шулай ук аны ихрамда вақытта ир-хажилар урый) кияргә куша иде, һәм (хатыны) хайд килеш изарлана иде».

حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: «كُنْتُ أُعْتَسِلُ أَنَا وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ كِلَانَا جُنُبٌ وَكَانَ يَأْمُرُنِي فَأَتَزِرُ فَيُبَاشِرُنِي وَأَنَا حَائِضٌ» [البخاري ٣٠٠]

Мәгънәсе: Гаишә ﷺ әйтте: «Без пәйгамбәр ﷺ белән бергә, жөнөб вақытында, бер савыттан су алып госел коена идек, һәм ул миңа изар кияргә кушқач, мин изарлана идем, вә мин хайд килеш ул мине иркәли иде».

Шушына охшаш хәдисләр Бохарида, Мөслимдә, ән-Нәсәидә вә Әбү Давыдта килә.

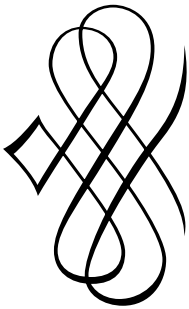
Ибен Жәрир әт-Табарий үзенең тәфсир китабында галимнәрнең ошбу мәсьәләгә кагылышлы барча фикерләрен дә бәян итеп узгач ошбу карашны куәтләде.

Мустафа әл-Гадавий бу ике карашны да бергә жыерга мөмкинлеген белдерде, һәм: «Ир кеше хатыны белән женес әгъзасына яқынлык кылудан башка, барча нәрсәнә дә эшли ала, әмма ләкин кендектән алып тезгә кадәр изар белән саклану аның өчен күпкә яхшырак вә хәерлерәк, Аллаху әгъләм», — дигән фикерне әйтеп узды.

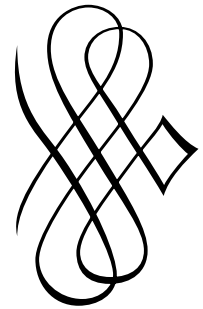
3) Киселеп торыгыз дигән сүзнен максаты ул — хатын-нарыгызны иркәләүдән (назлаудан), тәннәренә кагылудан тулысы белән ераклашыгыз, яки бер ятакта йокласагыз да, ләкин бер юрган белән ябынмый аерым юрганнар белән ябынып ятарга, — дигәнне аңлата.

Бу фикерне әйтүчеләр, үзләренең сүзләрен ибен Габбаска ﷺ ялгасалар да, әмма ләкин бу сүз ибен Габбаска кагылмый, чөнки бу риваятьне тапшыручылар арасында зәгыйфьлекләре белән билгеле булган һәм сүзләре кабул

ителмэгэн кешелэр бар. Шулай ук, галимнэр бу фикернең кабул түгеллеге хакында әйтеп уздылар.

Әгәр мөселман китап әһеленә (яһүд яки насарага) өйләнсә, ул хатыны белән якынлык кылыр өчен, аны гөсел коенырга мәжбүр итәргә тиешме?

Бу бездә, кәфер илендә яшәүчеләр арасында, бик тә көнүзәк мәсьәлә. Чөнки күп кенә Исламга кадәр өйләнгән мөселманнарның хатыннары урыс. Алар үзләре Исламны кабул итсә дә, хатыннары үзләренең диннәрендә кала бирәләр, Аллаһу мүстәган.

Галимнәр бу мәсьәләдә каршылыклы фикерләргә килделәр. Кемдер гөселгә мәжбүр ителә дисә, икенчеләре мәжбүр ителми диделәр.

Әл-Куртубый үзенең тәфсирендә бу хакта болай диде: «Ибен әл-Касим риваятендә Мәлик әйтте: «Әйе, хәтта иргә хатыны белән якынлык кылу хәләл булсын өчен (мәжбүр ителә)».

Аллаһ тәгалә әйтте:

وَلَا تَقْرُبُوهُنَّ حَتَّىٰ يَطْهُرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ ٱلْبَقْرَةَ: ٢٢٢

Мәгънәсе: «Күремле вакытларында, күремнәре бетеп, пакьланганнарына чаклы хатыннарыгыздан киселеп торыгыз (аларга якынлашмагыз). Күремнәреннән пакьләнсәләр...».

Яки су белән (пакьләнсәләр) — диде. Һәм мөслимә белән китап әһеленнән булган хатынны аерым билгеләмәдә (шуна да гомуми булып икесенә дә кагыла)».

Әл-Куртубый дэвам итеп әйтте: «*Әшһәб Мәликтән риваять итүе буенча: Китап әһеленнән булган хатын-кыз госел коенуга мәжбүр ителми, чөнки аның динендә вә игътикадында (инануында) (күремнән соң яки жөнөб булганнан соң) госел коену каралмаган. Аллаһ тәгалә Коръәндә ошбу аятытә күрем һәм балага авырлы булу хакында мөәминә хатыннарына әйтте:*

(وَلَا يَجِلُّ لَهُنَّ أَنْ يَكْتُمْنَ مَا خَلَقَ اللَّهُ فِي أَرْحَامِهِنَّ إِنْ كُنَّ يُؤْمِنُنَّ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ) البقرة: ٢٢٨

Мәгънәсе: «**Хәләл булмас ул хатыннарга, Аллаһ халикь кылган карыннарындагы баланы һәм күремне яшермәкләре, әгәр Аллаһка һәм ахирәт көненә ышансалар**».

Шулай ук Аллаһ тәгалә диндә көчләү юк диде:

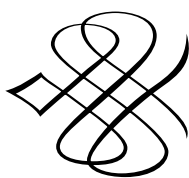
(لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ) البقرة: ٢٥٦

Мәгънәсе: «**Диндә көчләү юк...**».

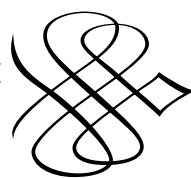
Шушы ук фикерне Мәхмүд бин Габдулхәкәм әйтте.

Мустафа әл-Гадавий: «*Миңа дәрәсрәк күренгәне, Аллаһу әгъләм, аятытә әйтелгән: «Пакьләнгәннәренә чаклы хатыннарыгыздан киселеп торыгыз (якынлашмагыз)», — дигән сүз, ул барча мөселман ирләргә кагыла (булсын аның хатыны мөслимә яки китап әһеленнән). Шуңа да, ир-ат хатыны госел коенып пакьләнгәнчегә кадәр, аның белән якынлык кылудан читләшергә тиеш, Аллаһу әгъләм*».

Шушындык ук фикерне ибен Кайим әл-Жәүзийә үзенәң «Әхкәм Әһлү әз-Зиммә» китабында: «*Әгәр дә ир үзенәң хатынын госел коенырга мәжбүр итә ала икән, мәжбүр итәргә тырышырга тиеш, ә инде мәжбүр итә алмаса — бер гөнаһ та юк*», — дигән мәгънәдә әйтеп узды.

Әгәр хатын-кыз хайд башланыр алдыннан сары яки болганчык сыекчаны күрсә, нишләргә тиеш?

Бу мәсьәләдә гыйлем әһелләре берничәгә бүленде:

Хәнәфи, Хәнбәли һәм Мәлики (мәшһүр карашы) мәзһәбләрәндә, әгәр дә сары яки болганчык төстәге сыекча, гадәттә билгеле булган күрәм вакыты көннәрәннән алдарак килә икән, ул очракта күрәм саналмый, һәм хатын-кыз намазларын шулай ук дәвам итә. Ә инде ул сыекча гадәттә билгеле булган күрәм вакыты көннәрәндә күренсә, ул очракта күрәм дип санала. Моңа дәлил итеп алар Гаишәдән килгән ошбу риваятьне алдылар:

عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ أَبِي عَلْقَمَةَ عَنْ أُمِّهِ مَوْلَاةٍ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّهَا قَالَتْ: «كَانَ النَّسَاءُ يَبْعَثْنَ إِلَى عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ بِالذَّرَجَةِ فِيهَا الْكُرْسُفُ فِيهِ الصُّفْرَةُ مِنْ دَمِ الْحَيْضَةِ يَسْأَلْنَهَا عَنِ الصَّلَاةِ فَتَقُولُ لَهُنَّ لَا تَعْجَلْنَ حَتَّى تَرَيْنَ الْقَصَّةَ الْبَيْضَاءَ تُرِيدُ بِذَلِكَ الطُّهْرَ مِنَ الْحَيْضَةِ» [الموطاء، إسناده حسن]

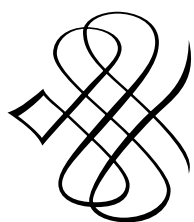
Мәгънәсе: Галкама бин Әбий Галкаманың әнисәннән, әйтте: *Хатын-кызларга (сары яки болганчык сыекча килгәндә) намаз укурга ярыймы әллә юкмы икәнән белер өчен, Гаишәдән сорарга дип, ана бер төргәк эчендә хайд вакытында килгән канның сары төстәге сыекчасы буялган мамык жибәрделәр, ул аларга әйтте: «Ак (пакь) әсәрен күргәнчегә кадәр (намаз уку белән) ашыкмагыз».*

Бу әсәрдән аңлашылганча, хайд вакытында килгән сары яки болганчык сыекча, ул хайд хөкеменә керә. Шулай ук, ак яки пакь әсәре дигәнән галимнәр болай аңлатып узды: *«Яки ул ак су (сидекнең охшашы), яки инде хатын-кыз женес әгъзасына коры вә ак чүпрәк кертәп карый, әгәр дә ул коры яки ак су белән чыкса, хатын-кыз күрәмнән арынган була».*

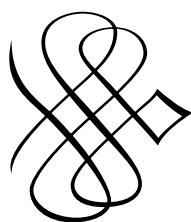
Моңа тагын шулай ук башка дәлилләр китерделәр, без инде аларга тукталып тормыйбыз.

Хәнәфиләрдән булган Әбү Юсуф, әгәр дә сары яки болганчык сыекча хайд башланганчы күренсә, ул сыекча хайдка керми, ә инде хайд азагында күренсә — хайд була, диде.

Шәфигый мәһәбәндә мәшһүр булган караш — сары яки болганчык сыекча барсы да хайдка керә. Ә ибән Хәзм алар берсе дә хайдка керми дип әйтеп узды. Без инде беренче карашны (Хәнәфи, Хәнбәли мәһәбләре һ.б.) дәрәс дип уйлыйбыз, Аллаһу әгъләм.

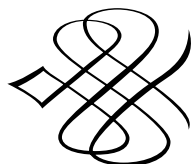

**Хатын-кыз ифада (хаж)
тавафын кылган булса,
һәм соңыннан хайд
башланса, аңа саубуллашу
тавафы кирәк түгел**

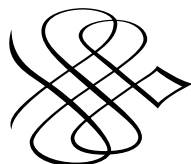

عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهَا قَالَتْ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ: «يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ صَفِيَّةَ بِنْتَ حَبِيبٍ قَدْ حَاضَتْ» قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَعَلَّهَا تَحْبِسُنَا أَلَمْ تَكُنْ طَافَتْ مَعَكُمْ؟» فَقَالُوا: «بَلَى» قَالَ: «فَأُخْرِجِي» [البخاري ٣٢٨]

Мәгънәсе: Гаишә пәйгамбәребезгә ﷺ әйтте: «**Иә Расул Аллах! Сафияның (пәйгамбәребезнең хатыны) күрем вакыты башланды**». Пәйгамбәребез ﷺ әйтте: «**Шаять ул безне тоткарлар, ләкин ул сезнең белән таваф (ифада) кылмадымени?**». Әйттеләр: «Әйе, кылды». Пәйгамбәребез ﷺ әйтте (Сафияга): «**Алайса китсәң була**».

**Хайд вакытында хатын-
кыз намаз укыймы
һәм ураза тотамы?**

Әһле-сүннә галимнәренең сәләфләре вә хәләфләре әйтүенчә, хатын-кызга хайд вакытында намаз уку һәм ураза тоту хәрәм. Күрем вакыты узгач намазны каза кыл-

мый, әмма ләкин уразаны каза кылу фарыз. Намазны каза кылу мәсьәләсендә кайбер Хаварижлар әһле-сүннәгә каршы килделәр, һәм намазны да каза кылу фарыз дип өстәделәр. Ләкин бу аларның адашуда икәнлекләренә тагын бер дәлил булып өстәлде.

Хатын-кыз күрем вақытында намаз да укымый, ураза да тотмый дигәнәнә, түбәндәге бер дәлилне генә китереп узарбыз. Ә кем инде бу мәсьәләдә гыйлемен арттырасы килсә хәдис вә фикх китапларына кайтсын.

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «أَلَيْسَ إِذَا حَاضَتْ لَمْ تُصَلِّ وَلَمْ تَصُمْ؟ فَذَلِكَ نَقْصَانُ دِينِهَا» [البخاري ١٩٥١]

Мәгънәсе: Пәйгамбәребез ﷺ әйтте: **«Әгәр дә хатын-кызның күрем вақыты булса намаз укымый вә ураза тотмый түгелме? Менә шушы аның диненә кимчелеге».**

Күрем вақытында калган намазын каза кылмау хакында ошбу дәлил килә:

أَنَّ امْرَأَةً قَالَتْ لِعَائِشَةَ: أَتَجْزِي إِحْدَانَا صَلَاتَهَا إِذَا طَهَّرَتْ؟ فَقَالَتْ: «أَحْرُورِيَّةٌ أَنْتِ! كُنَّا نَحِيضُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَلَا يَأْمُرُنَا بِهِ» أَوْ قَالَتْ «فَلَا نَفْعُ لَهُ» [البخاري ٣٢١]

Мәгънәсе: Бер хатын Гаишәдән رضي الله عنها сорады: «Әгәр дә берәребез (күрем вақыты бетеп) пакъләнсә, калган намазларын каза кылырга тиешме?». Гаишә әйтте: «Син әллә Хәруриямы?»³ Пәйгамбәребез ﷺ вақытында безнең күрем була иде, әмма ләкин ул безгә каза кылырга кушмый торган иде, яки каза кылмый идек», — дип әйтте.

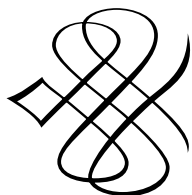
Ә инде уразаны каза кылу хакында ошбу дәлилне китерергә мөмкин:

عَنْ مُعَاذَةَ قَالَتْ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ فَقُلْتُ: مَا بَالُ الْحَائِضِ تَقْضِي الصَّوْمَ وَلَا تَقْضِي الصَّلَاةَ؟ فَقَالَتْ: «أَحْرُورِيَّةٌ أَنْتِ؟» قُلْتُ: لَسْتُ بِحْرُورِيَّةٍ وَلَكِنِّي أَسْأَلُ. قَالَتْ: «كَانَ

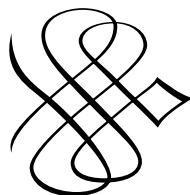
3 Хәрура — Ирактагы Күфә шәһәрәннән 4-5 км ераклыктагы авыл. Галидән аерылып чыккан беренче төркөм дә шулардан. Алар Хаварижларның беренче нигезен салучылар һәм Коръәнне генә кабул итеп, хәдисләрне инкяр итүчеләр булдылар. Шулай ук алар хатын-кызга күрем вақытында калдырган намазларын каза кылу фарыз дип әйттеләр

يُصِيبُنَا ذَلِكَ فَنُؤْمِرُ بِقَضَاءِ الصَّوْمِ وَلَا نُؤْمِرُ بِقَضَاءِ الصَّلَاةِ» [مسلم ٣٣٥]

Мәгънәсе: Мүгәзә ﷺ әйтте: «Мин Гаишәдән ﷺ сорадым: «Ни өчен хатын-кыз хайд вакытында калдырган ураза-сын каза кыла, ә намазын каза кылмый?». Гаишә әйтте: «Син әллә Хәруриямы?». Мин әйттем: «Юк, мин Хәрурия түгелмен, ләкин беләсем килеп сорыймын». Ул әйтте: «Безгә күрем ирешә иде, һәм уразаны каза кылырга дип боерылдык, ә намазны каза кылырга дип боерылмадык».

Әгәр дә ире хатынын күрем вакытында (женес әгъзасына) якынлык кылырга чакырса?

Бел! Әгәр дә ире хатынын күрем вакытында (женес әгъзасына) якынлык кылырга чакырса, хатыны аңа буйсынмаса тиеш. Чөнки Аллаһ тәгалә әйтте:

(فَاعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ)

Мәгънәсе: «Күремле вакытларында, хатыннарыгыздан киселеп торыгыз (якынлашмагыз)».

Без моны аңлатып узган идек инде.

(وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانَ الْمَائِدَةِ: ٢)

Мәгънәсе: «Гөнаһлы эшләрдә һәм дошманлашуда яки золым эшләрендә һич тә ярдәмләшмәгез!».

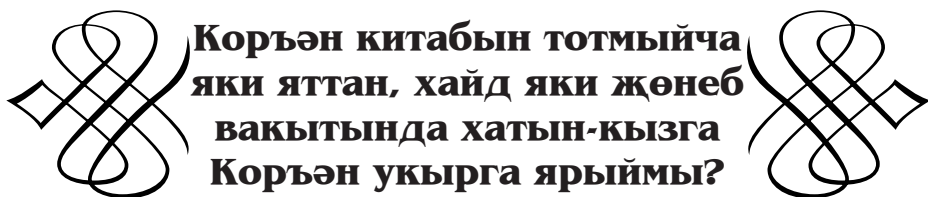
Пәйгамбәребез ﷺ хәдисләреннән:

عَنْ عَلِيٍّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَعَثَ جَبِيئًا وَأَمَرَ عَلَيْهِمْ رَجُلًا فَأَوْقَدَ نَارًا وَقَالَ ادْخُلُوهَا فَأَرَادَ نَاسٌ أَنْ يَدْخُلُوهَا وَقَالَ الْآخَرُونَ إِنَّا قَدْ فَرَرْنَا مِنْهَا فَذَكَرَ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ لِلَّذِينَ أَرَادُوا أَنْ يَدْخُلُوهَا لَوْ دَخَلْتُمُوهَا لَمْ تَزَالُوا فِيهَا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَقَالَ لِلْآخَرِينَ قَوْلًا حَسَنًا وَقَالَ: «لَا طَاعَةَ فِي مَعْصِيَةِ اللَّهِ إِنَّمَا الطَّاعَةُ فِي الْمَعْرُوفِ»

[مسلم ١٨٤٠]

Мәгънәсе (кыскача): Пәйгамбәребез ﷺ әйтте: «...**Аллаһ тәгаләгә гөнаһ кылуда буйсыну юк! Буйсыну, изгелектә генә каралган**». (озын хәдис)

Шулай ук моңа кагылышлы башка хәдисләр вә әсәрләр бар.

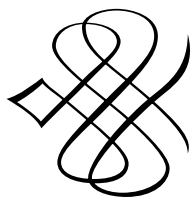

Бу мәсьәләдә галимнәр өч мәшһүр карашка бүленделәр:

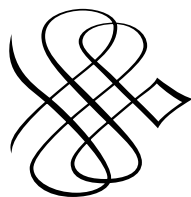
Хатын-кыз хайд вакытында Коръәннән бернәрсә дә укымый. Әйтелүенчә бу Гомәр, Гали вә Жәбир, Хәнәфи, Шәфигый, Хәнбәли мәһәбләренәң карашы. Шулай ук, моны Сүфиян әс-Сәүрий, әз-Зүһрий, Катәдә, ибен әл-Мүбәрәк һәм Исхак кебек билгеле булган тәбигыйнар әйтеп узды. Алар ошбу карашка хәдисләрән вә әсәрләрән дәлилләр китерделәр, әмма ләкин алар китергән хәдисләр зәгыйфь, иллә-мәгәр Исмәгыйль бин Гыйәштән килгән хәдистә генә каршылыклы фикерләр туды. Без ул дәлил-ләргә туктап тормыйбыз, ә кем инде бу карашта гыйлемен арттырасы килсә, Әбү Гомәр әд-Дүбйәннәң «Мәүсуга әхкәм әт-Таһәра» китабына, яки Гомәр әл-Әшкарның «Мәсәил мин фикх әл-китәб вә әс-сүннә» китабына, яки башка хәдис вә фикх китапларына кайтсын.

Хайдка да, жөнөбкә дә укырга ярый дигән карашны Бо-хари үзенәң «Сахихында» әйтте, һәм анда ук ул Ибраһим ән-Нәхәгыйның вә ибен Габбаснәң рөхсәт иткән карашла-рын әйтеп узды. Шулай ук, моны Сәгыйд бин әл-Мүсәйб, Дауыд әз-Заһирий, әт-Табарий, ибен әл-Мүнзир, әл-Кадый Әбү әт-Таийб вә ибен әс-Сыйбагь кебек гыйлем әһелләре хуплады.

Жөнеб хәлендә булганнарға ярамыйча, хайд хәлендә булганнарға рөхсәт ителә дип имам Мәлик вә ибен Тәймия әйтеп уздылар. Дәлилләрен әйтеп узгач, моның берничә сәбәбен әйттеләр һәм шуларның берсе: Жөнеб кеше кайсы вакытта да госел коена ала, ә күрем хәлендә булган хатын-кыз вакыты узмыйча госел коена алмый, шуңа да ятлаганын онытмас өчен яки Коръәннән аерылмас өчен аңа рөхсәт ителә диделәр. Бу карашны Гомәр әл-Әшкар «Мәсәил мин фикх әл-китәб вә әс-сүннә» китабында дөресрәк дип тапты. Аллаһу әгъләм.

Хайд хәлендә хатын-кызга яки таһәратсез булган кешегә Коръән тотса ярыймы?

Бу мәсьәләдә гыйлем әһелләренең карашлары:

– **Әбү Хәнифә, Мәлик, Шәфигый, Әхмәд, ибен Тәймия хатын-кызга күрем хәлендә, яки таһәратсез кешегә Коръәнне тотырга ярамый (яки хәрам) дигән фикерне әйттеләр.** Ибен Тәймия шулай ук бу карашны Сәлмән әл-Фәрисий, Габдуллаһ бин Гомәр һәм башкаларныкы дип әйтеп узды, һәм аларның карашы бу мәсьәләдә барча сахәбәләрнеке белән дә туры килә диде. Ярамый диючеләрнең кайбер дәлилләрен әйтеп узабыз:

لا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ (الواقعة: ٧٩)

Мәгънәсе: **«Аны пакь булмаган тотмас, мәгәр пакьләргәнә тотар».**

Ләкин, бу аять белән дәлилләнү дөрес булмас, чөнки **«мәгәр пакьләргәнә тотар»** дигән сүзнең максатында өч караш бәян булды. Кемнәрдер таһәратне вә госелне боза торган кечкенә һәм зур хәдәсләрдән пакь (чиста) булганнар дисә, икенчеләре ширек һәм көфердән пакь булган мәәминнәр турында әйтелде дип уздылар. Шулай ук, **«аны**

тотмас» дигән сүзнең мәгънәсендә алар үзләре үк капма-каршы фикерләргә килделәр. Әмма күпчелек гыйлем әһелләре моның максаты Коръәнгә түгел, бәлки Ләүхүл-Мәхфузга кайта диделәр. Һәм шуннан чыгып **«пакъләр генә тотат»** дигән сүзнең максаты өченче карашны, яки Аллаһ тәгалә барча пычрактан пакь вә саф кылган фәрештәләр, дигәнне куәтли булып чыкты. Аллаһу әгъләм.

Шулай ук, үзләренең карашларына алар пәйгамбәребезнең ﷺ Гамр бин әл-Хәзмга язган хәдисе белән дәлил китерделәр:

حَدَّثَنِي يَحْيَى عَنْ مَالِكٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ بْنِ حَزْمٍ أَنَّ فِي الْكِتَابِ الَّذِي كَتَبَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِعَمْرٍو بْنِ حَزْمٍ أَنْ لَا يَمَسَّ الْقُرْآنَ إِلَّا طَاهِرٌ

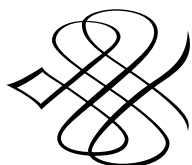
Мәгънәсе: Пәйгамбәребез ﷺ Гамр бин әл-Хәзмга язып жиберде: **«Коръәнне пакь булган гына тотар».**

Әхмәд Шәкир бу язуны тулысы белән Хәкимнең «әл-Мүстәдрәк» жыентыгында таптым диде. Һәм өстәп: *«Аның иснәде сахиһ икәнлегә ачыктан-ачык бәян булды»*, — диде. Шулай ук, әл-Әлбәний «Ирүә әл-Галил»дә моны тикшереп узганнан соң: *«Бу хәдиснең дәрәслегенә жан тынычлана»*, — диде. Инде, әгәр дә бу хәдистә **«пакь булган гына тотат»** дигәннең максаты, таһәратләргә вә гөселләргә кайта икән дип алынса, ул вакытта хайд, жөнөб хәлендә яки таһәратсез килеш Коръәнне тотырга ярамый дигән караш өстен чыга. Аллаһу әгъләм.

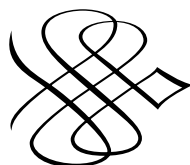
— Давыд әз-Заһирый, ибен Хәзм һәм аларның карашларын алучылар таһәратсез яки гөселсез булган кешегә Коръәнне тотырга рөхсәт ителә диделәр. Һәм алар Бохарида ибен Габбастан килгән пәйгамбәребезнең ﷺ Рум патшасы Һиракылга жибергән Коръән аяте белән булган хатын дәлил итеп китерделәр. Чөнки Һиракыл кәфер булуына карамастан, пәйгамбәребез ﷺ аңа әли-Гыймран сүрәсенен 64 аяте язылган хатны жиберде. Ярамый дип әйтүчеләр инде моңа: «Ул хат иде, һәм анда бер аять булуы аны Коръән мусхафы хөкеменә кертми, чөнки бер аять булган хатны гына түгел, бәлки тәфсир вә фикх китапла-

рын да таһәратсез яки госелсез тотырга ярый», — диделәр. Шулай ук, имам Әхмәд бин Хәнбәл моңа өстәп: «*Тәблигъ яки дагъват файдасы өчен мондый язулар рөхсәт ителә*», — дип әйтәп узды. Аллаһу әгъләм.

— **Хайд вә жөнөб вакытында ярамыйча, кечкенә таһәратсез булганда рөхсәт ителә диючеләр.** Бу карашны әш-Шәүкәний әйтте, һәм үзенә карашын ибен Габбас, әш-Шәгъбий, әд-Даххәк, Зәйд бин Гали, Әбү Хәнифәнен остазы Хәммәд бин Әбий Сөләймәнгә һәм башкаларга юллады.

Йөкле (балага узган) хатын-кызның күреме буламы?

Бу мәсьәләдә гыйлем әһелләре ике карашка бүленделәр:

1) Хәнәфи, Хәнбәли һәм Шәфигыйнең бер риваяте буенча (кадимдә), йөкле хатын-кызның күреме булмый. Әгәр дә йөкле вакытында кан килә икән, ул күрем каны түгел, бәлки бозылган начар кан чыга, яки инде баланың төшүе була. Бу карашны әйтүчеләр түбәндәге дәлилне китерделәр:

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ وَرَفَعَهُ أَنَّهُ قَالَ فِي سَبَابِهَا أَوْطَاسَ: «لَا تُوْطَأُ حَامِلٌ حَتَّى تَضَعُ وَلَا عَيْرٌ ذَاتِ حَمْلٍ حَتَّى تَحِيضَ حَيْضَةً» [أبو داود ٢١٥٧، تحقيق الألباني: صحيح]

Мәгънәсе: Әбү Сәгыйд әл-Худрийдән, пәйгамбәрәбез ﷺ сәбиләр⁴ хакында әйтте: «**Йөкле хатын-кызлар бала тапканчыга кадәр һәм йөкле булмаганнар бер күрем вакыты узмыйча якынлык кылынмыйлар**».

Чөнки, хатын-кызның аналыгының пакъләнүе (йөкле түгел икәнненә билгесе) ул күрем килүе, әгәр дә йөкле хатын-кызның күреме була икән, ул вакытта аның аналы-

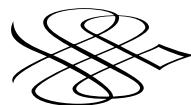
4 Сугышта әсирлеккә алынган хатын-кызлар

гының пакъ булуы беленми. Һәм бу караш әһелләре шулай ук башка дәлилләр китерделәр. Мустафа әл-Гадавий шулай ук бу карашны хуплады, әмма ләкин күрөм канымы яки түгелме икәнлегә горөф-гадәт белән беленә диде. Әгәр дә төсөндә, исендә күрөм каны сыйфаты булса — бу күрөм, ә инде төсө вә исенен сыйфатлары башка икән — бу күрөм түгел, дип әйтеп узды. Бу мәсьәлә хакында Гомәр әл-Әшкар карамагында Яхъя әл-Хатыйбның “Әхкәм әл-Марәә әл-Хәмил” дигән бик яхшы китабы бар, һәм ул анда бу мәсьәләдә белгечләр булган табиблар белән тикшеренүләр кылганнан соң, йөклә хатын-кызның күрөме килми, ә ул вакытта килгән кан башка сәбәп белән чыккан кан, дигән карашны дөрөс дип таба. Һәм без дә бу карашны яхшырак вә дөрөсрәк дип кабул итәбез. Аллаһу әгъләм.

2) Мәлики вә Шәфигый (Шәфигыйның яңасында) мәзһәпләре, йөклә хатын-кызның күрөме була дигән карашны алдылар. Алар шулай ук бу карашка дәлилләр китерделәр, әмма ләкин без аларга туктап тормыйбыз.

Истихада мәсьәләсе

Истихаданың мәгънәсе:

Ибен Манзур “Лисән әл-Гараб”тә истихаданың тел сөйләмендәгә мәгънәсен аңлатып болай диде: «Истихада — хатын-кызның гадәти билгеле булган күрөм вакыты узганнан соң агып тора торган каны». Шәргый мәгънәсен Хәнәфиләрдән әл-Жүржәний болай дип аңлатты: «Хатын-кызда өч көннән азрак һәм ун көннән күбрәк күрөнгән кан»⁵. Мәликиләре “әл-Мукаддимәт”тә истихаданы болай дип аңлаттылар: «Хайд һәм нифәс каны вакытынан артып киткән, чир каны». Шәфигыйләреннән “Мугъний әл-Мухтәж”дә аңлатмасы болай: «Истихада, ул — чир каны, һәм ул күрөмнен соңындамы яки башка вакыттамы

5 Чөнки хәнәфиләрдә күрөм вакыты өч көннән алып ун көнгә кадәр, ә инде өч көнгә житмәсә яки ун көннән артып китсә, ул истихада була

аналыкның иң төбөnnән, тамырдан чыга. Шулай ук аңа “әл-газил” — дип тә әйтелә». Хәнбәлиләр “Кәшшәф әл-Каннәгъ”та мондый төшенчә бирделәр: «Гадәттә билгеле булмаган вакытында, чир белән бәйлә булган аналыкның иң төбөnnән, тамырдан агып чыгучы кан».

«Чир белән бәйләнгән» — дигәннең мәгънәсе — ул, күрөм каны кебек түгел, чөнки күрөм каны ул сәламәт хатын-кызның бәлигъ булуын аңлата торган аналыктан айлык агып чыгучы табигый кан.

Шулай ук, гыйлем әһелләре **истихада белән күрөм канының кайбер аермаларын** әйтеп уздылар:

1) Төсе. Күрөм каны кара-кызыл төстә, ә истихада каны сарыракка охшаган кызыл төстә.

2) Исе. Күрөм каны сасы исле, ә инде истихада канының андый сасы исе юк.

3) Күрөм каны куге, ә истихада каны сыек.

4) Күрөм каны оемый, ә истихада каны оеша, чөнки ул кан тамырыннан чыга. Аллаһу әгъләм.

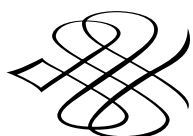
حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ هُوَ ابْنُ سَلَامٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: جَاءَتْ فَاطِمَةُ بِنْتُ أَبِي حُبَيْشٍ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ: «يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّي امْرَأَةٌ أُسْتَحَاضُ فَلَا أَطْهَرُ أَفَادْعُ الصَّلَاةِ؟» فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا إِنَّمَا ذَلِكَ عِرْقٌ وَلَيْسَ بِحَيْضٍ فَإِذَا أَقْبَلَتْ حَيْضَتَكَ فَدَعِي الصَّلَاةَ وَإِذَا أَدْبَرَتْ فَاغْبِلِي عَنْكَ الدَّمَ ثُمَّ صَلِّي» قَالَ: وَقَالَ أَبِي: «ثُمَّ تَوَضَّئِي لِكُلِّ صَلَاةٍ حَتَّى يَجِيءَ ذَلِكَ الْوَقْتُ» [البخاري ٢٢٨]

Мәгънәсе: Һишәм бин Гур’уа ﷺ әтисеннән, Гаишәдән риваять кылды, Гаишә ﷺ әйтте: «Фатыйма бинт Әбий Хубәйш ﷺ пәйгамбәребез ﷺ янына килде һәм әйтте: Йә Расул Аллаһ! Мин каны туктамый торган хатын-кыз (истихада), һәм берничек тә пакъләнә алмыйм. Миңа намаз укуны калдырыргамы әллә? Пәйгамбәребез ﷺ әйтте: «Юк, Чөнки ул күрөм түгел, ә кан тамырыннан килә торган кан. Әгәр дә (гадәттә билгеле булган) күрөм вакытың житсә, намазны калдыр. Ә инде күрөм вакытың узса, госел коен һәм

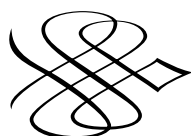
намаз укы». Эйтте (Ғишәм): әтием әйтте (Гур'уа бин әз-Зүбәйр): «Шуннан соң (икенче) күрем вакыты житкәнчегә кадәр, һәрбер намазга таһәратлән».

Бу инде әгәр дә истихада булган хатын-кыз үзенә күрем вакытын белә торган булса, госел коена һәм намаз укый. Ә инде әгәр дә хатын-кыз үзенә күрем вакытын белмәсә, ләкин күрем канын истихада каныннан төсә вә исе һәм башка сыйфатларын аера ала торган булса, ул вакытта күремне истихададан шулай аерып гамәл итә. Болар барсы да элек күрем күреп, вакытын белгән яки күрем канының сыйфатларын белгән хатын-кыз хакында. Әмма инде әгәр дә хатын-кызның иң беренче күрем каны килгән чакта истихада каны белән дәвам итсә, ул вакытта, әгәр ул күремнең сыйфатын белә торган булса, шуның буенча гамәл итә, яки хайд канының төсә яки исе үзгәрәп истихада башланганын белә икән, госел коенып намаз укый башлый. Ә инде беренче күреме башланып, шулай ук истихада белән дәвам итсә, һәм ул хатын-кыз күремнең сыйфатын белми торган булса, ул вакытта инде ул башка хатыннар күремеңә гадәттә булган көннәрен исәпкә алып эш итә. Мәсәлән, аның тирә янында булган хатыннарның гадәттә булган күрем көннәре алты яки жиде көн икән, ул да шушы алты яки жиде көнне күздә тотып эш итә. Аллаһу әгъләм.

Әйткәнәбезчә, Әбү Хәнифә мәһәбәндә күрем өч көннән алып ун көнгә кадәр. Аннан узып китсә, истихада була, һәм хатын-кыз госел коенып һәр намазга таһәрат алып намазларын дәвам итә. Һәр намазга таһәрат алу вәжиб (фарыз) дигәнне шулай ук Хәнбәлиләр әйтте. Шәфигыйләр бу мәсәләдә, истихада булган хатын-кызга фарыз намазларына таһәрат алу вәжиб (фарыз), ә инде нәфел намазларын фарызга алган таһәрат белән укый, дигән карашта булдылар. Мәликиләр бу мәсәләдә истихада каны таһәратне бозмый, шуңа да ул кан чыкканга гына һәрбер намазга таһәрат алу фарыз түгел, бәлки мөстәхәб диделәр.

Истихада булган хатын- кызның мәчеттә игътикәф кылуы?

Хатын-кызга мәчеттә игътикәф кылырга яраганлыгы хакында гыйлем әһелләре арасында каршылык юк. Чөнки пәйгамбәрбез ﷺ вақытында да, аннан соң да хатын-кызлар мәчеттә игътикәф кылалар иде. Бу мәсьәләгә кагылышлы хәдисләрне «Ураза» китабының «Игътикәф» бүлегендә әйтеп узарбыз, иншәАллаһ. Ә инде истихада булган хатын-кызның мәчеттә игътикәф кылуы хакында ошбу дәлилне китереп узарбыз:

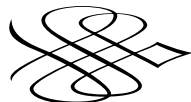
عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: «اعْتَكَفْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ امْرَأَةً مِنْ أَزْوَاجِهِ فَكَانَتْ تَرَى الدَّمَ وَالصُّفْرَةَ وَالطُّسْتُ تَحْتَهَا وَهِيَ تُصَلِّي» [البخاري ٣١٠]

Мәгънәсе: Гаишә ﷺ әйтте: **«Пәйгамбәрбез ﷺ белән хатыннарының берсе игътикәф кылганда истихада канын күргәч, үзенең астына тас куя иде, һәм намаз укый иде».**

Шулай ук, истихада булган хатын-кызга ире белән якынлык кылырга, ураза тотарга, Коръәнне кулына алып укырга һәм башка барча гыйбадәтләрне кылырга рөхсәт ителә. Чөнки ул истихада хәлендә таза вә пакъ хатын-кызлар хөкемендә.

Нифәс мәсьәләсе

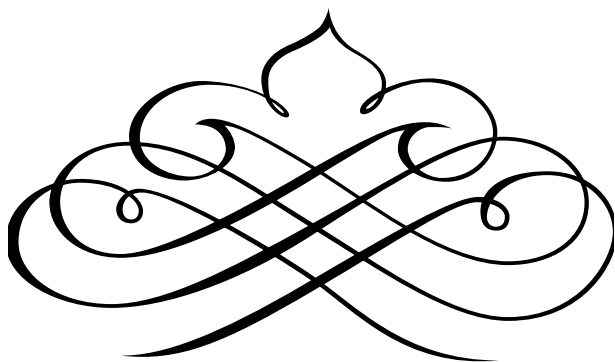
Нифәснең мәгънәсе:

Нифәснең тел сөйләмендәге мәгънәсе “Тәж әл-Гурус”-та: *«Хатын-кызның бала табуы»*, — дип аңлатылды. “Әл-Мисбах әл-Мунир”да: *«Ул нәфс дигән сүздән алынган, ягъни кан дигән мәгънәдә»*, — диелде.

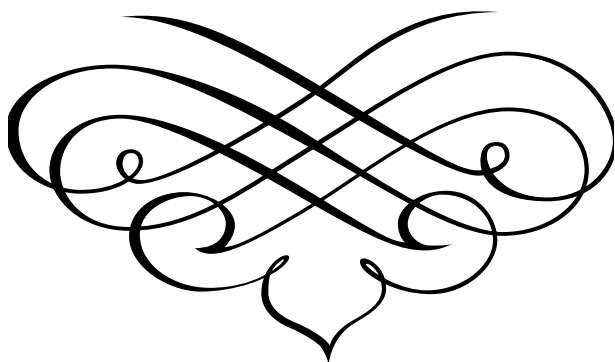
Шәргый мәгънәсен Хәнәфиләр: *«Бала тапканнан соң женес әгъзадан килә торган кан, һәм иң күбе кырык көн»*, — дип аңлаттылар. Мәликиләр нифәсне аңлатып: *«Бала тапканда һәм аннан соң килә торган кан»*, — диделәр.

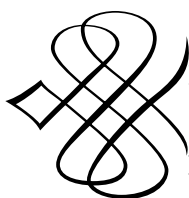
Шәфигыйләр болай дип аңлаттылар: «*Нифәс — ул, аналык бала йөгәннән бушаганнан соң килә торган кан*». Хәнбәлиләр моңа мондый төшенчә бирделәр: «*Бала тапканда аналыктан чыга торган кан, һәм ул кырык көнгә кадәр сузыла. Шулай ук, бала тапканчы галәмәтләр (сыйфатлары) туры килсә, ике-өч көн алдан да чыгарга мөмкин*», — диделәр.

Нифәс булган хатын-кызның хөкемнәре хәләлдә дә хәрамда да, мәкруһта да мәндуьтә дә, күремле хатын-кызныкы кебек үк. Һәм аның иң күп вақыты кырык көн булганлыгына күпчелек гыйлем әһелләре килеште, вә «Сүнән әл-Дәримий»дә саһих сәнәд белән килгән ибән Габбастан булган әсәрне китерделәр. Ибән Габбас әйтте: «**Нифәс булган хатын-кыз кырык көн, яки шул чама көтә**», — диде. Ә инде иң аз вақытын билгеләүдә бер дәлил дә билгеле түгел, шуңа да кайчан аның нифәс каны кырык көнгә кадәрле туктаса, шул вақытта госел коена һәм таза вә пакь хатын-кыз хөкеменә керә.

**НАМАЗ
КИТАБЫ**

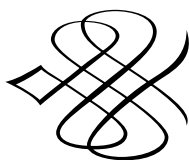
Пәйгамбәребез ﷺ
вакытында мәчеттә хатын-кызларның жәмәгать намазында булуы хақында

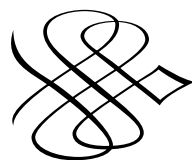
حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ أَنَّ عَائِشَةَ قَالَتْ: «لَقَدْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي الْفَجْرَ فَيَشْهَدُ مَعَهُ نِسَاءٌ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ مُتَلَفَعَاتٍ فِي مُرُوطِهِنَّ ثُمَّ يَرْجِعْنَ إِلَى بُيُوتِهِنَّ مَا يَعْرِفُهُنَّ أَحَدٌ» [البخاري ٣٧٢]

Мәгънәсе: Гаишә ﷺ әйтте: **«Пәйгамбәребез ﷺ иртәнге намазны укыганда, аның белән шулай ук мәэминә хатын-кызлар үзләренә киёмнәренә төренеп укыйлар, һәм шуннан соң өйләренә кайтып китәләр иде, вә аларны беркем дә таный алмый иде».**

Бу хәдистә күрәнгәнчә, хатын-кызлар ирләр белән бергә мәчеттә жәмәгать булып намаз укый алалар, һәм намаз беткәч тә ир-атлар белән буталу булмасын өчен, мәчеттән тиз генә чыгып өйләренә юнәләр. Хатын-кызлар намазны укыгач, тиз рәвештә мәчеттән чыгып китүләре хақында имам Бохари үзенә «Сахихында» аерым бүлек билгеләде. Хатын-кызларның мәчеттә намаз укуы хақында шулай ук башка хәдисләр бар, без инде аларның барсына да тукталып тормыйбыз.

Хатын-кызларга мәчеткә барырга рөхсәт итү хақында

Без инде бу мәсьәләгә кагылышлы барча хәдискә дә кагылмыйча, берничәсен генә әйтеп узарбыз.

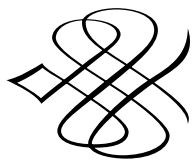
حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: «إِذَا اسْتَأْذَنْتِ امْرَأَةٌ أَحَدَكُمْ إِلَى الْمَسْجِدِ فَلَا يَمْنَعُهَا» [البخاري ٥٢٣٨]

Мәгънәсе: Пәйгамбәребез ﷺ әйтте: **«Әгәр дә берәрегездән хатын-кызы мәчеткә барырга рәхсәт сораса, аны тыймагыз».**

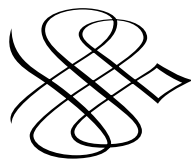
عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا تَمْنَعُوا إِمَاءَ اللَّهِ مَسَاجِدَ اللَّهِ» [مسلم ٤٤٢]

Мәгънәсе: Габдуллаһ бин Гомәрдән ﷺ риваять ителүенчә, пәйгамбәребез ﷺ әйтте: **«Хатын-кызларны Аллаһның мәчет-ләреннән тыймагыз!».**

Бу хәдистә аңлашылганча, хатын-кызларны мәчеткә намаз укырга барудан тыю дәрәс булмас. Ләкин башка хәдисләрдә килгән һәм гыйлем әһелләре билгеләп узган шартлар белән: Хатын-кыз хушбуйланган, бизәнгән булмаска, шулай ук жәлеп итәрлек матур киёмнәр һәм биек үкчәле аяк киеме киеп йөрешендә яки тавышында фетнә күренмәскә тиеш. Әгәр дә, хатын-кыз мәчеткә барганда-кайтканда яки мәчеттә вакытта чит ирләр белән оятсыз рәвештә аралаша икән, яки намаз беткәч, үзләренә билгеле булган бүлмәдә зикер кылу урынына жыелышып гайбәтләр сөйләшә икән, ул вакытта савап урынына гөнаһ кына жыя. Шуна да, алда әйткәнебезчә, хатын-кыз жәмәгать намазы бетү белән кайтырга ашыгырга тиеш, Аллаһу әгъләм.

**Хатын-кыз мәчеткә
барганда хушбуй
кулланмавы хакында**

عَنْ زَيْنَبِ امْرَأَةِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَتْ: قَالَ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا شَهِدْتَ إِحْدَاكِنَّ الْمَسْجِدَ فَلَا تَمَسِّي طِيْبًا» [مسلم ٤٤٣]

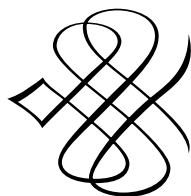
Мәгънәсе: Зәйнәб (әл-Сакафия) ﷺ әйтте: **«Безгә пәйгамбәребез ﷺ әйтте: «Әгәр дә берәрегезнең (хатын-кызларның) мәчеткә барасы килсә, хушбуй кулланмасын».**

Эгәр дә хатын-кыз шушыны белә торып, хушбуйланып мәчеткә барса, ул инде үзенә зур гәнаһ ала. Чөнки пәйгамәребез ﷺ ана мәчеткә барганда хушбуйланмаска кушты, ә ул (хатын) инде: «Юк, йә Расул Аллах! Мин син әйткәнчә эшләмим, сина киресен эшлим», — дигән кебек, пәйгамбәребезгә ﷺ карата тәкәбберлек белдерде, Аллах сакласын. Әбү Мөхәммәд бин Хәзм бу хакта «әл-Мүхәллә» китабында болай дип әйтеп узды: *«Хатын-кыз мәчеткә барганда хушбуй куллану аңа хәләл булмас, ә инде хушбуйланган килеш мәчеткә барып намаз укыса, намазы батыл була (яки дәрәс булмый)»*. Әлбәттә инде намазы батыл була дигәнне башка галимнәр тәнкыйтьләп узды. Чөнки хушбуйланып мәчеткә барганы өчен, гәнаһы аерым, намаз белән бәйлә түгел, диделәр, Аллаху әгъләм. Бу хакта шулай ук Әбү Һүрайрадан ﷺ риваять ителгән ошбу хәдистә килде:

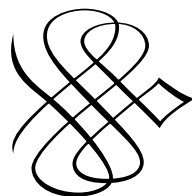
عن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم أنه قال: «لا يقبل الله من امرأة صلاة خرجت إلى المسجد وريحها تعصف حتى تغتسل غسلها من الجنابة»

Мәгънәсе: Әбү Һүрайрадан ﷺ, Пәйгамбәребез ﷺ әйтте: **«Эгәр дә хатын-кыз мәчеткә барырга чыкса һәм аннан көчлә (хушбуй) исе килеп торса, жөнөб гөселә коенып пакъләнгәнчегә кадәр Аллах тәгалә аның намазын кабул итми»**.

Бу хәдиснең дәрәслегендә каршылыклы фикерләр бар, шуңа карамастан шәйх әл-Әлбәний “Сахих әт-Тәрҗыйб үә әт-Тәрһийб”тә искә алды. Аллаху әгъләм.

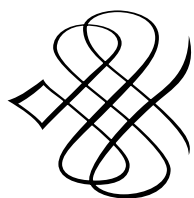
**Пәйгамбәребезнең ﷺ
хәдисен кабул итмәгән
кешегә нәфрәт
белдерү хакында**

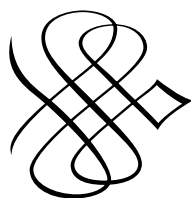
حَدَّثَنِي حَزْمَةُ بْنُ يَحْيَى أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ أَخْبَرَنِي يُونُسُ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي سَالِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ:

«لَا تَمْنَعُوا نِسَاءَكُمْ الْمَسَاجِدَ إِذَا اسْتَأْذَنْتُمْ إِلَيْهَا» قَالَ: فَقَالَ بِلَالُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ: وَاللَّهِ لَنَمْنَعُهُنَّ، قَالَ: فَأَقْبَلَ عَلَيْهِ عَبْدُ اللَّهِ فَسَبَّهُ سَبًّا سَيِّئًا مَا سَمِعْتُهُ سَبَّهُ مِثْلَهُ قَطُّ وَقَالَ: «أَخْبِرْكَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَتَقُولُ وَاللَّهِ لَنَمْنَعُهُنَّ» [مسلم ٤٤٢]

Мәгънәсе: Сәлим бин Габдуллаһ риваять итүенчә Габдуллаһ бин Гомәр ﷺ әйтте: «Мин пәйгамбәребездән ﷺ ишеттем, ул әйтте: «Әгәр дә берәрегездән хатын-кызы мәчеткә барырга рөхсәт сораса, аны тыймагыз». Биләл бин Габдуллаһ (Габдуллаһ бин Гомәрнең малае) әйтте: «ҮәАллаһи, без аларны тыячакбыз!» Әйтте (Сәлим бин Габдуллаһ): Габдуллаһ бин Гомәр (бу сүзләрне ишетеп) аның каршына килде һәм аны мин беркайчан да ишетмәгән бик каты сүгү белән тиргәде, вә шуннан соң әйтте: «Мин сина расүлебезнең хәдисен әйтәм, ә син шуңа каршы «ҮәАллаһи тыячакбыз!», — дисеңме?!».

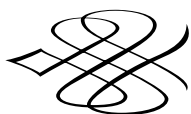

Хатын-кызның мәчеттә нәфел намазы укуы, һәм шулай ук гыйбадәттә үз- үзен азапламавы хакында

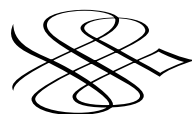

حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ صُهَيْبٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: دَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ فَإِذَا حَبْلٌ مَمْدُودٌ بَيْنَ السَّارِيَيْنِ فَقَالَ: «مَا هَذَا الْحَبْلُ؟» قَالُوا: هَذَا حَبْلٌ لِرَبِيبٍ فَإِذَا فَنَرْتُ تَعَلَّقَتْ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «لَا حُلُوهُ لِيُصَلَّ أَحَدُكُمْ نَسَاطَهُ فَإِذَا فَنَرْتُ فَلْيَقْعُدْ» [البخاري ١١٥٠]

Мәгънәсе: Энәс бин Мәлик ﷺ әйтте: «Бервакыт пәйгамбәребез ﷺ мәчеткә кергәч, ике багана арасына бәйләнгән бауны күрөп калды һәм сорады: «Бу нинди бау?» Әйттеләр: «Бу Зәйнәбнең бауы, әгәр дә (намаз укып) арыса, шуңа тотына (яки шуңа тотынып укый)». Пәйгамбәребез ﷺ әйтте: «Юк! Сүтегез аны! Әгәр дә берәрегез намаз укыса, дәртле (хәле булган) килеш укысын, ә инде зәгыйфьләнсә (хәле бетсә), утырсын».

Хатын-кызның өйдә намаз укуы хакында

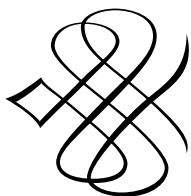

٥٦٧ - عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: « لَا تَمْنَعُوا نِسَاءَكُمْ الْمَسَاجِدَ وَبُيُوتَهُنَّ خَيْرَ لِهِنَّ » [سنن أبي داود تحقيق الألباني : صحيح]

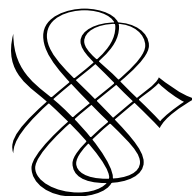
Мәгънәсе: Габдуллаһ бин Гомәрдән ﷺ, пәйгамбәрәбез ﷺ әйтте: «**Хатын-кызларыгызны мәчеттән тыймагыз, ә инде өйләрендә (намаз укулары) алар өчен хәерлерәк**».

عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: « خَيْرُ مَسَاجِدِ النِّسَاءِ فَعُرُ بُيُوتِهِنَّ » [أحمد ٢٩٧/٦ صححه ابن خزيمة (١٦٨٣)، و الحاكم (٢٠٩/١) قال شعيب: حسن بشواهده]

Мәгънәсе: Үммү Сәләмәдән ﷺ, пәйгамбәрәбез ﷺ әйтте: «**Хатын-кызларга иң хәерле мәчет — ул аларның йорт эче**».

Хатын-кызлар үзләре генә намаз укыганда араларыннан берсе имам булуы хакында

٥٩١ - عن الوليد بن عبد الله قال: حَدَّثَنِي جَدِّي وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ خَلَادٍ عَنْ أُمِّ وَرَقَةَ بِنْتِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نَوْفَلِ الْأَنْصَارِيِّ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمَّا غَزَا بَدْرًا قَالَتْ قُلْتُ لَهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أُنْذِنُ لِي فِي الْغَزْوِ مَعَكَ أَمْرُضُ مَرْضَاكُمُ لَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يَرْزُقَنِي شَهَادَةً قَالَ قَرِّي فِي بَيْتِكَ فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَرْزُقُكَ الشَّهَادَةَ قَالَ فَكَانَتْ تُسَمَّى الشَّهِيدَةَ قَالَ وَكَانَتْ قَدْ قَرَأَتْ الْقُرْآنَ فَاسْتَأْذَنْتِ النَّبِيَّ ﷺ أَنْ تَتَّخِذَ فِي دَارِهَا مُؤَدِّنًا فَأَذِنَ لَهَا قَالَ وَكَانَتْ قَدْ دَبَّرَتْ غُلَامًا لَهَا وَجَارِيَةً فَقَامَا إِلَيْهَا بِاللَّيْلِ فَعَمَّاهَا بِقَطِيفَةٍ لَهَا حَتَّى مَاتَتْ وَذَهَبَا فَأَصْبَحَ عَمْرٌ فَقَامَ فِي النَّاسِ فَقَالَ مَنْ كَانَ عِنْدَهُ مِنْ هَدْيَيْنِ عِلْمٌ أَوْ مَنْ رَأَاهُمَا فَلْيَجِيْ بِهِمَا فَأَمَرَ بِهِمَا فَضَلِبَا فَكَانَا أَوَّلَ مَضْلُوبٍ بِالْمَدِينَةِ حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ حَمَادٍ الْحَضْرَمِيُّ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فَضِيلٍ عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ جُمَيْعٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ خَلَادٍ عَنْ أُمِّ وَرَقَةَ بِنْتِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ بِهَذَا الْحَدِيثِ وَالْأَوَّلُ أَنْتُمْ قَالَ وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَزُورُهَا فِي بَيْتِهَا وَجَعَلَ لَهَا مُؤَدِّنًا يُؤَدِّنُ لَهَا وَأَمَرَهَا أَنْ تُوِّمَ أَهْلَ دَارِهَا قَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ فَأَنَا رَأَيْتُ مُؤَدِّنَهَا شَيْخًا كَبِيرًا [سنن أبي داود، تحقيق الألباني: حسن]

Мәгънәсе: Әл-Вәлид бин Габдуллаһ бин Жүмайғә әйтте: «Миңа әбием (Ләйлә бинт Мәлик) һәм Габдурахман бин Халләд сөйләделәр: Үммү Уарака бинт Нәүфәл әйтте: Пәйгамбәрәбез ﷺ Бәдер сугышына жыенганда мин аңа әйттем: «Йә Расүл Аллаһ! Миңа синең белән сугышка чыгырга рөхсәт ит, анда мин яралыларны дөвалармын, шулай ук бәлки Аллаһ тәгалә мине шәһидлек үлеме белән ризыкландырыр!». Пәйгамбәрәбез ﷺ әйтте: **«Өөндө кал, хакыйкәтгә Аллаһ тәгалә сине шәһидлек үлеме белән ризыкландырыр!»**. Әйтте (Габдурахман): «Һәм ул (Үммү Уарака) «Шәһид», дип атала иде». Һәм дәвам итеп әйтте (Габдурахман): «Һәм ул (Үммү Уарака) Коръән укый иде, вә пәйгамбәрәбездән ﷺ үзенең йортына мөәзин алырга рөхсәт сорагач, ул рөхсәт итте», һәм дәвам итте: «Аның (Үммү Уараканың) бер егет вә бер кыз колы бар иде, һәм ул аларны үзе вафат булгач, азат булулары хакында белгертте. Төнлә белән бу икесе Үммү Уараканың битен аның киеме белән үк каплап, буып үтерделәр, һәм чыгып качтылар. Иртә белән Гомәр ﷺ кешеләргә игълан кылып әйтте: «Кем бу икесен кайда икәнлекләрен белсә, яки аларны күргән булса, аларны тотып алып килсен!». Аларны алып килгәч, икесен дә баганага кадакладылар. Һәм алар, Мәдинәдә баганага кадакланып үтерелүчеләрдән иң беренчеләр булдылар».

Әбү Давыдта килгән ошбу хәдиснең (592) икенче риваятендә болай дип өстәлдә: Әйтте (Габдурахман): «Пәйгамбәрәбез ﷺ аны (Үммү Уараканы) өөнә килеп зиярат итә иде, һәм аңа азан әйтүче мөәзин билгеләде, шулай ук аңа өөндә булганнарға имам булып намаз укырга кушты». Шуннан соң Габдурахман дәвам итеп әйтте: «Мин аның мөәзинен зур яшытәге карт кеше икәнлеген күрдәм».

Бу ике хәдиснең дәрәслеге хакында галимнәр каршылыклы фикерләргә килсәләр дә, әмма инде хатын-кызларгына намаз укыганда алар арасыннан берсе имам булып укуы билгеле мәсьәлә. Һәм моңа карата түбәндәге берничә сахих әсәрне искә алып узарбыз:

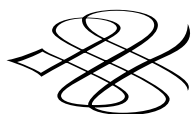
٥٠٨٦ - عبد الرزاق عن الثوري عن ميسرة بن حبيب النهدي عن ربيعة الحنفية: «أن عائشة أمتهم وقامت بينهن في صلاة مكتوبة» [المصنف، صحيح لغيره]

Мәгънәсе: Рыйта әл-Хәнәфия әйтте: **«Гайшә фарыз намазында алар арасына имам булып басып намаз укытты».**

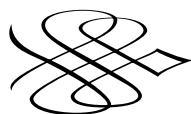
٥٠٨٠ - عبد الرزاق عن ابن جريج قال: «تؤم المرأة النساء من غير أن تخرج أمامهن ولكن تحاذي بهن في المكتوبة والتطوع»، قلت: وإن كثرن حتى يكن صفيين أو أكثر؟ قال: «وأن تقوم وسطهن» [المصنف، صحيح عن ابن جريج]

Мәгънәсе: Ибен Жүрайж әйтте: **«Хатын-кыз башка хатыннарга фарызда яки өстәмә намазларда (таравих кебек) имам булып басса, алларына чыгып басмый (беренче сафның уртасына баса)».** Әйттем (Абдурраззак): «Әгәр дә алар күбәеп китсәләр һәм сафлары ике сафка житсә яки артса?». Әйтте: **«Урталарына бассын (алга чыкмыйча, саф уртасына)».**

Инде бу хакта башка риваятьләр дә бар, без аларның барсына да туктап тормабыз, һәм кыскача гына шушыны әйтеп узарбыз: Әбү Хәнифә, Шәфигый, Әхмәд бин Хәнбәл мәзһәбләрендә хатын-кызның башка хатыннарга имам булып намаз укытуы ярый торган хәл, мәгәр Әбү Хәнифә мәкруһ диде, ләкин укытса, намазы дәрәс була. Мәлик тыела яки ярамый дип әйтте. Ә инде хатын-кызның ирләр булган жәмәгатькә имам булырга ярамаганлыгы хакында алар арасында каршылык юк. Шулай ук, әгәр дә хатын-кыз башка хатыннарга имам булса, алга чыкмыйча беренче сафның уртасына баса. Намазларны кычкырып укыймы яки эчтән укыймы дигән мәсьәләдә ибен Кудама болай диде: **«Чит ирләр булмыйча мәхрәмнәре генә булса, кычкырып укый торган намазны кычкырып укыса ярый».**

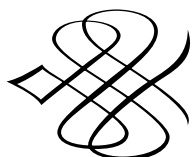

Намаз укыганда баланы кулга алу хакында

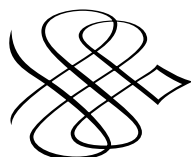

عَنْ أَبِي قَتَادَةَ الْأَنْصَارِيِّ: «أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُصَلِّي وَهُوَ حَامِلٌ أَمَامَةً بِنْتُ زَيْنَبَ بِنْتُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ» وَلِأَبِي الْعَاصِ بْنِ رَبِيعَةَ بْنِ عَبْدِ شَمْسٍ: «فَإِذَا سَجَدَ وَضَعَهَا وَإِذَا قَامَ حَمَلَهَا» [البخاري ٥١٦]

Мәгънәсе: Әбү Катада әл-Ансарий ﷺ сүзеннән риваять кылуынча: **«Пәйгамбәребез ﷺ намаз укыганда кулына үзенең кызы Зәйнәбнең кызы (пәйгамбәребезнең оныгы) Үмәмәне ала иде»**. Ә инде Әбү әл-Гас бин Рабийга бин Габдушшәмс хәбәр итүенчә: **«Пәйгамбәребез ﷺ сәждәгә киткәндә аны жиргә куя иде, ә торганда янадан кулына ала торган иде»**.

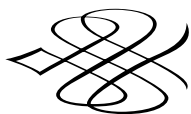

Ир һәм хатын бер- берсен төнге намазга уятулары хакында

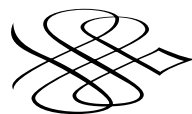

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «رَجِمَ اللَّهُ رَجُلًا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ فَصَلَّى وَأَيَّقُظُ امْرَأَتَهُ فَإِنْ أَبَتْ نَضَحَ فِي وَجْهِهَا الْمَاءَ رَجِمَ اللَّهُ امْرَأَةً قَامَتْ مِنَ اللَّيْلِ فَصَلَّتْ وَأَيَّقُظَتْ زَوْجَهَا فَإِنْ أَبَى نَضَحَتْ فِي وَجْهِهِ الْمَاءَ» [أبو داود ١٣٠٨ تحقيق الألباني : حسن صحيح]

Мәгънәсе: Әбү Һүрайрадән ﷺ, пәйгамбәребез ﷺ әйтте: **«Аллаһ тәгалә рәхимле була шул ир-атка, ул ир-ат төнлә торып намаз укыганнан соң хатынын уята, һәм хатыны да намаз укый, ә инде хатыны тормаса, аның битенә су сибә. Шулай ук, Аллаһ тәгалә рәхимле була шул хатынга, ул хатын төнлә торып намаз укыганнан соң ирен уята, һәм ире дә намаз укый, ә инде ире тормаса, аның битенә су сибә»**.

Жомга намазы хатын-кызларга фарызмы?

Галимнәр жомганың хатын-кызга фарыз түгеллегенә берсүзсез килештеләр. Ә инде жомганы укыса, дәрес була. Без бу хакта кайбер риваятьләрне искә алып үтәрбез:

١٠٦٧- عَنْ طَارِقِ بْنِ شَهَابٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الْجُمُعَةُ حَقٌّ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ فِي جَمَاعَةٍ إِلَّا أَرْبَعَةً عَبْدٌ مَمْلُوكٌ أَوْ امْرَأَةٌ أَوْ صَبِيٌّ أَوْ مَرِيضٌ» [سنن أبي داود، تحقيق الألباني: صحيح]

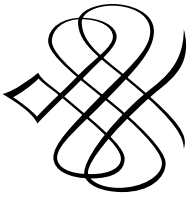
Мәгънәсе: Пәйгамбәрәбез ﷺ әйтте: **«Жомга намазын жәмәгать белән уку, дүрт кешедән башка һәр мөселманга фарыз: колга, хатын-кызга, сабийга (бәлигь булганчы) һәм хастага (авыру кешегә)».**

٥١٠٥ - عبد الرزاق عن ابن جريج عن عطاء قال قلت: «أرأيت من تخرج من النساء بالنهار إذا سمعت الاذان أيقظ عليها حضور الصلاة؟ قال: إن أحببت ان تأتيها، وإن لم تفعل فلا حرج، قلت: قوله (يا أيها الذين آمنوا إذا نودي للصلاة من يوم الجمعة) أليست للنساء مع الرجال؟ قال: لا» [المصنف ١٤٦/٣ صحيح إلى عطاء]

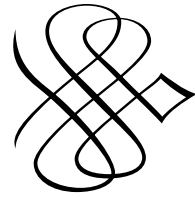
Мәгънәсе: Ибен Жүрайж Гатадан сорады: **«Әгәр дә хатын-кыз көндөз азан тавышы ишетеп намазга (жәмәгать намазына) юнәлсә, дәрес буламы?».** Гата әйтте: **«Әгәр дә барырга теләсә — бара, ә инде теләмәсә — бер гөнаһ та юк».** Шуннан соң мин әйттем: **«Ә Корьәндә Аллаһ тәгалә әйткән ошбу аять:**

(يا أيها الذين آمنوا إذا نودي للصلاة من يوم الجمعة)

Мәгънәсе: **«Әй мөэминнәр! Әгәр жомга көн жомга намазына азан әйтелсә...» Хатын-кызларга да ирләргә дә кагылмыймы?».** Гата әйтте: **«Юк».**

Хатын-кыз намаз укучы ир-ат алдыннан узып китсә, намаз укучының намазы бозыламы?

Бу мәсьәләдә гыйлем әһелләре капма-каршылыклы фикерләргә бүленделәр. Берәүләр хатын-кыз ир кеше алдыннан узса, аның намазы бозыла дисә, икенчеләре (алар күпчелек) бозылмый диделәр. Һәм намаз бозыла дигәнне, бәлки алдан узып китүчегә күз карашы төшөп намазда тынычлык һәм диккательлек бозыла, дип аңлаттылар. Инде без сезгә шушы ике якның да берничә дәлилләрен ките-реп узарбыз.

Хатын-кыз узып китсә намаз бозыла диючеләрнең кайбер дәлилләре:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّامِتِ عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا قَامَ أَحَدُكُمْ يُصَلِّي فَإِنَّهُ يَسْتُرُهُ إِذَا كَانَ بَيْنَ يَدَيْهِ مِثْلَ آخِرَةِ الرَّحْلِ فَإِذَا لَمْ يَكُنْ بَيْنَ يَدَيْهِ مِثْلَ آخِرَةِ الرَّحْلِ فَإِنَّهُ يَقْطَعُ صَلَاتَهُ الْجَمَارُ وَالْمَرْأَةُ وَالْكَلْبُ الْأَسْوَدُ» قُلْتُ: «يَا أَبَا ذَرٍّ مَا بَالَ الْكَلْبِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْكَلْبِ الْأَحْمَرِ مِنَ الْكَلْبِ الْأَصْفَرِ؟» قَالَ: يَا ابْنَ أَخِي سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَمَا سَأَلْتَنِي فَقَالَ: «الْكَلْبُ الْأَسْوَدُ شَيْطَانٌ» [مسلم ٥١٠]

Мәгънәсе: Әбү Зәрдән رضي الله عنه риваять ителә, пәйгамбәребез ﷺ әйтте: **«Әгәр дә берәрегең намаз укырга басса, үзенең алдына ияр кашы кадәр берәр нәрсә куйсын. Әгәр дә аның алдында ияр кашы кадәр әйбер булмаса, аның намазын ишәк, хатын-кыз һәм кара эт боза».** Мин сорадым (Габдуллаһ бин әл-Самит): **«Әй Әбү Зәр! Кара эт башка (төстәге) кызыл яки сары этләрдән нәрсәсе белән аерыла?».** Ул әйтте: **«Әй абыемның улы! Мин син сораган кебек үк пәйгамбәребездән ﷺ сорадым, һәм ул әйтте: «Кара эт, ул — шәйтан».**

٧٠٣ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - رَفَعَهُ شُعْبَةُ - قَالَ: «يَقْطَعُ الصَّلَاةَ الْمَرْأَةُ الْحَائِضُ وَالْكَلْبُ» [سنن أبي داود، تحقيق الألباني: صحيح]

Мәгънәсе: Ибен Габбас ﷺ әйтте: **«Намазны күрөм күрә торган хатын-кыз һәм эт боза».**

Әл-Бәйһәкый бу риваять хакында болай диде: **«Ибен Габбастан дәрәс булганы, ул намазны бозмый, бәлки мәкруһтыр...».**

Бу хакта сахәбәләрдән вә тәбигыйнардан килгән башка әсәрләр бар. Бу карашны шулай ук Әхмәд бин Хәнбәл, ибен әл-Каийм, ибен Хәзм, әш-Шәүкәний һәм башкалар хуплады. Без инде аларга тукталып тормыйбыз.

**Хатын-кыз узып китсә намаз бозылмый
диючеләрнең кайбер дәлилләре:**

حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ أَخْبَرَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ أُخِي
ابْنُ شِهَابٍ أَنَّهُ سَأَلَ عَمَّهُ عَنِ الصَّلَاةِ يَقْطَعُهَا شَيْءٌ فَقَالَ لَا يَقْطَعُهَا شَيْءٌ أَخْبَرَنِي
عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ أَنَّ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ لَقَدْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَقُومُ فَيُصَلِّي
مِنَ اللَّيْلِ وَإِنِّي لَمُعْتَرِضَةٌ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْقِبْلَةِ عَلَى فِرَاشِ أَهْلِهِ [البخاري ٥١٥]

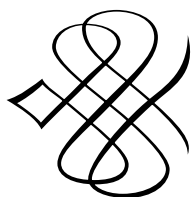
Мәгънәсе: Пәйгамбәребезнең ﷺ хатыны Гаишә ﷺ әйтте: **«Еш кына пәйгамбәребез ﷺ төнлә торып намаз укый иде, һәм мин шул вакытта кыйбла белән аның арасында ятагын-да ята идем».**

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: «أَعَدَلْتُمُونَا بِالْكَلْبِ وَالْحِمَارِ لَقَدْ رَأَيْتُنِي مُضْطَجِعَةً عَلَى السَّرِيرِ
فَيَجِيءُ النَّبِيُّ ﷺ فَيَتَوَسَّطُ السَّرِيرَ فَيُصَلِّي فَأَكْرَهُ أَنْ أَسْنَحَهُ فَأَنْسَلَ مِنْ قِبَلِ رِجْلِي
السَّرِيرِ حَتَّى أَنْسَلَ مِنْ لِحَافِي» [البخاري ٥٠٨]

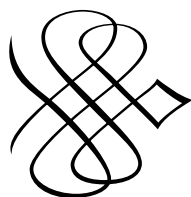
Мәгънәсе: Гаишә ﷺ әйтте: **«(Чынлап та) сез безне этләргә һәм ишәкләргә тиндлесезме?! Ә бит мин ятакта ятканда, пәйгамбәребез ﷺ килеп шул ятакның уртасына юнәлеп намаз укый иде. Шундый чакта мин үзем анда (яки пәйгамбәребезнең каршында) булуымнан уңайсызланып, ятакның ике аягы арасынан, юрганнан шуып чыга идем».**

Шулай ук, бу карашны ныгытып килгән башка хәдисләр вә әсәрләр бар. Бу фикерне Гаишә, Гали, Госман, ибен Габбас һәм ибен Гомәрм ﷺ кебек башка сахәбәләр хупла-

ды. Шулай ук, бу өч имамның: Әбү Хәнифә, Мәлик һәм Шәфигыйларның карашы. Аллаһу әгъләм.

Кияүгә чыккан хатын-кыз эти-әнисенең өенә кунакка сәфәр кылса, намазын кыскартамы?

Аерым бу мәсьәләне генә бәян итеп узган, ачык кына бер дәлил дә юктыр. Әмма ләкин безгә дөрөсрәк күренгәнә; кияүгә чыгып еракка киткән хатын-кыз эти-әнисенең өенә кунакка кайтса, намазларын кыскартып укый. Чөнки Аллаһ тәгалә Коръәндә, иренен йорты аның да (хатынның да) йорты дип искә алды:

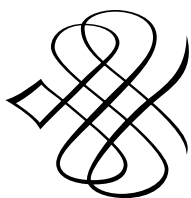
(وَاتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ لَا تُخْرِجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ) الطلاق: ١

Мәгънәсе: «**Раббыгыз булган Аллаһка тәкъва булыгыз! Хатыннарыгызны талак кылгач, торган өйләреннән чыгармагыз**».

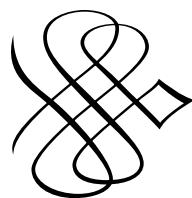
(...وَأَذْكُرَنَّ مَا يُنْتَلَى فِي بُيُوتِكُنَّ...) الأحزاب: ٣٤

Мәгънәсе: «**Әй хатыннар! Өегездә укылган Аллаһның аятыләрен зекер итегез**».

Шулай булгач, әгәр дә ул эти-әнисенең өенә сәфәр кыла икән, ул инде намазларын кыскартып укый, чөнки эти-әнисенең йорты — аның йорты түгел. Аллаһу әгъләм.

ЖЕНАЗА БҮЛЕГЕ

Кайгы килгәндә сабыр булу хакында

۱۲۸۳ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ: مَرَّ النَّبِيُّ ﷺ بِامْرَأَةٍ تَبْكِي عِنْدَ قَبْرِ فَقَالَ: «اتَّقِي اللَّهَ وَاصْبِرِي» قَالَتْ: إِلَيْكَ عَنِّي فَإِنَّكَ لَمْ تُصَبِّ بِمُصِيبَتِي وَلَمْ تَعْرِفْهُ، فَقِيلَ لَهَا: إِنَّهُ النَّبِيُّ ﷺ، فَأَتَتْ بَابَ النَّبِيِّ ﷺ فَلَمْ تَجِدْ عِنْدَهُ بَوَائِبِينَ فَقَالَتْ: لَمْ أَعْرِفْكَ، فَقَالَ: «إِنَّمَا الصَّبْرُ عِنْدَ الصَّدَمَةِ الْأُولَى» [البخاري]

Мәгънәсе: Әнәс бин Мәлик رضي الله عنه риваять итеп әйтте: «Пәйгамбәребез ﷺ кабер янында елап торган бер хатын-кыз яныннан узып барганда (туктап) ана әйтте: **«Аллаһка тәкъва бул, һәм сабыр ит!»**. Ул (хатын) аның расул ﷺ икәнлеген белмичә әйтте: «Калдыр мине, чөнки сиңа минеке кебек кайгы төшкәне юк!». Ана әйттеләр: «Хакыйкатыгә, ул бит пәйгамбәребез ﷺ!». Шуннан соң ул хатын пәйгамбәребез ﷺ (йорты) янына килде, әмма ләкин аның ишеге янында бер сакчы да күрмәде (чөнки ул, пәйгамбәребез ﷺ патшалар кебек яши дип уйлаган иде) һәм әйтте: «Мин сине белмәдем!». Пәйгамбәребез ﷺ әйтте: **«Хакыйкатыгә, сабырлыкны кайгының иң беренче мизгелендә күрсәтергә кирәк!»**.

Әл-Хаттабий әйтте: «Кеше мактала вә әжер-савапка лаек була торган сабырлык — ул, кешегә кинәт кенә килгән кайгының, авырлыкның иң беренче мизгелендә күренгән сабырлык...». Чөнки, кайгыдан соң вакыт узып беленгән сабырлыкта, кеше инде тынычланган була. Шулай ук, кеше кайгы өчен савапка лаек булмый, чөнки кайгы аның теләге белән түгел, ә бәлки ошбу кайгыда ныклы вә күркәм сабырлы булуы өчен әжер-саваплы була.

۵۶۴۵ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ يُرِدْ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُصَبِّ مِنْهُ» [البخاري]

Мәгънәсе: Әбү Һүрайрадән رضي الله عنه риваять ителә, пәйгамбәребез ﷺ әйтте: **«Аллаһ тәгалә бер кешегә**

хәерлелекне теләсә, Ул аны авырлыклар (кайгы-хәсрәт, бәла-каза) белән сынар».

**Кемнең дә булса бик нык
яраткан кешесе үлеп, ул
ошбу авырлыкны ныклы
иман вә Аллаһтан әжер
өмет итеп сабырлык
күрсәтү хакында**

٦٤٢٤ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى مَا لِعِبْدِي الْمُؤْمِنِ عِنْدِي جَزَاءٌ إِذَا قَبِضْتُ صَفِيَّهُ مِنْ أَهْلِ الدُّنْيَا ثُمَّ اخْتَسَبَهُ إِلَّا الْجَنَّةَ» [البخاري]

Мәгънәсе: Әбү Һүрайрадән ﷺ риваять ителә, пәйгамбәребез ﷺ әйтте: **«Аллаһ тәгалә әйтә: «Әгәр дә Мин мәэминнең бик тә нык яраткан кешесен алсам, ә ул шул югалтуга каршылык белдерми, буйсынучанлык белән сабыр итеп, әжерен өмет итсә, ул мәэмин колыма Жәннәт булыр».**

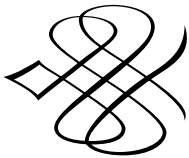
Ягъни, әгәр дә мәэмин кеше үзенең бик тә нык яраткан кешесен (әтисен, әнисен, яки баласын һ.б.) югалтып, аңа килгән шул кайгы-хәсрәткә Аллаһ ризалыгы өчен ныклы сабырлык күрсәтеп, Аннан әжер-савап өмет итә икән, Раббысы аны Жәннәт белән бүләкләр.

١٢٥٠ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ ﷺ أَنَّ النَّسَاءَ قُلْنَ لِلنَّبِيِّ ﷺ: «اجْعَلْ لَنَا يَوْمًا» فَوَعظَهُنَّ وَقَالَ: «أَيُّمَا امْرَأَةٍ مَاتَ لَهَا ثَلَاثَةٌ مِنَ الْوَلَدِ كَانُوا حِجَابًا مِنَ النَّارِ» قَالَتْ امْرَأَةٌ: «وَإِثْنَانِ قَالَ: «وَإِثْنَانِ» وَقَالَ شَرِيكَ عَنْ ابْنِ الْأَصْبَهَانِيِّ حَدَّثَنِي أَبُو صَالِحٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: «لَمْ يَبْلُغُوا الْجَنَّةَ» [البخاري]

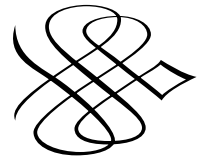
Мәгънәсе: Әбү Сәгыйдтән ﷺ риваять ителә: **«Хатын-кызлар пәйгамбәребезгә ﷺ әйттеләр: «Безгә бер көн билгелә». Пәйгамбәребез ﷺ аларны вәгазьләде һәм әйтте: «Әгәр дә берәр хатын-кызның өч баласы вафат булса, ул**

балалар ана Жәһәннәмнән пәрдә булырлар». Шуннан соң бер хатын-кыз сорады: «Ә икәү булса?». Расүлебез ﷺ әйтте: «Икәү булса да». Әбү Һүрайра ﷺ әйтте: «Бәлигъ булганчыга кадәр».

«Бәлигъ булганчыга кадәр» дигәннең мәгънәсе: Бәлигъ булмаган бала гөнаһлы эшләрден ерак була, Аллаһу әгъләм.

Мәетләр өчен кычкырмыйча елауның рөхсәт ителүе хакында

Кычкырмыйча елау мәеткә зыян китерми, һәм моны бәян итеп пәйгамбәребезнең ﷺ һәм сахәбәләрнең елаулары дәлил булып килә. Ә инде кеше мәет өчен кычкырып, иңрәп елый торган булса, ул вакытта инде мәет тагын да катырак газәпләна. Без боларны хәзер аңлатып узарбыз, иншәАллаһ.

۱۳۰۳ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ﷺ قَالَ: دَخَلْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَلَى أَبِي سَيِّفِ الْقَيْنِ - وَكَانَ ظَنْرًا لِإِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ - فَأَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِبْرَاهِيمَ فَقَبَّلَهُ وَشَمَّهُ، ثُمَّ دَخَلْنَا عَلَيْهِ بَعْدَ ذَلِكَ وَإِبْرَاهِيمُ يَجُودُ بِنَفْسِهِ، فَجَعَلَتْ عَيْنَا رَسُولِ اللَّهِ ﷺ تَذْرِفَانِ، فَقَالَ لَهُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ ﷺ: وَأَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ فَقَالَ: «يَا ابْنَ عَوْفٍ إِنَّهَا رَحْمَةٌ» ثُمَّ اتَّبَعَهَا بِأَخْرَى فَقَالَ ﷺ: «إِنَّ الْعَيْنَ تَدْمَعُ وَالْقَلْبَ يَحْزَنُ وَلَا نَقُولُ إِلَّا مَا يَرْضَى رَبُّنَا وَإِنَّا بِفِرَاقِكَ يَا إِبْرَاهِيمَ لَمَحْزُونُونَ» [البخاري]

Мәгънәсе: Әнәс бин Мәлик ﷺ әйтте: «Бервакыт без пәйгамбәребез ﷺ белән тимерче Әбү Сәйфкә кердек, ул шулай ук пәйгамбәребезнең улы — Ибраһимның — күкрәк анасының ире иде. Пәйгамбәребез ﷺ Ибраһимны кулына алып үпте һәм аның исен тирән итеп сулый башлады. Күпмедер вакыт узгач, без (Әбү Сәйфкә) тагын килдек, Ибраһим ул вакытта үлем хәлендә ята иде, моны күреп, пәйгамбәребезнең ﷺ күзләреннән яшь агып чыкты. Габдуррахман бин Гауф ﷺ әйтте: «Син дә (елыйсыңмы), йә Расул Аллаһ?». Пәйгамбәребез ﷺ әйтте: «Йә ибен Гауф,

хакыйкатыгә, бу рәхимлелек (билгесе)!». Шуннан соң расүлебез ﷺ (дәвам итеп) әйтте: «Хакыйкатыгә, күзләр елый, ә йөрәк кайгыра (сызлый), шуңа карамастан да без Раббыбыз риза булырлык сүзләргә генә әйтәбез! Хакыйкатыгә, без синең белән аерылышуыбызга кайгырабыз йә Ибраһим!».

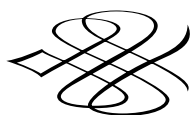
۱۳۰۴ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: اسْتَكْبَى سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ شَكْوَى لَهُ فَاتَّاهُ النَّبِيُّ ﷺ يُعُوذُهُ مَعَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ وَسَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ﷺ، فَلَمَّا دَخَلَ عَلَيْهِ فَوَجَدَهُ فِي غَائِبِيَةِ أَهْلِهِ فَقَالَ: «قَدْ قَضِيَ؟» قَالُوا: لَا يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَبَكَى النَّبِيُّ ﷺ فَلَمَّا رَأَى الْقَوْمَ بُكَاءَ النَّبِيِّ ﷺ بَكَوا فَقَالَ: «أَلَا تَسْمَعُونَ؟ إِنَّ اللَّهَ لَا يُعَذِّبُ بِدَمْعِ الْعَيْنِ وَلَا بِحُزْنِ الْقَلْبِ، وَلَكِنْ يُعَذِّبُ بِهَذَا وَأَنْشَارِ إِلَى لِسَانِهِ-أَوْ يَرْحَمُ، وَإِنَّ الْمَيِّتَ يُعَذِّبُ بِبُكَاءِ أَهْلِهِ عَلَيْهِ» [البخاري]

Мәгънәсе: Габдуллаһ бин Гомәр ﷺ әйтте: «Сагъд бин Губәдәһ бик нык авырып киткәч, пәйгамбәребез ﷺ аның янына Габдуррахман бин Гауф, Сагъд бин Әбий Уаккас һәм Габдуллаһ бин Мәсғудлар белән зиярат итәргә (хәлен беләргә) килде. Аның янына кергәч, янында туганнары жыелганын күреп пәйгамбәребез ﷺ сорады: «**Ул вафат булдымы әллә?**». Әйттеләр: «Юк, йә Расүл Аллах!». Шуннан соң пәйгамбәребез ﷺ елап жиберде. Аның елаганын күреп, башкалар да елый башладылар. Пәйгамбәребез ﷺ әйтте: «**Сез әллә ишетмисезме? Хакыйкатыгә, Аллах тәгалә күзләрдән аккан яшьләр өчен дә, йөрәкнең кайгыруы өчен дә газапламый, әмма ләкин Ул менә моның өчен газалый яки рәхимле була**», һәм ул үзенең теленә күрсәтте. (Һәм дәвам итеп әйтте) «**Хакыйкатыгә, мәет аның өчен туганнары (кычкырып вә иңрәп) елаганга газаплана**».

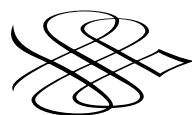
۱۲۸۹ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّهَا أَخْبَرَتْهُ أَنَّهَا سَمِعَتْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ: إِنَّمَا مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى يَهُودِيَةٍ يَبْكِي عَلَيْهَا أَهْلَهَا فَقَالَ: «إِنَّهُمْ لَيَبْكُونَ عَلَيْهَا وَإِنَّهَا لَتُعَذِّبُ فِي قَبْرِهَا» [البخاري]

Мәгънәсе: Гаишә әйтте: «Бервакыт пәйгамбәребез ﷺ бер яһүдиянең кабере яныннан узып барганда, аның өчен кычкырып елаган туганнарын күреп әйтте: «**Хакыйкатыгә,**

алар анын өчен бик кычкырып елыйлар, э ул мает болай да каберендэ газаплана бит».

Хатын-кыз үлгөч, аны госел коендыру хакында

۱۲۵۴ - عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: دَخَلَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَنَحْنُ نَعْسِلُ ابْنَتَهُ فَقَالَ: «اغْسِلْنَهَا ثَلَاثًا أَوْ خَمْسًا أَوْ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ بِمَاءٍ وَسِدْرٍ وَاجْعَلْنَ فِي الْأَخِرَةِ كَأَفُورًا فَإِذَا فَرَغْتَنِ فَادْنِي» فَلَمَّا فَرَعْنَا آدْنَاهُ فَأَلْفَى إِلَيْنَا حِقْوَهُ فَقَالَ: «أَشْعِرْنَهَا إِيَّاهُ» فَقَالَ أَيُّوبُ وَحَدَّثْتَنِي حَفْصَةَ بِمِثْلِ حَدِيثِ مُحَمَّدٍ وَكَانَ فِي حَدِيثِ حَفْصَةَ اغْسِلْنَهَا وَثْرًا وَكَانَ فِيهِ ثَلَاثًا أَوْ خَمْسًا أَوْ سَبْعًا وَكَانَ فِيهِ أَنَّهُ قَالَ: «ابْدَأُوا بِمِيَامِنِهَا وَمَوَاضِعِ الْوُضُوءِ مِنْهَا» وَكَانَ فِيهِ أَنَّ أُمَّ عَطِيَّةَ قَالَتْ: «وَمَشَطْنَاهَا ثَلَاثَةَ قُرُونٍ» [البخاري]

Мәгънәсе: Үммү Гатыя әйтте: «Пәйгамбәребезнең ﷺ кызы Зәйнәб вафат булгач, без аны юарга жыенганда, ул яныбызга керде һәм әйтте: **«Аны (Зәйнәбне) су һәм сидр белән өч, яки биш тапкыр, яки күбрәк юыгыз, һәм иң соңгысында кәфүр (камфара) белән юыгыз. Бетергәч, миңа хәбәр итәрсез».** Юып бетергәч, без аңа хәбәр иттек, ул безгә үзенең изарын бирде һәм әйтте: **«Аны шушыңа төрегез!».** Шулай ук, Үммү Гатыя икенче риваятьтә өстәп әйтте: **«Һәм без аның (Зәйнәбнен) чәчләрен тарап өч толым итеп үрдек».**

Бу хәдистән алырга мөмкин булган мөһим файдалар:

1) Хатын-кызларны, хатыннар гына госел коендыра (иллә-мәгәр кайбер очракларда гына). Чөнки пәйгамбәребезнең ﷺ кызының ире була торып та, аны хатыннар госел коендырды.

2) Госел коендыручы хатын-кызлар **изге-салиха** булырга, вә **госелнең тәртибен белергә** тиешләр.

— Ни өчен **салиха** дигәндә, чөнки алар шәригать хөкемнәрен вә Аллаһ тәгалә билгеләгән чикләргә белүчерәк,

һәм мәеттә булган кимчелекләрне башкаларга ачып сал-
мыйча, бәлки яшереп калалар.

«... وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ»

Без Бохарида килгән бу хәдиснең бер өлешен генә әйттеп
үтәрбез, мәгънәсе: «...**Кем мөселманның (кимчелеген,
гөнаһын) яшереп калса, Аллаһ тәгалә ул кешенең (кимче-
леген, гөнаһын) Кыямәт көнендә яшерер**».

Шулай ук, изге-салиха кеше, мәетне сүкми вә тиргәми
һәм аның хақында гайбәт сөйләми.

قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا تَسْبُوا الْأَمْوَاتَ فَإِنَّهُمْ قَدْ أَفْضَوْا إِلَى مَا قَدَّمُوا»
[البخاري ١٣٩٣]

Мәгънәсе: Пәйгамбәребез ﷺ әйтте: «**Мәетләрне сүкмәгез,
чөнки алар үзләренең элек (гөнаһ яки изгелек) эшлэгәннәрә
өчен (жәзасына) ирештеләр**».

— **Госел коендыруның тәртибен белүче кеше, ул**
пәйгамбәребез ﷺ өйрәткәнчә мәеткә ихсанлык белән,
жиренә житкереп эшли. Пәйгамбәребезнең ﷺ кызын
Үммү Гатыя госел коендыргач, ән-Нәвәвий Мөслимнең
шәрехендә әйткәнчә: «**Ул (Үммү Гатыя) соңыннан хатын-
кыз мәетләрән юучы белгеч иде**», — дип әйтте.

3) Мәетне киёмнәрәннән арындырып, гаурәт урынын
(кендектән алып тезгә кадәр) чүпрәк белән каплау.

4) Мәетнең чәчләрен сүтү. (Бохари 1260)

5) Мәетне госел коендырганда йомшаклык вә абайлык
белән эш итү.

6) Юындыра башлаганның беренчеләрендә сидр яки
сабын кебек әйберләр куллану.

7) Хажәткә карап жылы су һәм башка кирәк-яраклар
куллану.

8) Уң яктан һәм таһәрәт урыннарыннан башлау.

9) Мәетнең башын сидр яки сабын белән әйбәтләп юу,
һәм шулай ук чәч араларына су үтсен өчен, бармаклар
белән йомшак итеп ышқу.

10) Госел коендырганда барча әгъзаларын да уң яктан башлау.

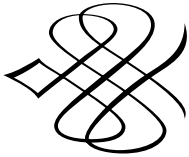
11) Башта сул ягына яткырып, уң ягының барча тәнен, вә алдын-артын юу, шуннан соң уң ягына яткырып, шулай ук эшләү.

12) Соңгысында кәфүр (камфара) яки миск кебек хушбуй куллану.

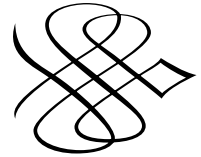
13) Юуның иң азы бер тапкыр һәм иң күбе өч, биш яки күбрәк булырга мөмкин, хажәткә карап, әмма ләкин так булырга тиеш.

14) Чәчләрен тарап, өч толым итеп үрү (башның ике ягыннан ике, һәм түбәсеннән бер толым).

Бу инде ошбу хәдистән алынган иң мөһим файдалар, шулай ук гыйлем әһелләре хажәткә карап, башка файдаларын да әйтеп уздылар.

Хатын-кызларга женаза артыннан иярергә ярыймы?

۱۲۷۸ - عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: «نُهَيْنَا عَنْ اتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ وَلَمْ يُعْزَمْ عَلَيْنَا» [البخاري]

Мәгънәсе: Үммү Гатыя әйтте: **«Без женаза артыннан барырга тыелдык, ләкин катгый рәвештә түгел».**

Гыйлем әһелләренен күпчелеге хатын-кызга женаза артыннан барырга мәкруһ диделәр. Без сезгә галимнәрнен кайбер фикерләрен искә алып узарбыз:

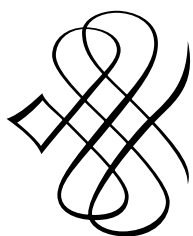
Ибен Хәжәр “Фәтх әл-Бәрий”дә болай диде: **«Катгый рәвештә түгел», — дигәне, ягъни безгә башка катгый рәвештә тыелган әйберләр кебек тыймады».**

“Әл-Фәтәвә әл-Һиндия”дә: **«Хатын-кызга женаза артыннан бару ярамас, әгәр дә кычкырып вә иңрәп елап баручы (хатын-кыз) булса — тыелыр».**

Ән-Нәвәвий “әл-Мәжмугъ”та болай дип әйтте: **«Әмма хатын-кызларга женаза артыннан бару мәкруһ, хәрам түгел...»**.

Шулай ук “Гаун әл-Мәгъбуд”та Шәмсулхак әл-Газыйм Әбәдий болай диде: **«Катгый рәвештә түгел», — дигәне, билгеле булганча ул — мәкруһ, хәрам түгел»**.

Шулай ук, башка сәләфләрден дә билгеле булганча, алар хатын-кызларны женаза артыннан баруларын бик катгый рәвештә тыймасалар да, ләкин рөхсәт итмиләр иде.

Мөселманның китап әһеленнән (яһүд яки насарадан) булган хатыны балага узган килеш үлсә, кайда күмелә?

Әгәр дә насара (христиан) кебек кәфер кешесе Исламны кабул итеп мөселман булып үлә икән, ул вакытта мөселманнар зияратында күмелә. Ә инде мөселманның китап әһеленнән булган хатыны үлсә, аны мөселманнар зияратына күмү хәрам икәнлеге ачык вә билгеле мәсьәлә, һәм ул үз диненә каберстанында күмелә.

Әмма ләкин ошбу яһүд яки насара булган кәфер хатын мөселман иреннән балага узган килеш үлсә, һәм аның карынындагы баласы билгеле булганча мөселман, ул вакытта кайда күмелергә тиеш?

Әгәр кәферләр белән күмсән, карынындагы баласы мөселман, һәм ул кәферләрнең газәплануыннан интегәчәк. Әгәр инде мөселманнар белән күмсән, ул хатын үзе кәфер, аның тирә-янында яткан мөселманнар интегәчәк. Бу мәсьәлә әлбәттә бездә, Рәсәй жирендә, бик тә көнүзәк булып тора. Чөнки яһүдләр вә насаралар — алар кәферләр, бу хакта Аллаһ тәгалә Коръәндә ачыктан-ачык әйтте. Һәм аларның барасы урыннары да — куркыныч Жәһәннәм.

Бер мөселман гомер буе насара (христиан) хатыны белән яшәгәннән соң, ул хатынны мәңгелек Жәһәннәмнең билгесе булган, кәферләр зияратына алып барып күмәләр икән, ул ир-атның хәле ни булыр?!

Инде карындагы бала мәсьәләсенә кайтыйк, һәм бу хакта галимнәрнең кайбер сүзләрен искә алып үтәрбез:

٦٥٨٣ - عبد الرزاق عن معمر عن الزهري قال: «إذا حملت المرأة النصرانية من المسلم فماتت حاملا دفنت مع أهل دينها» [صحيح عن الزهري]

Мәгънәсе: Әз-Зүһрий әйтте: **«Әгәр дә насрания (христиан хатын-кыз) мөселман иреннән балага узган килеш үлеп китсә, үз диненең каберстанында күмелә».**

٦٥٨٤ - أخبرنا عبد الرزاق قال: أخبرنا ابن جريج عن عطاء قال: «يليهما أهل دينها وتدفن معهم» [صحيح عن عطاء]

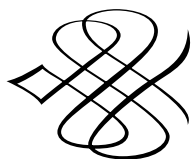
Мәгънәсе: Гата әйтте: **«Ул (насара) хатынны үз дине әһелләре (насаралар) ала, һәм алар каберстанында күмелә».**

Шулай ук, бу хакта башка әсәрләр бар, һәм насаралар (христианнар) зияратында күмелә диючеләр, алар күпчелек. Китап әһеленнән булган һәм мөселман иреннән балага узган хатын-кыз кыйблага арты белән сул ягына яткырыла диделәр. Чөнки, аның карынындагы бала (мөселман), бу хәлдә йөзе белән кыйблага таба юнәлеп, уң ягына яткан була.

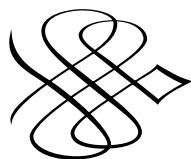
Кемнәрдер андый хатын-кыз мөселманнар зияратында күмелә дип, сүзләрен Гомәр бин әл-Хәттабтан ﷺ килгән әсәргә юлласалар да, ибен әл-Мүнзир бу әсәр дәрәс түгел диде.

Ибен Кудамә “әл-Мугъний”да: **«Имам Әхмәд бу мәсьәләдә, мөселманның насара булган хатыны балага узган килеш үлсә, мөселманнар зияратында да, кәферләренекендә дә күмелми, бәлки аерым урында күмелә», — дигән фикерне әйтте.**

Безнең илдә әлбәттә аерым жирдә күмеп булмый, шуның өчен дә беренче карашны, яшәгән урыныбызга унайрак дип табабыз, Аллаһу әгъләм.

Хатын-кызларга каберләргә зиярат кылырга ярыймы?

Бу мәсьәләдә гыйлем әһелләре өчкә бүленделәр. Берәүләр хәрам дисә, икенчеләр мәкруһ диделәр, ә инде өченчеләр рөхсәт ителә яки мөбаһ диделәр.

Хатын-кызларга каберләргә зиярат кылуны тыючыларның кайбер дәлилләре:

۱۰۵۶ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه: «أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَعَنَ زَوَارَاتِ الْقُبُورِ» [الترمذي، تحقيق الألباني: حسن]

Мәгънәсе: Әбү Һүрайра رضي الله عنه әйтте: **«Пәйгамбәребез ﷺ каберләргә күп зиярат кылучы хатын-кызларны ләгънәтләде».**

Ибен Хәжәр “Фәтх әл-Бәрий”дә: *«Бу ләгънәт күп зиярат кылучы хатыннарга кагыла»,* — диде.

Әт-Тирмизий рахимәһу Аллах ошбу хәдисне бәян итеп болай диде: *«Кайбер гыйлем әһелләре бу хәдис, пәйгамбәребез ﷺ каберләргә зиярат кылуны рөхсәт иткәнче иде, дип әйттеләр».*

Хатын-кызларга каберләргә зиярат кылуны тыючылар һәм мәкруһ диючеләр, шулай ук алда искә алып узган Үммү Гатыяның хәдисе белән дәлилленделәр, мәгънәсе: Үммү Гатыя رضي الله عنها әйтте: *«Без женаза артыннан барырга тыелдык, ләкин катгый рәвештә түгел».* Ләкин инде күренгәнчә бу зиярат кылуны тыя торган ачык дәлил түгел, бәлки женаза артыннан иярүнең мәкруһ икәнлеген бәян итәдер. Алар Әбү Давыдта, Әхмәдтә, ибен Мәжәһдә, ән-Нәсәи, әл-Бәйһәкый һәм әл-Хәкимдә килгән башка хәдисләргә

дәлил итеп китерделәр, әмма ләкин ул хәдисләр зәгыйфь булу сәбәпле, без аларга тукталып тормыйбыз.

Хатын-кызларга каберләргә зиярат кылуны рөхсәт итүчеләрнен кайбер дәлилләре:

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ مَرَّ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم بِأَمْرَأَةٍ تَبْكِي عِنْدَ قَبْرِ فَقَالَ: «أَتَقِي اللَّهَ وَأَصْبِرِي» قَالَتْ: إِيَّاكَ عَنِّي فَإِنَّكَ لَمْ تَصَبْ بِمُصِيبَتِي وَلَمْ تَعْرِفْهُ فَقِيلَ لَهَا إِنَّهُ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم فَأَنْتَ بَابِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم فَلَمْ تَجِدْ عِنْدَهُ بَوَائِبِينَ فَقَالَتْ لِمَ أَعْرِفُكَ فَقَالَ: «إِنَّمَا الصَّبْرُ عِنْدَ الصَّدَمَةِ الْأُولَى» [البخاري ١٢٨٣]

Мәгънәсе: Әнәс бин Мәлик رضي الله عنه риваять итеп әйтте: «Пәйгамбәребез صلى الله عليه وسلم кабер янында елап торган бер хатын-кыз яныннан узып барганда (туктап) аңа әйтте: **«Аллаһка тәкъва бул, һәм сабыр ит!»**. Ул (хатын) аның расул صلى الله عليه وسلم икәнлеген белмичә әйтте: «Калдыр мине, чөнки сиңа минеке кебек кайгы төшкәне юк!». Аңа әйттеләр: **«Хакыйкатьтә, ул бит пәйгамбәребез صلى الله عليه وسلم!»**. Шуннан соң ул хатын пәйгамбәребез صلى الله عليه وسلم (йорты) янына килде, әмма ләкин аның ишеге янында бер сакчы да күрмәде (чөнки пәйгамбәребез صلى الله عليه وسلم патшалар кебек яши дип уйлаган иде) һәм әйтте: «Мин сине белмәдем!». Пәйгамбәребез صلى الله عليه وسلم әйтте: **«Хакыйкатьтә, сабырлыкны кайгының (авырлыкның) иң беренче мизгелендә күрсәтергә кирәк!»**.

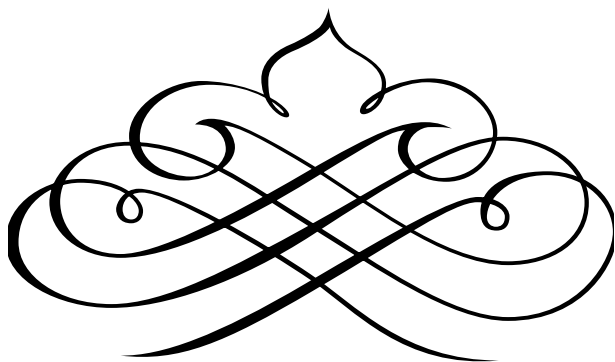
Бу хәдистән күренгәнчә, пәйгамбәребез صلى الله عليه وسلم ул хатынның кабер янында зиярат кылып утырганын инкяр итмәде.

٩٧٦ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: زَارَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم قَبْرَ أُمِّهِ فَبَكَى وَأَبَكَى مَن حَوْلَهُ فَقَالَ: «اسْتَأْذَنْتُ رَبِّي فِي أَنْ أَسْتَعْفِرَ لَهَا فَلَمْ يُؤْذَنْ لِي وَاسْتَأْذَنْتُهُ فِي أَنْ أُزَوِّرَ قَبْرَهَا فَأَذِنَ لِي فَزَوَّرُوا الْقُبُورَ فَإِنَّهَا تُذَكَّرُ الْمَوْتِ» [مسلم]

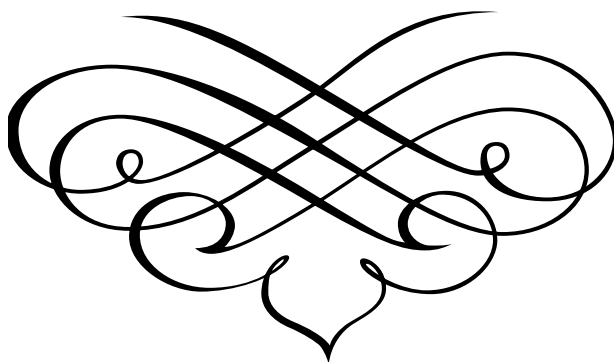
Мәгънәсе: Әбү Һүрайра رضي الله عنه әйтте: «Пәйгамбәребез صلى الله عليه وسلم әни-сенен каберен зиярат кылганда елап жибәрде, һәм аңа кушылып янындагылар да елый башладылар. Шуннан соң расулебез صلى الله عليه وسلم әйтте: **«Мин Раббымнан әниемә ярлыкау сорарга дип рөхсәт сорадым, әмма ләкин рөхсәт ителмәдем. Шуннан соң каберен зиярат кылырга дип рөхсәт сора-**

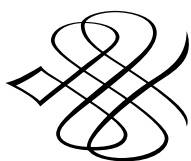
дым, монысына рөхсәт ителдем. Каберләрне зиярат итегез, хакыйкатыгә, ул сезгә үлемне искә төшерә!».

«Каберләрне зиярат итегез», — дигәне, бу гомуми, ир-ләргә дә, хатыннарга да кагыла. Бу карашны ныгытып килгән башка сахих (дөрөс) хәдисләр вә әсәрләр бар. Боларның барсын да карап узгач, рөхсәт итүчеләрнең дәлилләре көчлерәк икәнлеге, һәм хатын-кызларның ирләр кебек үк ахирәтне вә үлемне искә алуға мохтаж икәнлекләре аңлашыла. Аллаһу әгъләм.

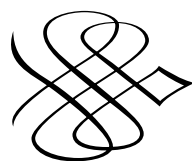

**УРАЗА
КИТАБЫ**

Рамазан кичләрөндә иргә хатыны белән йокларга рөхсәт ителүе хакында

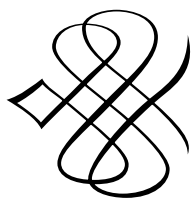
أَجَلٌ لَكُمْ لَيْلَةَ الصَّيَامِ الرَّفَثِ إِلَى نِسَائِكُمْ هُنَّ لِيَّاسٍ لَكُمْ وَأَنْتُمْ لِيَّاسٍ لَهُنَّ عَلِمَ اللَّهُ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ بُخْتَانُونَ أَنْفُسِكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ وَعَفَا عَنْكُمْ فَالآنَ بَاشِرُوهُنَّ وَابْتَغُوا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ثُمَّ أَتُمُوا الصَّيَامَ إِلَى اللَّيْلِ وَلَا تُبَاشِرُوهُنَّ وَأَنْتُمْ عَاكِفُونَ فِي الْمَسَاجِدِ تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَقْرَبُوهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ آيَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ (البقرة: ١٨٧)

Мәгънәсе: «Рамазан аенда авыз ачканнан соң таңга хәтле хатыннарыгызга якынлык кылу хәләл ителде. Хатыннарыгыз сезгә, сез аларга киём. Аллаһ белде сезнең үз-үзегезгә хыянәт иткәнегезне, тәүбәләрне кабул итеп, гөнаһларыгызны гафу итте. Хәзер инде Рамазан кичләрөндә хатыннарыгызга якынлык кылыгыз һәм Аллаһ тәкъдир иткән баланы эстәгез, балагызның һидәятле булуын Аллаһтан сорагыз һәм сәхәрдә ашагыз, эчегез, хәтта таң яктылыгы беленгәнче, аннары уразаны тотып тәмам итегез кояш баеганчы! Мәсҗидләрдә игътикәфтә булган көннәрегездә хатыннарыгызга якынлык кылмагыз. Югарыда әйтелгән хөкемнәр Аллаһның билгеләгән чиге, Аллаһ чигенә якын бармагыз! Әнә шулай Аллаһ аятьләрен кешеләргә ачык бәян итә, шаять, тәкъва булырлар дип».

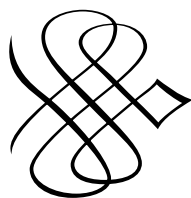
Бу аятьнең төшү сәбәбе:

١٩١٥ - عَنْ الْبَرَاءِ رضي الله عنه قَالَ كَانَ إِصْحَابُ مُحَمَّدٍ ﷺ إِذَا كَانَ الرَّجُلُ صَائِمًا فَحَضَرَ الْإِفْطَارَ فَنَامَ قَبْلَ أَنْ يُفْطِرَ لَمْ يَأْكُلْ لَيْلَتَهُ وَلَا يَوْمَهُ حَتَّى يُمْسِيَ وَإِنْ قَامَ بَنَ صِرْمَةً الْأَنْصَارِيِّ كَانَ صَائِمًا فَلَمَّا حَضَرَ الْإِفْطَارَ أَتَى امْرَأَتَهُ فَقَالَ لَهَا أَعِنْدِكَ طَعَامٌ؟ قَالَتْ لَا وَلَكِنْ أَنْطَلِقُ فَاطْلُبْ لَكَ وَكَانَ يَوْمَهُ يَعْمَلُ فَعَلَيْتُهُ عَيْبَاهُ، فَجَاءَتْهُ امْرَأَتُهُ فَلَمَّا رَأَتْهُ قَالَتْ خَبِيئَةٌ لَكَ فَلَمَّا انْتَصَفَ النَّهَارُ عُشِيَ عَلَيْهِ فَذَكَرَ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَزَلَّتْ هَذِهِ الْآيَةُ (أَجَلٌ لَكُمْ لَيْلَةَ الصَّيَامِ الرَّفَثِ إِلَى نِسَائِكُمْ) فَفَرِحُوا بِهَا فَرَحًا سَدِيدًا وَنَزَلَتْ (وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ) [البخاري]

Мәгънәсе: Эл-Бәра' ﷺ әйтте: «Әгәр дә Мөхәммәднән ﷺ сахәбәләреннән берәрсе ураза булып ифтар (авыз ачу) вакыты житсә, һәм авыз ачканчы йоклап китә торган булса, ул инде бу төнне дә (төннә уянса), киләсе көндезен дә, икенче кичкә кадәр ашамый иде. Бервакыт Кайс бин Сыйрмә әл-Ансарий ураза иде, авыз ачыр вақыт житкәч, ул хатыныннан сорады: «Синдә ашарга берәр нәрсә бармы?». Хатыны әйтте: «Юк, ләкин мин чыгып синен өчен ашарга берәр нәрсә эзләп керәм». Ул көне буе эшләгән иде, шуна да аның күзләрен йокы басты, һәм йоклап китте. Берздан хатыны кайтып аны күргәч әйтте: «Синен теләгән тормышка ашмады». Икенче көнне төш уртасы житкәч, ул һуштан язды. Бу хәлне пәйгамбәрәбезгә ﷺ хәбәр иттеләр, һәм шуннан соң ошбу аять индерелде: **«Рамазан кичләрендә хатыннарыгызга якынлык кылу сезгә хәләл ителде»**. (әл-Бакара 187) Алар (сахәбәләр) моңа бик тә нык шатландылар, аннары бу аять инде: **«Ашагыз, эчегез, хәтта таң яктылыгы беленгәнче»**. (әл-Бакара 187)

**Ураза хәлендә ир-атка
хатынын кочакларга
вә үбәргә рөхсәт
ителүе хакында**

Ураза хәлендә иргә хатынын үбәргә яки кочакларга рөхсәт итеп килгән хәдисләр вә әсәрләр бик күп. Без инде бу хактагы берничә хәдис һәм әсәрләргә искә алып узарбыз. Шулай ук, гыйлем әһелләренен бу хакта булган кайбер караш вә фикерләрен китерербез, иншәАллаһ.

۱۹۲۷ - عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: «كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُقْبَلُ وَيُبَاشِرُ وَهُوَ صَائِمٌ وَكَانَ أُمَّلَكُمْ لِإِزْبِهِ» [البخاري]

Мәгънәсе: Гаишә әйтте: **«Пәйгамбәрәбез ﷺ ураза килеш (үзенең хатыннын) үбә вә кочаклый иде, ләкин сезнең**

барчагызга караганда да ул үзен-үзе бик тә яхшы кулга ала белә иде».

۱۱۰۶ - عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُقْبَلُ فِي شَهْرِ الصَّوْمِ» [مسلم]

Мәгънәсе: Гаишә әйтте: **«Пәйгамбәребез ﷺ ураза аенда (хатыннарын) үбә торган иде».**

روى عبد الرزاق في مصنفه عن ابن عيينة عن زكريا عن الشعبي عن عمرو بن شرحبيل «أن ابن مسعود كان يباشر امرأته بنصف النهار و هو صائم» [صحيح عن ابن مسعود]

Мәгънәсе: Гамр бин Шурхәбийл әйтте: **«Ибен Мәсгуд ураза хәлендә көн уртасында хатынын кочаклый торган иде».**

حدثنا عباد بن العوام عن الشيباني قال: «سألت عكرمة و الشعبي عن القبلة و المباشرة للصائم فرخصا فيها» [صحيح عن عكرمة و الشعبي]

Мәгънәсе: Әбү Исхак әш-Шәйбәний әйтте: **«Мин Гыйкримә һәм әш-Шәгъбийдән ураза хәлендә булган кеше хатынын үбүе вә кочаклавы хакында сорадым һәм алар икесе дә моны рөхсәт иттеләр».**

Шулай ук, кайбер сахәбәләр вә тәбиғыйннар моны тыялар иде, әмма ләкин хәдисләрдән мәгълүм булганча рөхсәт ителүе дәрәсрәк иншәАллаһ.

روى عبد الرزاق في مصنفه عن معمر عن الزهري عن ابن المسيب أن عمر بن الخطاب كان ينهى عن قبلة الصائم، فقيل له: «إن رسول الله ﷺ كان يقبل و هو صائم» فقال: «و من ذا له من الحفظ و العصمة ما لرسول الله ﷺ» [هذا الأثر رجاله ثقات و علته الخلاف في سماع ابن المسيب من عمر ﷺ]

Мәгънәсе: Сәгыйд бин әл-Мүсәйб әйтте: **«Гомәр бин әл-Хәттаб ураза хәлендә булган кешегә үбүне тыя иде, шуннан соң аңа әйттеләр: «Хакыйкәтә, расүл ﷺ ураза хәлендә дә (хатыннарын) үбә иде». Гомәр ﷺ әйтте: «Әгәр дә берәү үз-үзен (гөнаһлардан) пәйгамбәребез кебек саклай алса (әшләсен)».**

روى عبد الرزاق في مصنفه عن مالك عن نافع عن ابن عمر «أنه كان ينهى عن القبلة للصائم» [صحيح عن ابن عمر]

Мәгънәсе: Нәфиғъ әйтте: **«Габдуллаһ бин Гомәр ураза хәлендәге кешегә (хатынын) үбәргә тыя иде».**

Хәнәфиләрдән Әбү Бәкер бин Мәсғуд әл-Кәсәний “Бәдәигъ әс-Санаигъ фи тәртиб әш-Шәраигъ” китабында болай диде: *«Ураза хәлендә булган кеше хатынын үбсә һәм кочакласа, бер зарар да юк, әгәр дә үз-үзен кулга ала белсә».* Һәм дәвам итеп: *«Шәһвәтләнеп кочаклауны Әбү Хәнифә мәкруһ дип күрә»,* — диде.

Әш-Шәфиғый “әл-Үмм” китабында: *«Ураза хәлендәге кешене шәһвәте хатынын үбәргә этәрсә, бу гамәл уразаны бозмаса да, хатыны аны кисәтергә һәм хупламаска тиеш, ә инде шәһвәтсез үбү булса, бер зарар да юк».*

“Әл-Мүдәүүәнә”дә: *«Мәлик ураза хәлендәге кешегә хатынын үбү яки кочаклауны мәкруһ күрә»,* — дип әйтелде.

Шулай ук, үбү һәм кочаклау уразаны бозмый дигән фикерне Хәнбәлиләрдән ибен Кудама “әл-Мугъний” китабында әйтеп узды.

Инде ураза килеш үпкәннән яки кочаклаганнан соң икесенә берсендә мәни чыгу сизелсә, ул вакытта нинди хөкем була дигән мәсьәләдә, гыйлем әһелләре берничә фикергә бүленделәр. Алда әйтеп узган хәдисләрдән билгеле булганча, ураза хәлендә ир үзенә хатынын үбә яки кочаклый ала, әмма ләкин шәһвәтләнеп мәни чыгуын ул күздә тотарга тиеш түгел. Чөнки хәдис кудсида Аллах тәгалә ураза тотучы хакында болай диде:

«...يترك طعامه و شرابه و شهوته من أجلّي...»

Мәгънәсе: **«...Ризыгын, эчемлеген һәм шәһвәтен Минем өчен калдыра...».**

Шулай ук, пәйгамбәребезнең ﷺ Гомәргә үбү хакында әйткән сүзе, ураза кешенә үзе теләп шәһвәт эстәмәскә тиешлеген аңлата:

قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ ﷺ هَشَشْتُ فَقَبَّلْتُ وَأَنَا صَائِمٌ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ صَنَعْتَ الْيَوْمَ أَمْرًا عَظِيمًا قَبَّلْتُ وَأَنَا صَائِمٌ قَالَ أَرَأَيْتَ لَوْ مَضْمَضْتَ مِنَ الْمَاءِ وَأَنْتَ صَائِمٌ قَالَ عَيْسَى بْنُ حَمَادٍ فِي حَدِيثِهِ قُلْتُ لَا بَأْسَ بِهِ تَمَّ اتَّفَقَا قَالَ فَهَمْهُ [سنن أبي داود ٢٣٨٥ تحقيق الألباني: صحيح]

Мәгънәсе: Гомәр бин әл-Хаттаб ﷺ әйтте: «*Мин шатланып дәртләнәп киттем һәм ураза килеш (хатынымны) үптем, шуннан пәйгамбәребезгә ﷺ әйттем: «Иә Расул Аллах! Мин бүгөн бик зур (кирәкмәгән) эш эшләдем, ураза килеш (хатынымны) үптем». Пәйгамбәребез ﷺ әйтте: «Әгәр дә син ураза килеш авызыңны су белән чайкасаң (нәрсә була)?».* Әйттем (Гомәр): «Бер зарар да юк». Пәйгамбәребез ﷺ әйтте: «*Шуннан (бу да шулай ук)?!*».

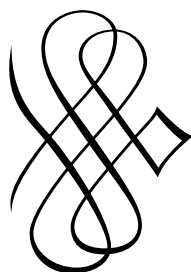
Ягъни, моннан аңлашылганча, ураза хәлендә үбү дә, авызы су белән чайкаган кебек үк мөбах гамәл. Ләкин, әгәр дә авызы су белән чайкаганда сиңең суны йотырга ниятең булган булса һәм су ялгыш булса да тамактан төшеп китсә, ураза бозылган була. Шулай ук, үбү дә. Әгәр дә шәһвәтләнү һәм мәнинең чыгуы күздә тотылган булса, һәм мәни чыкса, ураза бозыла. Ә инде андый нияте булмаган булса, ул вакытта бозылмый. Хатын-кызның хөкеме дә монда ир кешенекә кебек үк. Аллаһу әгъләм.

Хәнәфиләрдән Әс-Сәрхасий “әл-Мәбсут”та болай диде: «*Ир үзенең хатынын Рамазан аенда ураза хәлендә (шәһвәтләнәп) үпкәннән мәние чыкса, ул уразасын каза кылырга тиеш һәм аңа бернинди кәффәра да юк».*

Әш-Шәфигый “әл-Үмм”дә: «*Әгәр дә шәһвәтләнәп хатыны белән уйнаса һәм мәние чыкса, ул вакытта уразасы бозыла вә аңа каза кылырга кирәк була...».*

**Хатын-кыз ураза хәлендә
ашарга пешергәндә
ризыкның тәмен белер
өчен кабып караса,
шулай ук балага ризыкны
чәйнәп бирсә ярыймы?**

Әгәр дә хатын-кыз ашарга пешергәндә ризыкның тәмен, тозлымы-тозсызлымы икәннен яки шуның кебек башка сәбәп белән аны йотмыйча кабып кына караса, бер зарар да юк. Шулай ук, балага ризыкны чәйнәп бирергә рөхсәт ителә, әгәр дә аны йотудан саклана торган булса. Бу хакта без сезгә сәләфләрдән һәм гыйлем әһелләреннән килгән кайбер әсәрләргә һәм сүзләргә искә алып үтәрбез, иншәАллаһ.

قال ابن أبي شيبة في المصنف حدثنا وكيع عن إسرائيل عن جابر عن عطاء عن ابن عباس قال: «لا بأس أن يذوق الخل أو الشيء ما لم يدخل حلقه و هو صائم» [المصنف، حسن لغيره]

Мәгънәсе: Ибен Габбас رحمته الله әйтте: **«Ураза хәлендә булган кешегә серкә яки башка нәрсәне йотмыйча кабып кына караса, бер зарар да юк».**

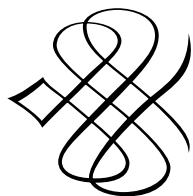
عن معمر قال: «سألت حمادا عن المرأة الصائمة تذوق المرققة فلم ير عليها في ذلك بأسا» [مصنف عبد الرزاق]

Мәгънәсе: Мәгмәр әйтте: **«Мин Хәммәдтән ураза хәлендә булган хатын-кыз шулпаны тәмләп каравы хакында сорадым, ул бу гамәлдә бер зарар да күрмәде».**

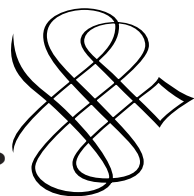
Хәнәфиләрдән Әс-Сәрхәсий «әл-Мәбсут»та ураза хәлендә булган хатын-кызның баласына ризык чәйнәп бирүе хакында болай диде: **«Әгәр дә хатын-кыз баласына ризыкны чәйнәп бирергә кирәклеген мөһим дип уйлый икән, аның шулай эшләвендә бер зарар да юк».** Һәм ризыкны тәмләп каравы хакында, болай дип дәвам итте: **«Әгәр дә**

ураза булган кеше ризыкны йотмыйча теле белән тәмләп карый икән, аның уразасы бозылмый».

Ибен Тәймия бу хакта: «Әгәр дә ризыкны тәмләп карарга хажәт юк икән, ул вакытта аны тәмләп карау мәкруһ. Ә хажәт булса, ул вакытта инде ураза кеше таһәрат алганда авыз чайкаган кебек була».

**Рамазанда хатын-кыз
ураза хәлендә килеш ире
белән якынлык кылса,
йолым (кәффәра) тиешме?**

۱۹۳۶ - حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي حُمَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: «بَيْنَمَا نَحْنُ جُلُوسٌ عِنْدَ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم إِذْ جَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلَكْتُ. قَالَ: مَا لَكَ؟ قَالَ: وَقَعْتُ عَلَى امْرَأَتِي وَأَنَا صَائِمٌ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: هَلْ تَجِدُ رَقَبَةً تُعْتَقُهَا؟ قَالَ: لَا. قَالَ: فَهَلْ تَسْتَطِيعُ أَنْ تَصُومَ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ؟ قَالَ: لَا. فَقَالَ: فَهَلْ تَجِدُ إِطْعَامَ سِتِّينَ مَسْكِينًا؟ قَالَ: لَا. قَالَ: فَمَكَتِ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم فَبَيْنَا نَحْنُ عَلَى ذَلِكَ أَتَى النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم بِعَرَقٍ فِيهَا تَمْرٌ - وَالْعَرَقُ: الْمِكْتَلُ - قَالَ: أَيُّنَ السَّائِلِ؟ فَقَالَ: أَنَا، قَالَ: خُذْهَا فَتَصَدَّقْ بِهِ، فَقَالَ الرَّجُلُ: أَعَلَى أَفْقَرٍ مِنِّي يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَوَاللَّهِ مَا بَيْنَ لَابَتَيْهَا - يُرِيدُ الْحَرَتَيْنِ - أَهْلُ بَيْتِ أَفْقَرٍ مِنْ أَهْلِ بَيْتِي، فَضَحِكَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم حَتَّى بَدَتْ أُنْيَابُهُ ثُمَّ قَالَ: أَطْعَمَهُ أَهْلُكَ» [البخاري]

Мәгънәсе: Әбү Һүрайра رضي الله عنه әйтте: «Бервакыт без пәйгамбәребез صلى الله عليه وسلم янында утырганда бер кеше килде һәм әйтте: «Йә Расул Аллах! Һәлак булдым!». Пәйгамбәребез صلى الله عليه وسلم аннан сорады: «Нәрсә булды сиңа?». Теге кеше әйтте: «Мин ураза килеш хатыным белән якынлык кылдым». Пәйгамбәребез صلى الله عليه وسلم сорады: «Син кол азат итә аласыңмы?». Ул кеше: «Юк», — диде. Шуннан соң пәйгамбәребез صلى الله عليه وسلم аннан: «Син ике ай бертоташ ураза тотә аласыңмы?», — дип сорады. Теге кеше: «Юк», — дип жавап бирде. Пәйгамбәребез صلى الله عليه وسلم сорады: «Алтымьш мескенне ашата аласыңмы?». Бу кеше: «Юк» — диде. Пәйгамбәребез صلى الله عليه وسلم беразга тынып калды. Без шулай утырган вакытта расүлебезгә صلى الله عليه وسلم бер кәрзин хөрмә китерделәр, һәм

ул сорады: **«Кайда теге сораучы?»**. Теге кеше әйтте: **«Мин (монда)»**. Пәйгамбәребез ﷺ әйтте: **«Моны ал һәм садака итеп тарат!»**. Теге кеше әйтте: **«Үземнән дә фәкыйрьрәккә биримме, йә Расүл Аллах?! ҮәАллаһи Мәдинәдә (һәм тирә янында) минем гаиләмнән дә фәкыйрьрәк кешеләр юктыр»**. Шуннан соң пәйгамбәребез ﷺ көлеп жибәрде, хәтта аның тешләре күренде, һәм теге кешегә әйтте: **«Үзеңнең гаиләңне ашат!»**.

Нәрсә ул йолым яки кәффәра?

Әгәр дә бер кеше Рамазан аенда үзенәң уразасын хатыны белән, яки хатыны ире белән якынлык кылып бозса, ул вакытта аңа кәффәра тиеш.

Кәффәра — ул, алдагы хәдистән аңлашылганча, Рамазанда ошбу жинаятьне кылган кеше бер кол азат итәргә тиеш, аны булдыра алмаса, ике ай бертоташтан ураза тота, ә инде (авыру булып) аны да булдыра алмаса, ул вакытта алтмыш мескенне ашатырга тиеш.

Күпчелек галимнәр кәффәра кылу (Әбү Хәнифә, әш-Шәфигый, әс-Сәүрий, әл-Әүзагый һәм Әхмәд бин Хәнбәл) тәртип буенча диделәр, һәм бу фикер дәлилләреннән куәтлегенә карап дөрөсрәк дип табылды. Иллә-мәгәр имам Мәлик ихтыяр буенча диде.

Шулай ук, хәдистә күргәнәбезчә пәйгамбәребез ﷺ ир кешегә йолым (кәффәра) кылырга әмер итеп, хатыны хакында дәшми калды. Шунның өчен дә гыйлем әһелләре арасында хатын-кызга кәффәра тиешме яки юкмы дигән мәсьәләдә, кайбер каршылыклы фикерләр барлыкка килде. Күпчелек гыйлем әһелләре хатын-кызга да кәффәра тиеш диделәр.

Әл-Хаттабий әйтте: **«Иргә дә, хатынга да кәффәра тиешле, чөнки шәригать кешеләрне хөкемнәрдә тигез кылды, иллә-мәгәр (хатыннарга карата) аерым хас дәлил булса гына... Һәм бу күпчелек галимнәрнең мәһәбә»**.

Имам әш-Шәфиғыйдан ике риваять бар:

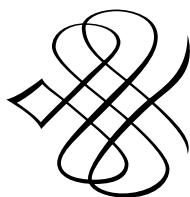
1) Аларның берсенә дә кәффәра тиешле түгел.

2) Хатынга да тиешле, әмма ләкин аның кәффәрасы ир кеше өстендә була, яғъни икесенә бер кәффәра.

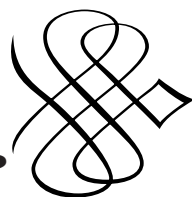
Имам Әбү Хәнифә әйтүенчә: «Әгәр дә хатын үз теләге белән яқынлык кылса, кәффәра тиешле, ә инде мәжбүр ителгән булса, тиеш түгел».

Имам Мәликтә һәм Әбү Юсуфта: «Хатын-кызга ир кеше кебек үк кәффәра тиешле».

Хәнәфиләрдән Әл-Кәсәний “Бәдәиғъ әл-Санаиғъ”та болай диде: *«Әгәр дә хатын-кыз үз теләге белән яқынлык кылган булса, бездә (хәнәфиләрдә) ана кәффәра тиешле».* Аллаһу әгъләм.

**Авырлы һәм күкрәктән
бала имезүче хатын-
кыз Рамазанда уразасын
тотмыйча калдыра аламы?**

Авырлы яки күкрәктән бала имезүче хатын-кыз әгәр дә үзе яки баласы өчен курыкса, ул вақытта Рамазан аенда уразасын калдырырга рөхсәт ителүе хакында гыйлем әһелләре арасында капма-каршылык юк.

Рамазанда уразасын калдырса, аларга каза тиешлеме? Яки аларга фидия генә тиешлеме? Яки аларга каза да һәм фидия дә тиешлеме? Әллә аларга каза да, фидия дә тиешле түгелме?

Бу мәсьәләдә гыйлем әһелләре арасында төрле карашлар барлыкка килде, һәм ул ихтиләфнең сәбәбе авырлы һәм күкрәктән бала имезүче хатыннарын «әл-Бакара» сүрәсенен 184нче аятендә килгән хасталарга яки ураза белән хәлсезләнүчеләргә охшатуда. Хасталар хөкеменә кертүчеләр каза гына тиеш диде. Ә ураза белән хәлсезләнүчеләр хөкеменә кертүчеләр кәффәра гына тиеш

диделәр. Кем бу мәсьәләдә гыйлемен арттырасы килсә, Коръән тәфсирләреннән, хөкемнәреннән һәм фикх китапларыннан карасын. Без инде кыскача гына гыйлем әһелләренән карашларын әйтеп узарбыз.

1) Аларга каза гына тиешле. Бу карашны Гали, Ибраһим ән-Нәхәгый, Гата бин әбий Рабәх, әл-Хәсән бин Хәй, әд-Даххәк, әз-Зүһрий, Рабийга, әл-Әүзагый, Әбү Хәнифә, Әбү Юсуф, Мөхәммәд, Зүфәр, әс-Сәүрий, Әбү Губәйд, Әбү Сәүр, ибен әл-Мүнзир һәм шулай ук хәзерге галимнәрдән Мүбәракфурий, ибен Гусаймийн һәм ибен Бәәзләр хуплады.

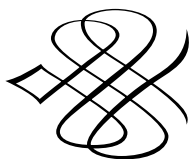
2) Аларга фидия генә тиешле. Бу караш ибен Габбас, ибен Гомәр һәм Сәгыйд бин Жүбәйрдән риваять ителде.

3) Аларга каза да, фидия дә тиешле. Бу караш Мүжәһид, әш-Шәфигый һәм Әхмәд бин Хәнбәлдән риваять ителде.

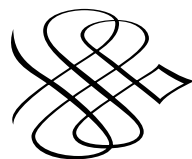
4) Авырлы хатын уразаны каза гына кыла, ә күкрәктән имезүче хатын уразаны каза һәм фидия кыла. Бу караш Мәлик һәм Ләйс бин Сәбитнеке.

5) Каза да, фидия дә тиешле түгел. Бу ибен Хәзмның карашы.

Мәликиләрдән ибен Рушд “Бидәя әл-Мүжтәһид”тә болай диде: *«Ул хатыннарга кагылышлы бер хөкемне генә (каза яки кәффәра гына дип) әйтүчеләр, ике хөкемне (каза һәм кәффәраны) бергә жыючыларга караганда әүвәлрәк (дөрөсрәк), Аллаһу әгъләм. Шулай ук, каза гына тиешле диючеләр, кәффәра гына тиешле дип әйтүчеләргә караганда әүвәлрәк (дөрөсрәк). Чөнки (кәффәра гына тиешле дип әйтүчеләрнен) кыйраатлары мütәвәтир түгел...».*

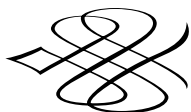
Хатын-кыз нәфел уразасына иреннән рөхсәт сорау хакында

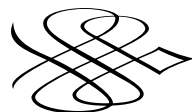
٥١٩٢ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: «لَا تَصُومُ الْمَرْأَةُ وَبَعْلُهَا شَاهِدٌ إِلَّا بِإِذْنِهِ» [البخاري]

Мәгънәсе: Әбү Һүрайрадән ﷺ, пәйгамбәребез ﷺ әйтте: **«Ире янында булганда хатынына аның рөхсәтеннән башка ураза тоту ярамас».**

Ибен Хәжәр шушы ук мәгънәдә килгән Бохаридагы 5195нче хәдиснең шәрхендә: *«Күпчелек гыйлем әһелләренең әйтүенчә, бу риваять хатын-кызга (нәфел) уразасын иренең рөхсәтеннән башка тоту хәрам икәнлеген бәян итә»,* — диде. Чөнки, әгәр дә ире аның белән якынлык кылырга теләсә, хатынына иренә буйсыну фарыз була, ә инде билгеле булганча өстәмә (нәфел) уразалар тоту фарыз түгел. Шуңа да, нәфелгә караганда фарыз булган иренң хакын үтәү әүвәлрәк. Әмма, әгәр дә фарыз уразасы булса, яки ире янында булмыйча сәфәрдә булса, әлбәттә рөхсәт сорап тору кирәкми.

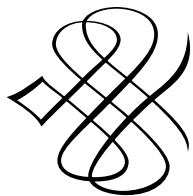

Уразада гаиләнең хакы барлыгы турында

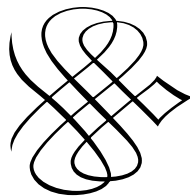

١٩٧٥ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَا عَبْدَ اللَّهِ أَلَمْ أَخْبِرْ أَنَّكَ تَصُومُ النَّهَارَ وَتَقُومُ اللَّيْلَ فَقُلْتَ بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ فَلَا تَفْعَلْ صِيَامٌ وَأَفْطُرٌ وَقَوْمٌ وَإِنَّمَا لِحَسْبِكَ عَلَيْكَ حَقًّا وَإِنَّ لِعَيْنِكَ عَلَيْكَ حَقًّا وَإِنَّ لِرِزْوَجِكَ عَلَيْكَ حَقًّا وَإِنَّ لِرِزْوَرِكَ عَلَيْكَ حَقًّا وَإِنَّ بِحَسْبِكَ أَنْ تَصُومَ كُلَّ شَهْرٍ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ فَإِنَّ لَكَ بِكُلِّ حَسَنَةٍ عَشْرٌ أَمْثَالَهَا فَإِنَّ ذَلِكَ صِيَامُ الدَّهْرِ كُلِّهِ فَسَدَّدْتُ فَسَدَّدَ عَلَيَّ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أَجِدُ قُوَّةً قَالَ فَصُمْ صِيَامَ نَبِيِّ اللَّهِ دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَلَا تَزِدْ عَلَيْهِ قُلْتُ وَمَا كَانَ صِيَامَ نَبِيِّ اللَّهِ دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ نِصْفَ الدَّهْرِ فَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ يَقُولُ بَعْدَ مَا كَبِرَ يَا لَيْتَنِي قَبِلْتُ رُحْصَةَ النَّبِيِّ ﷺ [البخاري]

Мәгънәсе: Габдуллаһ бин Гамр бин әл-Гастан ﷺ: «Бер-вакыт пәйгамбәребез ﷺ миңа әйтте: «**Йә Габдаллаһ! Син көндезе белән ураза тотасың һәм төннәрен кыям торасың дип миңа хәбәр иттеләр?»**. Мин әйттем: «Әйе, шулай, йә Расул Аллах!». Пәйгамбәребез ﷺ әйтте: «**Алай эшләм! Әмма ураза тот һәм (вакыты белән) тотма! Төннәрен кыям тор һәм йокла! Хакыйкатыгә, синең тәненең синеңдә хақы бар, һәм күзләреңнең синеңдә хақы бар, һәм хатыныңның синеңдә хақы бар, һәм кунагыңның синеңдә хақы бар! Хакыйкатыгә, син аена өч көн ураза тотсаң, житә. Чөнки һәрбер изгелек өчен син уната арттырып аласың, һәм син бертуктаусыз ураза тоткан кебек буласың!**»⁶. Ләкин мин (Габдуллаһ бин Гамр) катгый таләпчән булдым, һәм шуның өчен дә карт көнемдә авырлык сиздем, һәм пәйгамбәребезгә ﷺ әйттем: «Йә Расул Аллах! Мин үземдә (күбрәк) көч сизәм». Пәйгамбәребез ﷺ әйтте: «**Алайса Давыд عليه السلام кебек ураза тот һәм шуннан арттырма!**». Мин сорадым: «Давыд عليه السلام ничек ураза тота иде?». Пәйгамбәребез ﷺ әйтте: «**Көн аралаш**». Габдуллаһ бин Гамр картайгач әйтә торган иде: «Әх, әгәр дә мин расүлебезнең ﷺ рәхсәтен кабул иткән булсамчы?!».

Ураза хәлендә һәм башка вакытларда да гайбәтләрдән саклану хакында

Хакыйкатыгә, Аллах тәгалә мөәминнәрне бер-берсен гайбәт кылудан тыйды һәм болай диде:

(...وَلَا يَغْتَابَ بَعْضُكُم بَعْضًا أَيُّحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا
فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَحِيمٌ) الحجرات: ١٢

6 Эгәр дә кеше аена өч көн — һижри тәкъвим буенча 13, 14, 15 — ураза тотса, аның һәр көне ун көнгә тиң була, вә шулай итеп өч көн утыз көнгә яки бер айга тинләнә. Һәм ул кеше ел буге ягъни бертуктаусыз ураза тоткан кебек була, Аллаһу әгъләм

Мәгънәсе: **«Вә бер-берегезне гайбәт кылмагыз! Әллә сезнең берәрегез үлгән кардәшенең итен ашауны сөярме? Сез, әлбәттә, аны сөймисез, гайбәт сөйләүдән дә шулай сакланыгыз! Аллаһка тәкъва булыгыз, гайбәт эшләрәннән тәүбә итегез! Шиксез Аллаһ тәүбә итеп төзәлгән кешеләрне гафу итүче вә рәхимле».**

Гайбәтнең төшенчәсен пәйгамбәребез ﷺ үзенең хәдис-шәрифендә болай дип аңлатты:

٢٥٨٩ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «أَتَدْرُونَ مَا الْغَيْبَةُ؟» قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: «ذِكْرُكَ أَخَاكَ بِمَا يَكْرَهُ» قِيلَ: أَفَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ فِي أَخِي مَا أَقُولُ؟ قَالَ: «إِنْ كَانَ فِيهِ مَا تَقُولُ، فَقَدْ اغْتَبَبْتَهُ، وَإِنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ، فَقَدْ بَهَتَّهُ» [مسلم]

Мәгънәсе: Әбү Һүрайрадән رضي الله عنه, пәйгамбәребез ﷺ әйтте: **«Гайбәтнең нәрсә икәннен беләсезме?»**. Әйттеләр: «Аллаһ һәм Аның илчәсе яхшырак беләдер». Пәйгамбәребез ﷺ әйтте: **«Үзенең кардәшенне ул яратмаган нәрсә белән искә алу»**. Әйтелде: «Әгәр дә әйтелгән нәрсәләр, ул кардәшебездә чынлап та булса?». Пәйгамбәребез ﷺ әйтте: **«Әгәр дә аңарда син әйткән нәрсәләр булса — гайбәт кылдың. Ә инде әгәр дә аңарда син әйткән нәрсәләр булмаса — ялган кылдың»**.

Гайбәт кылу мөселман кешесенең сыйфаты түгел, шуның өчен дә Аллаһ тәгалә Коръәндә һәм пәйгамбәребез ﷺ үзенең хәдисләрәндә бу хакта бик күп кисәтеп узды. Кәфәрләр жир йөзәндә бозыклык таратыр өчен, кабахәт эшләрне матурлап мөэминнәрне төрле яклап гайбәт кылалар. Шулай ук, мөэминнәр арасында үзләрен мөселман дип йөргән кайбер бәндәләр дә, әгәр дә ул берәү янында булса — аны яхшы итеп сыйфатлый, ә ул юкта — аның хакында фәлән вә төгән дип гайбәт сөйли башлый. Бу төр кешеләр монафиклар кебек ике йөзләләр, һәм шул кадәр түбән кешеләр ки, үзләренең файдалары өчен хәтта үләксә ашарга да әзерләр. Бу кисәтүләр, гомуми ураза хәлендә булмаган кешегә кагылса, ә ураза тотучы хакында әйтеп тә торасы юк, Аллаһу мүстәган. Йә Раббым, безне ошбу кабахәт сыйфаттан пакълә!

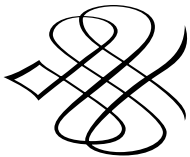
ИГЪТИКӘФ БҮЛЕГЕ

**Рамазанның соңгы
ун көнөндә ир кеше
үзенең гаиләсен төнгө
гыйбадәткә уяту хакында**

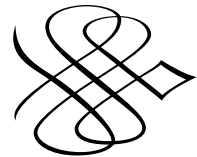

۲۰۲۴ - عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: «كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا دَخَلَ الْعَشْرُ شَدَّ مَنَزَرَهُ وَأَخْبَأَ لَيْلَهُ وَأَيَّقَطَ أَهْلَهُ» [البخاري]

Мәгънәсе: Гаишә ﷺ әйтте: *«Әгәр дә Рамазанның соңгы ун көне житсә, пәйгамбәребез ﷺ үзенең изарын ныграк тарттырып бәйли иде (ягъни хатыннарыннан читләшеп тагын да ныграк гыйбадәт кыла иде), һәм төннәрен гыйбадәттә үткәрәп, үзенең гаиләсен дә төнгө намазга уята иде».*

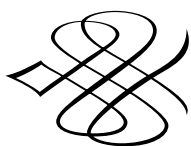

**Шәригатебездә хатын-
кызларга игътикәфнең
рөхсәт ителүе хакында**

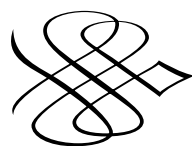

۲۰۲۶ - عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَغْتَكِفُ الْعَشْرَ الْأَوَّلَ مِنْ رَمَضَانَ حَتَّى تُوَفَّاهُ اللَّهُ ثُمَّ اعْتَكَفَ أَزْوَاجَهُ مِنْ بَعْدِهِ [البخاري]

Мәгънәсе: Гаишә ﷺ әйтте: *«Пәйгамбәребез ﷺ вафат булганчыга кадәр, Рамазанның соңгы ун көнен (мәчеттә) игътикәфтә үткәрә иде. Ул вафат булганнан соң, аның хатыннары да игътикәф кыла торган булдылар».*

Хатын-кызның игътикәф кылырга иреннән рөхсәт соравы хақында

Хатын-кызга иреннән рөхсәт алмыйча игътикәф кылырга ярамый. Ни өчен дигәндә, чөнки асылда хатын-кыз өйдән иренең рөхсәте белән генә чыга ала. Шулай ук, пәйгамбәребезнең ﷺ хатыннары игътикәф кылырга теләгәндә, расүлебездән рөхсәт сорый торган иделәр.

Әгәр дә ире хатынына рөхсәт итсә, ул хатынын күпмедер вакыттан соң игътикәфтән чыгара аламы, әллә юкмы?

Игътикәф нәфел булса, ире хатынын игътикәфтән чыгара ала. Ә инде әгәр дә игътикәф вәжиб булса (мәсәлән нәзер кебек) ул вакытта нәзернең ниндилегенә карала. Тәгаенләп тоташ әйтелгән нәзер булса (мәсәлән: Рамазанның соңгы ун көнен игътикәф кылырга нәзер иттем, дигән кебек), ире аны игътикәфтән чыгара алмый. Тәгаенләп тоташ әйтелмәгән булса (мәсәлән: Бу елда 10 көн игътикәф кылырга нәзер иттем, дигән кебек), ул вакытта ире аны игътикәфтән чыгара ала. Һәм калган көннәрен соңыннан игътикәф кылып бетерә, Аллаһу әгъләм.

٢٠٤٥ - عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ذَكَرَ أَنْ يَغْتَكِفَ الْعَشْرَ الْأَوَّلَ مِنْ رَمَضَانَ فَاسْتَأْذَنَتْهُ عَائِشَةُ فَأَذِنَ لَهَا وَسَأَلَتْ حَفْصَةَ عَائِشَةَ أَنْ تَسْتَأْذِنَ لَهَا فَفَعَلَتْ فَلَمَّا رَأَتْ ذَلِكَ زَيْنَبُ ابْنَةُ جَحْشٍ أَمَرَتْ بِنَاءِ فَبْنِي لَهَا قَالَتْ وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا صَلَّى أَنْصَرَفَ إِلَى بِنَائِهِ فَبَصُرَ بِالْأَبْنِيَةِ فَقَالَ مَا هَذَا قَالُوا بِنَاءُ عَائِشَةَ وَحَفْصَةَ وَزَيْنَبُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَلْبَرُّ أَرَدَنْ بِهَذَا مَا أَنَا بِمُغْتَكِفٍ فَرَجَعَ فَلَمَّا أَفْطَرَ اغْتَكَفَ عَشْرًا مِنْ شَوَّالٍ [البخاري]

Мәгънәсе: Гаишә әйтте: «Пәйгамбәребез ﷺ Рамазанның соңгы ун көнен игътикәф кылырга теләгәч, Гаишә дә игътикәф кылырга дип аннан рөхсәт сорады. Пәйгамбәребез ﷺ ана рөхсәт итте. Хафса (пәйгамбәребезнең хатыны, Гаишәнең игътикәф кылганын күреп) Гаишәдән рөхсәт сорарга кушты, һәм ул Хафсага рөхсәт итте. Зәйнәб бинт Жәхш (пәйгамбәребезнең хатыны) бо-

ларны күрөп, шулай ук (игътикәфкә дип, мәчеттә) үзенә чатырын куйды». Гаишә (дәвам итеп) әйтте: «Гадәттә (игътикәф вақытында) пәйгамбәребез ﷺ намаз укыгач, үзенә чатырына юнәлә иде. Анда башка чатырларны күрөп сахәбәләрдән: «**Бу нәрсә?**», — дип сорады. Әйттеләр: «Бу Гаишәнән, Хафсаның һәм Зәйнәбнән чатырлары». Пәйгамбәребез ﷺ әйтте: «**Алар бу гамәлләрне диндарлыктан эшләделәр дип уйлыйсызмы?**». Мин игътикәф кылучы түгелмен». Һәм пәйгамбәребез ﷺ Рамазда игътикәфен кылмыйча, соңыннан Шәүвәлдә ун көн игътикәф кылды».

Моннан күрөнгәнчә, хатын-кыз иренә рәхсәте белән игътикәф кыла ала. Шулай ук бу хәдис, хатын-кызлар игътикәфне ирләр кебек үк мәчеттә кылганлыгын баян итә. Моңа Коръәннән ошбу аятне дә дәлил итеп китерергә мөмкин:

وَأَنْتُمْ عَاكِفُونَ فِي الْمَسَاجِدِ (البقرة 187)

Мәгънәсе: «**Һәм сез мәчетләрдә игътикәфтә булган вақытларыгызда...**».

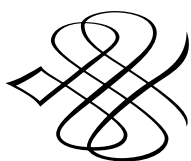
Бу аяттән аңлашылганча игътикәф мәчеттә була, һәм хатыннар үзләренә йортларында игътикәф кылырга тиеш дип, аларга карата махсус килгән дәлил билгеле түгел. Шулай ук, пәйгамбәребез ﷺ вақытында да хатыннар йортларында игътикәф кылган дип килгән хәдисләр юк, ә киресенчә, ул вақытта да вә аннан соң да хатын-кызлар мәчеттә игътикәф кыла торган булганнар. Шуңа да кем дә кем, булсын ир-ат яки хатын-кыз, сөннәт буенча игътикәф кылырга тели икән, мәчеттә кылсын. Әгәр дә хатын-кыз мәчеттә игътикәф кыла икән, ул пәйгамбәребез хатыннары кебек чатыр яки шуңа охшаш әйбер белән чит кешеләрдән капланарга, һәм ул бүлмәдә намаз укучыларга комачауламаслык урынга урнашырга тиеш. Истихада хәлендә булган хатын-кыз да шушы ук хөкөмдә, ягъни

7 Пәйгамбәребез ﷺ хатыннарының бу гамәлләрен бер-берсенә көнчелектән эшләгәннәрен күздә тотты

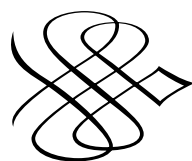
мәчеттә башкалар белән үк игътикәф кыла ала. Аллаһу әгъләм.

Әбү Хәнифә, Суфиян әс-Сәүрий һәм Шәфигый (кадимдә) хатын-кызның өендә игътикәф кылуы хәерлерәк диделәр.

Мәлик, Әхмәд бин Хәнбәл һәм Шәфигый (яңасында), хатын-кызның йортында игътикәф кылуы дәрәс түгел, иллә-мәгәр жәмәгәт намазы укыла торган мәчеттә генә кыла, диделәр.

Хайд хәлендә булган хатын-кыз мәчеттә игътикәф кыламы?

Бу мәсьәләдә гыйлем әһелләре ике төрле карашка бүленделәр:

1) Дүрт мәһәб имамнары хайд хәлендә булган хатын-кыз игътикәф кыла алмый, яки ана мәчеттә игътикәф кылу дәрәс түгел диделәр.

2) Ибен Хәзм хайд хәлендә булган хатын-кызның игътикәф кылуы дәрәс була диде. Без дә бу карашны дәрәсрәк дип күрәбез һәм түбәндә сезгә ике тарафның да дәлилләрен китереп үтәрбез, иншәАллаһ.

Хайд хәлендә булган хатын-кызның игътикәф кылуы дәрәс яки дәрәс түгеллеге ике мәсьәләгә бәйле:

Беренчесе: Игътикәф кылучының уразада булуы шартмы, әллә түгелме?

Икенчесе: Хайд хәлендә булган хатын-кызга мәчеткә керергә ярыймы, әллә юкмы?

Игътикәф кылучының уразада булуы шарт диючеләр, хайд хәлендәге хатын-кыз ураза тотмый, шуна да игътикәф кылуы дәрәс түгел диделәр.

Шулай ук, хайд хәлендә булган хатын-кызга мәчеткә керергә ярамый диючеләр, игътикәф тә ярамый диделәр.

Без инде хәзер ошбу ике мәсьәләне ачыклап үтәрбез, иншәАллаһ:

Беренче: Игътикәф кылу өчен ураза тоту шарт түгел. Һәм мона Бохаридә килгән ошбу хәдисне дәлил итеп алырга була:

۲۰۳۲ - عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «كُنْتُ نَذَرْتُ فِي الْجَاهِلِيَّةِ أَنْ أَعْتَكِفَ لَيْلَةً فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ؟» قَالَ: «فَأَوْفِ بِنَذْرِكَ» [البخاري]

Мәгънәсе: Ибен Гомәр ﷺ әйтте: «*Бервакыт Гомәр ﷺ пәйгамбәребезнән ﷺ сорады: «Мин жәһилияттә вакытта бер төн (3144нче хәдистә бер көн дип килә) Хәрам мәчетендә игътикәф кылырга дип нәзер кылган идем ул нәзерне мин үтәргә тиешме?» Пәйгамбәребез ﷺ әйтте: «Нәзерне үтә!»*

Шушы ук мәгънәдәге хәдис Бохариның “Сахих”ында 2042, 2043, 3144, 4320, 6697нче саннар белән килә.

Икенче:

1) Хайд хәлендә булган хатын-кызга мәчеткә керү дәрәс түгел диючеләр, күремле хатын-кызны жөнөбле кешегә кыяс (охшату, тинләү) кылдылар һәм ошбу аятьне китерделәр:

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرُبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَى حَتَّى تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ وَلَا جُنُبًا إِلَّا عَابِرِي سَبِيلٍ حَتَّى تَغْتَسِلُوا) النساء: ۴۳

Мәгънәсе: «**Әй, мөэминнәр! Исерткеч эчеп исереп, ни сөйләгәнәгезне белмәсәгез, намазга (салә) якын бармагыз! (Ул вакытта хәмер хәрам түгел иде, шул сәбәпле кайберәүләр исерек хәлдә намаз укып, аятьне хата белән укыдылар.) Янә жөнөб хәлдә госел коенганчыга кадәр намазга якын бармагыз, иллә мөгәр озын сәфәрдә булсагыз гына».**

Бу аятьтә «**намаз (салә)**» дип әйтелгән сүзнең максаты — ул намаз уку урыны, ягъни мәчет. Жөнөб хәлендә булган

кеше анда керүдән тыелды, иллә-мәгәр мосафир булса гына аның аша узып китү рөхсәт ителә диделәр. Һәм бу аятытә «**намаз**» дигән сүзнең мәчет яки намаз уку урыны булуын аңлаткан, икенче аять белән дәлилләделәр:

(لَهْدَمَتْ صَوَامِعُ وَبَيْعٌ وَصَلَوَاتٌ وَمَسَاجِدُ) الْحَج: ٤٠

Мәгънәсе: **«Монахларның сауагалары, насараларның чиркәүләре, яһүдләрнең гыйбадәт йортлары (саләват) вә мөселманнарның мәчетләре жимерелер иде».**

Бу аятытә «**саләват**» жимерелер дигәннең мәгънәсе: Саләватнең (намазның) урыннары булган биналар жимерелер, диделәр.

Аларның бу аятытә күремле хатын-кызны жөнөб хәлендәге кешегә кыяс кылулары зәгыйфь. Чөнки жөнөб хәлендә булган кеше һәрвакыт госел коенып пакыләнә ала, һәм бу аять жөнөб хәлендәге кешене озакка кичектермичә, тизрәк госел коенып пакыләнергә өнди. Ә инде хайд хәлендәге хатын-кыз күрем вакыты узмыйча госел коенып пакыләнә алмый.

2) Хайд хәлендәге хатын-кызны мәчеткә керүдән тыючылар, Бохаридагы 351нче хәдисне дәлил итеп китерделәр. Пәйгамбәребез ﷺ барча хатын-кызларга да ике гаед бәйрәменә чыгарга кушкач, күрем хәлендә булган хатын-кызларга мусалләдән (намаз уку урыныннан) читләшергә кушты.

Моңа болай итеп жавап бирергә мөмкин: Бу хәдистә «**мусаллә**»нең (намаз уку урынының) максаты — намаз үзе, ягъни пәйгамбәребез ﷺ намаздан тыйды. Чөнки Мөслимдә шул ук Үммү Гатыядан килгән 890нчы хәдистә намаздан тыелырга кушты диде. Шулай ук, гаед намазын алар мәчеттә түгел, ә сахрада укый торган иделәр. Һәм Бохариның вә Мөслимнең икенче риваятендә күремле хатын-кызлар, намаз укучы кешеләргә комачауламас өчен, аларның артында булырга кушылдылар. Кешеләр артын-

да дигән, ул мусалләненң (намаз укый торган урынның) тышкы ягында дигән сүз түгел.

3) Шулай ук, алар Бохаридагы 2046нчы һәм Мөслимдәге 297нче хәдисне китерделәр. Бу хәдистә пәйгамбәребез ﷺ мәчеттә игътикәф вакытында башын Гаишәненң бүлмәсенә якынайта иде, һәм Гаишә күрәм хәлендә булган килеш, мәчеткә кермичә пәйгамбәребезненң ﷺ чәчен тарый торган иде.

Әмма ләкин бу хәдис, күрәм хәлендәге хатын-кызның мәчеткә керүен тыюда ачык дәлил түгел, чөнки мәчеттә чит ир-атлар булу мөмкинлегеннән, пәйгамбәребез ﷺ Гаишәненң алардан читләшүен теләгән булуы мөмкин, Аллаһу әгъләм.

4) Әбү Дауыдта 232нче сан белән килгән: **«...Хакыйкәттә, мин жөнөб һәм хайд хәлендә булганнарны мәчеттән тыям»,** — дигән хәдис, зәгыйфь.

Хайд хәлендә булган хатын-кызның игътикәф кылуы дәрәс диючеләрненң дәлилләре:

1) Күрәм хәлендә булган хатын-кызны мәчеттән тыеп килгән ачык дәлил билгеле түгел.

2) Бохарида 439нчы һәм 458нче хәдисләрдә күрәнгәнчә, хатын-кызның мәчеттә торуы, йоклавы дәрәс. Һәм, әлбәттә, хатын-кызның билгеле вакытта күрәме була, ләкин моңа карамастан пәйгамбәребез ﷺ вакытында Исламны кабул иткән кара хатын-кыз колның мәчеттә үзенә билгеле чатыры бар иде.

3) Бохаридагы 305нче хәдис. Мәгънәсе: Гаишә әйтте: **«Без хаж нияте белән чыктык, Сәрифкә житкәч, минем күрәм башланды. Пәйгамбәребез ﷺ минем янга кергәч, елап утырганымны күрәп сорады: «Нәрсә булды сиңа? Сиңә күрәм башландымы?». Мин әйттем: «Әйе». Шуннан соң ул әйтте: «Хакыйкәттә, бу Аллаһ тәгаләненң Адәм кызларына язылган тәкъдире, хаж кылучы эшли торган барча**

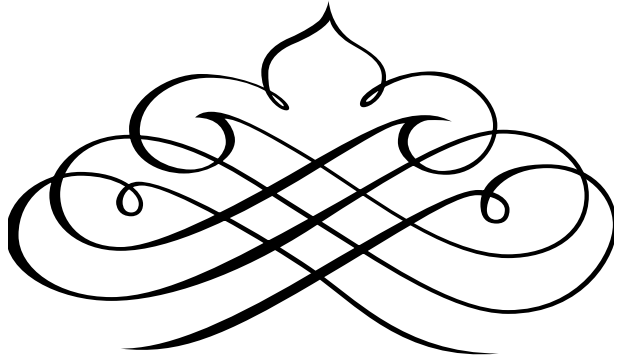
**нәрсәләрне дә эшлә, әмма ләкин Кәгъбә тирәли таваф кыл-
ма!».**

Бу хәдистән күренгәнчә, пәйгамбәребез ﷺ Гаишәне мәчеткә керүдән түгел, ә тавафтан тыйды.

4) Бохаридагы 285нче һәм Мөслимдәге 371нче хәдис-тә, пәйгамбәребез ﷺ «...Хакыйкатытә, мөэмин нәжес бул-мый», — диде.

5) Шулай ук, пәйгамбәребез ﷺ әсирлеккә алган мөшрикләрне мәчеттәге баганага бәйләргә куша иде. Бу хәдисләр Бохарида 462, 469, 2422, 2423, 4372нче һәм Мөслимдә 1764нче саннар белән килә. Эгәр дә мөшрик мәчеткә керә икән, күрем хәлендәге мөселман хатыны мәчеткә керүдә аннан әүвәлрәк. Чөнки Әбү Хәнифәдә мөшрик гозерле булганда мәчеткә керә ала. Мәликтә һәм Шәфигыйда Хәрам мәчетеннән башкаларга керә ала, мэгәр Мәлик башка мәчетләргә мөшрикнең керүен берәр төрле хажәте булган хәлдә генә рөхсәт ителә дип шарт куйды. Бу мәсьәләдә, әлбәттә, каршылыклы фикерләр күп, чөнки кайбер гыйлем әһелләре мөшрик вә кәферләрнең барча мәчеткә дә керүләрен тыйды. Әмма ләкин безгә кирәк булган мәсьәлә ул, Әбү Хәнифә, Мәлик һәм Шәфигыйлар мөшрикнең мәчеткә керүен рөхсәт итәләр икән, әйткәнебезчә мөселман хатын-кызы хайд булган хәлендә мәчеткә керүе әүвәлрәк.

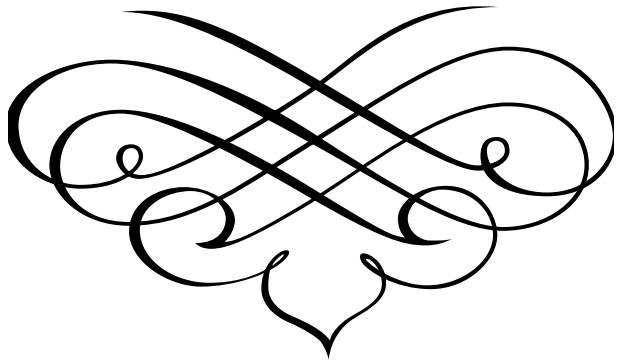
Инде ошбуларны караганнан соң, хайд хәлендә булган хатын-кызның мәчеттә игътикәф кылырга яраганын дөресрәк дип күрәбез. Аллаһу әгъләм.

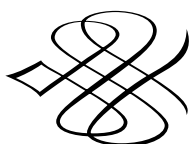

ХАЖ

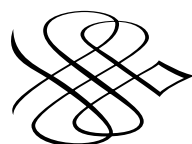
ҺӘМ

ГУМРА

Хажның ирлэргә дә, хатын-кызларга да фарызлыгы хақында

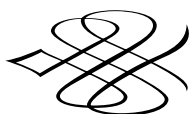

(وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حُجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا) آل عمران: ٩٧

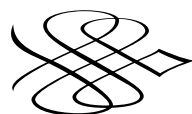
Мәгънәсе: «Мөмкинчелеге булган кешеләргә Аллахка гыйбадәт өчен Кәгъбәтуллага хаж кылу фарыз ителде».

٨ - حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنَا حَنْظَلَةُ بْنُ أَبِي سُفْيَانَ عَنْ عِكْرِمَةَ بْنِ خَالِدٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَالْحَجِّ وَصَوْمِ رَمَضَانَ» [البخاري]

Мәгънәсе: Габдуллаһ бин Гомәрдән ﷺ, пәйгамбәре-без ﷺ әйтте: **«Ислам биш нигезгә төзелгән: Хакыйкатыгә, «Аллаһтан башка иләһ юк, һәм Мөхәммәд ﷺ Аның расүле», — дип шәһәдәт кылу; намазны торгызу; зәкәт бирү; хаж кылу һәм Рамазанда ураза тоту».**

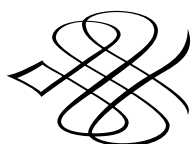

Хатын-кызларның иң хәерле жиһәде – хаж

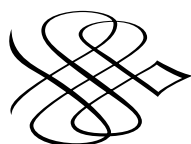

١٥٢٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْمُبَارَكِ حَدَّثَنَا خَالِدٌ أَخْبَرَنَا حَبِيبُ بْنُ أَبِي عَمْرَةَ عَنْ عَائِشَةَ بِنْتِ طَلْحَةَ عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهَا قَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ نَرَى الْجِهَادَ أَفْضَلَ الْعَمَلِ أَفْلا نُجَاهِدُ قَالَ: «لَا لَكِنَّ أَفْضَلَ الْجِهَادِ حَجٌّ مَبْرُورٌ» [البخاري]

Мәгънәсе: Гаишә әйтте: **«Йә Расүл Аллах! Без жиһәдне иң яхшы гамәл дип беләбез, бәлки без дә жиһәдтә катнашык?».** Пәйгамбәребез ﷺ әйтте: **«Юк! Сезгә иң хәерле жиһәд — ул, кабул булган хаж!».**

Хатын-кыз хажга барыр өчен иреннән рөхсәт сорарга тиешме?

Хаж берничә төрле:

- 1) Фарыз хаж;
- 2) Нәфел хаж;
- 3) Нәзер хаж;
- 4) Башка кеше өчен булган хаж.

— Нәфел белән башка кеше өчен булган хажда, ул иреннән рөхсәт сорарга тиеш. Һәм ире хатынын бу хажлардан тыя ала.

— Нәзер хажын әгәр дә иренең рөхсәте белән әйткән булса, ире тыя алмый. Шулай ук, әгәр дә кияүгә чыкканчы хаж кылырга нәзер кылган булса һәм кияүгә чыкканда иренә моны хәбәр итеп, ире аңа ризалашкан булса, хатынын хаждан тыя алмый. Ә инде ире ризалыгын бирмәгән килеш нәзер кылган булса, ире хатынын хаждан тыя ала. Чөнки, ире — хатыны белән теләгән вакытында ләззәтләнү хужасы.

— Фарыз хаждан ире хатынын тыя алмый. Әмма ләкин хатыны иреннән рөхсәт сорарга тиешме, әллә юкмы?

Бер төркем гыйлем әһелләре хатын-кыз фарыз хажга иреннән рөхсәт сорарга тиеш түгел дисә, икенчеләре рөхсәт сорарга тиеш диде. Бу мәсьәлә кешенең мөмкинчелеге булгач, ул хажны шул ук вакытта кылырга тиешме, әллә киләсе елларга кичектерсә дә ярыймы дигәнгә бәйле. Безгә дөрөсрәк дип күрүгәнә, Аллаһу әгъләм, әгәр дә хатын-кызның хаж кылыр өчен сәламәтлеге, мәхрәме, юлның иминлеге, акчасы (юлга һәм ашарга) бар икән, иреннән сорап, ул рөхсәт итсә, әлхәмдүлилләһ. Әгәр дә ире бер төрле аклый торган мөһим сәбәп белән тыя икән, хатын-кыз хажын киләсе елга кичектерә, ә инде аклый торган мөһим сәбәп булмаса, иренең рөхсәтеннән башка

хажга китә. Шулай ук, аклый торган сәбәп ел да кабатланып килсә, ул вакытта алдагы елга кичектермичә хажга китә. Әйтүебезчә, хатын-кыз ошбу очрақларда иренен рөхсәтеннән башка хажга бара ала, әгәр дә югарыда искә алынган; сәламәтлеге, мәхрәме, юлның иминлеге, акчасы булуы кебек шартлар үтәлсә генә.

Түбәндә кайбер гыйлем әһелләренен сүзләрен искә алып үтәрбез:

عن إبراهيم قال: «إذا كانت الفريضة وكان لها محرم، فلا بأس أن تخرج ولا تستأذن زوجها» [مصنف ابن أبي شيبة، صحيح عن إبراهيم]

Мәгънәсе: Ибраһим ән-Нәхәгый әйтте: **«Әгәр дә фарыз хаж һәм аның (хатын-кызның) мәхрәме булса, иренен рөхсәтеннән тыш хажга чыгып китсә, бер зарар да юк».**

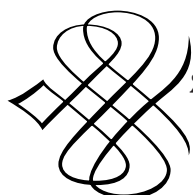
عن الحسن في المرأة التي لم تحج قال: «تستأذن زوجها فإذا أذن لها فذاك أحب إلي، وإن لم يأذن لها خرجت مع ذي محرم، فإن ذلك فريضة من فرائض الله ليس له عليها فيها طاعة» [مصنف ابن أبي شيبة، صحيح عن الحسن]

Мәгънәсе: Әл-Хәсән хаж кылмаган хатын-кыз хакында болай диде: **«Иреннән рөхсәт сорый, әгәр дә ире рөхсәт итсә, бу минем өчен сөйкемлерәк. Ә инде рөхсәт итмәсә, ул вакытта мәхрәме белән чыгып китә, чөнки хаж Аллаһ тәгалә йөкләгән фарызларның берсе, һәм бу очрақта иренә итагать кылу юк».**

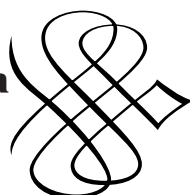
Хәнәфиләрдән Мөхәммәд әс-Сәрхасий “әл-Мәбсут”та болай диде: **«Әгәр дә хатын-кыз мәхрәме булып фарыз хажын кылырга тели икән, ире аны хажга барудан тыя алмый».**

Ибен Кудамә “әл-Мугъний”дә болай диде: **«Ир кеше хатынын фарыз хаждан тыя алмый. Бу Ибраһим ән-Нәхәгый, Исхак, Әбү Сәүрның карашлары. Шулай ук, Шәфигыйдан билгеле булган мәшһүр карашларның берсе, аның икенче карашы буенча ир кеше хатынын тыя ала, чөнки ул хажны мөмкинчелеге булу белән шул ук вакытта кылырга тиеш түгел, бәлки киләсе елга кичектерсә дә ярый. Бездә билгеле булганча, ир кеше хатынын Рамазанда уразадан яки**

биш вакыт намаздан тыя алмаган кебек, фарыз хаждан да тыя алмый, ләкин иреннән рөхсәт сорау мөстәхәб. Имам Әхмәд моны шулай ук билгеләп үтте. Әгәр дә ире рөхсәт итә икән — яхшы, ә инде рөхсәт итми икән — фарыз хажга рөхсәтсез чыгып китә. Ә инде нәфел хажында ире хатынын тыя ала».

Хатын-кызның мәхрәмсез яки ирсез сәфәргә чыгарга ярамаганлыгы хакында кайбер хәдисләр

۱۸۶۲ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا تُسَافِرُ الْمَرْأَةُ إِلَّا مَعَ ذِي مَحْرَمٍ وَلَا يَدْخُلُ عَلَيْهَا رَجُلٌ إِلَّا وَمَعَهَا مَحْرَمٌ». فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أُخْرَجَ فِي جَيْشٍ كَذَا وَكَذَا وَأَمْرَائِي تُرِيدُ الْحَجَّ؟ فَقَالَ: «أَخْرَجْ مَعَهَا» [البخاري]

Мәгънәсе: Ибн Габбастан رضي الله عنه, пәйгамбәребез صلى الله عليه وسلم әйтте: **«Хатын-кыз мәхрәмсез сәфәр кыла алмый, һәм аның янына да мәхрәмсез чит кеше керә алмый».** Шуннан соң бер ират әйтте: «Йә Расул Аллах! Мин шундый-шундый гаскәр белән жиһәдкә чыгасым килә, ә хатынымның хаж кыласы килә?». Пәйгамбәребез صلى الله عليه وسلم әйтте: **«Хатының белән бар!».**

۱۰۸۶ - عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا تُسَافِرُ الْمَرْأَةُ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ إِلَّا مَعَ ذِي مَحْرَمٍ» [البخاري]

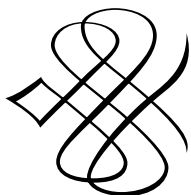
Мәгънәсе: Ибн Гомәрдән رضي الله عنه, пәйгамбәребез صلى الله عليه وسلم әйтте: **«Хатын-кыз мәхрәмсез өч көнлек сәфәргә чыга алмый».**

۱۰۸۸ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم: «لَا يَجِلُّ لِمَرْأَةٍ تُوْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ أَنْ تُسَافِرَ مَسِيرَةَ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ لَيْسَ مَعَهَا حُرْمَةٌ» [البخاري]

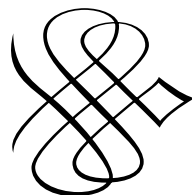
Мәгънәсе: Әбү Һүрайрадан رضي الله عنه, пәйгамбәребез صلى الله عليه وسلم әйтте: **«Аллаһка һәм Кыямәт көненә иман китергән хатын-кызга мәхрәмсез бер көн вә бер төн озынлыгындагы сәфәргә чыгу ярамас».**

Кем ул мэхрәм?

Мэхрәм — ул, хатынның ире, яки нәсел-нәсәб сәбәпле⁸ яки бер күкрәктән имеп туганлашкан сәбәпле⁹ яки өйләнеп вә кияүгә чыгып туганлашкан сәбәпле¹⁰ беркайчан да вә бервакытта да никахлашырга ярамаган һәм никахлашырга хәрәм булган кешеләр мэхрәм дип аталалар.

Хажга ихрамланган хатын-кызга никаб яки бияләй кебек нәрсәләр кияргә ярыймы?

۱۸۳۸ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَامَ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَاذَا تَأْمُرُنَا أَنْ نَلْبَسَ مِنَ الثِّيَابِ فِي الْإِحْرَامِ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «لَا تَلْبَسُوا الْقَمِيصَ وَلَا السَّرَاوِيلاتِ وَلَا الْعَمَائِمِ وَلَا الْبِرَانِسِ إِلَّا أَنْ يَكُونَ أَحَدٌ لَيْسَتْ لَهُ نَعْلَانِ فَلْيَلْبَسِ الْخُفَّيْنِ وَلْيَقْطَعْ أَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ وَلَا تَلْبَسُوا شَيْئًا مَسَّهُ زَعْفَرَانٌ وَلَا الْوَرَسُ، وَلَا تَنْتَقِبِ الْمَرْأَةُ الْمُحْرِمَةُ وَلَا تَلْبَسِ الْقَفَازِينَ» [البخاري]

Мәгънәсе: Габдуллаһ бин Гомәр ﷺ әйтте: «Бервакыт бер кеше пәйгамбәребездән ﷺ сорады: «Йә Расул Аллах! Ихрамда чакта безгә нәрсә кияргә кушасың?». Пәйгамбәребез ﷺ әйтте: «Күлмәк тә, ыштан-чалбар да, чалма да, бурнус та, зәгъфранга яки уәрска¹¹ буялган киёмнәрне дә кимәгез! Иллә-мәгәр берәрсенең жиңел аяк киеме (сандалы) булмаса, ул вакытта читекне тубыктан аскы өлешеннән кисеп кисен. Шулай ук, ихрамдагы хатын-кыз никаб вә бияләй

8 - Әтиләр һәм бабалар (әти-әнисе ягыннан)

- Угыллар, угылларның һәм кызларның уллары (шулай ук, аска таба нәсел-нәсәб төшсә)

- Абый-энеләр (булсын бертуган яки әти-әни яклап)

- Абый-энеләрнен һәм кыз-сенелләрнен уллары

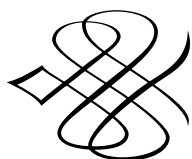
9 Пәйгамбәребез ﷺ әйтте: «Нәсел-нәсәб тыюлары, бер күкрәктән имеп туганлашканнарны да тыя»

10 Ирнең әтисе, бабалары, малае, оныклары яки кызының һәм оныкларының ирләре кебек

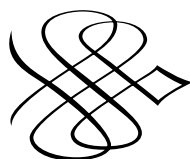
11 Сары төс бирә торган, хуш исле үсемлек

(яки перчатка) кимәсен!». (Билгеле булганча хатын-кызларга күлмәк вә ыштан-чалбар кебек киёмнәр кию рөхсәт ителә).

Соңгы жөмлә пәйгамбәребезнең ﷺ сүземе әллә ибен Гомәрнекеме икәнлегендә гыйлем әһелләре арасында капма-каршылыклы карашлар барлыкка килде. Әбү Гали әл-Хәфиз “Сүнән әл-Бәйһәкый”да, ибен Хәжәр “Фәтх әл-Бәрий”дә, ибен Гадий һәм башкалар бу сүзләр ибен Гомәрнеке диделәр. Хәнәфиләрдә никаб биткә тиеп торма-са кияргә ярый. Һәм шулай ук кайбер Шәфигыйләр һәм Мәликиләр ихрамдагы хатын-кызга никаб киюне рөхсәт итсәләр дә, ләкин күпчелек галимнәр никаб киюне тыйдылар. Аллаһу әгъләм.

Хажда хайд һәм нифәс хәлендә булган хатын-кызлар хакында

Хайд һәм нифәс хәлендә булган хатын-кызларга хажга вә гумрага ихрамлану тыелмый. Алар тавафтан башка, хажига тиеш булган барча хаж йолаларын да шулай ук үтиләр. Моңа пәйгамбәребезнең ﷺ хәдисләре вә гыйлем әһелләренен бу мәсьәләгә карата бердәм карары дәлил булып тора.

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: «خَرَجْنَا لَا نَرَى إِلَّا الْحَجَّ فَلَمَّا كُنَّا بِسَرَفٍ حِضْتُ فَدَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَنَا أَبْكِي قَالَ: «مَا لَكَ أَنْفِسْتِ؟» قُلْتُ: «نَعَمْ» قَالَ: «إِنَّ هَذَا أَمْرٌ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَى بَنَاتِ آدَمَ فَاقْضِي مَا يَقْضِي الْحَاجُّ غَيْرَ أَنْ لَا تَطُوفِي بِالْبَيْتِ» قَالَتْ: «وَوَضَّحَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ نِسَائِهِ بِالْبَقْرِ» [البخاري ٢٩٤]

Мәгънәсе: Гаишә әйтте: «Без хаж нияте белән чыктык, Сәрифкә¹² житкәч, минем күрем башланды. Пәйгамбәребез ﷺ минем янга кергәч, елап утырганымны күреп сорады: «Нәрсә булды сина? Синең хайд (күрем) башландымы?». Мин әйттем: «Әйе». Шуннан соң ул әйтте:

12 Мәккәнең төньягында 12 чакрым ераклыктагы урын

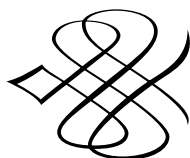
«Хакыйкатытә, бу Аллаһ тәгаләнең Адәм кызларына язган тәкъдире, хаж кылучы эшли торган барча нәрсәләргә дә эшлә, әмма ләкин Кәгъба тирәли таваф кылма!». Эйттем (Гаишә): «Пәйгамбәрәбез ﷺ барча хатыннары исеменнән сыер чалдыртты».

Әгәр дә хатын-кыз тәмәттүгъ хажын ниятләп ихрамга кергәннән соң таваф әл-ифада кылганчы күреме башланып, Гарәфә көне житеп хажны калдырудан курыкса, нишләргә тиеш?

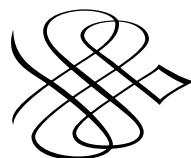
Бу мәсьәләдә гыйлем әһелләре ике карашка бүленде:

1) Хәнәфиләрдә: Гумраны калдырып хажга ниятли, һәм ифрад хажын кыла, һәм хаждан соң, әгәр дә теләсә, «Тәнгыйм» яки «Гаишә мәчете» дип аталган урыннан гумрага ихрамланып гумра кыла.

2) Мәлики, Шәфигый, Хәнбәли һәм ибән Хәзмның карашында: Гумра ниятен өзмичә хажга керә, һәм кыйран хажын кыла.

Таваф кылыр өчен таһәратле (вудулы) булу шарт булып торамы?

Бу мәсьәләдә гыйлем әһелләре өчкә бүленде:

1) Тавафның дәрәс булуы өчен таһәратле (вудулы) булу шарт булып тора. Бу караш Мәлики, Шәфигый һәм Хәнбәли мәһәбләреннән билгеле.

2) Таваф кылу өчен таһәратле булу вәжиб. Әгәр дә таһәратсез таваф кылган булса, тавафы дәрәс була, әмма ләкин шулай эшләгәнә өчен корбан чалырга тиеш. Бу Хәнәфиләрдә билгеле караш, шулай ук бу имам Әхмәднең бер риваяте.

3) Таваф кылу өчен таһәратле булу сөннәт. Бу карашны ибән Тәймия әйтеп узды.

– Тавафка таһәрат шарт диючеләрнең кайбер дәлилләре:

حَدَّثَنَا أَصْبَغُ عَنْ ابْنِ وَهْبٍ أَخْبَرَنِي عَمْرُو عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ذَكَرْتُ لِعُرْوَةَ قَالَ فَأَخْبَرْتَنِي عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ أَوَّلَ شَيْءٍ بَدَأَ بِهِ حِينَ قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ أَنَّهُ تَوَضَّأَ ثُمَّ طَافَ ثُمَّ لَمْ تَكُنْ عُمْرَةً... (الحديث) [البخاري ١٦١٤]

Мәгънәсе: Гаишә ﷺ әйтте: **«Пәйгамбәребез ﷺ Мәккәгә килгәч, иң беренче булып таһәрат алды, аннан соң таваф кылды...».**

Кайбер гыйлем әһелләре бу дәлилгә болай дип жавап бирде: **«Пәйгамбәребезнең ﷺ тавафка таһәрат алуы, бу аның шарт икәнлеген билгеләми. Чөнки расүлебез ﷺ таһәрате булса да, шулай ук һәрбер намазга таһәратләнгән иде, һәм кешегә сәлам кайтарганда тәяммум кыла иде, вә: «Мин таһәратсез килеш Аллахны зикер итәргә яратмыйм», — дия иде».**

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الطَّوْفُ حَوْلَ النَّبِيِّ مِثْلُ الصَّلَاةِ إِلَّا أَنْكُمْ تَتَكَلَّمُونَ فِيهِ فَمَنْ تَكَلَّمَ فِيهِ فَلَا يَتَكَلَّمَنَّ إِلَّا بِخَيْرٍ» قَالَ أَبُو عِيسَى وَقَدْ رَوَى هَذَا الْحَدِيثُ عَنْ ابْنِ طَاوُسٍ وَغَيْرِهِ عَنْ طَاوُسٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ مَوْقُوفًا. وَلَا نَعْرِفُهُ مَرْفُوعًا إِلَّا مِنْ حَدِيثِ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ. وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ يَسْتَحْبُّونَ أَنْ لَا يَتَكَلَّمَ الرَّجُلُ فِي الطَّوْفِ إِلَّا لِحَاجَةٍ أَوْ بِذِكْرِ اللَّهِ تَعَالَى أَوْ مِنْ الْعِلْمِ. [سنن الترمذي ٩٦٠ تحقيق الألباني : صحيح]

Мәгънәсе: Ибен Габбастан ﷺ, пәйгамбәребез ﷺ әйтте: **«Кәгъбәтулла тирәли таваф кылу, намаз кебек, иллә мәгәр сез таваф вакытында сөйләшәсез. Әгәр дә берәрегез сөйләшә икән, хәерле сүз генә сөйләшсен».**

Бу хәдис пәйгамбәребезнең ﷺ сүземе, әллә ибен Габбасныкымы икәнлегендә гыйлем әһелләре арасында төрле сүзләр булды, һәм дөрөсрәге ул ибен Габбасның сүзе икәнлеген билгеләнде. Бу карашны ибен Тәймия үзенң “Мәжмугъ әл-Фәтәвә”сендә, әт-Тирмизий, әл-Бәйһәкый, ибен Хәжәр, ән-Нәсәи, ибен Салах, әл-Мүнзирий, ән-Нәвәвий, ибен Габдулһәдий һәм башкалар хуплады. Аллаһу әгъләм.

(وَإِذْ بَوَّأْنَا لِإِبْرَاهِيمَ مَكَانَ الْبَيْتِ أَنْ لَا تُشْرِكْ بِي شَيْئًا وَطَهَّرْ
بَيْتِي لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ) الحج: ٢٦

Мәгънәсе: «Дәхи хәтерләгез, Ибраһимга Кәгъбәнең урынын бәян иттек, вә аңа әйттек: «Мина һичнәрсәне тиндәш итмә! Вә Минем өемне (Кәгъбәне) таваф итүчеләргә, вә анда торучыларга, вә намаз укучыларга, рукүгъ вә сәждә кылучыларга пакълә!».

Бу аятытә таваф намаз белән бергә искә алынды, намазга таһәрат шарт булып тора икән, тавафка да таһәрат шарт була. Шулай ук, таваф кылу урынын пакъләргә диелгән икән, таваф кылучыларга тәннәрен пакъләп таһәратләнү әүвәлрәк, диделәр.

Моңа болай дип жавап бирелде: Бу очракта хөкемдә намаз белән тавафны бер-берсенә бәйләп дәлилләү — иң зәгыйфъ дәлилләү.

(كُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَآتُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ) الأنعام: ١٤١

Мәгънәсе: «Өлгергәч һәрберсенен җимешләрен ашагыз һәм уңышларын алганда тиешле өлешен садака итеп бирегез!».

Белгәнәбезчә, җимешләрдән ашау мөбәх, әмма ләкин алардан зәкәт чыгару да мөбәхмы, әгәр дә сез әйткәнчә булса? Шуңа да, бу аятытәге кебек бер хөкемне икенчесенә бәйләп булмаган шикелле, алдагы аятытә дә намазга хас хөкемне тавафка бәйләп булмый. Шулай ук, моңа охшаш башка аятыләр бар.

– Таваф кылырга таһәратле булу сөннәт диючеләрнең кайбер дәлилләре:

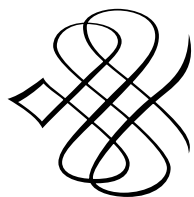
1) Таһәратле булуны фарыз кылган ачык-дөрөс дәлил килгәнчегә кадәр, кешенең вөжданы пакъ. Ибен Тәймия бу хакта “Мәжмугъ әл-Фәтәвә 21/273” китабында болай диде: «Пәйгамбәребездән ﷺ тавафка таһәратле (вудулы) булуны әмер итеп килгән дөрөс яки зәгыйфъ иснәд белән

дәлилне бер кеше дә китермәде. Чөнки аның белән сау-буллашу хажында бик күп кеше хаж вә гумра кылды. Эгәр дә таваф кылырга таһәрат (вуду) фарыз булса, расүлебез ﷺ моны аңлатып узган булыр иде, һәм ул сүзләрне, башка хәдисләр кебек үк, мөселманнар ятлап житкерерләр иде».

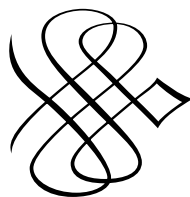
Ошбу мәгънәдә үк ибен Кайим әл-Жәүзия “Тәһзиб әс-Сүнән 1/52, 53”дә әйтеп узды.

Шулай ук, ибен Тәймия: «Таваф ул намаз хөкемендә түгел, чөнки “Мүснәд Әхмәд”тә килгән хәсән хәдиснең мәгънәсендә пәйгамбәребез ﷺ: **«Намазның ачкычы — таһәрат, тәхрими (намазга керүе) — тәкбир, тәхлиле (намаздан чыгуы) — сәлам»,** — диде. Нинди дә булса гыйбадәткә керү тәкбир белән вә аннан чыгу сәлам белән билгеләнми икән, ул намаз түгел, һәм аның ачкычы таһәрат була алмый», — диде.

— Дөрөсрәге, хатын-кызга хайдтан пакь булу таваф өчен шарт булып тора, ә инде кечкенә таһәрат (вуду) шарт түгел. Әмма ләкин моңа карамастан таваф кылучының бу гамәлдә хыйләфтән чыгу өчен таһәратле булуы күпкә хәерлерәк. Һәм таваф кылучы бу мәсьәләдә житди вә игътибарлы булырга тиеш. Аллаһу әгъләм.

**Хатын-кыз тавафта рамл,
һәм сәгыйдә ике яшел
билге арасында кызу
атлап йөгерергә тиешме?**

Бу мәсьәләдә пәйгамбәребездән ﷺ хатын-кызларга кагылышлы әсәр билгеле түгелдер. Ләкин күпчелек гыйлем әһелләре хатын-кызларга рамл тиеш түгел, дигән фикерне әйттеләр, хәтта кайберләре бу гыйлем әһелләренен бердәм карашы диделәр. Без ошбу мәсьәләгә бәйле кайбер әсәрләрне искә алып үтәрбез:

عن ابن عمر رضي الله عنهما قال: «ليس على النساء رمل ولا بين الصفا والمروة» [مصنف ابن أبي شيبة، صحيح عن ابن عمر]

Мәгънәсе: Ибен Гомәр ﷺ әйтте: **«Хатын-кызларга тавафта һәм Сафа белән Марва арасында рамл (ике билге арасын кызу атлап йөгөрү) юк!»**.

عن ابن عباس قال: «ليس على النساء رمل» [مصنف ابن أبي شيبة]

Мәгънәсе: Ибен Габбас ﷺ әйтте: **«Хатын-кызларга рамл юк!»**.

عن إبراهيم قال: «المرأة تقص، ليس على النساء حلق ولا رمل» [مصنف ابن أبي شيبة]

Мәгънәсе: Ибраһим (ән-Нәхәгый) әйтте: **«Хатын-кызлар чәчләрен кисәләр, әмма ләкин аларга чәч кыру һәм рамл юк!»**.

عن عطاء قال: «ليس على النساء رمل بالبيت ولا بين الصفا والمروة» [مصنف ابن أبي شيبة، صحيح عن عطاء]

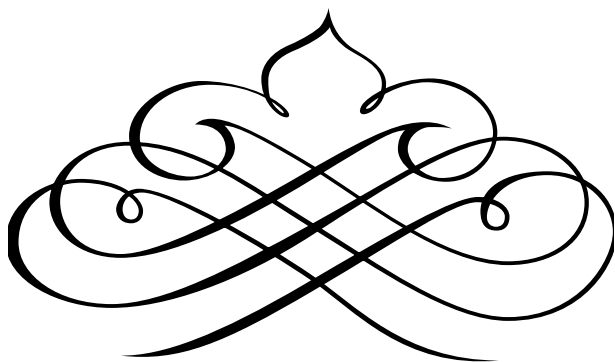
Мәгънәсе: Гата (бин Әбий Рабәх) әйтте: **«Хатын-кызларга Кәгъбә тирәли һәм Сафа вә Марва арасында рамл юк!»**.

– Хатын-кыз чәчен кыскарту хакында

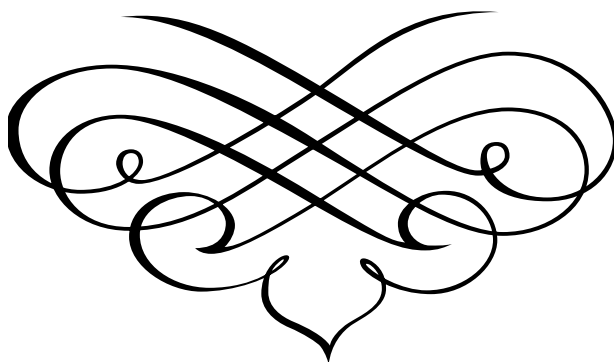
١٩٨٥- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَيْسَ عَلَى النِّسَاءِ الْحَلْقُ إِنَّمَا عَلَى النِّسَاءِ التَّقْصِيرُ» [سنن أبي داود، تحقيق الألباني: صحيح]

Мәгънәсе: Ибен Габбастан ﷺ ривать ителә, пәйгамбәребез ﷺ әйтте: **«Хатын-кызларга чәч кыру юк, аларга бәлки чәч кыскартудыр»**.

Хатын-кыз чәчен кыскартканда күпме кисәргә тиешлеге хакында Коръәннән яки Сөннәттән дәлил искә алынмый. Бу хакта кайбер гыйлем әһелләре чәч толымының очын бер бармак буыны кадәр кисә дисә, икенчеләре һәрбер чәченең очыннан кисә диделәр, һәм шулай ук башка фикерләре әйтелде. Шунуң өчен дә хатын-кыз күпме киссә дә ярый, иллә-мәгәр чәчен кырмый.

НИКАХ КИТАБЫ

Никахның шәрҗый мәҗнәсе:

Никах — ул, өйлөнү максаты белән килешү төзү. Коръәндә «никах» дип килгән сүз, күпчелек гыйлем әһелләре әйтүенчә, ул өйләнүне аңлата. Иллә-мәгәр ике урында гына «никах» сүзе өйлөнү мәҗнәсендә килми, Аллаһу әгъләм.

(وَإِذْ تَبْتَئِلُوا النَّبَاتَىٰ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغُوا النِّكَاحَ...) النساء: ٦

Мәҗнәсе: **«Ятимнәрне никахланырга яраклы булганга чаклы сынагыз».**

Бу аятытә никах «бәлигь булу» (төшләнү) мәҗнәсендә килә.

(حَتَّىٰ تَنْكِحَ زَوْجًا غَيْرَهُ) البقرة: ٢٣٠

Мәҗнәсе: **«Хәтта икенче иргә никахланып аерылганга чаклы».**

Кайбер гыйлем әһелләре бу аятытә никах «якынлык кылу» мәҗнәсендә килә диделәр. Чөнки, пәйгамбәребез ﷺ моны аңлатып болай диде: **«Хәтта син аның тәмен белгәнчегә кадәр, һәм ул синең тәменне белгәнчегә кадәр...».**

Өйләнү, кешенең бер-берсенә карата булган дуслыгында иң көчле бәйләнешләрнең берсе. Шунуң өчен дә, булсын ул ир яки хатын-кыз, һәрберсе үзенә динле вә күркәм холыклы булган иптәш сайларга тиеш. Әгәр дә шулай булма-са, ул вакытта аларның өйләнүе тормышларын бозып иң куркыныч мөгамәләгә әйләнә. Бу хакта пәйгамбәребез ﷺ болай дип әйтеп узды:

٢٠٩٠ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «تُنْكَحُ الْمَرْأَةُ لِأَرْبَعٍ لِمَالِهَا وَلِحَسْبِهَا وَلِحَمَالِهَا وَلِدِينِهَا فَاطْفَرُ بِدَاتِ الدِّينِ تَرَبَّتْ بِدَاكُ» [البخاري]

Мәҗнәсе: Әбү Һүрайрадан ﷺ, пәйгамбәребез ﷺ әйтте: **«Хатын-кызга дүрт нәрсә өчен өйләнәләр: Байлыгы өчен, затлы нәселе өчен, чибәрлеге өчен һәм дине өчен. Диндар булганны сайла, югыйсә отыласың!».**

Бу хәдистә пәйгамбәребез ﷺ диндар хатынны ир кеше өчен зур табыш итеп билгеләде.

۱۰۰۴ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا خَطَبَ إِلَيْكُمْ مَنْ تَرْضَوْنَ دِينَهُ وَخُلُقَهُ فَرَوْجُوهُ إِلَّا تَفَعَّلُوا تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الْأَرْضِ وَفَسَادٌ عَرِيضٌ» [سنن الترمذي تحقيق الألباني: حسن]

Мәгънәсе: Әбү Һүрайрадан ﷺ, пәйгамбәребез ﷺ әйтте: **«Әгәр дә сездән (кызларыгызга) өйләнергә дип, дине һәм холкы риза булырлык берәү килеп сораса, аны (кызларыгызга) өйләндерегез! Өйләндермәсәгез, жир йөзөндә фетнә һәм зур фәсәд таралыр».**

Бу хәдистә расулебез ﷺ дине вә холкы күркәм кешегә кызларны бирергә өндәде. Чөнки тормышта ир белән хатынның мөгамәләсе иң четерекле мөгамәлә. Әгәр дә гаиләнең нигезе булып дин торма, ул вакытта Аллаһка гөнаһ кылуга һәм бәхетсезлеккә китерәчәк. Шунуң өчен дә Аллаһ тәгалә мөселман кешесен мөшриккә өйләндүдән тыйды. Һәм ошбу тыюның сәбәбен, мөшрикларның утка чакырулары, ягъни Жәһәннәм утына юл күрсәтүчеләр булулары белән аңлатты.

(وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكَاتِ حَتَّى يُؤْمِنَ وَلَأَمَةٌ مُؤْمِنَةٌ خَيْرٌ مِنْ مُشْرِكَةٍ
وَلَوْ أَعْجَبَتْكُمْ وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكِينَ حَتَّى يُؤْمِنُوا وَلِعَبْدٌ مُؤْمِنٌ خَيْرٌ
مِنْ مُشْرِكٍ وَلَوْ أَعْجَبَكُمْ أُولَئِكَ يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَى الْجَنَّةِ
وَالْمَغْفُورَةِ بِإِذْنِهِ وَيُبَيِّنُ آيَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ) البقرة: ۲۲۱

Мәгънәсе: «Ислам динендә булмаган мөшрикә хатын-га иман китергәнчегә кадәр никахланмагыз. Азат булган, чибәрлеге яки байлыгы белән сезне гажәпләндергән мөшрикә хатынына караганда, кол булган мөминә хатын, әлбәттә, хәерлерәк. Янә мөшрик булган ирләргә иман китергәнчеләренә кадәр мөселман булган хатыннарыгызны никахландырмагыз. Байлыгы яки яхшылыгы сезне гажәпләндергән мөшрик ирләргә караганда, кол булган мөселман ир, әлбәттә, хәерле. Ул мөшрик ирләр һәм мөшрикә хатыннар сезне Жәһәннәм утына чакыралар. Ягъ-

ни, аларга ир яки хатын булсагыз, үзлэре белэн Жәһәннәмгә алып керерләр. Алардан ерак булыгыз! Аллах үзенең теләге белэн сезне Жәннәткә һәм ярлыкауга чакыра. Аллах үзенең аятьләрен кешеләргә бәян кыла вәгазьләнгәннәр өчен».

Никахлану һәм изге-салих балалар сорау хакында

Коръән аятьләре:

(وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا فِي الْيَتَامَىٰ فَانكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مِمَّنِّي وَثَلَاثَ وَرُبَاعَ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَلَّا تَعُولُوا) النساء: ٣

Мәгънәсе: «Ятимнәрне гаделлек белән тәрбия кылырга курыксагыз, күчелегезгә хуш килгән башка хатын-кызлардан икешәр, өчәр һәм дүртәрне үзегезгә никах кылып алыгыз. Әгәр гаделлек кыла алмабыз дип курыксагыз, бергә генә никахланыгыз яки сатып алган кәнизәләрегез житәр. Бу (бергә генә никахлану яки сатып алган кәнизә белән канәгатләнү) гаделсезлектән саклануыгыз өчен хәерлерәктер».

(وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ) الروم: ٢١

Мәгънәсе: «Дәхи Аллахның кодрәтенә дәлилләрдән: сезнең өчен Аллах үзегездән хатыннар яратты, ул хатыннар белән өлфәтләнеп бергә яшәвегез өчен, һәм ир белән хатын арасында дуслык һәм мәрхәмәтлек кылды, әлбәттә, Аллахның бу эшләрендә фикерли белгән кешеләр өчен гыйбрәт бар».

(يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ) الحجرات: ١٣

Мәгънәсе: «Әй кешеләр! Без сезләрне ир вә хатын итеп халык кылдык, вә сездән тармаклар, вә кабиләләр кылдык, бер-берегезне аерып белер өчен, тәхкыйк, сезнең Аллаһ хо-зурында хөрмәтләрәк булучыгыз шул: кем Аллаһка тәкъва-лырак. Хакыйкатътә, Аллаһ белүче, вә һәр эшегездән хәбәр-дар».

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا: النساء: ١

Мәгънәсе: «Әй кешеләр! Сезне бер нәфестән (Адәмнән) халык кылучы Аллаһка тәкъва булыгыз! Ул (Аллаһ), Адәм г-мнең үзеннән хатын (Хәваны) яратты, вә икесеннән күп ирләрне һәм күп хатыннары дөньяга чәчте. Янә Аллаһка тәкъвалык кылыгыз, Ул — Аллаһ исеме белән бер-берегездән сорыйсыз, ягъни Аллаһ ризалыгы өчен бир, сүземне тыңла, дисез, һәм Аллаһ ризалыгы өчен сорагач, кешенең кире как-маганлыгын беләсез. Шулай булгач, Аллаһны зурлагыз вә якын туганлык жепләрен өзүдән сакланыгыз! Аллаһ бит сезнең барча эшләрәгезне тикшереп күзәтүче».

(وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا لَهُمْ أَزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً) الرعد: ٣٨

Мәгънәсе: «Синнән элек тә расүлләр жибәрдек вә аларга күп хатыннар вә күп балалар бирдек...».

(هُنَالِكَ دَعَا زَكَرِيَّا رَبَّهُ قَالَ رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ) آل عمران: ٣٨

Мәгънәсе: «Зәкәрия عليه السلام Раббысына ялварып дога кылды: “Әй Раббым! Рәхмәтеңнән миңа изге вә күркәм нәсел-токим бир! Шиксез, Син доганы ишетәсең”».

(وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا) الفرقان: ٧٤

Мәгънәсе: «Алар әйтерләр: Әй Раббыбыз! Безгә изге ха-тыннар вә яхшы балалар бир, аларның итагать иткәннәрен

күрөп, күзләрөбез вә күнелләрөбез тынычланырлык бул-
сын, һәм безне тәкъва мәминнәргә имам кыл, алар дин
эшләрөндә безгә иярсеннәр!».

(وَأَنْكِحُوا الْأَيَامَىٰ مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ إِنْ يَكُونُوا
فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ) النور: ٣٢

Мәгънәсе: «Үзләрөгөздән ирсең хатыннарны вә хатын-
сыз ирләрне, һәм никах хакларын үтәргә яраклы булган
яхшы колларыгызны вә жарияләрөгөзгә өйләндерөгөз, әгәр
өйләнүчеләр фәкыйрь булсалар, Аллаһ аларны бай кылыр
Үзенә юмартлыгы белән, шиксез Аллаһ киңлек иясе вә
белеп эш кылуы».

Хәдисләр:

٥٠٦٣ - حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ أَخْبَرَنَا حُمَيْدُ بْنُ أَبِي
حُمَيْدٍ الطَّوِيلِ أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ رضي الله عنه يَقُولُ جَاءَ ثَلَاثَةٌ رَهْطٍ إِلَى بُيُوتِ أَزْوَاجِ
النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم يَسْأَلُونَ عَنِ عِبَادَةِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم فَلَمَّا أُخْبِرُوا كَانَتْهُمْ تَقَالُوهَا فَقَالُوا وَأَيْنَ نَحْنُ مِنْ
النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَدْ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخَّرَ قَالَ أَحَدُهُمْ أَمَا أَنَا فَإِنِّي أَصَلِي اللَّيْلَ
أَبَدًا وَقَالَ آخَرُ أَنَا أَصُومُ الدَّهْرَ وَلَا أَفْطِرُ وَقَالَ آخَرُ أَنَا أَعْتَزِلُ النِّسَاءَ فَلَا أَتَزَوَّجُ أَبَدًا
فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم إِلَيْهِمْ فَقَالَ: «أَنْتُمْ الَّذِينَ قُلْتُمْ كَذَا وَكَذَا أَمَا وَاللَّهِ إِنِّي لَأَخْشَاكُمْ لِلَّهِ
وَأَتْقَاكُمْ لَهُ لَكِنِّي أَصُومُ وَأَفْطِرُ وَأَصَلِّي وَأَرْقُدُ وَأَتَزَوَّجُ النِّسَاءَ فَمَنْ رَغِبَ عَن سُنَّتِي
فَلَيْسَ مِنِّي» [البخاري]

Мәгънәсе: Әнәс бин Мәлик رضي الله عنه әйтте: «Бервакыт пәйгам-
бәрөбезнең صلى الله عليه وسلم хатыннарының өйләре янына өч кеше ки-
леп расүлебезнең ничек гыйбәдәт кылуы хакында сораша
башладылар. Аларга бу хакта хәбәр ителгәч, моны алар
алай ук күпкә санамыйча әйттеләр: «Кайда инде ул безгә
пәйгамбәрөбез صلى الله عليه وسلم кебек булу, Аллаһ аның элекке һәм киләсе
гөнаһларын гафу итте». Шуннан соң араларыннан берсе
әйтте: «Миңа килгәндә, мин моннан соң һәр төн йокла-
мыйча намаз укыячакмын!». Икенчесе әйтте: «Мин гомер
буе ураза тотачакмын!». Өченчесе әйтте: «Ә мин хатын-
кызлардан читләшәм, һәм беркайчан да өйләнмәячәкмен!». Берәздән алар янына пәйгамбәрөбез صلى الله عليه وسلم килде, һәм әйтте:

«Сез айттегезме шундый сүзләр? Эмма мин сезгә караганда да Аллаһтан иң куркучымын, һәм сезнең арагыздан иң тәкъвалыракмын, ләкин мин ураза тотам һәм шулай ук кайбер көннәрне тотмыйм, төннәрен намаз укыйм һәм йоклыйм, шулай ук өйләнәм. Кем дә кем минем сөннәтемне (юлымны ташлап) кабул итмичә башка юл сайлый икән, ул миннән түгел».

۲۰۵۰ - عَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: إِنِّي أَصَبْتُ امْرَأَةً ذَاتَ حَسَبٍ وَجَمَالٍ وَإِنِّهَا لَا تَلِدُ أَفَاتَزَوَّجُهَا قَالَ: «لَا» ثُمَّ أَتَاهُ الثَّانِيَةَ فَتَهَاهُ ثُمَّ أَتَاهُ الثَّلَاثَةَ فَقَالَ: «تَزَوَّجُوا الْوُدُودَ الْوُلُودَ فَإِنِّي مُكَاتِّرٌ بِكُمْ الْأَمَمَ» [سنن أبي داود صحيح]

Мәгънәсе: Мәгъкыйл бин Ясәр ﷺ айтте: **«Бервакыт пәйгамбәребез ﷺ янына бер кеше килде һәм айтте: «Мин затлы нәселдән булган һәм бик чибәр хатын-кызны очраттым, ләкин ул бала тапмый, аңа өйләнимме?».** Пәйгамбәребез ﷺ айтте: **«Юк!».** Шуннан соң, бу кеше икенче тапкыр килеп сорады, анда да пәйгамбәребез ﷺ аны тыйды. Берез вакыттан соң өченче тапкыр килде, һәм пәйгамбәребез ﷺ аңа айтте: **«Ирләрен ярата торган һәм күп бала табучы хатыннарга өйләнегез! Хакыйкәтгә, мин сезнең башка өммәтләргә караганда күплегегез белән горурланам».**

۱۶۳۱ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِذَا مَاتَ الْإِنْسَانُ انْفَطَعَ عَنْهُ عَمَلُهُ إِلَّا مِنْ ثَلَاثَةٍ إِلَّا مِنْ صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ أَوْ وَالدِّ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ [مسلم]

Мәгънәсе: Әбү Һүрайрадан ﷺ, пәйгамбәребез ﷺ айтте: **«Әгәр дә кеше үлсә, өч әйбердән башка аның барча гамәлләре дә киселә (туктала): Савабы килеп торучы садака, яки файдаланыла торган гыйлем, яки аңа дога кылучы изге бала».**

۵۰۶۸ - عَنْ أَنَسٍ ﷺ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَطُوفُ عَلَى نِسَائِهِ فِي لَيْلَةٍ وَاجِدَةً وَلَهُ تِسْعٌ نِسْوَةً [البخاري]

Мәгънәсе: Әнәс бин Мәлик ﷺ айтте: **«Пәйгамбәребезнен ﷺ тугыз хатыны бар иде, һәм ул бер төн эчендә хатыннарын әйләнеп чыга иде».**

١٤٦٩ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «الدُّنْيَا مَتَاعٌ وَخَيْرُ مَتَاعِ الدُّنْيَا الْمَرْأَةُ الصَّالِحَةُ» [مسلم]

Мәгънәсе: Габдуллаһ бин Гамр бин әл-Гастан ﷺ риваять ителә, пәйгамбәребез ﷺ әйтте: **«Дөнъя ул — ләззәтлек, һәм андагы иң хәерле ләззәтлек — изге хатын».**

٣٩٣٩ - عَنْ أَنَسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «حُبَّبَ إِلَيَّ مِنَ الدُّنْيَا النِّسَاءُ وَالطَّيِّبُ وَجُعِلَ قُرَّةُ عَيْنِي فِي الصَّلَاةِ» [سنن النسائي، تحقيق الألباني: حسن صحيح]

Мәгънәсе: Әнәс бин Мәликтән ﷺ, пәйгамбәребез ﷺ әйтте: **«Миңа бу дөнъядан хатын-кызлар һәм хушбуй сөйкемле булды, ә күземнең тынычлығы намазда булды».**

٣١٢١ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «ثَلَاثَةٌ كُلُّهُمُ حَقٌّ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ عَوْنُهُ الْمَجَاهِدُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالنَّائِخُ الَّذِي يُرِيدُ الْعُقَابَ وَالْمُكَاتِبُ الَّذِي يُرِيدُ الْأَدَاءَ» [سنن النسائي، حسن]

Мәгънәсе: Әбү Һүрайрадан ﷺ, пәйгамбәребез ﷺ әйтте: **«Өч төрле кешене Аллаһ тәгалә Үзенең ярдәменнән калдырмый: Аллаһ юлында сугышучы мөжәһид, үзен зинадан һәм башка төрле хәрамнардан сакларга тырышып өйләнергә теләүче һәм үзен хужасыннан сатып алырга теләүче кол».**

Сахәбәләрдән кайбер әсәрләр:

٥٠٦٩ - عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ قَالَ: «قَالَ لِي ابْنُ عَبَّاسٍ: هَلْ تَزَوَّجْتَ؟ قُلْتُ: لَا. قَالَ: فَتَزَوَّجْ فَإِنَّ خَيْرَ هَذِهِ الْأُمَّةِ أَكْثَرُهَا نِسَاءً» [البخاري]

Мәгънәсе: Сәгыйд бин Жүбәйрдән ﷺ: **«Ибен Габбас ﷺ миннән сорады: «Син өйләндеңме?». Мин әйттем: «Юк». Шуннан соң ул миңа әйтте: «Өйлән! Хакыйкатың, бу өммәтнең иң хәерле кешесе — күп хатынлысы».**

عن عبد الله قال: «لو لم يبق من الدهر إلا ليلة لأحببت أن يكون لي في تلك الليلة امرأة» [مصنف ابن أبي شيبة صحيح عن ابن مسعود]

Мәгънәсе: Габдуллаһ бин Мәсгуд ﷺ әйтте: **«Әгәр дә бу гомердән бер генә төн калса иде, ул төнне миндә хатын-кыз булуын теләр идем».**

Мүхәррамәт яки өйләнергә тыелган хатын-кызлар

Өйләнергә тыелган хатын-кызлар ике төрле: Берүүләр-нә беркайчан да һәм бервакытта да өйләнергә ярамый, ә икенчеләр-нә вақытлыча өйләнергә ярамый.

1) Беркайчан да һәм бервакытта да өйләнергә ярамаган хатын-кызлар үзләре өч төрлегә бүленәләр:

А) Нәсел-нәсәб туганлыгы буенча тыелганнар һәм алар үзләре дүрт төрле:

1- Әнисе һәм әбиләре; әнисенәң әнисе, әтисенәң әнисе һәм шулай алардан югарыга менеп китсә нәсел-нәсәбе (дәү әнисенәң әнисе, әтисенәң әнисенәң әнисе һ.б.)

2- Кызлары, оныклары һәм шулай алардан аска төшөп китсә нәсел-нәсәбе (оныкларының кызлары һ.б.).

3- Бертуган апа-сеңелләре, аларның кызлары, бертуган абый-энеләренәң кызлары һәм шулай ук алардан аска төшөп китсә нәсел-нәсәбе (апа-сеңелләренәң һәм абый-энеләренәң кызларының кызлары һ.б.).

4- Әтисенәң һәм әнисенәң бертуган апа-сеңелләре.

Ошбу ук, никахланырга тыелган хатын-кызларны аять тәртибе буенча жиде дип әйттеләр:

۵۱۰۵ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: «حُرْمٌ مِنَ النَّسَبِ سَبْعٌ وَمِنَ الصُّهُرِ سَبْعٌ» ثُمَّ قَرَأَ (حُرْمَتٌ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ) الْآيَةَ [البخاري]

Мәгънәсе: Ибен Габбас رضي الله عنه әйтте: **«Нәсел-нәсәб туганлыгы буенча жиде төрле кеше тыела һәм өйләнеп туганлашкан буенча да жиде төрле кеше тыела»**. Шуннан соң әл-Нисә сүрәсенәң 23нче аятен укыды.

Ягъни: 1- Әниләрегез һәм югарыда алар белән искә алынганнар, 2- Кызларыгыз һәм алар белән искә алынганнар, 3- Бертуган апа-сеңелләрегез, 4- Әтиләрегезнең бертуган апа-сеңелләре, 5- Әниләрегезнең бертуган апа-сеңелләре, 6- Бертуган абый-энеләрегезнең кызлары һәм алар белән

искә алынганнар, 7- Бертуган апа-сеңелләрегезнең кызлары һәм алар белән искә алынганнар.

Югарыда әйтелгән мұхәрраәмәтләр (өйләнергә тыелган хатын-кызлар) «әл-Нисә» сүрәсенен 23нче аятендә искә алынды:

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ
وَخَالَاتُكُمْ وَبَنَاتُ الْأَخِ وَبَنَاتُ الْأُخْتِ (النساء: ٢٣)

Мәгънәсе: «Сезгә никахланырга хәрам булды: ана-ларыгыз (һәм аларның аналары) вә кызларыгыз (һәм кызларыгызның кызлары), бертуган апагыз вә сеңелегез, атагызның бертуган апалары вә сеңелләре, анагызның бертуган апалары вә сеңелләре, бертуган ир кардәшләрегезнең кызлары, бертуган кыз кардәшләрегезнең кызлары».

Б) Өйләнәп туганлашу буенча тыелганнар, алар шулай ук дүрт төрле:

1- Әтинең хатыннары һәм бабаларның хатыннары.

(وَلَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ آبَاؤُكُمْ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّهُ
كَانَ فَاجِشَةً وَمَقْتًا وَسَاءَ سَبِيلًا) (النساء: ٢٢)

Мәгънәсе: «Атагыздан калган хатынны, ягъни атагыз аерган үги анагызга никахланмагыз, үткән жәһилияттән башка, ягъни мондый хәлләр жәһилият заманында булып үтте. Ул эш, әлбәттә, фәхеш һәм ачулы эштер һәм ул эшне эшләгән кешеләрнең юлы кабахәт юлдыр».

2- Хатынның әнисе, әбиләре һәм шулай өскә менеп китсә нәсел-нәсәбе (хатынның дәү әнисе һ.б.).

3- Хатынның кызлары һәм хатынның улларының кызлары. (Монсында хатыны белән яқынлык кылу шарт булып тора, әгәр дә ул хатын белән яқынлык кылмыйча аны талак кылган булса яки яқынлык кылганчы ул хатын үлсә, аның кызына өйләнергә ярый).

4- Ир-атның үз улларының хатыннары һәм оныкларының хатыннары.

(وَأُمَّهَاتُ نِسَائِكُمْ وَرَبَائِبُكُمُ اللَّاتِي فِي حُجُورِكُمْ مِنْ نِسَائِكُمُ
اللَّاتِي دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ
وَحَلَائِلُ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلَابِكُمْ) النساء: ٢٣

Мәгънәсе: «Сезгә никахланьрга тыелды хатыннары-гызның аналары, өегездә тәрбия ителә торган үги кызларыгыз, ягъни хатыныгызга ияреп килгән кызлар, әгәр ул хатынга якынлык кылган булсагыз. Әгәр ул хатынга никахлангач, якынлык кылмыйча талак кылсагыз, аның кызына никахлануыгызда сезгә гөнаһ юк. Шулай ук, аркагыздан килгән үз улларыгызның хатыннарына никахлану сезгә тыелды!».

В) Бер ана күкрәгеннән имү буенча никахланьрга тыелганнар:

Бер ана күкрәгеннән имү буенча өйләнергә тыелган хатын-кызларның төре, шул ук, нәсел-нәсәб буенча никахланьрга тыелган хатын-кызларның төредер (без аларны -А- бүлегендә әйтеп уздык).

(وَأُمَّهَاتُكُمُ اللَّاتِي أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوَاتُكُمُ مِنَ الرَّضَاعَةِ) النساء: ٢٣

Мәгънәсе: «Күкрәк сөтен имезүче үги аналарыгыз һәм аларның кызлары».

Бу аятьне аңлатып, шулай ук, пәйгамбәрәбезнең ﷺ хәдисләре килде:

٢٦٤٥ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بِنْتِ حَمْزَةَ: «لَا تَجِلْ لِي، يَحْرُمُ مِنَ الرَّضَاعِ مَا يَحْرُمُ مِنَ النَّسَبِ هِيَ بِنْتُ أُخِي مِنَ الرَّضَاعَةِ» [البخاري]

Мәгънәсе: Ибен Габбастан ﷺ, пәйгамбәрәбез ﷺ Хәмзәнең кызы хақында болай диде: «*Миңа ул хәләл түгел, нәсел-нәсәб буенча тыелганнар, күкрәк сөте имү буенча да тыелалар, ул күкрәк сөте буенча булган абыемның кызы*».

١٤٤٧- «وَإِنَّهُ يَحْرُمُ مِنَ الرَّضَاعَةِ مَا يَحْرُمُ مِنَ النَّسَبِ» [مسلم]

Мәгънәсе: Пәйгамбәрәбез ﷺ әйтте: **«Хакыйкатытә, нәсел-нәсәб буенча тыелганнар күкрәк сөтә имү буенча да тыелалар».**

2) Вақытлыча өйләнергә ярамаган хатын-кызлар:

А) Кияүдәге хатын-кызларга һәм шулай ук (аерылу яки ире үлү сәбәпле) гыйддә вақыты узмаганнарга.

وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ (النساء: ٢٤)

Мәгънәсе: **«Янә ире булган хатыннар сезгә хәрам булды, мәгәр сугышта әсир төшкән ирле хатыннар хәләлдер».**

(وَلَا تَعْرِمُوا عُقْدَةَ النِّكَاحِ حَتَّىٰ يَبْلُغَ الْكِتَابُ أَجْلَهُ) البقرة: ٢٣٥

Мәгънәсе: **«Хатыннарынң гыйддә вақыты үтмичә никахланырга бер карар да кылмагыз!».**

Б) Бер ир-атның дүрт хатыны булса.

Әгәр бер ир-атның дүрт хатыны булса, аңа бишенчегә өйләнергә тыела. Чөнки аның кул астында дүрттән артык хатыны булырга тиеш түгел. Ә инде ул дүрт хатынының берсен талак кыла икән, ул вақытта аңа дүртенчегә икенче башка хатынны никах кылып алырга ярый.

(فَانكُحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مَثْنَىٰ وَثُلَاثَ وَرُبَاعَ) النساء: ٣

Мәгънәсе: **«Күңелегезгә хуш килгән хатын-кызлардан икешәр, өчәр һәм дүртәрне үзегезгә никах кылып алыгыз».**

٣١٧٦- عن ابن عمر رضي الله عنه أَنَّ غَيْلَانَ بْنَ سَلَمَةَ النَّقْفِيَّ أَسْلَمَ وَلَهُ عَشْرُ نِسْوَةٍ فِي الْجَاهِلِيَّةِ فَأَسْلَمَ مَعَهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «أَمْسِكْ أَرْبَعًا وَفَارِقْ سَائِرَهُنَّ» [مشكاة المصابيح، تحقيق الألباني: صحيح]

Мәгънәсе: Габдуллаһ бин Гомәрдән رضي الله عنه: **«Гайлән бин Сәләмә әс-Сәкафый Исламны кабул иткәндә, аның жәһилияттә (Исламга кадәр) ун хатыны бар иде, һәм алар да**

аның белән бергә Исламны кабул иттеләр. Шуннан соң пәйгамбәребез ﷺ ана әйтте: «**Дүртесен калдыр, ә калганнарын аерып жибәр!**».

В) Ир-ат хатынын талак кылганнан соң, гыйддә вакыты узмыйча ул хатынның бертуган апа-сеңелләренә дә, шулай ук ул хатынның әтисенең бертуган апа сеңелләренә дә яки әнисенең бертуган апа сеңелләренә дә өйләнә алмый.

Г) Иреннән өч тапкыр талак белән аерылган хатын икенче иргә кияүгә чыгып, икенче ире талак кылып аерып жибәрмичә, беренче ире кире кайтарып ала алмый.

(الطَّلَاقُ مَرَّتَانِ فَإِمْسَاكَ بِمَعْرُوفٍ أَوْ تَسْرِيحٍ بِإِحْسَانٍ) البقرة: ٢٢٩

Мәгънәсе: «**Талак ике мәртәбә — ягъни ир хатынын бер мәртәбә талак кылгач та, икенче мәртәбә талак кылгач та бергә торырга теләге булса, кайтарып алырга хаклы була. Әмма өченче мәртәбә талак кылса, якынлык кылырга да, кайтарып алырга да хакы юктыр. Икенче талактан соң кайтарып алса, шәригать кушканча гаделлек белән хатын итеп тотмак лязем, аерып жибәрсә дә яхшылык белән жибәрү тиештер».**

(فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا تَحِلُّ لَهُ مِنْ بَعْدِ حَتَّى تَنْكِحَ زَوْجًا غَيْرَهُ) البقرة: ٢٣٠

Мәгънәсе: «**Әгәр берәү хатынын өченче мәртәбә талак кылса, ул хатын иренә хәләл булмас, хәтта икенче иргә никахланып аерылганга чаклы».**

Д) Бертуган апалы-сеңелле хатын-кызны икесен бергә хатын итеп алу, шулай ук хатын-кызны әтисенең бертуган апа-сеңеле белән яки әнисенең бертуган апа-сеңеле белән бергә хатын итеп алу тыела.

Ир-атка ике бертуган хатын-кызны бергә жыеп никахланырга ярамый, ягъни хатынын талак кылмыйча яки

хатыны үлмичә торып һәм ул хатынның гыйддә вакыты үтмичә, аның бертуган апасына, бертуган сеңеленә, ул хатынның әтисенә яки әнисенә бертуган апа-сеңелләренә никахлана алмый.

(وَأَنْ تَجْمَعُوا بَيْنَ الْأُخْتَيْنِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ) النساء: ٢٣

Мәгънәсе: «**Һәм бертуган ике кызны бергә жыеп никахлану сезгә тыелды, мәгәр бу эшне Исламга кадәр эшләдегез, Исламга кергәч, гафу ителдегез.**»

٥١٠٨ - حَدَّثَنَا عَبْدَانُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَخْبَرَنَا عَاصِمٌ عَنِ الشَّعْبِيِّ سَمِعَ جَابِرًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: «نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ تُنْكَحَ الْمَرْأَةُ عَلَى عَمَّتِهَا أَوْ خَالَتِهَا» [البخاري]

Мәгънәсе: Жәбир رضي الله عنه әйтте: «**Пәйгамбәрбез ﷺ хатынның әтисенә яки әнисенә бертуган апа-сеңелләренә өйләнәп, аларны бер ирдә бергә жыюдан тыйды.**»

З) Мөслимә хатын-кызга мөселман булмаган кешегә (Исламны кабул иткәнчегә кадәр) кияүгә чыгарга тыела. Һәм шулай ук, мөселман ир-атка яһүд яки насара хатын-нарыннан башка булган хатын-кызларга (Исламны кабул иткәнчегә кадәр) өйләнергә тыела (“әл-Бакара” 221, “әл-Мәидә” 5).

К) Зина кылучы хатын-кыз тәүбә иткәнчегә кадәр, аңа никахланарга ярамый.

(الزَّانِي لَا يَنْكِحُ إِلَّا زَانِيَةً أَوْ مُشْرِكَةً وَالزَّانِيَةُ لَا يَنْكِحُهَا إِلَّا زَانٍ أَوْ مُشْرِكٌ وَحُرْمٌ ذَلِكَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ) النور: ٣

Мәгънәсе: «**Зина кылучы ир никахланмас, мәгәр зина кылучы хатынга яки мөшрикә хатынга никахланар, вә зина кылучы хатынга һичкем никахланмас, мәгәр зина итүче ир яки мөшрик ир никахланар. Зиначыларның никахы мөэминнәргә хәрәм ителде.**»

Л) Хаж яки гумрага ихрамланган кешенең никахлануы хакында гыйлем әһелләре арасында ике караш бар:

1- Тыела яки хәрам (бу карашны Мәлик, Шәфигый, Әхмәд һәм башкалар хуплады).

2- Рөхсәт ителә, әмма ләкин ихрамнан чыкканчыга кадәр якынлык кылырга тыела (бу караш Әбү Хәнифәдә билгеле).

– Тыела диючеләрнең кайбер дәлилләре:

۱۴۰۹ - عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا يَنْكِحُ الْمُحْرِمُ وَلَا يُنْكَحُ وَلَا يَخْطُبُ» [مسلم]

Мәгънәсе: Госман бин Гаффаннан ﷺ, пәйгамбәребез ﷺ әйтте: «*Ихрамдагы кешегә никахланьрга, никахландьрырга һәм шулай ук ярәшергә (кыз сорарга) тыела*».

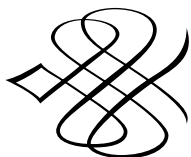
– Рөхсәт ителә, әмма ләкин ихрамнан чыкканчыга кадәр якынлык кылырга тыела диючеләрнең кайбер дәлилләре:

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا «أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَزَوَّجَ مَيْمُونَةَ وَهُوَ مُحْرِمٌ» [البخاري ۱۸۳۷، و مسلم ۱۴۱۰]

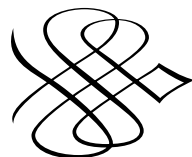
Мәгънәсе: Ибен Габбас ﷺ әйтте: «*Пәйгамбәребез ﷺ Мәймүнәгә ихрамда килеш өйләнде*».

Мустафа әл-Гадавий үзенең “Жәмигъ әхкәм әл-Нисә” китабында ике тарафның да дәлилләрен искә алып узгач, азакта болай дип тәмамлады: «*Боларның (хәдисләрнең вә әсәрләрнең) һәм гыйлем әһелләренең карашларын барчасын да ачып салганнан соң, миңа бу ике хәдис белән дә гамәл итү тиешлеге әүвәлрәк күренде, Аллаһу әгъләм*». Һәм дәвам итеп әйтте: «*Госман хәдисендә ихрамдагы кешегә карата килгән тыю, хәрам тыю түгел (мәкруһ тыю). Бу нәтижә Госман һәм ибен Габбас хәдисләрен бергә жыйганнан соң. Бу төрле ысулны (сахих хәдисләрне бергә жыю ысулын) гыйлем әһелләре күп вакытта кулланалар. Мәсәлән, пәйгамбәребездән ﷺ баскан килеш эчкән кешене*

тэнкыйтылэп килгэн хэдислэр бар, шул ук вақытта анын (с.г.в.нен) басып эчкэнлеге хакында дөрес хэдислэр бар. Шуна да, күпчелек галимнэр ике хэдисне бергэ жыйганнан соң утырып эчү мөстэхэб дигэн карашны хупладылар...».

Өйлэнгэндэ гыйффәтле (саф) кызларны сайлау хәерлерәк

٥٠٧٧ - عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: «قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ لَوْ نَزَلَتْ وَادِيًا وَفِيهِ شَجْرَةٌ قَدْ أَكَلَ مِنْهَا، وَوَجَدْتَ شَجْرًا لَمْ يُؤْكَلْ مِنْهَا فِي أَيِّهَا كُنْتَ تُزْتَعُ بِعَيْرِكَ؟ قَالَ: «فِي الَّذِي لَمْ يُرْتَعُ مِنْهَا» تَعْنِي أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَمْ يَتَزَوَّجْ بِكُرًّا غَيْرَهَا» [البخاري]

Мәгънәсе: Гаишә әйтте: «Мин пәйгамбәребездән ﷺ сорадым: «Йә Расул Аллах! Әгәр дә син бер үзәнлеккә туктасан һәм анда яфраклары ашалган вә яфраклары ашалмаган агачлар күрсән, дөяңне ашатырга кайсы агачларга жибәрер иден?». Пәйгамбәребез ﷺ әйтте: «Ашалмаган агачларга (жибәрер идем)». Ягъни, пәйгамбәребез ﷺ Гаишәдән башка саф кыз булган хатынга өйләнмәде».

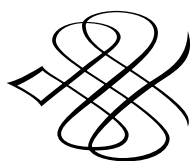
Шулай ук, Бохаридә килгән икенче бер хәдистә пәйгамбәребез ﷺ саф кыз булганга никахлануны хуплап болай диде:

٥٢٤٧ - «فَهَلَا بِكُرًّا تُلَاعِبُهَا وَتُلَاعِبُكَ» [البخاري]

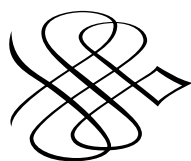
Мәгънәсе: «Әгәр дә саф кыз булганга өйләнсәң!».

١٨٦١ - حدثنا إبراهيم بن المنذر الحزامي حدثنا محمد بن طلحة التيمي حدثني عبد الرحمن بن سالم بن عتبة بن عويم بن ساعدة الأنصاري عن أبيه عن جده قال: قال رسول الله ﷺ: «عَلَيْكُمْ بِالْأَبْكَارِ فَإِنَّهُنَّ أَعْدُبُ أَفْوَاهَهَا وَأَنْتَقُ أَرْحَامَهَا وَأَرْضَى بِالْيَسِيرِ» [سنن ابن ماجه، تحقيق الألباني: حسن]

Мәгънәсе: Пәйгамбәребез ﷺ әйтте: «Саф кыз булганнар-га өйләнегез, чөнки аларнын авызлары тәмлерәк, шулай ук күбрәк бала табалар һәм сезне канәгатьләндерәләр».

Никахка килешенгән кызга икенче егетнең тәкъдим ясавы хақында

Никахка килешенгән яки ярәшелгән кызга икенче ир-ат тәкъдим ясый алмый. Чөнки, бу гамәл ике мөселман арасында бер-берсенә карата дошманлык уята, һәм бер мөселманның үзен-үзе мактап вә өстен куеп икенче мөселманны аның тарафыннан түбәнсетүгә китерә. Дүрт имам да моның тыелган гамәл икәнлегенә килештеләр, иллә-мәгәр ул никахның батылмы яки дәрәсме икәнлегендә ике карашка бүленделәр. Имам Мәликтә һәм Әхмәдтәге бер риваять буенча ул никах батыл була. Әбү Хәнифә, Шәфигый һәм Әхмәднең икенче риваяте буенча ул никах дәрәс булып кала.

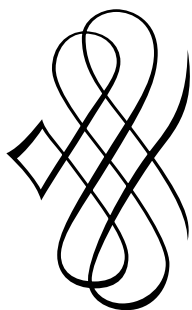
Бу гамәлнең ярамаганлыгы пәйгамбәребезнең ﷺ хәдисләреннән билгеле.

٥١٤٢ - عن ابن عمر رضي الله عنهما قال: «نهى النبي ﷺ أن يبيع بعضكم على بيع بعض ولا يخطب الرجل على خطبة أخيه حتى يترك الخاطب قبله أو يأذن له الخاطب» [البخاري]

Мәгънәсе: Ибен Гомәр ﷺ әйтте: **«Пәйгамбәребез ﷺ сезгә сәүдәдә бер-берегезнең сатуы өстенә сатудан тыйды¹³ һәм шулай ук, мөселман кардәше ярәшеп килешкән кызга икенче кешене ярәшүдән тыйды. Иллә-мәгәр беренче ярәшкән егет кире какса яки рөхсәт бирсә генә ярәшергә мөмкин».**

Шәйх әл-Ислам ибен Тәймия моның хәрамлыгын бәян итеп болай диде: **«Дүрт имам (Әбү Хәнифә, Мәлик, Шәфигый һәм Әхмәд) һәм башкалар, алардан билгеле булган карашлар буенча, бер кешенең икенче кардәше өстенә кыз ярәшүенең хәрам икәнлегенә килештеләр».** (Мәжмугъ әл-Фәтәвә, 32-7).

13 Ягъни, әгәр дә сатучы белән алучы билгеле хакка килештеләр икән, алар янына икенче сатучы килеп, алучыга: «Мин сиңа бу хактан арзангарак бирәм, миннән ал», — дип беренче сатучы өстенә сата алмый

**Әгәр егет кызга тәкъдим
яса, ләкин кыз
ризалыгын да, кире
кагуын да әйтмәсә яки
уйлым әле дисә, бу
вақытта аңа икенче егет
тәкъдим ясый аламы?**

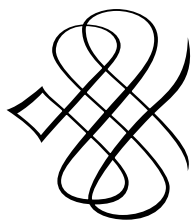

Әгәр дә егет кызга тәкъдим яса, ләкин кыз бер төрле дә жавап бирмәсә (тәкъдимне кабул да итмәсә, кире дә какмаса) яки уйлым әле дисә, бу вақытта аңа икенче егет тәкъдим ясый ала. Ә инде кыз ризалыгын белдерсә һәм егетне ышандырса, ул вақытта бу кызга беркем дә тәкъдим ясый алмый.

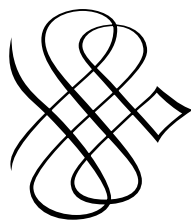
Бер төрле дә жавап бирмәгән кызга икенче егет тәкъдим ясый ала дигәнгә дәлил итеп пәйгамбәребезнең ﷺ Мәслимдә килгән 1480нче хәдисен алырга була. Бу хәдистә искә алынганча Фатыйма бинт Кайс үзенә Мугавия бин Әбий Суфиян белән Әбү Жәһмнең ярәшкәннәрен пәйгамбәребезгә ﷺ әйткәч, расүлебез ﷺ аңа болай диде:

١٤٨٠ -.. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَمَّا أَبُو جَهْمٍ فَلَا يَصْعُقُ عَصَاهُ عَنْ عَاتِقِهِ وَأَمَّا مُعَاوِيَةُ فَصَعْلُوكُ لَا مَالَ لَهُ أَنْكِحِي أَسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ» فَكَرِهْتُهُ ثُمَّ قَالَ: «أَنْكِحِي أَسَامَةَ» فَكَحْتُهُ فَجَعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا وَاعْتَبَطْتُ [مسلم]

Мәгънәсе: *«...Әмма Әбү Жәһм — аның инсәсеннән таягы төшми, әмма Мугавия — ул фәкыйрь, аның малы юк. Үсәмә бин Зәйдкә никахлан!». Мин (Фатыйма бинт Кайс Үсәмә бин Зәйдне) ошатмадым, шуннан соң пәйгамбәребез ﷺ тагын кабатлап әйтте: «Үсәмә бин Зәйдкә никахлан!». Пәйгамбәребез ﷺ әйткәнчә Үсәмәгә никахландым һәм Аллаһ тәгалә аңарда бик күп хәрлек кылды, хәтта мин бик бәхетле булып, аның бетмәвен теләдем».*

**Икенче, яки өченче, яки
дүртенче хатын булып
кияүгә чыгучы хатын-
кыз көндәшен талак
итүне сорый алмый**

Гадәттә икенче хатын булып кияүгә чыгучы хатын-кызлар, аларга тәкъдим ясаган ирләрдән беренче хатын-нарын аеруны таләп итәләр, һәм: *«Беренче хатыныңны аерсаң, мин сина кияүгә чыгарга риза»*, — дип шарт куялар. Кайбер ирләр үзләренең холыкларының зәгыйфьлеге яки гыйлемсезлекләре сәбәпле, бу шарт хатын-кызның хакыдыр дип уйлап, риза булалар. Шулай ук, бу шартны хатын-кызлар гыйлемсезлек аркасында, яки инде шәйтан вәсвәсәсе аркасында куялар, Аллаһу мүстәган. Пәйгамбәребез ﷺ мондый шарт куюны тыеп болай диде:

٥١٥٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى عَنْ زَكَرِيَّاءَ هُوَ ابْنُ أَبِي زَائِدَةَ عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «لَا يَجِلُّ لَامْرَأَةٍ تَسْأَلُ طَلَاقَ أَخِيهَا لِتَسْتَفْرِغَ صَخْفَتَهَا فَإِنَّمَا لَهَا مَا قَدَّرَ لَهَا» [البخاري]

Мәгънәсе: Әбү Һүрайрадан ﷺ, пәйгамбәребез ﷺ әйтте: *«(Бер иргә икенче, өченче яки дүртенче хатын булып кияүгә чыгучы) хатын-кызга беренче хатынның урынын алу өчен, көндәшен талак кылуны сорарга ярамый, чөнки ничек кенә булса да аңа тәкъдирдә нәрсә язылган булса, шул гына була»*.

Шулай ук, бу хакта башка сахих хәдисләр бар, һәм алар барсы да бу гамәлдән катгый рәвештә тыю мәгънәсендә килделәр. Шуңа да, хатын-кыз мондый шартны кую алдыннан бик яхшылап уйласын, ул пәйгамбәребез ﷺ кушканча эшлиме, әллә расүлебезнең хөкеменә каршы барып шәйтан кушканча эшлиме?!

Мәһер һәм аның хөкеме

Никахлана торган хатын-кызга ир-ат тарафыннан бирелә торган мал «**мәһер**» дип атала. Коръәндә ул «садак», «әжер» һәм «фәрыйда» исемнәре белән искә алынды.

Ибен Габд әл-Бир үзенң “әл-Истизкәр” китабында мәһернең хөкеме вәжиб, ягъни фарыз икәнлегенә барча гыйлем әһелләре дә килеште дип әйтәп узды. Моның фарызлыгын бәян итәп Аллаһ тәгалә Коръәндә болай диде:

وَآتُوا النِّسَاءَ صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً) النساء: ٤

Мәгънәсе: **«Хатыннарыгызга мәһерләрен чын күңелдән, аларны кимсетмичә бирегез...».**

فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ فَرِيضَةً) النساء: ٢٤

Мәгънәсе: **«...Алардан алган рәхәтлек өчен, тиешле бүләкләрен (мәһерләрен) бирегез!».**

Мәһернең күләме

Мәһернең күплегенә чиге юк, һәм бу гыйлем әһелләренә бердәм карашы. Чөнки Аллаһ тәгалә Коръәндә бу хакта болай диде:

وَآتَيْنَكُمْ إِحْدَاهُنَّ قِنطَارًا) النساء: ٢٠

Мәгънәсе: **«...Хатыныгызның берсенә (талак кылынасына яки икенчегә өйләнәсенә) мәһерне күп итәп биргән булсагыз...».**

Әмма мәһернең иң азы күпме булырга тиеш дигән мәсьәләдә, гыйлем әһелләре арасында капма каршылыклы фикерләп барлыкка килде:

1) Әс-Сәүрий, әл-Әүзәгый, Ләйс бин Сәгъд, Шәфигый һәм Әхмәд бин Хәнбәл мәһәбләре буенча, мәһернең азлыгы аерым микъдар белән билгеләнмәгән, бәлки егет белән кызның килешүләреннән тора дигән караш билгеле. Һәм

үзлөренен карашларын Бохарида вә Мөслимдә «**Тимер йөзек булса да биреп өйлән...**», — дигән, һәм Тирмизидә вә ибен Мәжәһдә килгән, Бәнү Фәзәра кабиләсеннән булган хатын-кызның мәһер итеп ике аяк киemenә риза булып кияүгә чыккан, хәдисләр белән дәлилләделәр. Шулай ук, ошбу аятытә искә алынган малларыгыз яки байлыкларыгыз дигәнгә күбе дә, азы дә керә диделәр:

وَأَجَلٌ لَّكُمْ مَا وَرَاءَ ذَلِكَ أَنْ تَبْتَغُوا بِأَمْوَالِكُمْ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ) النساء ٢٤

Мәгънәсе: «**Шулай ук, сезгә башка хатыннар рөхсәт ителде, әгәр дә сез аларны үзегезенен малларыгыз (байлыкларыгыз) белән зинадан вә золымнан сакланган хәлдә яхшы мөгамәлә белән таләп итәсез икән**».

Ибен Кудамә сахәбәләрнен күп мәһергә дә, азга да өйләнгәннәрен искә алып узды, хәтта кайберәүләре күпмедер ризык күләмен мәһер итеп өйләнделәр, һәм Сәгыйд бин Мүсәйб үзенен кызын ике дирһәмгә мәһер итеп кияүгә бирде, диде.

2) Гыйлем әһелләреннән ән-Нәхәгый, ибен Шүбрумәһ, Сәгыйд бин Жүбәйр, Әбү Хәнифә һәм Мәликләр мәһернен иң аз микъдарын билгеләү вәжиб һәм шул билгеләнгән күләмнән дә ким булырга тиеш түгел диделәр. Ләкин алар мәһернен иң аз микъдарын билгеләүдә үз-ара төрле карашларга бүленделәр. Әбү Хәнифә буенча мәһер ун дирһәмнән яки аның бәясенә тиң әйбердән дә аз булырга тиеш түгел. Мәлик динарның дүрттән бер өлеше яки өч дирһәмнән дә ким булырга тиеш түгел диде. Шулай ук, гыйлем әһелләре тарафыннан башка фикерләр әйтелде. Ләкин мәһернен иң аз күләмен билгеләүчеләрнен сүзләрен куәтләп килгән сахих дәлилләр билгеле түгел. Ә инде «мәһер ун дирһәмнән да ким булмый», — дигән хәдис зәгыйфь, чөнки бу хәдисне риваять иткән Мүбәшшир бин Губәйд хакында Бохари, әд-Дәр Кутный, Әхмәд һ.б. аның хәдисләре кабул ителми, диделәр. (Ируә әл-Галилне кара)

Шушыларны искә алып узганнан сон, безгә дөрөсрәк дип күренгәне, мәһер хатын-кызны кимсетерлек бик аз да һәм ир-атка авырлык китерерлек бик күп тә булырга тиеш түгел. Аллаһу әгъләм.

Кем ул никахтагы вәли?

Вәли — ул, хатын-кыз яки кечкенә бала кебек үзен-үзе никахлый алмаган кешене кияүгә бирүче яки өйләндерүче мөселман, бәлигъ, варис, гапылы тулы булган якын ир кеше.

Тулы гапыллы, бәлигъ булган хатын-кыз кияүгә чыгу өчен аның вәлие булырга тиешме дигән мәсьәләдә гыйлем әһелләре берничә карашка бүленделәр:

1) Мәлик, Шәфигый һәм Әхмәдләр; тулы гапыллы, бәлигъ булган хатын-кызның никахта вәлие булуны шарт, диделәр. Кияүгә чыгучы хатын, булсын гыйффәтле (саф) кыз яки тол хатын, аермасы юк.

2) Әбү Хәнифә, Зөфәр, әш-Шәгъбий һәм әз-Зүһрий кебек гыйлем әһелләре; хатын-кыз кияүгә чыкканда аның вәлие булуы шарт түгел, диделәр.

3) Дауыд әз-Заһирий; гыйффәтле (саф) кыз кияүгә чыкканда аның вәлие булу шарт, ә инде тол хатын кияүгә чыкканда аңа вәли шарт түгел, диде.

4) Мөхәммәд бин Сирин, әл-Касыйм бин Мөхәммәд, әл-Хәсән бин Салих һәм Әбү Юсуф кебек гыйлем әһелләре; хатын-кыз әгәр дә вәлисез кияүгә чыкса, аның бу гамәле вәли карамагында була. Әгәр вәли хупласа — кияүгә чыгуы дөрөс була, хупламаса — дөрөс булмый, диделәр.

- **Беренче:** Вәли шарт диючеләрнең кайбер дәлилләре:

Коръән аятьләре:

(الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ) النساء: ۳۴

Мәгънәсе: «Ирләр хатынга әдәп, тәрбия бирмәк өчен каимнәрдер. Аллаһ Тәгалә мәхлукларны кайберләрен кайберләреннән артык кылу белән, ирләр гакулда, куәттә хатыннардан өстен булды...».

(وَأَنْكِحُوا الْأَيَامَىٰ مِنْكُمْ) النور: ۳۲

Мәгънәсе: «Үзләрегездән ирсең хатыннарны вә хатынсың ирләренә өйләндерегез...».

(فَأَنْكِحُوا هُنَّ بِإِذْنِ أَهْلِهِنَّ) النساء: ۲۵

Мәгънәсе: «Кәнизәк хатыннарға хужаларының рөхсәте белән никахланьгыз».

(وَإِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ فَلْيُغْنِ أَجْلُهُنَّ فَلَا تَعْضُلُوهُنَّ أَنْ يَنْكِحْنَ أَزْوَاجَهُنَّ إِذَا تَرَاضَوْا بَيْنَهُمْ بِالْمَعْرُوفِ) البقرة: ۲۳۲

Мәгънәсе: «Әгәр хатыннарны талак кылсагыз һәм аларның гыйдәтләре үтсә, ул хатыннарны әүвәлге ирләре белән никахлашудан тыймагыз (кайбер тәфсир галимнәре монда мөрәжәгать вәлиләргә кагыла диде, икенчеләре талак кылган иргә яки гомуми барчасына да кагыла диде), әгәр үзләре шәригать кушканча яшәргә риза булсалар».

(قَالَ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أُنكِحَكَ إِحْدَى ابْنَتَيَّ هَاتَيْنِ) القصص: ۲۷

Мәгънәсе: «Әйтте: «Мин ошбу ике кызның берсен сиңа никахламакны теләм».

Хәдисләр:

۲۰۸۵ - عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ «لَا نِكَاحَ إِلَّا بِوَلِيٍّ» [سنن أبي داود، تحقيق الألباني: صحيح]

Мәгънәсе: Әбү Муса әл-Әшғарийдән ﷺ, пәйгамбәребез ﷺ әйтте: **«Вәлисең никах булмый».**

۲۰۸۳ - عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «أَيُّمَا امْرَأَةٍ نَكَحْتَ بِغَيْرِ إِذْنِ مَوْلِيهَا فَنِكَاحُهَا بَاطِلٌ» ثَلَاثَ مَرَّاتٍ... [أبو داود، تحقيق الألباني: صحيح]

Мәгънәсе: Гаишәдән, пәйгамбәребез ﷺ әйтте: **«Әгәр дә берәр хатын-кыз вәлиенең рөхсәтеннән башка никахланса, аның ул никахы дәрәс булмый...», — өч тапкыр.**

۱۸۸۲ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «لَا تُزَوِّجُ الْمَرْأَةَ الْمَرْأَةَ وَلَا تُزَوِّجُ الْمَرْأَةَ نَفْسَهَا فَإِنَّ الزَّانِيَةَ هِيَ الَّتِي تُزَوِّجُ نَفْسَهَا» [ابن ماجه، تحقيق الألباني: صحيح - دون جملة الزانية -]

Мәгънәсе: Әбү Һүрайрадан ﷺ, пәйгамбәребез ﷺ әйтте: **«Хатын-кыз хатын-кызны кияүгә бирә алмый, шулай ук хатын-кыз үзен-үзе кияүгә бирә алмый».**

Сахәбәләрдән вә тәбиғыйннәрдән кайбер әсәрләр:

عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ قَالَ: «لَا تُنْكَحُ الْمَرْأَةُ إِلَّا بِإِذْنِ وَلِيِّهَا أَوْ ذِي الرَّأْيِ مِنْ أَهْلِهَا أَوْ السُّلْطَانِ» (سنن الدار قطني ۲۲۹/۳ - موقف صحيح لغيره)

Мәгънәсе: Гомәр ﷺ әйтте: **«Хатын-кыз вәлиенең яки үзенең әһеленнән булган базымлы кешенең яки солтанның рөхсәтеннән башка никахлана алмый».**

عَنْ عَلِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: «أَيُّمَا امْرَأَةٍ نَكَحْتَ بِغَيْرِ إِذْنِ وَلِيِّهَا فَنِكَاحُهَا بَاطِلٌ لَا نِكَاحَ إِلَّا بِإِذْنِ وَلِيٍّ» قال البيهقي: هذا إسناد صحيح [السنن الكبرى للبيهقي]

Мәгънәсе: Гали ﷺ әйтте: **«Әгәр дә берәр хатын-кыз вәлиенең рөхсәтеннән башка никахланса, аның ул никахы батыл була. Вәли рөхсәтеннән башка никах булмый!».**

عن ابن عباس ﷺ قال : «لا نكاح إلا بإذن ولي أو سلطان» [المصنف، حسن]

Мәгънәсе: Ибен Габбас ﷺ әйтте: **«Вәлинең яки солтанның рөхсәтеннән башка никах булмый».**

۱۰۴۹۴ - عن أبي هريرة ﷺ قال : «لا تنكح المرأة نفسها، فإن الزانية تنكح نفسها» [مصنف عبد الرزاق، موقف صحيح]

Мәгънәсе: Әбү Һүрайра رضي الله عنه әйтте: «**Хатын-кыз (вәлисез) үзен-үзе никахлатмый, чөнки, хакыйкатытә, зиначы хатын гына үзен-үзе никахлый**».

• **Икенче:** Вәли шарт түгел диючеләрнең кайбер дәлил-ләрә:

Коръән аятьләре:

(وَإِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَبَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَلَا تَعْضُلُوهُنَّ أَنْ يَنْكِحْنَ
أَزْوَاجَهُنَّ إِذَا تَرَاضُوا بَيْنَهُم بِالْمَعْرُوفِ) البقرة: ٢٣٢

Мәгънәсе: «**Әгәр хатыннарны талак кылсагыз һәм аларның гыйддәтләре үтсә, ул хатыннарны әүвәлге ирләре белән никахлашудан тыймагыз (кайбер тәфсир галимнәре монда мөрәжәгать вәлиләргә кагыла диде, икенчеләре талак кылган иргә яки гомуми барчасына да кагыла диде), әгәр үзләре шәригать кушканча яшәргә риза булсалар**».

Бу аятьтә никах хатыннарга бәйле, шуңа да алар вәлисез үзләре генә никахлана алалар. Шулай ук, әгәр дә хатын белән ир килешсәләр, вәлиләргә хатын-кызның үз-үзен никахлаудан тыерга ярамый диелде, Аллаһу әгъләм.

(وَأَمْرًا مُمِئَةً إِنَّ وَهَبْتَ نَفْسَهَا لِلنَّبِيِّ إِنْ أَرَادَ النَّبِيُّ أَنْ يَسْتَنْكِحَهَا) الأحزاب: ٥٠

Мәгънәсе: «**Шулай ук, үзен пәйгамбәргә һибә итүче мәэминә хатынны хәләл иттек, әгәр пәйгамбәр аны никахларга теләсә**».

(فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا تَحِلُّ لَهُ مِنْ بَعْدُ حَتَّى تَنْكِحَ زَوْجًا غَيْرَهُ) البقرة: ٢٣٠

Мәгънәсе: «**Әгәр берәү хатынын өченче мәртәбә талак кылса, ул хатын иренә хәләл булмас, хәтта икенче иргә никахланып аерылганга чаклы**».

(فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يَتَرَاجَعَا) البقرة: ٢٣٠

Мәгънәсе: «**Өченче талактан соң бу хатынны никахлап алган ир талак кылса, әүвәлге ир белән никахлансалар, иргә дә, хатынга да гөнаһ булмас**».

Монда вәли искә алынмыйча, никах беренче ир белән хатынга бәйләнде.

Хәдисләр:

۱۴۲۱ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «الْأَيْمُ أَحَقُّ بِنَفْسِهَا مِنْ وَلِيِّهَا وَالْبِكْرُ تُسْتَأْذَنُ فِي نَفْسِهَا وَإِذْنُهَا صَمَاتُهَا» [مسلم]

Мәгънәсе: Ибен Габбастан رضي الله عنه, пәйгамбәребез صلى الله عليه وسلم әйтте: **«Ирсез яки тол хатын-кыз вәлиенә караганда үзенә-үзе хак-лырак, ә гыйфәтле (саф) кызның ризалыгы сорала, һәм аның (оялып) дәшмәве ризалыгын белдерә».**

Бу хәдис белән шулай ук Дауыд әз-Заһирий тол хатын-кызга вәли шарт түгел, ә саф кызга шарт дигән карашын исбатлады.

۲۱۰۰ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «لَيْسَ لِلْوَالِيِّ مَعَ التَّيِّبِ أَمْرٌ وَالْيَتِيمَةُ تُسْتَأْمَرُ وَصَمْتُهَا إِقْرَارُهَا» [سنن أبي داود، تحقيق الألباني: صحيح]

Мәгънәсе: Ибен Габбастан رضي الله عنه, пәйгамбәребез صلى الله عليه وسلم әйтте: **«Ирсез яки тол хатын-кызда вәлинең хакы юк, ә ятим кызның ризалыгы сорала, һәм аның (оялып) дәшмәве ризалыгын белдерә».**

Сахәбәләрдән вә тәбиғыйннәрдән кайбер әсәрләр:

عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ قَالَ: «لَا تُنْكَحُ الْمَرْأَةُ إِلَّا بِإِذْنِ وَلِيِّهَا أَوْ ذِي الرَّأْيِ مِنْ أَهْلِهَا أَوْ السُّلْطَانِ» [سنن الدار قطني ۲۲۹/۳ - موقوف صحيح لغيره]

Мәгънәсе: Гомәр رضي الله عنه әйтте: **«Хатын-кыз вәлиенең яки үзенең әһеленнән булган базымлы кешенең яки солтанның рөхсәтеннән башка никахлана алмый».**

Хатын-кызның әһеленнән булган базымлы кешене аерып әйтү вәлигә керми, шуның өчен дә вәли шарт түгел.

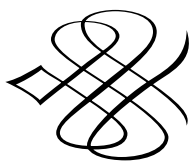
Шулай ук, Габдурраззакның “Мусаннаф”ында әз-Зүһрий, Гата һәм башкалардан килгән риваятьләре китерделәр. Һәм ибен Әбий Шәйбәһнең “Мусаннаф”ында риваять ителгән Гаишә, абыйсы Габдурахманның кызы

Хафсаны әл-Мүнзир бин әз-Зүбәйргә никахлаганы белән дәлилләделәр.

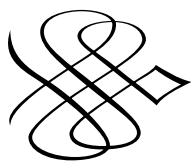
Без инде боларның барысын да карап узгач, беренчеләрнең, яғъни вәли шарт диючеләрнең карашын көчлерәк вә дөрөсрәк дип табабыз, Аллаһу әгъләм.

Дүрт мәзһәб буенча никахтагы вәлинең тәртибе

Мәртәбә	Хәнәфи	Мәлики	Шәфигый	Хәнбәли
беренче	уллары аннан соң аларның уллары	уллары аннан соң аларның уллары	әтисе аннан соң бабасы	әтисе аннан соң бабасы
икенче	әтисе аннан соң бабасы	әтисе	абыйлары аннан соң аларның уллары	уллары аннан соң аларның уллары
өченче	абыйлары аннан соң аларның уллары	абыйлары аннан соң аларның уллары	әтисенең абыйлары аннан соң аларның уллары	абыйлары аннан соң аларның уллары
дүртенче	әтисенең абыйлары аннан соң аларның уллары	бабасы	—	әтисенең абый- лары аннан соң аларның уллары

Кәфер илендә яшәгән һәм вәлие булмаган хатын- кыз ничек кияүгә чыга?

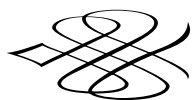

Бу мәсьәлә без яшәгән илдә бик тә көнүзәк мәсьәлә булып тора. Белүебезчә, әгәр дә кызның нәсел-нәсәбе бунча вәлие юк икән, ул вакытта мөселман илендә аның вәлие булып солтан санала. Ә безгә — солтаны да, казые да булмаган илдә яшәүче мөселманнарға нишләргә соң?

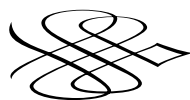
Бу хакта Гомәр әл-Әшкар менә нәрсә ди: «Әгәр дә мөселманнарның солтаны булмаса, яки хатын-кыз Америка, Англия, Русия кебек кәфер илендә яшәп, аның вәлие гомумән булмаса, ләкин ул илләрдә мөселманнарның хәлләрен кайгыртучы Ислам оешмасы булса, ошбу оешма хатын-кызның кияүгә чыгуын хәстәрли торган була. Шулай ук, әгәр дә ул жирдә мөселманнарның буйсына торган һәм аларның хәлләрен хәстәрли торган әмирләре бар икән, бу вакытта никахка ул мәсьүл була».

Ә инде әгәр дә ул яшәгән жирдә буйсына торган мөселман хәкиме дә, имамы да (мәчет имамы түгел, бәлки мөселманнарның буйсына торган гомуми имамы — әмире, чөнки имамлык ике төрлегә бүленә; беренчесе кечкенә имамлык — бу инде мәчеттә биш вакыт намаз, гаед һәм жомга намазларын укытучы, икенчесе зур имамлык — бу инде мөселманнар буйсына торган мөселман булган солтан яки патша) яки аңа буйсына торган бер мөселман әмире дә булмаса, бу вакытта гадел бер мөселман ир-ат (мәчет имамы да ярый) ошбу никах мәсьәләсен үз өстенә ала....».

Кайберәүләр бу вакытта хатын-кызны кияүгә бирү мәсьүлиятен үз өсләренә галимнәр ала дип әйтеп узды. (Әхкәм әл-Зиүәж). Аллаһу әгъләм.

Никахта шәһидләр мәсьәләсе

Шәһидләрсез һәм игълан кылынмыйча үткәрелгән никах батыл була яки дәрәс булмый дигән карашта гыйлем әһелләре арасында капма-каршылык юк. Шулай ук, алар ике һәм күбрәк ир-ат шәһидлек кылган һәм игълан ителгән никахның дәрәс булуында килештеләр. Әмма гыйлем әһелләре, шәһидләре булып, ләкин игълан ителмәгән, шулай ук игълан ителеп, шәһидләре булмаган никахта төрле карашларга килделәр:

1) Ибен Шиһәб, әл-Ләйс бин Наср (ибен Тәймиянен шәйхы), Әхмәд бин Хәнбәлнең бер риваятендә һәм имам Мәлик буенча, никахта шәһидләрнең булуы шарт түгел, ләкин никахны игълан кылу шарт булып тора.

Ибен Кудәмә әл-Мугънийдә болай диде: «*Әхмәд бин Хәнбәлдә (бер риваятендә) никах шәһидләрсез дәрәс була, чөнки ибен Гомәр, әл-Хәсән бин Галий, ибен Зөбәйр, Сәлим бин Габдуллаһ бин Гомәр, Хәмзә бин Габдуллаһ бин Гомәр шулай эшләделәр. Шулай ук, бу фикерне Габдуллаһ бин Идрис, Габдурахман бин Мәһдий, Язид бин Һарун, әл-Ганбәрий, Әбү Сәүр, ибен әл-Мүнзир, ибен Шиһәб әл-Зүһрий һәм Мәликләр, никах игълан ителсә (шәһидләрнең булуы шарт түгел) дип әйтте*».

Бу хакта мәликиләрдән ибен Габд әл-Бир “әл-Истизкәр” китабында болай дип әйтеп узды: «*Мәлик буенча никахта шәһидләрнең булуы фарыз түгел, шәһидләрсез дә никах кылырга рөхсәт ителә. Ләкин нәсел-нәсәбләрне саклау өчен игълан итеп белгертү фарыз булып тора*».

Алар үзләренең сүзләрен, никахтагы шәһидләр шарт дип бер сахих дәлил дә килмәде, һәм пәйгамбәребез ﷺ моны бәян итеп узмады диделәр.

Ләкин мәлики мәһәббенең ахыргы галимнәре, никахта шәһидләрнең булуы, никахның бер рөкененнән (шартынан) дип әйттеләр.

2) Әбү Хәнифә, Шәфигый һәм Әхмәд бин Хәнбәлдән билгеле булган мәшһүр риваятьтә никахта шәһидләрнең булуы шарт булып тора.

Хәнәфиләрдән әл-Кәсәний “Бәдәигъ әл-Санаигъ” китабында болай дип әйтөп узды: «*Күпчелек галимнәрнең әйтүе буенча шәһидлек кылу (шәһидләрнең булуы) никахның дәрәслегенә шарт булып тора*».

Ән-Нәвәвий Шәфигый мәзһәбенең карашын баян итеп болай диде: «*Өченче рөкән: Шәһидлек кылу. Никахта ике ир кеше шәһид булмаса, никах дәрәс булмый*».

Ибен Кудәмә әл-Мугънийдә: «*Әхмәдтән мәшһүр булган риваять буенча никах ике шәһидсез дәрәс булмый. Бу караш Гомәр һәм Галидан риваять ителде. Шулай ук бу фикерне ибен Габбас, Сәгыйд бин әл-Мүсәйб, Жәбир бин Зәйд, әл-Хәсән, ән-Нәхәгый, әс-Сәүрий һәм әл-Әүзәгыйлар әйтөп узды*», — диде.

Бу карашны әйтүчеләрнең кайбер дәлилләреннән Әбү Муса әл-Әшгарийдән килгән хәдис.

[الجامع الصغير، تحقيق الألباني صحيح] «*لا نِكَاحَ إِلَّا بِوَلِيِّ وَ شَاهِدَيْنِ*»

Мәгънәсе: Пәйгамбәрәбез ﷺ әйтте: «*Вәлиһез һәм ике шәһидсез никах (дәрәс) булмый*».

Шәһидләрдә нинди шартлар булырга тиеш:

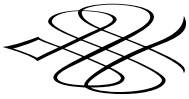
1) Ислам (шәһидләрнең мөселман булулары тиешле, чөнки кәферләрнең шәһәдәтләре кабул ителми).

2) Бәлигъ һәм гакуллы булу.

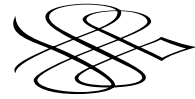
3) Ир-ат (Әбү Хәнифә белән Әхмәд карашлары буенча никахта әгәр дә шәһидлеккә ике ир-ат табылмаса, ул вақытта бер ир һәм ике хатын-кыз рөхсәт ителә).

4) Гаделлек (Әбү Хәнифә буенча шәһидкә гаделлек шарт түгел).

5) Кабул һәм ижәбне ягъни ике якның да ризалыклары үз колаклары белән ишетөп, аңларга тиешләр.

Никахка бэйле кайбер хәдисләр

۱۴۲۹ - عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «إِذَا دُعِيَ أَحَدُكُمْ إِلَى وَايْمَةِ عُرْسٍ فَلْيُجِبْ» [مسلم]

Мәгънәсе: Габдуллаһ бин Гомәрдән رضي الله عنه, пәйгамбәребез صلى الله عليه وسلم әйтте: **«Әгәр дә берәрегеz никах туе мәжлесенә чакырылсагыз, барыгыз (кире какмагыз)!».**

۲۱۳۰ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم كَانَ إِذَا رَفَأَ الْإِنْسَانَ إِذَا تَزَوَّجَ قَالَ: «بَارَكَ اللَّهُ لَكَ وَبَارَكَ عَلَيْكَ وَجَمَعَ بَيْنَكُمَا فِي خَيْرٍ» [أبو داود، حسن]

Мәгънәсе: Әбү Һүрайрадан رضي الله عنه, Пәйгамбәребез صلى الله عليه وسلم өйләнгәннәрне тәбрикләп әйтә иде: **«Аллаһ сина барча яклап та бәрәкәт бирсен, һәм сезне (икегезне) хәерлелектә берләштерсен!»** (БәракАллаһу ләкә үә бәракә галәйкә үә жәмәга бәйнәкүмә фи хайр).

۲۱۶۰ - عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «إِذَا تَزَوَّجَ أَحَدُكُمْ امْرَأَةً أَوْ اسْتَرَى خَادِمًا فَلْيَقُلْ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَهَا وَخَيْرَ مَا جَبَلْتَهَا عَلَيْهِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا وَمِنْ شَرِّ مَا جَبَلْتَهَا عَلَيْهِ وَإِذَا اسْتَرَى بَعِيرًا فَلْيَأْخُذْ بِذُرْوَةِ سَنَامِهِ وَلْيَقُلْ مِثْلَ ذَلِكَ قَالَ أَبُو دَاوُدَ زَادَ أَبُو سَعِيدٍ ثُمَّ لِيَأْخُذَ بِنَاصِيئَتِهَا وَلْيَدْعُ بِالْبَرَكَةِ فِي الْمَرْأَةِ وَالْخَادِمِ» [أبو داود، تحقيق الألباني: صحيح]

Мәгънәсе: Гамр бин Шүгайб әтисеннән, бабасыннан риваять итеп әйтте, пәйгамбәребез صلى الله عليه وسلم әйтте: **«Әгәр дә берәрегеz өйләнә яки кол сатып ала икән, ошбу рәвештә дога кылсын: “Йә Аллаһ! Мин Синнән хәерлесен сорыйм, һәм Син хәерле холыклы, вә хәерле сыйфатлы итеп халык кылган (хатынны яки колны) сорыйм. (Йә Аллаһ!) Сиңа ул хатынның яки колның зыяныннан, һәм аларда булган зыянлы холык вә сыйфатлардан сыгынам!” Әгәр дөя сатып алса, аның өркәченнән (дөянең өске өлешендәге бөкресе) тотып, шулай ук әйтсен!».** Әбү Сәгыйд өстәп әйтте: **«Хатынның яки колның маңгай чәченнән тотып бәракәт сорап дога кылсын!».**

٦٣٨٨ - حَدَّثَنَا عُمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ سَالِمٍ عَنْ كُرَيْبٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «لَوْ أَنَّ أَحَدَهُمْ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَأْتِيَ أَهْلَهُ قَالَ: بِاسْمِ اللَّهِ الْلَّهِمَّ جَنِّبْنَا الشَّيْطَانَ وَجَنِّبِ الشَّيْطَانَ مَا رَزَقْتَنَا فَإِنَّهُ إِنْ يُعَدَّرْ بَيْنَهُمَا وَلَدٌ فِي ذَلِكَ لَمْ يَضُرَّهُ شَيْطَانٌ أَبَدًا» [البخاري]

Мәгънәсе: Ибен Габбастан ﷺ, пәйгамбәребез ﷺ әйтте: **«Әгәр дә берәү хатыны белән якынлашырга теләгәндә ошбу рәвештә дога кылса: (Бисмилләһ, Аллаһүммә джәннибнәш-шәйтән, үә джәннибиш-шәйтәнә мә разәкътәнә) «Бисмилләһ. Йә Аллаһ! Бездән шәйтанны ерагайт! Һәм безгә биргән (баладан) шәйтанны ерагайт!», — һәм алар ошбу якынлашуларыннан балага узса, ул балага шәйтән беркайчан да зыян итә алмый».**

٣٢٣٧ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا دَعَا الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ إِلَى فِرَاشِهِ فَأَبَتْ فَبَاتَ غَضَبَانَ عَلَيْهِمَا لَعْنَتْهَا الْمَلَائِكَةُ حَتَّى تُصْبِحَ» [البخاري]

Мәгънәсе: Әбү Һүрайрадан ﷺ, пәйгамбәребез ﷺ әйтте: **«Әгәр дә ире хатынын үзенең янына ятакка чакырса (якынлык кылырга), һәм хатыны аны кире кагып, ире аңа ачуланган хәлдә төн чыкса, ул хатынны фәрештәләр иртәнгә кадәр ләгънәт кылыр».**

عن ابن عمر رضي الله عنهما قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «اثنان لا تجاوزا صلاتهما رءوسهما: عبد أبى من مواليه حتى يرجع وامرأة عصت زوجها حتى ترجع» [المستدرك على الصحيحين للحاكم]

Мәгънәсе: Габдуллаһ бин Гомәрдән ﷺ, пәйгамбәребез ﷺ әйтте: **«Ике төрле кешенең намазы баш өсләреннән артык күтәрелми (ягъни кабул булмый): хужасыннан качкан кол хәтта кире кайтканчыга кадәр, һәм иренә мәгъсыять иткән (гөнаһ кылган, буйсынмаган) хатын хәтта тәүбә иткәнчегә кадәр (ягъни тәүбә итеп, ире аннан риза булганчыга кадәр)».**

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ سَعَادَةَ ابْنِ آدَمَ ثَلَاثَةً وَمِنْ شِفْوَةِ ابْنِ آدَمَ ثَلَاثَةً مِنْ سَعَادَةِ ابْنِ آدَمَ الْمَرْأَةُ الصَّالِحَةُ وَالْمَسْكِينُ الصَّالِحُ وَالْمَرْكَبُ الصَّالِحُ وَمِنْ شِفْوَةِ ابْنِ آدَمَ الْمَرْأَةُ السُّوءُ وَالْمَسْكِينُ السُّوءُ وَالْمَرْكَبُ السُّوءُ» [صحيح الترغيب والترهيب الألباني]

Мәгънәсе: Пәйгамбәребез ﷺ әйтте: **«Адәм баласының бәхетле булуы өч нәрсәдә һәм бәхетсез булуы да өч нәрсәдә: бәхетле булуы — изге хатында, яхшы йортта һәм яхшы атта, адәм баласының бәхетсез булуы — начар хатында, начар йортта һәм начар атта».**

٥١٩٥ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «لَا يَجِلُّ لِلْمَرْأَةِ أَنْ تَصُومَ وَزَوْجُهَا شَاهِدٌ إِلَّا بِإِذْنِهِ وَلَا تَأْذَنَ فِي بَيْتِهِ إِلَّا بِإِذْنِهِ وَمَا أَنْفَقَتْ مِنْ نَفَقَةٍ عَنْ غَيْرِ أَمْرِهِ فَإِنَّهُ يُؤَدِّي إِلَيْهِ شَطْرَهُ» [البخاري]

Мәгънәсе: Әбү Һүрайрадан رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ, пәйгамбәребез ﷺ әйтте: **«Иренең рәхсәтеннән башка хатын-кыз ураза (нәфел уразасы) тоталмый, шулай ук иренең рәхсәтеннән башка өйгә кеше кертми. Ә инде иренең рәхсәтеннән тыш изге гамәлгә (акча, байлык-мал кебек) берәр нәрсә сарыф итсә, иренә моның өчен ярты әжере була (ягъни хатынына тулы әжер булса, иренә ярты әжер була. Кайберәүләр хатынга да ярты әжер-савап, иргә дә ярты әжер-савап диде. Аллаһу әгъләм)».**

٥٢٣٢ - عَنْ عُقَيْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «إِيَّاكُمْ وَالذُّخُولَ عَلَى النِّسَاءِ» فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفَرَأَيْتَ الْحَمُو؟ قَالَ: «الْحَمُو الْمَوْتُ» [البخاري]

Мәгънәсе: Гукъбә бин Гамирдән رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ, пәйгамбәребез ﷺ әйтте: **«Җичбер вакытта да чит хатын-кызлар янына кермәгез!».** Шуннан соң ансарлардан бер кеше сорады: **«Йә Расул Аллаһ! Ә ирнең туган кардәшләре (абый-энеләре, аларның малайлары кебек хатынга мәхрәм булмаган ирнең туганнары) хакында нәрсә әйтәсең?».** Пәйгамбәребез ﷺ әйтте: **«Алар үлем».** (Ягъни үлемнән ничек саклансаң, алардан да шулай саклан. Чөнки чит кеше булса, син, әлбәттә, аны хатының янына кертмичә гөнаһлы эшләрдән ерагаюны эзлисәң. Ә инде ирнең абый-энесе кебек аңа яқын кешеләр гадәттә күп килеп йөриләр, һәм алар ягыннан хатын-кызга куркыныч күбрәк була, Аллаһ сакласын. Шуңа да хатын-кызга иренең абый-энеләре кебек туганнары белән аерым калу хәрам була).

Кайбер әдәпләр хакында

٥٩٧٣ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ مِنْ أَكْبَرِ الْكِبَائِرِ أَنْ يَلْعَنَ الرَّجُلُ وَالِدَيْهِ» قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَكَيْفَ يَلْعَنُ الرَّجُلُ وَالِدَيْهِ؟ قَالَ: «يَسُبُّ الرَّجُلُ أَبَا الرَّجُلِ فَيَسُبُّ أَبَاهُ وَيَسُبُّ أُمَّهُ» [البخاري]

Мәгънәсе: Габдуллаһ бин Гамрдан ﷺ, пәйгамбәребез ﷺ әйтте: **«Хакыйкатытә, ата-ананы ләгънәтләү иң зур гөнаһлардан!»**. Шуннан соң пәйгамбәребездән сорадылар: **«Йә Расул Аллаһ! Кеше ничек инде ата-анасын ләгънәтләсен?»**. Пәйгамбәребез ﷺ әйтте: **«Берәү икенче кешенең әтисен сүксә, ул кеше дә беренченең әтисен сүгә. Шуннан соң беренчесе икенчесенең әнисен сүгә, ә икенчесе беренчесене-кен»**.

Бик зур кызганычка каршы, без яшәгән динсез жәмгыяттә мондый үкенеч хәлләр күп очрый. Без инде кәферләр турында әйтмибез дә. Ләкин үзләрен мөселман дип санаган татарлар хакында борчылабыз. Безнең кабахәт жәмгыяттә яшәвебезнең нәтижәсе булып, шул нәжесләрнең кабахәт сыйфатларын үзебезгә алуыбыз бик тә йөрәкне сызлата, Аллаһу мүстәган! Йә Раббым! Әхлакъларыбызны күркәм кыл, һәм дә безне изге-салих балалар белән ризыкландыр! Хакыйкатытә, Син догаларны ишетүче вә кабул итүче!

٦٢٠١ - حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا زَوَّجَ النَّبِيَّ ﷺ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يَا عَائِشَ هَذَا جَبْرِيْلُ يُقْرِئُكَ السَّلَامَ» قُلْتُ: وَعَلَيْهِ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللَّهِ... [البخاري]

Мәгънәсе: Гаишәдән риваять ителә, пәйгамбәребез ﷺ әйтте: **«Йә Гаиш! Жибрил сиңа сәлам әйтә»¹⁴**. Гаишә әйтте: **«(Вә галәйһис-сәлам вә рахмәтүллаһ) Ана да сәлам вә Аллаһның бәракәте булсын!»**.

14 Пәйгамбәребез ﷺ Гаишәне йомшаклык белән "Гаиш" дип дөштә

٥٢٠٤ - عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدٍ «مَرَّ عَلَيْنَا النَّبِيُّ ﷺ فِي نِسْوَةٍ فَسَلَّمَ عَلَيْنَا» (سنن أبي داود، تحقيق الألباني: صحيح)

Мәгънәсе: Әсмә бинт Язид әйтте: **«Бервакыт пәйгам-бәребез ﷺ безнең яннан узып киткәндә безгә сәлам бирде».**

Бу һәм башка хәдисләрден билгеле булганча, әгәр дә фетнәдән иминлек булса, ир-ат хатын-кызга, хатын-кыз ир-атка сәлам бирә ала (монда сәлам бирү кул бирешмичә бәлки сүз белән икәнлекне аңлата). Шулай ук, Бохаридә Үммү Һәни хәдисе моны куәтләп һәм дә хатын-кызның тавышы гаурәт түгел икәнән бәян итә. Аллаһу әгъләм.

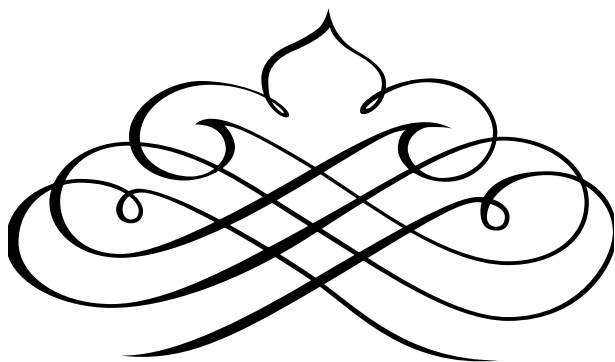
٧١٨٠ - عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ هِنْدًا قَالَتْ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ أَبَا سُفْيَانَ رَجُلٌ شَحِيحٌ فَأُحْتَاجُ أَنْ أَخَذَ مِنْ مَالِهِ؟ قَالَ: «خُذِي مَا يَكْفِيكَ وَوَلَدِكَ بِالْمَعْرُوفِ» [البخاري]

Мәгънәсе: Гаишә риваять кылуынча: «Бервакыт Һинд (Әбү Сүфиянның хатыны) пәйгамбәребездән ﷺ сорады: **«Хакыйкатьтә, Әбү Сүфиян саран кеше, мин аңа әйтмичә аның малыннан алсам ярыймы?».** Пәйгамбәребез ﷺ әйтте: **«Үзең һәм балаларыңа житәрлек тиешлесен генә ал!».**

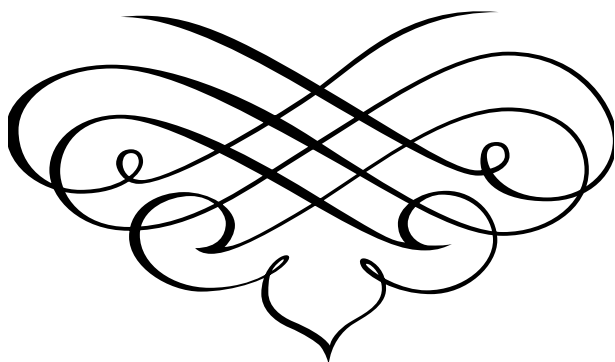
Гыйлем әһелләре әйтүенчә, хатын-кыз мәхрамсыз, гыйлемле кешедән нинди дә булса мәсьәлә хакында сорый ала.

٢٩ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «أُرَيْتُ النَّارَ فَإِذَا أَكْثَرُ أَهْلِهَا النِّسَاءُ يَكْفُرْنَ» قِيلَ: أَيْكْفُرْنَ بِاللَّهِ؟ قَالَ: «يَكْفُرْنَ الْعَشِيرَ وَيَكْفُرْنَ الْإِحْسَانَ لَوْ أَحْسَنْتَ إِلَى إِحْدَاهُنَّ الدَّهْرَ ثُمَّ رَأَتْ مِنْكَ شَيْئًا قَالَتْ مَا رَأَيْتُ مِنْكَ خَيْرًا قَطُّ» [البخاري]

Мәгънәсе: Ибен Габбастан ﷺ, пәйгамбәребез ﷺ әйтте: **«Миңа Жәһәннәм күрсәтелде һәм аңда иң күбе көферлек кылган хатын-кызлар булды».** Шуннан соң сорадылар: **«Алар Аллаһка көферлек кылганнармы?».** Пәйгамбәребез ﷺ әйтте: **«Алар ирләренә һәм аларга карата күрсәтелгән ихсанга рәхмәтле булмаганнар. Әгәр дә син ул хатыннарға гомер буге ихсанлы, яхшы булсаң да, һәм шуннан соң синдә бер генә булса да аңа ошамаган әйбер күрсә, ул сиңа: “Мин синнән гомер буге изгелек күрмәдем”, — дип әйтер».**

**ТАЛАК
КИТАБЫ**

Талак иң авыр һәм иң житди мәсьәләләрнең берсе, гади укучы тиз генә аңламаска мөмкин. Шуңа да сезнең тормышыгызда нинди генә очрак булмасын, иң әүвәле гыйлемле кешеләр, мәдрәсәләрдә яки башка Ислам уку йортларында укып кайткан шәкертләребез вә остаз-мөгаллимнәребез белән киңәшләшегез.

Талакның шәргый мәгънәсе:

Талак — ул, никах килешүен бетерү, яки ир белән хатынның аерылуы. Әгәр дә, ир белән хатын арасы бозылып, аларның бергә калулары бер-берсенә зарар вә зыян гына китерә торган булса, һәм аларның килешү мөмкинлеге булмаса, иң соңгы чара булып, шәригатебез талак кылуны һәм аларның аерылуларын рөхсәт итте.

Талак Иблискә иң сөйкемле гамәлләрнең берсе булып тора. Пәйгамбәребез ﷺ бу хакта үзенең хәдисендә болай диде:

۲۱۶۷ - عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ إِبْلِيسَ يَصْغُ عَرَشَهُ عَلَى الْمَاءِ ثُمَّ يَبْعَثُ سَرَايَاهُ فَأَدْنَاهُمْ مِنْهُ مَنزِلَةً أَعْظَمُهُمْ فِتْنَةً يَجِيءُ أَحَدُهُمْ فَيَقُولُ فَعَلْتُ كَذَا وَكَذَا فَيَقُولُ مَا صَنَعْتَ شَيْئًا قَالَ ثُمَّ يَجِيءُ أَحَدُهُمْ فَيَقُولُ مَا تَرَكْتُهُ حَتَّى فَرَّقْتُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ أَمْرَاتِهِ قَالَ فَيُذْنِبِيهِ مِنْهُ وَيَقُولُ نَعَمْ أَنْتَ» [مسلم]

Мәгънәсе: Жәбирдән ﷺ, пәйгамбәребез ﷺ әйтте: **«Иблис гарешен дингезгә куйгач (иблиснең мәркәзе — дингез), үзенең төркөмнәрен фәсәд таратыр өчен жирнең төрле ягына жибәрә. Иң зур фетнә ясаучы шәйтан аның иң якыны була. Шуларның берсе аның янына килә дә: “Мин шундый-шундый бозыклык ясадым”, — ди. Иблис аңа: “Син һичнәрсә дә эшләмәдең”, — дип аны инкяр итә. Шуннан соң икенче берсе килә һәм: “Мин ир белән хатын арасына фетнә салдым, вә аларның араларын аерганчыга кадәр фетнә салуны ташламадым”, — ди. Иблис аны үзенә якынрак ала һәм аңа: “Син иң яхшы эш эшләдең”, — ди».**

Шулай ук, кешеләр арасында бик тә киң таралган талак мәсьәләсенә кагылган кайбер зәгыйфь һәм дәрәс булма-

ган хәдисләр дә очрый, шуларның бер-икесен искә алып үтәрбез, иншәАллаһ.

۲۱۷۸ - عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَبْغَضُ الْخَلَائِلِ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى الطَّلَاقُ» [سنن أبي داود، تحقيق الألباني : ضعيف]

Мәгънәсе: Ибн Гомәрдән رضي الله عنه, пәйгамбәрәбез ﷺ әйтте: **«Хәләл булган нәрсәләрдән Аллаһ тәгаләгә иң нәфрәтлесе (сөйкемле булмаганы), ул — талак».**

۷۳۱ - «تزوجوا و لا تطلقوا، فإن الطلاق يهتر له العرش» [قال الألباني في السلسلة الضعيفة و الموضوعة (۲ / ۱۶۱) موضوع]

Мәгънәсе: **«Өйләнегез һәм аерылмагыз! Хакыйкәтгә, талактан гареш дерелди».**

Күп кенә гыйлем әһелләре хажәтсез талак кылу мәкруһ дигән карашны хупладылар. Чөнки талак никах белән билгеләнгән файдаларны жимерә. Шул сәбәплә балаларның ата-ана иркәсеннән мәхрүм калулары дисеңме, мөселманнар арасында низаг вә фетнә чыгуы дисеңме һәм башкалар. Шулай ук, әйткәнебезчә, талак шәйтанны сөендерә, ә Аллаһ тәгалә Коръәндә болай диде, мәгънәсе:

«Әй, Мөхәммәд ﷺ! Колларыма әйт, бер-берсе белән яхшы сүзләр илә сөйләшсеннәр! Хакыйкәтгә, шәйтан аларның арасына ихтиләф вә низагны сала. Әлбәттә, шәйтан кешеләргә ачык дошман булды». («Әл-Исра» 53)

Һәм дә талакка караганда килешү вә бергә булу хәерлерәк дип болай әйтте, мәгънәсе:

«Килешү, гафу итешү аерылышудан хәерле». («ән-Ниса» 128)

Гыйлем әһелләре талак кайчан вәжиб, мәндүб, мөбах, мәкруһ яки мүхәррам икәнлеген кыскача гына бәян итеп болай әйттеләр:

Талак кайбер вакытларда вәжиб булырга мөмкин. Мәсәлән: Әгәр дә казый ир белән хатын арасын ачыкларга дип ике якның да туганнарыннан ике кешене билгеләгәннән соң алар икесе дә ир белән хатынның ае-

рылулары хәерле дигәнгә килешсәләр, бу вакыта талак вәжиб була.

Талак кайбер вакытларда мәндүб булырга мөмкин. Мәсәлән: Әгәр дә хатын-кызның динендә кимчелек булса, яки изге хатын булмаса, бу очракта талак кылу хәерлерәк. Бу очрақларда кайбер гыйлем әһелләре талак вәжиб диделәр. Бигрәк тә әгәр хатын-кыз шәригатебездә намаз кебек фарыз яки вәжиб булган гамәлләрне кылмый торган булса. Ә инде ирендә шәригатебезгә муафыйкъ булмаган кабахәт сыйфатлар булса, ул вакытта хатын-кыз хульга таләп итә ала (моны алга таба аңлатып узарбыз, иншәАллаһ).

Талак кайбер вакытларда мөбах булырга мөмкин. Мәсәлән: Хатын-кыз начар холыклы, яки иренә карата начар мөгамәләдә булып, ире аннан зыян күрә торган булса, бу очракта талак рөхсәт ителә.

Талакның мәкруһ булуы мөмкин. Мәсәлән: Әгәр дә бер сәбәпсез талак кылса.

Талакның мүхәррам булуы мөмкин. Мәсәлән: Хайд (айлык күрем) вакытында, яки хатын-кыз пакъ вакытта ире аның белән йоклаган булса, талак кылу ярамый. Бу вакыттагы талак «талак әл-бидга» дип атала. Күрем вакытында талак кылырга ярамаганлыгын бәян итеп ошбу хәдис килә:

٥٢٥١ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّهُ طَلَّقَ امْرَأَتَهُ وَهِيَ حَائِضٌ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَسَأَلَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنْ ذَلِكَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مُرُهُ فَلْيُرِ اجْعَلَهَا نَمًّا لِيُمْسِكَهَا حَتَّى تَطْهَرَ ثُمَّ تَحِيضُ ثُمَّ تَطْهَرَ ثُمَّ إِنْ شَاءَ أَمْسَكَ بَعْدُ وَإِنْ شَاءَ طَلَّقَ قَبْلَ أَنْ يَمَسَّ فِتْلِكَ الْعِدَّةِ الَّتِي أَمَرَ اللَّهُ أَنْ تُطَلَّقَ لَهَا النَّسَاءُ» [البخاري]

Мәгънәсе: Ибен Гомәрдән ﷺ риваять ителә: Пәйгамбәребез ﷺ вакытында ибен Гомәр хатынының айлык күреме булган килеш аны талак кылды. Шуннан соң (әтисе) Гомәр бин әл-Хәттаб расүлебездән ﷺ бу хакта сорагач, пәйгамбәребез ﷺ болай дип әйтте: **«Әйт ана, хатынын кире кайтарсын һәм бу күремнән пакъләнгәнән соң икен-**

че айлык күреме килеп аннан да пакълэнгэч телэсэ үзөндө калдырсын, ә телэсэ аның белән йоклаганчыга кадәр талак кылсын. Аллаһ тәгалә талак кылырга кушкан хатыннарның гыйддәсе (билгеле вакыты) шушыдыр».

Хәдистән аңлашылганча, ибен Гомәр ﷺ хатынын хайд вакытында талак кылгач, пәйгамбәребез ﷺ аны кире кайтарырга кушты. Талак вакытындагы күреме узып пакълэнгэч, икенче айлык күреме килеп, аннан да пакълэнгэч, телэсә ул хатынны үзөндө калдыра, яки инде аның белән йоклаганчы аера. Ләкин ошбу вакыт эчендә ул хатыны белән йокламаска (якынлык кылмаска) тиеш.

Шулай ук, икенче риваятьтән билгеле булганча, хайд вакытында бирелгән талак бер талакка санала.

Ире хатынын хайд (айлык күрем) вакытында талак кылса, ул аны кире кайтарып алырга тиеш дидек. Инде күремнән пакълэнгэч талак кыласы килсә, аның икенче күреме житеп аннан да пакълэнгәнән көтәргә тиешме, әллә шул талак биргән күремнән пакълэнгэч та талак бирә аламы дигән мәсьәләдә гыйлем әһелләре төрле карашларга бүленделәр. Бохарида килгән 5258нче хәдистә пәйгамбәребез ﷺ ибен Гомәргә талак биргән хайд (айлык күрем каны) узып пакълэнгэч теләсәң, аера аласың диде. Шушы риваятьләргә карап гыйлем әһелләре дә төрле карашка килде. Бу мәсьәләдә без Мустафа әл-Гадавийнең карашын алабыз. Ул инде ике хәдис белән дә гамәл итү йөзөннән, икенче хайдтан (күремнән) пакъләнүне көтү мөстәхәб диде. Бу шулай ук Әбү Хәнифә һәм Әхмәд бин Хәнбәлнең карашы.

§ Талак әс-сүннәһ (сөннәт буенча кылынган талак): Коръән һәм сөннәткә муафикъ булган талак «талак әс-сүннәһ», — дип атала.

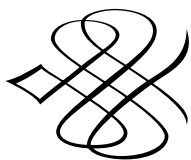
Мисалы: Хатын-кыз күремнән соң пакъ булган вакытта ире аның белән якынлык кылмыйча талак кылса, сөннәт буенча кылынган талак була. Шулай ук, хатын-кызның балага узганлыгы билгеле булгач кылынган талак

сөннәт буенча дип әйтелде. Кайберәүләр талак кылганда ике шәһиднең булуы тиешле дип өстәделәр. Бер талактан соң гыйддә вакытында ир хатынын кире кайтарып аласы килсә, яна мәһер дә, хатынның да, вәлинең дә ризалыгы кирәк түгел. Кайтарып алганнан соң шушы ук тәртиптә тагын ике талак кылса (барысы өч талак була), ире хатынын кире кайтарып ала алмый, иллә-мәгәр ул хатын икенче иргә кияүгә чыгып, ул ир аны аерып гыйддә вакыты узганнан соң гына беренче ир янадан аңа никахлана ала (яна никах белән).

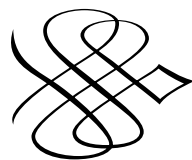
§ Талак әл-бидга (бидгать талак): Коръән һәм сөннәткә туры килмәгән талак «талак әл-бидга», — дип атала.

Мисалы: Әгәр дә хатын-кыз хайд (айлык күрем каны килгән) вакытында ире аны талак кылса, бидгать талак була.

Икенче мисал: Хатыны күремнән пакъ вакытында ире аның белән якынлык кылган булса, һәм шул пакъ вакытта аны талак кылса, шулай ук бидгать талак була. Алда әйткәнебезчә бу төрле талак хәрам, ләкин талактан санала.

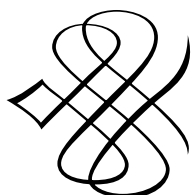
**Әгәр дә әтисе улына
хатынын (ягъни киленен)
талак кылырга кушса?**

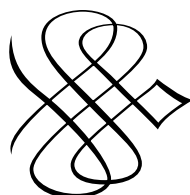
Әгәр дә изге-салих булган ата-ана яхшылыкны эстәп улларыннан киленнәрен (диндә кимчелеге яки начар холыклы булганга) талак кылырга кушсалар, бу вакытта уллары аларга буйсынып, хатынын талак кылырга тиеш. Әлбәттә, изге ата-ана начарлыкка вә бозыклыкка өндәми. Ә инде фәсикъ булган ата-ана, яки бер сәбәпсез киленнәрен яратмаган өчен генә талак итүне сорасалар, бу вакытта талак кылырга тиеш түгел, ә бәлки аларга күркәм холык белән аңлатырга тырышырга тиеш.

٥١٣٨ - عَنْ حَمْرَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: كَانَتْ تَحْتِي امْرَأَةٌ وَكُنْتُ أُحِبُّهَا وَكَانَ عُمَرُ يَكْرَهُهَا فَقَالَ لِي: «طَلَّقْهَا» فَأَبَيْتُ فَأَتَى عُمَرُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «طَلَّقْهَا» [سنن أبي داود، صحيح]

Мәгънәсе: Ибен Гомәр ﷺ әйтте: «Минем хатыным бар иде, һәм мин аны бик ярата идем. Ләкин Гомәр (әтисе) аны күрә алмый иде (бәлки ул хатынның динендә кимчелеге булганга) һәм миңа: «Талак кыл аны», — диде, мин кире кактым. Шуннан соң Гомәр пәйгамбәребез ﷺ янына барып моны хәбәр итте. Расүлебез ﷺ әйтте: «Талак кыл!».

Исерекнең яки ачулы хәлдә яки уйнап кына бирелгән кешенең талагы дәрәсме?

§ Исерекнең талак бирүендә гыйлем әһелләренең ике карашы бар:

1) Исерек кешенең талак бирүе кабул ителә (дәрәс була). Бу караш Галидән, ибен Габбас, Мугавия, Сәгыйд бин әл-Мүсәйб, Гата, Мүжәһид, әл-Хәсән, ибен Сирин, әш-Шәгъбий, Ибраһим ән-Нәхәгый, әз-Зүһрий, Мәймүн бин Миһран, әл-Хәкәм бин Гутәйбә, Әбү Хәнифә, Әбү Юсуф һәм Мөхәммәд, Мәлик, әс-Сәүрий, әл-Әүзәгый, Шәфиғый бер риваятендә (дәрәсрәге), Әхмәд бин Хәнбәл бер риваятендә, ибен Шүбрумә, Сөләймән бин Хәрбләрден риваять ителде.

2) Исерек кешенең талак бирүе кабул ителми (дәрәс булмый). Бу караш Госманнан, Гомәр бин Габдулгазиз, әл-Касим бин Мөхәммәд, Тауус, Рабийга, Яхья әл-Әнсарий, әл-Ләйс, әл-Ганбәрий, Исхак, Әбү Сәүр, әл-Мүзәний, хәнәфиләрдән Тахауий, әл-Кәрхий, Әхмәд бин Хәнбәл (бер риваятендә) һәм шулай ук ибен Тәймияләрдән риваять ителде.

Кыскача: Эгәр дә кеше бик нык исереп гақылы китсә һәм нәрсә сөйләгәннен белмәсә, ул вакытта талагы дәрәс булмый. Ә инде нәрсә сөйләгәннен белеп талак кылса, ул вакытта дәрәс була. Аллаһу әгъләм.

§ Ачулы хәлендә талак биргән кешене ибен Тәймия өчкә бүлдә:

1) Эгәр дә бик нык ачулы кешенә гақылы китеп, нәрсә эшләгәннен белмәс дәрәжәдә булса, талак дәрәс булмый.

2) Эгәр ачуы гади дәрәжәдә булып сөйләгән сүзләрен аңлый торган булса (шулай ук хатынына ачуланып, аны куркытырга яки акылга утыртырга теләсә) бу вакытта талак дәрәс була.

3) Эгәр дә бик нык ачуланып гақылы үзендә булса, ләкин үзен кулда тоталмаса, бу вакытта гыйлем әһелләренә иҗтиһаденнән тора. Аллаһу әгъләм.

§ Уйнап кына бирелгән талакта гыйлем әһелләре шулай ук ике карашка бүленделәр:

1) Мәлики һәм Хәнбәлиләрдә уйнап яки шаярып әйтелгән талак саналмый.

2) Хәнәфи һәм Шәфигыйларда уйнап яки шаярып әйтелгән талак санала, һәм алар ошбу хәдисне китерделәр:

۲۱۹۵ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «ثَلَاثٌ جِدُّهُنَّ جِدٌّ وَهَزْلُهُنَّ جِدٌّ النَّكَاحُ وَالطَّلَاقُ وَالرَّجْعَةُ» [سنن أبي داود، تحقيق الألباني: حسن]

Мәгънәсе: Әбү Һүрайрадан رضي الله عنه, пәйгамбәрәбез ﷺ әйтте: **«Өч нәрсә җитди әйтелсә дә, уйнап яки шаярып әйтелсә дә дәрәс була: никах, талак һәм раҗга (талак кылганнан соң кире кайтарып алу)».**

Бу хәдиснең дәрәсләгендә гыйлем әһелләре арасында төрле карашлар бар. Берәүләр дәрәс дисә, икенчеләр бу хәдиснең иснәдендә килгән Габдуррахман бин Хәбиб сәбәпле хәдис зәгыйфь диделәр. Ән-Нәсәи аның хәдисе мәтрүк, яки кабул ителми диде. Ибен Хиббән үзенәң “әс-Сикат” китабында аны искә алып хәдисләре кабул ителә

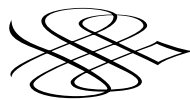
дигәнне аңлатты, шулай ук, әл-Хәким. Ибен Хиббән белән әл-Хәкимне риваять кылучыларны йомшаклык белән хөкем итәләр дисәләр, ән-Нәсәи каты хөкем итү белән билгеле булды. Шәйх әл-Әлбәний бу хәдисне “Сахих сүнән Әбий Дауыд”та хәсән дисә дә, “Ирүә әл-Галил”дә тәнкыйтьләп узды. (“Тәһзиб әл-Кәмәл”, “Лисән әл-Мизән”, “Тәкрыйб әт-Тәһзиб” һ.м. башка хәдис гыйлемендәге китапларны кара).

Мулла Галий әл-Карий “Миркату-л-мафатийх”та, бу хәдиснең шәрехендә болай дип әйтәп узды: *«Әгәр дә никахласа, яки талак кылса, яки хатынын кире кайтарса һәм шуннан соң: «Мин уйнап яки шаярып кына әйттем», — дисә, бу аңа бер файда да бирмәс... (ягъни аның әйткән сүзләре кабул ителәп, шул хөкем булыр)».*

Әгәр дә ир-ат хатынына: «Син талак иншәАллаһ», — дип «иншәАллаһ» сүзен өстәсә, бу мәсәләдә гыйлем әһелләре шулай ук ике карашта булдылар. **1)** Мәлик һәм Әхмәдтә талак санала. **2)** Әбү Хәнифә һәм Шәфигыйда талак саналмый. Шәйх ибен Тәймийдән бу хакта соралгач, ул болай дип җавап бирде: *«Бу очракта талак саналмый...».* (Мәжмугъ әл-Фәтәвә 33/238). Аллаһу әгъләм.

Хульга

Хульганың шәрҗый мәгънәсе:

Әгәр хатын-кыз иренә акча, мал яки башка нәрсә биреп, үзен аеруны сорый икән, һәм ир дә шуңа риза буып, аны аера икән, **бу хульга дип атала.**

Мәсәлән: Талакта без әйттек, ир-ат бер-бер төрле сәбәп буенча хатынын талак кылып аера. Ә монда хатын-кыз ирнең нинди дә булса дин ягыннанмы, яки начар холыклы булу, яки аны яратмау сәбәплеме (һ.б.) иренә акча-мал (яки мәһерне кире кайтарып, яки мәһер хакыннан арттырып) биреп никах килешүен бозуны һәм аны азат итәп аерып жибәрүне сорый.

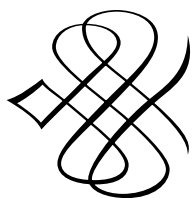
(فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِ) البقرة: ٢٢٩

Мәгънәсе: «Әгәр икесе дә Аллах чигендә каим булудан (шәригатыне саклаудан) курыксагыз, мәсәлән: ир хатынын яратыр, әмма хатын ирен яратмас, ир хатынны талак кылырга теләмәс, хатын торырга теләмәс, яки ир хатынын хаксыз жәберләп тотар, шундый хәлдә хатын ирдән алган мәһерне яки башка малын биреп, үзен аерып жибәрүне со-
рар...».

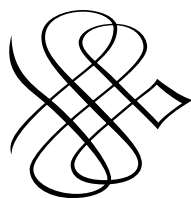
٥٢٧٦ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: جَاءَتْ امْرَأَةٌ ثَابِتِ بْنِ قَيْسِ بْنِ شِمَّاسٍ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا أَنْقَمَ عَلَيَّ ثَابِتٌ فِي دِينٍ وَلَا خُلُقٍ إِلَّا أَنِّي أَخَافُ الْكُفْرَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «فَتَرُدِّينَ عَلَيْهِ حَدِيقَتَهُ؟» فَقَالَتْ: نَعَمْ، فَرَدَّتْ عَلَيْهِ وَأَمَرَهُ ففَارَقَهَا [البخاري]

Мәгънәсе: Ибен Габбас رضي الله عنهما әйтте: «Пәйгамбәребез ﷺ янына Сәбит бин Кайс бин Шәммәснең хатыны килде һәм әйтте: «Йә Расул Аллах! Мин Сәбитнең дине (динендә кимчелеге булганы) өчен дә, холкы (начар холыклы булганы) өчен дә аның белән аерылышасым килми, ләкин мин көферлектән куркам (ягъни, аның белән яшәсәм, көферлеккә илтә торган гамәлдән куркам)». Пәйгамбәребез ﷺ әйтте: «**Сина (мәһергә) биргән бакчасын аңа кире кайтарып бирәсеңме?**». Ул хатын әйтте: «Әйе», һәм бакчасын иренә кире кайтарып бирде. Пәйгамбәребез ﷺ Сәбиткә хатынын аерырга куш-
кач, ул аны аерып жибәрде».

Хульга хатын-кызны иреннән азат итә һәм барча хакы аның үз кулында була. Ире аны бер яки ике талактан соң кайтарып ала алган кебек кире кайтарып ала алмый. Чөнки, бер яки ике талактан соң гыйддә вакыты узганчы, ире мәсәлән: «Мин хатынны кире кайтардым», — дисә, хатыны иренә кайтырга мәжбүр, һәм аның бер ихтияры да юк. Ә хульга хатынны ихтиярлы итә, һәм ир аны кире кайтару белән мәжбүр кыла алмый, иллә-мәгәр ул хатын риза булса, яңа никах килешүе белән генә кайтара ала.

**Хульга никах килешүен
гамәлдән туктатып
юкка чыгарумы (фәсех),
әллә талакмы?**

Бу мәсьәләдә гыйлем әһелләре берничә карашка бүленделәр.

1) Күпчелек галимнәр Әбү Хәнифә, Мәлик, Шәфигый (янасында) һәм Әхмәд бер риваятендә, ирнең хатыны икенчегә кияүгә чыгып, аннан да аерылмыйча торып беренче ире кире кайтарып ала алмый торган талак (ягъни өч талак хөкемендә) диделәр.

2) Ибен Габбас, Тауус. Гыйkrimәһ, Шәфигый (кадимдә), Әхмәдтән билгеле булган мәшһүр риваять һәм ибен Тәймияләр фәсех, ягъни никах килешүен гамәлдән туктатып юкка чыгару диделәр.

3) Имам Шәфигыйның бер риваятендә талак та, фәсех тә түгел диде.

Бу мәсьәләдәгә фикер каршылыгының жимеше булып менә нәрсә тора.

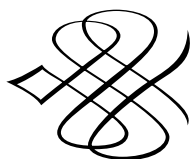
Кемнәр хульга өч талак хөкеме диде, алар хатын-кыз хульгадан соң талак кылынган хатын-кызга тиешле гыйддә вакыты (өч күрем каны вакыты яки кемнәрдер өч күрем каныннан соң килгән өч пакъ вакыт диде) узып һәм икенче иргә кияүгә чыгып, ул ирдән аерылганнан соң шулай ук гыйддә вакыты узгач кына беренче иренә яңа никах белән кире кияүгә чыга ала диделәр.

Ә кемнәр хульга фәсех ягъни никах килешүен гамәлдән туктатып юкка чыгару диде, алар ул хатын-кызның гыйддәсе бер күрем каны узганчы диделәр. Шулай ук, беренче иренә кире кайтасы килсә, икенче иргә кияүгә чыгып аерылырга кирәк түгел, бәлки яңа никах белән кире кайта диделәр. Яки талак кылынган хатын-кызга тиешле булган өч күрем гыйддә вакыты да, икенче иргә кияүгә

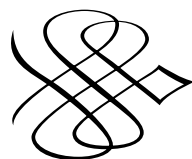
чыгып аерылу да кирәк түгел. Бу карашны без дөресрәк вә көчләрәк дип табабыз, чөнки Әбү Дауыдта (2229, 2230) ән-Нәсәйдә (3487-88) әт-Тирмизидә (1185) ибен Мәжәһдә (2058)нче саннар белән килгән сахих риваятьләрдә хульга кылынган хатын-кыз бер күрем вакыты узуын көтәргә тиеш икәнлеге ачык бәян ителә.

Нәрсә ул гыйддә?

Гыйддә — ул, хатын-кызның ире үлгәннән соң, яки аерылганнан соң икенче иргә кияүгә чыкканчыга кадәр шәригать белән билгеләнгән вакытны көтеп тору. Ире үлгәннән соң дүрт ай ун көн, авырлы булса бала тапканчыга кадәр көтә. Талак кылынганнан соң авырлы булса — бала тапканчыга кадәр, авырлы булмаса — өч куруу (куруу — өч күрем каны вакыты яки аннан соң килгән өч пакълек вакыты), ә инде күрем күрми торган булса (зур яшьтәге кебек) — өч ай вакыт узганын көтеп тора.

Хатын-кыз сәбәпсез талак яки хульга кылуны сорау хақында

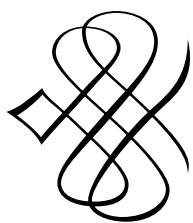

۳۴۶۱ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: «الْمُنْتَزِعَاتُ وَالْمُخْتَلِعَاتُ هُنَّ الْمُنَافِقَاتُ» [سنن النسائي، تحقيق الألباني: صحيح]

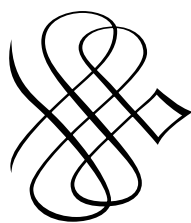
Мәгънәсе: Әбү Һүрайрадан ﷺ, Пәйгамбәребез ﷺ әйтте: **«(Ирләреннән сәбәпсез) хульга (һәм талак) сораучы хатын-кызлар — монафикълар».**

۲۲۲۶ - عَنْ ثَوْبَانَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «أَيُّمَا امْرَأَةٍ سَأَلْتُ رَوَّجَهَا طَلَاقًا فِي غَيْرِ مَا بَأْسٍ فَحَرَامٌ عَلَيْهَا رَائِحَةُ الْجَنَّةِ» [سنن أبي داود، تحقيق الألباني: صحيح]

Мәгънәсе: Сәүбән бин Бүждәд (Жәхдәр)дән ﷺ, пәйгамбәребез ﷺ әйтте: **«Әгәр дә хатын-кыз сәбәпсез иреннән талак сорый икән, ул хатынга Жәннәт исе хәрәм булыр».**

**Эгэр ир хатынына
караганда, яки хатын
иренэ караганда берсе
алданрак Исламны
кабул итсэ?**

Эгэр ир дэ һәм хатын да Исламны бергэ кабул итсэлэр, алар элекке өйлөнү килешүе белән калалар. Ягъни, Исламны кабул иткэч, аларга янадан никах яңартырга кирэкми. Чөнки, пәйгамбәребез ﷺ вақытында Исламны кабул иткән сахәбәләрдән, никахны яңарту билгеле түгел.

Ә инде эгэр хатын Исламны кабул итеп, ире кабул итмәсә, бу вақытта аларның арасы аерыла, чөнки Аллах тәгалә Коръәндә бу хакта болай диде:

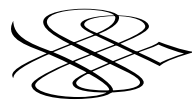
(فَإِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَاتٍ فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ إِلَى الْكُفَّارِ لَا
هُنَّ حِلٌّ لَهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ) الممتحنة: ١٠

Мәгънәсе: «**Эгэр ул хатыннарны хак мөэминнәр дип тапсагыз, аларны мөшрикләргә кайтарып бирмәгез, чөнки алар мөшрик булган ирләренә хәләл түгелләр һәм ул мөшрикләр Ислам динен кабул иткән хатыннарына хәләл түгелләр.**»

Шуннан соң, Ислам кабул иткән хатын кәфер иреннән аерылгач, гыйддә вақыты көтәргә тиешме һәм күпме дигәнгә күпчелек гыйлем әһелләре өч күрем вақыты көтә диделәр. Шушы гыйддә вақыты узганчы эгэр дэ кәфер булган ире Исламны кабул итә икән, бу вақытта ул иренә хакы аны кайтарып алырга әүвәлрәк, һәм аларга яна никах кирәк түгел. Ә инде эгэр гыйддә вақыты узганчы Исламны кабул итмәсә, бу вақытта ул хатын гыйддә вақыты узгач та кияүгә чыга ала, яки тели икән беренче иренә Ислам кабул иткәнән көтә. Әбү Хәнифә хәзрәтләре буенча андый хатынга бер күрем вақыты һәм шуннан соң килгән пакълек вақыты узуын көтсә житә. Алар моны Бохарида 5287нче сан белән ибен Габбастан килгән әсәр белән дәлилләделәр. Аллаху әгъләм.

Ире югалган хатын- кыз хакында

Бу хакта пәйгамбәребездән ﷺ килгән сахих хәдис юк-тыр.

عَنْ الْمُغِيرَةَ بْنِ شُعْبَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «امْرَأَةُ الْمَفْقُودِ امْرَأَتُهُ حَتَّى يَأْتِيَهَا الْخَبْرُ» [سنن الدار قطني ٣١٣/٣ ضعيف]

Мәгънәсе: Әл-Мугыйра бин Шүгъбәдән, пәйгамбәре-без ﷺ әйтте: **«Ире югалган хатын-кыз ачык вә дәрәс хәбәр булганчыга кадәр шул иренеке санала».** (Зәгыйфь хәдис)

Шулай булса да бу, хакта сахәбәләрдән кайбер сахих әсәрләр билгеле:

١٢٣١٧ - عن ابن المسيب أن عمر وعثمان قضا في المفقود أن امرأته تتربص أربع سنين، وأربعة أشهر وعشر بعد ذلك، ثم تزوج، فإن جاء زوجها الأول، خير بين الصداق وبين امرأته. [مصنف عبد الرزاق، صحيح]

Мәгънәсе: Сәгыйд бин әл-Мүсәйбтән риваять ителә: **«Гомәр һәм Госман ире югалган хатын-кыз хакында болай хәкем иттеләр: «Дүрт ел көтә, шуннан соң дүрт ай һәм ун көн гыйддә вакытын уздыра, аннары кияүгә чыга ала. Әгәр дә икенче иргә кияүгә чыкканнан соң беренче ире кайтса, тели икән хатынын кайтарып ала, тели икән хатынын икенче ире белән калдырып, мәһерен кире ала».**

عن سعيد بن المسيب أن عمر بن الخطاب رضي الله عنه قال: «أيما امرأة فقدت زوجها فلم تدر أي هو، فإنها تنتظر أربع سنين، ثم تعتد أربعة أشهر و عشرا ثم تحل» [الموطأ ١٢٤٩ تحقيق الشيخ خليل شيخا]

Мәгънәсе: Сәгыйд бин әл-Мүсәйбтән риваять ителә, Гомәр әйтте: **«Әгәр дә хатын-кыз ирен югалта һәм аның кайда икәнән белми икән, дүрт ел көтә, дүрт елдан соң да билгеле булмаса дүрт ай һәм ун көн гыйддә вакытын көтә, шуннан соң ул хатын теләсә, кияүгә чыга ала».**

Ире үлгән хатын-кызның гыйддә вакыты дүрт ай ун көн, шуна да дүрт елдан соң хәбәр булмаса, ире үлгән саналып, дүрт ай ун көн гыйддә вакытын көтә.

عن علي قال : «تتربص حتى تعلم أحي هو أو ميت» [مصنف عبد الرزاق]

Мәгънәсе: Гали әйтте: **«Иренең тере яки үлгән икәнлеге билгеле булганчы көтә».**

Шулай ук, бу хакта башка әсәрләр билгеле, без аларның барсына да тукталып тормыйбыз.

– Әгәр ир-ат хатынын талак кылса һәм шуннан соң ул хатын икенче иргә кияүгә чыгып, ул да аны талак кылса, беренче ир бу хатынга яңадан өйләнсә, аның бу хатынга алдан биргән талаклары саналамы?

1) Әгәр дә ир хатынын өч талак белән аерып жибергән икән, һәм аннан соң ул хатын икенче иргә кияүгә чыгып, ул да (икенче ир) аны талак кылганнан соң бу хатын беренче иренә яңадан кияүгә чыкса, беренче ирнең өстендә яңадан өч талак була. Ягъни, алдан биргән өч талагы юкка чыгып, яна өйләнгән кешегә хас булган өч талак аңа да хас була. Бу хәлдә гыйлем әһелләренең бердәм карашы билгеле булды. Аллаһу әгъләм.

2) Әгәр дә ир хатынын бер яки ике талак белән аерып жиберсә, һәм гыйддә вакыты узып, ул хатын икенче иргә кияүгә чыкканнан соң ул ире дә аны талак кылса, бу хатын беренче иренә кире кайтса, ул ир аңа биргән талаклар шул килеш каламы әллә юкка чыгып, яңа өйләнгән кешеләр кебек яңадан тагын өч талак буламы дигән мәсьәләдә гыйлем әһелләре каршылыклы фикерләргә килделәр:

А) Әгәр ир алдан бер генә талак биргән икән, бу очракта беренче ирнең тагын ике талагы гына кала, ике талак биргән икән бер генә талагы кала, һәм моннан соң ул хатын аңа хәрам була. Бу Гомәр һәм Шәфигыйларның карашы.

Б) Әгәр дә хатын беренче иргә кире кайта икән, ул ирнең өстендә яңадан өч талак була. Чөнки икенчегә кияүгә чыгып беренче ирнең алдан биргән талаклары юкка чыга. Бу Габдуллаһ бин Габбас, ибен Гомәр, Әбү Хәнифә һәм Әбү Юсуфларның карашы.

قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٣٢﴾ قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّي الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَّنَ وَإِنتُمْ وَالْبَغْيِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَأَنْ تُشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزَّلْ بِهِ سُلْطَانًا وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ (الأعراف: ٣٢-٣٣)

Мәгънәсе: «**Әйт: «Аллаһ тәгалә бәндәләренә биргән зиннәтле киемнәрне һәм ризыктан пакь, ләззәтле булганнарын кем хәрам кылды?» Әйт: «Ул зиннәтле киемнәр вә хуш булган ризыклар дөнъяда вакытта иман китергән мөэминнәргә (шулай ук дөнъяда вакытта кәферләр дә файдалана), ә Кыямәт көнендә мөэминнәргә генә». Өнә шулай аятьләребезне ачык аңлатабыз хакны белгән кешеләр өчен. Әйт: «Раббым ачык эшли торган фәхеш эшләрне дә, яшерен эшли торганын да хәрам кылды. Янә гөнаһлы эшләрне, хаксыз золым итүне хәрам кылды. Аллаһка ширек кылуны, һәм Аның хакында белмәгәнне сөйләүне хәрам кылды».**

٤١٧٠ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: «لُعِنَتِ الْوَاصِلَةُ وَالْمُسْتَوْصِلَةُ وَالنَّامِصَةُ وَالْمُنْتَمِصَةُ وَالْوَاشِمَةُ وَالْمُسْتَوْشِمَةُ مِنْ غَيْرِ دَاءٍ» [سنن أبي داود، تحقيق الألباني: صحيح]

Мәгънәсе: Ибен Габбас رضي الله عنه әйтте: «**Чәч ялгаучы вә ялгачучы (парик), каш йолкучы вә йолкытучы һәм тәнгә чәнчеп язучы яки рәсем ясатучы (татуировка) ләгънәт кылындылар, әгәр дә бер төрле чирдән дәвалану өчен булмаса».**

Бу хакта Бохаридә (4886, 5931-5948), Мөслимдә (2125) һәм башка хәдисләр килде.

٣٥٩٥ - عَنْ عَلِي بْنِ أَبِي طَالِبٍ، قَالَ: أَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَرِيرًا بِشِمَالِهِ وَذَهَبًا بِيَمِينِهِ ثُمَّ رَفَعَ بِهِمَا يَدَيْهِ فَقَالَ: «إِنَّ هَذَيْنِ حَرَامٌ عَلَى ذَكَورِ أُمَّتِي جَلْ لِإِنَاتِهِمْ» [سنن ابن ماجه، تحقيق الألباني: صحيح]

Мәгънәсе: Ибен Габбас ﷺ әйтте: «**Пәйгамбәрәбез ﷺ уң кулына ефәк алды, ә сул кулына алтын алды һәм әйтте: «Бу ике нәрсә минем өммәтемнең ир-атларына хәрам кылынды, хатын-кызларга хәләл булды».**

٥٨٨٥- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: «لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْمُتَشَبِّهِينَ مِنَ الرِّجَالِ بِالنِّسَاءِ وَالْمُتَشَبِّهَاتِ مِنَ النِّسَاءِ بِالرِّجَالِ» [البخاري]

Мәгънәсе: Ибен Габбас ﷺ әйтте: «**Пәйгамбәрәбез ﷺ хатын-кызларга охшарга теләгән ирләрне һәм ир-атларга охшарга теләгән хатын-кызларны ләгънәт кылды».**

Шәригәтебездә билгеле булганча, ир-ат хатын кызга, ә хатын-кыз ир-атка киёмдә дә, бизәнү зиннәтләрендә дә, йөрешендә дә, тавышында да һәм башка барча ирләрнең яки хатыннарынның үзләренә генә хас булган кыланышларда да бер-берсенә охшарга тырышырга тиеш түгелләр, ягъни хәрам.

§ Хатын-кыз киёменәң шартлары:

Шәйх әл-Әлбәний үзенәң «Жилбәб әл-Марәә әл-Мүслимә» китабында хатын-кыз киёменә тиешле булган сигез шартны искә алып узды:

1) Кайбер чыгармадан чыгарылган урыннардан башка (кул һәм бит кебек) бөтен тәнне дә капларга тиеш.

2) Ул киём күзләрне жәлеп итә торган зиннәт киёме булырга тиеш түгел.

3) Киём калын булырга тиеш. Юка булып үтә-күренә торган булырга тиеш түгел.

4) Киём иркен вә киң булырга тиеш. Тар һәм кысык булып хатын-кызның тәнне тасвирларга тиеш түгел.

5) Киём хушбуйлар белән хушландырылган булырга тиеш түгел.

6) Хатын-кызның киёме ир-атлар киёменә охшарга тиеш түгел.

7) Мөселман хатын-кызының киеме кәфер хатын-кызларыныкына охшарга тиеш түгел.

8) Шөһрәт киеме булырга тиеш түгел.

Бу шартларның кайберсе ирләр киemenә дә кагыла. Ә азаккы өч шарт хатын-кызның өйдә кия торган киemenә дә һәм өйдән тыш кия торган киemenә дә кагыла.

Йомгаклау

Әлхәмдулилләһ, Аллаһның теләге һәм ярдәме илә хәерле вә изге гамәлләр тәмамлана. Пәйгамбәребезгә ﷺ вә аның әһле бәйтенә, сахәбәләренә һәм аңа Кыямәткә кадәр ияргән барча мөәминнәргә салават вә сәламнәребез булсын!

Аллаһ Раббыбыз барча кимчелек вә хаталарыбызны ярлыкап, тәүбәләребезне кабул итсен! Һәммәбезне дә файдалы гыйлем, тәкъва, ихласлык вә саф йөрәклелек илә зиннәтләсен!

Хөрмәтле укучылар! Шушында без китабыбызны тәмамлайбыз. Бу китаптагы мәсьәләләргә карата кемнәрнең дә булса башка фикерләре бар икән, аларны безгә язма рәвештә житкерсәгез, без бик тә шатланып кабул итәрбез.

Вә ахыргы сүзебез: **«Барча мактау галәмнәрнең Раббысы Аллаһка!»**.

Кулланылган кайбер китаплар

1. Коръән
2. Жәмигъ әл-бәян фи тәфсир әл-Куръән — (әт-Табарий)
3. Тәфсир әл-Куръән әл-Газыйм — (ибен Кәсир)
4. Жәмигъ ли әхкәм әл-Куръән — (әл-Куртубий)
5. Мәғалим әт-Тәнзил — (әл-Бәгауий)
6. Фәтх әл-Кадийр — (әш-Шәүкәний)
7. Зәд әл-Мәсир — (ибен әл-Жәүзий)
8. Әйсәр әт-Тәфәсийр — (әл-Жәзәирий)
9. Тәйсир әл-Кәрийм әр-Рахмән фи тәфсир кәләм әл-Мәннән — (әс-Сәгъдий)
10. Әхкәм әл- Куръән — (әл-Жәссас)
11. Сахих әл-Бохари
12. Фәтх әл-Бәрий — (ибен Хәжәр)
13. Гумдә-түл-Карий — (әл-Гайний)
14. Фәйд-ул-Бәрий — (Мөхәммәд Әнүәр әл-Кәшмирий)
15. Сахих Мүслим
16. Әл-Минһәж — (ән-Нәвәвий)
17. Сүнән Әбий Давыд
18. Гаун-үл-Мәгъбүд — (Шәмсулхак әл-Газыйм Әбәдий)
19. Бәзл-үл-Мәжһүд — (Хәлил әс-Сәһәрәнфурий)
20. Сүнән әл-Тирмизий
21. Түхфә-түл-Әхуәзәй — (әл-Мүбәрәкфурий)
22. Сүнән ән-Нәсәий
23. Зәхира-түл-Гукъбә фи шәрех әл-Мүжтәбә — (Мөхәммәд бин Гали бин Адәм)
24. Сүнән ибен Мәжәһ
25. Хәшия әс-Синдий галә сүнән ибен Мәжәһ
26. Әл-Муатта — (имам Мәлик)

27. эт-Тәмһид — (ибен Габд-ул-Бир)
28. Мишкә-түл-Мәсабийх — (эт-Тибризий)
29. Силсилә әл-Әхәдис әс-Сахиһа — (әл-Әлбәний)
30. Силсилә әл-Әхәдис әд-Дагыйфә — (әл-Әлбәний)
31. Шәрех Мәганий әл-Әсәр — (эт-Таһауий)
32. Әл-Мусаннаф — (ибен Әбий Шәйбәһ)
33. Әл-Мусаннаф — (Габ-ур-Раззак)
34. Әл-Мүснәд — (Әхмәд бин Хәнбәл)
35. Сүнән әл-Дәр Кутний
36. Мүстәдрак галә әл-Сахиһайн — (әл-Хәким)
37. Ирүә әл-Галил — (әл-Әлбәний)
38. Тәһзиб әл-Кәмәл — (әл-Миззий)
39. Тәкрыйб эт-Тәһзиб — (ибен Хәжәр)
40. Сияр әгъләм ән-Нүбәлә — (әз-Зәһәбий)
41. Лисән әл-Мизән — (ибен Хәжәр)
42. Мәүсугъя гулүм әл-хәдис үә фүнүниһи — (Сәйид әл-Гаурий)
43. Сүбүл әс-Сәлам — (әс-Санганий)
44. Әл-Мәбсут — (әс-Сәрхасий)
45. Бәдәигъ әс-Санаигъ — (әл-Кәсәний)
46. Фәтх-үл-Кадийр — (ибен әл-Һүмәм)
47. Радд-үл-Мүхтәр — (ибен Габидәйн)
48. Мүхтәсар әл-Кудурий — (Әбү әл-Хүсәйн Әхмәд әл-Кудурий)
49. Әл-Мәдхәл илә мәзһәб әл-имам Әбий Хәнифә ән-Нүгъмән — (Әхмәд Сәгъыйд әл-Хәүүә)
50. Әл-Мәжмугъ — (ән-Нәвәвий)
51. Әл-Мугъний — (ибен Кудәмә)
52. Фикһ әс-Сүннәһ — (Сәйид Сәбикъ)
53. Жәмигъ Әхкәм ән-Нисәә — (Мустафа әл-Гадавий)

54. Рахмә-түл-Үммәһ фи-хтиләф әл-әиммәһ — (Әбү Габдулла Мөхәммәд бин Габдуррахман)
55. Жилбәб-үл-Мәрәә-түл-Мүслимә — (әл-Әлбәний)
56. Әхкәм әл-Зиүәж — (әл-Әшкар)
57. Нидә әл-Райян — (Сәйид әл-Гаффәний)
58. Фәтәүә әл-Мәрәә әл-Мүслимә — (Мөхәммәд бин Ибраһим Әли әш-Шәйх, Габдуррахман әл-Сәгъдий, Габдулла бин Мөхәммәд бин Хүмәйд, ибен Бәәз, ибен Гусаймийн, Салих бин Фәүзән, Габдулла бин Жибрийн)
59. Фәтәүә әл-Һиндия — (Низамуддин әл-Бурһәнбурий һәм башкалар)
60. Мәжмугъ Фәтәүә ибен Тәймия
61. Әхкәм әһл-үз-Зиммәһ — (ибен Кайим әл-Жәүзия)
62. Әт-Тәгърифәт — (әл-Жүржәний)
63. Әл-Камүс әл-Мүхыйт — (әл-Фәйрузәбәдий)
64. Лисән әл-Гарәб — (ибен Мәнзур)
65. Ән-Нихәяһ фи гарийб әл-хәдис үәл-әсәр — (ибен әл-Әсийр) һ.б.

Эчтәлек

Кереш сүз.....	3
ГОМУМИ МӘСЬӘЛӘЛӘР.....	7
Хатын-кызларга карата яхшы мөгамәлә.....	8
Ир яки кыз бала тууы хакында.....	14
Хатын-кызларны сөннәт-ләү (хитән яки хафд).....	17
ТАҺӘРАТ КИТАБЫ.....	19
Хатын-кыз кулы белән женес әгъзасына тиеп китсә таһәрәте бозыламы?.....	20
Хатын-кызның бизәнүе.....	22
Күкрәк сөте имә торган кыз бала сидегенә кагылышлы м әсьәлә.....	23
Хатын-кызның киemenә күкрәк сөте тисә?.....	24
Мәзи.....	24
Хатын-кызларның женес әгъзасыннан чыккан сыекчалар.....	25
Хатын-кыз мәниенен сыйфаты (төсе) һәм төшләнсә госел коену тиешлеге хакында.....	25
Ир һәм хатынның бергә госел коенуы.....	26
Хатын-кыз ире белән якынлык кылганнан соң госел коенгач, бераз вакыттан соң аннан иренен мәние чыкса, нишләргә тиеш?.....	27
Әгәр ире хатынын якынлык кылырга чакырса, ә хатыны госел коенырга иренеп, яки су юк дип, аны инкяр итсә, дәрес буламы?.....	28
Госел коенганда хатын-кыз чәч толымын сүтәргә тиешме?.....	29
Хатын-кыз хайд вакытыннан соң госел коенганда хушбуй куллануы хакында.....	30

Күремнән соң госел коенуның кыскача тәртибе.....	31
Хатын-кызның женес әгъзасыннан чыга торган канның төрлөрө.....	31
Хайд (күрем) мәсьәләсе.....	31
Хайд, Аллаһның Адәм кызларына язган тәкъдире.....	32
Ошбу аять белән бәйле кайбер мәсьәлөләр.....	34
Аятьнең инү (төшү) сәбәбе.....	34
Бу аятьтә «Әйт: Ул (күрем каны) иза чиктерә», — дигәннең мәгънәсе.....	35
Хайд хәлендә булган хатын-кыз белән яқынлык кылуның хәрамлыгы.....	36
Хайд вакытында рөхсәт ителгән нәрсәләр хакында.....	37
Әгәр мөселман китап әһеленә (яһүд яки насарага) өйләнсә, ул хатыны белән яқынлык кылыр өчен, аны госел коенырга мәжбүр итәргә тиешме?.....	40
Әгәр хатын-кыз хайд башланыр алдыннан сары яки болганчык сыекчаны күрсә, нишләргә тиеш?.....	42
Хатын-кыз ифада тавафын кылган булса, һәм соңыннан хайд башланса, аңа сабуллашу тавафы кирәк түгел.....	43
Хайд вакытында хатын-кыз намаз укыймы һәм ураза тотамы?.....	43
Әгәр дә ире хатынын күрем вакытында (женес әгъзасына) яқынлык кылырга чакырса?.....	45
Коръән китабын тотмыйча яки ятган, хайд яки жөнөб вакытында хатын-кызга Коръән укырга ярыймы?.....	46
Хайд хәлендә хатын-кызга яки таһәрәтсез булган кешегә Коръән тотса ярыймы?.....	47
Йөклә (балага узган) хатын-кызның күреме буламы?...	49
Истихада мәсьәләсе.....	50
Истихада булган хатын-кызның мәчеттә игътикәф кылуы?.....	53
Нифәс мәсьәләсе.....	53

НАМАЗ КИТАБЫ.....55

Пәйгамбәребез ﷺ вақытында мәчеттә хатын-кызларның жәмәгать намазында булуы хақында.....56

Хатын-кызларга мәчеткә барырга рөхсәт итү хақында..56

Хатын-кыз мәчеткә барганда хушбуй кулланмавы хақында.....57

Пәйгамбәребезнең ﷺ хәдисен кабул итмәгән кешегә нәфрәт белдерү хақында.....58

Хатын-кызның мәчеттә нәфел намазы укуы, һәм шулай ук гыйбадәттә үз-үзен азапламавы хақында.....59

Хатын-кызның өйдә намаз укуы хақында.....60

Хатын-кызлар үзләре генә намаз укыганда араларыннан берсе имам булуы хақында.....60

Намаз укыганда баланы кулга алу хақында.....63

Ир һәм хатын бер-берсен төнге намазга уятулары хақында.....63

Жомга намазы хатын-кызларга фарызмы?.....64

Хатын-кыз намаз укучы ир-ат алдыннан узып китсә, намаз укучының намазы бозыламы?.....65

Хатын-кыз узып китсә намаз бозыла диючеләрнең кайбер дәлилләре.....65

Хатын-кыз узып китсә намаз бозылмый диючеләрнең кайбер дәлилләре.....66

Кияүгә чыккан хатын-кыз әти-әнисенең өенә кунакка сәфәр кылса, намазын кыскартамы?.....67

ЖЕНАЗА БҮЛЕГЕ.....68

Кайгы килгәндә сабыр булу хақында.....68

Кемнең дә булса бик нык яраткан кешесе үлеп, ул ошбу авырлыкны ныклы иман вә Аллаһтан әжер өмет итеп сабырлык күрсәтү хақында.....69

Мәетләр өчен кычкырмыйча елауның рөхсәт ителүе ха- кында.....	70
Хатын-кыз үлгәч, аны госел коендыру хақында.....	72
Хатын-кызларга женаза артыннан иярергә ярыймы?....	74
Мөселманның китап әһеленнән булган хатыны балага узган килеш үлсә, кайда күмелә?.....	75
Хатын-кызларга каберләрне зиярат кылырга ярыймы?..	77
Хатын-кызларга каберләргә зиярат кылуны тыючыларның кайбер дәлилләре.....	77
Хатын-кызларга каберләргә зиярат кылуны рөхсәт итүчеләрнең кайбер дәлилләре.....	78

УРАЗА КИТАБЫ.....81

Рамазан кичләрендә иргә хатыны белән йокларга рөхсәт ителүе хақында.....	82
Бу аятьнең төшү сәбәбе.....	82
Ураза хәлендә ир-атка хатынын кочакларга вә үбәргә рөхсәт ителүе хақында.....	83
Хатын-кыз ураза хәлендә ашарга пешергәндә ризыкның тәмен белер өчен кабып караса, шулай ук балага ризыкны чәйнәп бирсә ярыймы?.....	87
Рамазанда хатын-кыз ураза хәлендә килеш ире белән якынлык кылса, йолым (кәффәра) тиешме?.....	88
Нәрсә ул йолым яки кәффәра?.....	89
Авырлы һәм күкрәктән бала имезүче хатын-кыз Рамазан- да уразасын тотмыйча калдыра аламы?.....	90
Хатын-кыз нәфел уразасына иреннән рөхсәт сорау ха- кында.....	92
Уразада гаиләнең хақы барлыгы турында.....	92
Ураза хәлендә һәм башка вакытларда да гайбәтләрдән са- клану хақында.....	93

ИГЪТИКӘФ БҮЛЕГЕ.....95

Рамазанның соңгы ун көнөндә ир кеше үзенен гаиләсен тәнгә гыйбадәткә уяту хақында.....95

Шәригәтебездә хатын-кызларга игътикәфнең рәхсәт ителүе хақында.....95

Хатын-кызның игътикәф кылырга иреннән рәхсәт соравы хақында.....96

Хайд хәлендә булган хатын-кыз мәчеттә игътикәф кыламы?.....98

Хайд хәлендә булган хатын-кызның игътикәф кылуы дәрәс яки дәрәс түгеллегә ике мәсьәләгә бәйлә.....98

Хайд хәлендә булган хатын-кызның игътикәф кылуы дәрәс диючеләрнең дәлилләре.....101

ХАЖ һәм ГУМРА.....103

Хажның ирләргә дә, хатын-кызларга да фарызлыгы хақында.....104

Хатын-кызларның иң хәерлә жиндә — хаж.....104

Хатын-кыз хажга барыр өчен иреннән рәхсәт сорарга тиешме?.....105

Хатын-кызның мәхрәмсез яки ирсез сәфәргә чыгарга ярамаганлыгы хақында кайбер хәдисләр.....107

Хажга ихрамланган хатын-кызга никаб яки бияләй кебек нәрсәләр кияргә яраймы?.....108

Хажда хайд һәм нифәс хәлендә булган хатын-кызлар хақында.....109

Әгәр дә хатын-кыз тәмәттугъ хажын ниятләп ихрамга кәргәннән соң таваф әл-ифада кылганчы күреме башланып, Гарәфә көне житеп хажны калдырудан курыкса, нишләргә тиеш?.....110

Таваф кылыр өчен таһәратле (вудулы) булу шарт булып торамы?.....110

Таһәрат шарт диючеләрнең кайбер дәлилләре.....111

Таваф кылырга таһәратле булу сөннәт диючеләрнең кайбер дәлилләре.....112

Хатын-кыз тавафта рамл, һәм сәгыйдә ике яшел билге арасында кызу атлап йөгерергә тиешме?.....113

Хатын-кыз чәчен кыскарту хакында.....114

НИКАХ КИТАБЫ.....115

Никахлану һәм изге-салих балалар сорау хакында.....118

Коръән аятьләре.....118

Хәдисләр.....120

Сахәбәләрдән кайбер әсәрләр.....122

Мүхәррамәт яки өйләнергә тыелган хатын-кызлар.....123

Беркайчан да һәм бервакытта да өйләнергә ярамаган хатын-кызлар үзләре өч төрлегә бүленәләр.....123

Вақытлыча өйләнергә ярамаган хатын-кызлар.....126

Өйләнгәндә гыйффәтле кызларны сайлау хәерлерәк...130

Никахка килешенгән кызга икенче егетнең тәкъдим яса-вы хакында.....131

Әгәр егет кызга тәкъдим ясаса, ләкин кыз ризалыгын да, кире кагуын да әйтмәсә яки уйлыым әле дисә, бу вақытта аңа икенче егет тәкъдим ясый аламы?.....132

Икенче яки өченче яки дүртенче хатын булып кияүгә чы-гучы хатын-кыз көндәшен талак итүне сорый алмый.....133

Мәһер һәм аның хөкеме.....134

Мәһернең күләме.....134

Кем ул никахтагы вәли?.....136

Дүрт мәзһәб буенча никахтагы вәлинең тәртибе.....141

Кәфер илендә яшәгән һәм вәлие булмаган хатын-кыз ни-чек кияүгә чыга?.....142

Никахта шәһидләр мәсьәләсе.....143

Никахка бәйле кайбер хәдисләр.....145

Кайбер әдәпләр хакында.....148

ТАЛАК КИТАБЫ.....	151
Талакның шәрғый мәғнәсе.....	152
Әгәр дә әтисе улына хатынын (яғни киленен) талак кылырга кушса?.....	156
Исерекнең яки ачулы хәлдә яки уйнап кына бирелгән кешенең талагы дәресе?.....	157
Хульга.....	159
Хульга никах килешүен гамәлдән туктатып юкка чыгарумы (фәсех), әллә талакмы?.....	161
Хатын-кыз сәбәпсез талак яки хульга кылуны сорау хакында.....	162
Әгәр ир хатынына караганда, яки хатын иренә караганда берсе алданрак Исламны кабул итсә?.....	163
Ире югалган хатын-кыз хакында.....	164
Әгәр ир-ат хатынын талак кылса һәм шуннан соң ул хатын икенче иргә кияүгә чыгып, ул да аны талак кылса, беренче ир бу хатынга яңадан өйләнсә, аның бу хатынга алдан биргән талаклары саналамы?.....	165
Киём һәм зиннәт хакында.....	166
Хатын-кыз киёменең шартлары.....	167
Йомгаклау.....	169
Кулланылган кайбер китаплар.....	170